

*Svenska Linné-Sällskapets
Årsskrift*

Årg. XXXIX—XL. 1956—1957

SVENSKA
LINNÉ-SÄLLSKAPETS
ÅRSSKRIFT

ÅRGÅNG XXXIX—XL · 1956—1957

U P P S A L A

1957

UPPSALA 1957

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI AB

557960

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Linnaeus and Cornwall. By SPENCER SAVAGE	7
Linnaeus becomes candidatus medicinae at Harderwijk. A neglected Linnæan document. By A. J. BOERMAN	33
Carl von Linné som rusthållare vid Livregementet till häst. Av CARL-AXEL TORÉN	48
Linnés kläder i samlingen på Hammarby. Av GUNNEL HAZELIUS-BERG och SIGURD WALLIN	57
Floristiska anteckningar från Stenbrohults socken i Småland. Av NILS SYLVÉN	85
Linden i Jonsboda. Det Linnéska vårdträdet. Av ASSAR M. LINDBERG	95
Pan svecicus. Ett linneanskt forskningsarbete av aktuell betydelse. Av OLOF SVANBERG	106
Linnés höfrö. Till frågan om Linnés förtjänster om svensk ängsskötsel. Av HUGO OSVALD	119
Patriotiska Sällskapet och Linné. Av BIRGER STRANDELL	130
Linné den yngres brev till Abraham Bäck 1778. Av ARVID HJ. UGGLA	138
Rickard Ekbom	166
Felix Bryk †	168
Gåvor till Sällskapet	170
Invigningen av Linnés orangeri	173

Smärre meddelanden:

Två Hammarbybesök	177
Inlanders Linné-medalj	180
Ericsborgs-herbariet	180
När kejsarinnan Joséphine »upptäckte» linnean	181
Två Linné-medaljer	182
Ny Linnélitteratur	182
Summary of contents	183

Linné-Sällskapets egna angelägenheter:

Styrelsens års- och förvaltningsberättelse för åren 1955 och 1956	186
Skattemästarens berättelse för åren 1955 och 1956	187
Revisionsberättelser för åren 1955 och 1956	192
Svenska Linné-Sällskapets styrelse	193
Nya medlemmar	194
Sällskapets publikationsverksamhet	196

Innehållsförteckning till årgångarna I—XL (1918–1957)	I—24
---	------

SPENCER SAVAGE

LINNÆUS AND CORNWALL

One would not have supposed that during the strenuous years Linnæus spent in Holland he would have had any interest in the extreme west of Cornwall. Nevertheless, there is documentary evidence that in connection with the minerals of western Cornwall his enthusiastic interest was aroused. The object of the present paper is to show how that arousal was due to the efforts on the part of two Cornishmen, the Rev. WILLIAM BORLASE, LL.D., F.R.S., and JOHN ANDREW, M.D.

Although in 1736 Linnæus had paid a short visit to England, his available time only enabled him to be in London, with a brief visit to Oxford. Had his stay been of longer duration, he might have succeeded in getting to western Cornwall, a difficult and sometimes dangerous journey from London in those days.

The Borlase MSS. now preserved in the Penzance Library and at the Museum of the Royal Institution of Cornwall, Truro, give clear evidence that as early as 1738 some of Linnæus's publications (including the first edition of the *Systema Naturæ*) had reached Borlase in his vicarage at Ludgvan, near Penzance; and that in 1735 and 1736 Borlase was sending boxes of Cornish minerals and information about them to Leyden, and that these came to Linnæus's immediate notice.

The Rev. William Borlase was born on 2 February 1695 at Pendeen, Cornwall, in the parish of St Just, the son of JOHN BORLASE¹, M.P. for St Ives, who claimed descent from one Talfer or Taillefer who is said to have struck the first blow at the Battle of Hastings. His mother was LYDIA HARRIS, of an old Devonian family. The Rev. William Borlase had been vicar of Ludgvan for fifty-two years when he died in 1772, having survived his wife (ANN, née SMITH, of Camborne, Cornwall) about four years. During that half century, except for brief visits to Bath, the Isles of Scilly, Oxford and London, he remained at his vicarage, and in addition to carrying out his religious duties with great conscientiousness, interested himself in a variety of subjects, — archaeology, natural history, horticulture, parochial history, Cornish heraldry and genealogy, the ancient Cornish language, meteorological observations,

¹ JOHN RAY, for his Itineraries, had his account of Cornish mining from a "Mr Borlase" (*Memorials of Ray*, p. 189; Ray Society, 1846); certainly a near relation.

Fig. 1. WILLIAM BORLASE, Portrait by Allan Ramsay. By courtesy of the Royal Institution of Cornwall.
Photograph by Norman Dash, Truro.

painting in oil colours, and even in widening the roads of, and leading into, Ludgvan. On 23 March 1766 the University of Oxford conferred on him by diploma the degree of LL.D.

Borlase's main published works are the *Antiquities of Cornwall* (fol., 1754); of which a second edition was published in 1769; *The Natural History of Cornwall* (fol., 1758); and *Observations on the ancient and present state of the Scilly*

I desired Dr. Linnæus, he would be so kind to give his thoughts upon the
subterraneous liquefaction, being he is kind to send me this following answer
viz.

Cuprum in ignis terra liquefact.

Non dantes micelles nec insensatas sunt unquam ignis, substantiaque solæ, nisi
per ignem fuisse Hypotheses.

Hic cuprum est pyritus purus cupri.

Pyritus cupreus generatur et differt matris ut Stalactites.

Stalactites duplex est, ut pendulus, vel stans; sed præcipitans & præcipitatus,
quoniam hic præcipitatus est.

Cuprum præcipitatus per se servat.

Cuprum in fundo cupideam tunc quous petreæ sub terra fuerit mersa feni: cuprum
vero in superiori parte feni, cuius aqua vitulactæ feni distillans attingit
minorem partem, unde non præcipitatus fuit, et adhuc Cuprum purum.

Aqua hæc vitulactæ continet affluens, et parum adhuc accipere facit præ
cipitatus cuprum, primo magis purum, quando foras attingere potest, de
inde, quous nulla præcipitationis cupri crassas accidet potuit, cum crassas cupri
addiderit feni.

Quid sit Pyritus, hæc Sulphur Matris.

Præcipitatus matris a marea feni, in qua præcipitatus præcipitatus est; hæc enim
sunt graviores, unde tubercula cupri distillare videtur a resursum: hæc tubercu
la videtur autem, magis, subterranea et confusa cupri, que magis a puncto præci
pitationis sed certo scilicet.

Omnes pyritus sub generatione feniæ palens purus videtur.

Fig. 2. Copy by Gronovius of Linnæus's letter on the liquefaction of copper, c. June 1737.
Photograph by Richards Bros., Penzance.

Isles (4to, 1756). In 1864 the Royal Institution of Cornwall published a Supplement to its Transactions giving some of Borlase's MS. corrections and additions for a second edition of *The Natural History of Cornwall*. In addition, he had thirteen papers published in the Transactions of The Royal Society of London.

When preparing his *Natural History*, he wrote two somewhat extensive treatises, (evidently as a preface to that work, but did not include them), one on the Creation and the other on the Deluge. Towards the end of his life, he

revised these as "Private thoughts of the Creation and the Deluge pointing out some seeming mistakes in the accounts of Learned men relating to these interesting Events. By a Country Clergyman." He even had two specimen pages set up in type, but his failing health did not allow him to carry it through to publication. The impulse to write the Deluge treatise was accentuated by the great interest aroused in him by the Lisbon earthquake of 1755; the effects of which were evident in Mount's Bay, where the sea suddenly rose to "near six feet" above normal. The idea of writing a Natural History of Cornwall occurred to Borlase during the time when he was supplying these boxes of minerals to Andrew at Leyden. His interest in natural history had been due in some measure to Andrew, for in a letter to him dated 10 July 1738, he wrote: "... you must know I am grown extreamly fond of Natur: History, that because it is plant of your own raising".

Borlase died on 31 August 1772, and was buried in the chancel of the church at Ludgvan where he had served for fifty-two years. Situated on high ground overlooking St Michael's Mount and the blue waters of Mount's Bay, Ludgvan is an ideal spot for a quiet, contemplative life, and certainly Borlase made good use of his time there. His vicarage remains to-day much as it was in his own time; and Ludgvan, with its ancient church, is still a quiet, somewhat scattered village. Near the church and the vicarage immediately opposite, are some good specimens of the Cornish elm, and the vicarage garden still has some of the trees planted by Borlase.

Borlase, both in his interests and character, was in many respects like the amiable PETER COLLINSON; but his interests had a wider scope and a more scholarly basis than Collinson's; moreover, he published much of his research, which Collinson failed to do. The upwards of forty surviving MSS. of Borlase show him to have been a careful, scholarly man, who delighted not only to record his own observations, but ever ready to help anyone with tastes similar to his own. Whilst he cannot be claimed as a taxonomist, he had great sympathy with the systematic presentation of facts.¹ Nine of the MS. volumes comprise his correspondence, three volumes of which contain the drafts of his own letters. His correspondents included some famous names in literature and science, — such as ALEXANDER POPE, W. STUKELEY, J. F. GRONOVIVS; LYTTLETON, Bishop of Carlisle; POCOCKE, Bishop of Ossory; MILLES, Dean of Exeter; JOHN ELLIS, THOMAS PENNANT and HENRY BAKER. His careful recording on many subjects also helps to throw light on the manners and customs of his day. He records the books he has read or hopes to read; and was a lover of the Greek and Latin classics. From his letters to his London tailor it is possible to know

¹ Witness his praise of Linnæus in the preface to *The Natural History of Cornwall* (p. ix): "... who with a certain brevity and happiness, peculiar to himself, has been indefatigable in digesting the several products of Nature into the regularity and comprehensiveness of Systems, although a few obscurities, and perhaps improprieties may remain yet to be retouched."

just what he wore (for example: "... the [best black riding] breeches with puffs at the knees"). As vicar of a scattered parish he no doubt spent much time in the saddle; and he even records when, on account of old age, he gave up ambling along the country lanes on horseback. Such a man could not fail to play his part, even if not a very great one, in helping on the advance of human knowledge. Thomas Pennant in one of his letters to Borlase calls him his first teacher in natural history: in other words, it was Borlase's enthusiasm, and the sight of his museum, that caused Pennant to take up natural history.

From an early period in his career Borlase was an amateur painter, following the advice given in JONATHAN RICHARDSON's *Principles of Painting*, a book which was much admired by Sir JOSHUA REYNOLDS. Borlase supplied much of the mineral material for Alexander Pope's Grotto at Twickenham, and Pope expressed his gratitude by having the name "Borlase" inserted in golden letters in the Grotto, and presenting him with some of his works.

Dr John Andrew, the son of JOHN ANDREW of St Erme, Cornwall, was born at Probus, Cornwall, in 1710. He was a Fellow of Exeter College, Oxford, from 1733 to 1744. By special permission he went abroad in 1735 and returned to England in April 1738. In 1740 he was practising as a physician in Exeter, Devon; and in 1743 qualified as a M.D. He was one of the first to introduce inoculation into Devon, which he did in 1741. He married in May 1744 ISABELLA, daughter of Sir WILLIAM COURTENAY of Powderham, Devon. His death is said to have taken place in 1772, the same year in which Borlase died.¹ His publications were limited to a few pamphlets, some of them controversial; but the more important one was that dealing with inoculation: *The practice of inoculation and the popular objections against it confuted*.... By John Andrew, M.D., ... Exeter, John Spence; Wilson and Fell, London, n.d. [1765], 8vo, pp. x, 71.

Andrew was a friend both of Borlase and of Dr WILLIAM OLIVER, a Cornish doctor who became a well-known physician at Bath and whose name is still recalled by the Bath Oliver Biscuit. These friendships probably go back to the time when they were undergraduates at Oxford, if not to boyhood. Exeter College at that time was the one to which most West Country students went.

The available correspondence between Andrew and Borlase begins with a letter from Andrew dated 24 September 1734 (Borl. MS. 1, p. 154), in which he writes: "... I am now warmly engag'd in the Pursuit of Physick"; written from Bath, this letter would seem to indicate that it was through Oliver's influence that Andrew decided to become a medical man, and to go to Leyden and study under Boerhaave. On 14 November 1735, Andrew wrote to Borlase from Leyden: "... the Proposals which were made to me of coming here, seemed to be very agreeable as well as advantageous, and I have hitherto had

¹ I am indebted to Mr ROBERT H. JEFFERS, F.L.S., for this date, which occurs in a letter from Cuming to Pulteney in the Pulteney MSS. at The Linnean Society of London.

Fig. 3. Ludgvan Church, near Penzance, Cornwall. *By courtesy of Nicholas Hosking.*

no Reason to think my self mistaken" (Borl. MS. 1, p. 154). In the same letter he promises to send some plants for Borlase's garden, and asks for "a little Box" of various ores and mundicks. In a reply by Borlase dated 4 December 1735, he implies that he had hoped that Andrew would have chosen the Church (Borl. MS. 13, f. 34); but approves of Andrew giving some time to the study of chemistry, especially "under so great a Master as Boerhave". He also promises to send some of the "best sort of Fossils and Minerals that I can light on".

At the time this correspondence with Andrew in Leyden was in progress,

Fig. 4. Houses in Ludgvan village. *By courtesy of Nicholas Hosking.*

Borlase had become very wishful to learn more about plants, and asked Andrew to recommend books for that purpose. In a letter dated 25 February 1736/7 Andrew writes:

“ I have had Linnæus’s Tables for you a long while, but was unwilling to send them, because, as I believe you have not made Botany very much your Study, it would be impossible for you to understand them, and I was afraid it would discourage you to study a thing without making any thing of it.”

On 30 July 1738 (Borl. MS. 1, p. 169) Andrew again refers to the matter:

“You seem to lament very much the want of some good Herbal. I scarce know one that deserves that Epithet. Tournefort’s I think is the best, and that I’ll procure you. I shall bring with me into Cornwall Linnæus’s Method of Botany, which is so compleat that I fancy You’ll desire no other; & tho[ugh] its much the most simple, as well as the most perfect, yet it requires some time & pains to comprehend it, & I doubt we shall find so few Flowers in Cornwall, during the stay I shall make there this Summer, that it will be impossible for you to get a thorough insight into Linnæus’s System.”

Later, on 20 November 1738, (Borl. MS. 1, p. 173), writing from Trethurse, near Truro, Cornwall, after his return, he tells Borlase:

“As to Botany you’ll want no assistance but what Linnæus & Ray can afford You. The former of these Authors would be alone sufficient had we microscopical Eyes

(as He Himself seems to have), and could distinguish all the subtile fine parts of the Flowers in that Class which He calls Syngenesia; to supply this Deficiency it will be necessary to call Ray's Methodus in to your aid."

A letter from Borlase to Dr J. F. GRONOVIVS (who had joined in the correspondence between Andrew and Borlase) dated 26 November 1738, (Borl. MS. 13, f. 48v.), states that Andrew had recently visited him at Ludgvan:

"... Mr Andrew has been lately with me, but so hurry'd by the visits he has been oblig'd to pay to his numerous acquaintance in these parts that we have had very little time for retirement and study. He has however been so kind as to let me into Dr Linnæus's method of classing plants according to their Sexual appearances but it happens to be a very unfortunate Season for botanical observations in Linnæus's way because we could find but very few flowers."

In the Linnæan Correspondence at the Linnean Society there is to be found only one short letter from Andrew to Linnæus; it is undated, but must have been written at some date during Andrew's stay in Leyden. Addressed 'A Monsieur Linnæus chez Monsr Clifford a Amsterdam', it enclosed a letter from Dr C. G. LUDWIG which Andrew had evidently promised to show Linnæus. He goes on to assure Linnæus that Ludwig holds him in esteem, and that Linnæus must not mind if Ludwig thinks differently from him. He adds that soon he hopes to discuss the matter further with Linnæus when he again enjoys his conversation.¹

Andrew kept an account of his travels in 1736; and if his MSS. have survived they would no doubt yield much of interest. Writing to Borlase from Leyden on 25 February 1736/7 (Borl. MS. 1) he states:

"I kept a Journal of my Travels [in Germany] last Summer, and was very exact in observing every thing relating to his Majesty's² Mines, so that I could [?] then easily comply with your Request, by sending you a Letter with [?] an ac]count of the most remarkably [= remarkable] things, which some Time or a[?]nother I']ll certainly do, but must desire you to excuse my doing it at present." [*Owing to a tear, the words or letters placed in square brackets are now missing from this letter.*]

To return to the main purpose of this paper, — so far as can be traced, Borlase seems to have sent two boxes of Cornish minerals to Leyden during the time that Linnæus was in Holland. (The letters and lists referring to these boxes are given in full in the Appendix.) Of the contents of a third box, which appears to have arrived in Leyden after Linnæus had left Holland, Borlase did not keep a record. The correspondence connected with the sending of these boxes of Cornish minerals is an interesting one; more so because in one of his letters to Borlase Dr J. F. Gronovius gives the text of a letter he had received from Linnæus. This letter has not been recorded hitherto. The immediate

¹ Again I am indebted to Mr ROBERT H. JEFFERS, F.L.S., who has very kindly sent me a copy of the text of this letter.

² Probably King FREDERICK WILLIAM of Prussia is referred to, as he went to Germany.

cause for its writing was a passage in a letter from Borlase to Gronovius dated 3 December 1736 (Borl. MS. 13, f. 38r.):

“Amongst the Coppers you will find in no: 28 some pieces w^{ch} [= which] seem to have been melted. No 29 seems to have undergone the same change but No 30 is the most curious piece I have ever mett with. Twas found many fathoms under the Surface. It has evidently been melted (as I am apt to think), and the bottom part of it, where the purest Metal by reason of it's superiour weight settled is in Colour as fine as Burnish'd Brass....”

The text and translation of Linnæus's letter to Gronovius, written before June 1737 (or in that month), contained as a copy in Gronovius's letter to Borlase dated June 1737, is as follows. (The rest of this letter from Gronovius will be found in the Appendix):

[Text¹]

Cuprum in ipsa terra liquatum.

Non dantur metalla nec inventa sunt unquam ignibus subterraneis fusa, nisi per ignem falsæ hypotheseos.

Hic lapis est pyrites purus Cupri.

Pyrites sæpius generatur et crescit exacte ut Stalactites.

Stalactites duplex est, vel pendulus, vel stans; seu præcipitans & præcipitatus, quorum hic præcipitatus est.

Cuprum præcipitatur per ferrum.

Ergo in fundo cujusdam rimæ ipsius petræ sub terra fuerit minera ferri: cuprum vero in superiori parte fodinæ, cuius aqua vitriolacea sensim distillans attigerit mineram ♂ij [= ferri], unde more præcipitatum fuit, et adhæsit Cuprum purum. Aqua hæc vitriolacea continuo affluens, et parum adhærens accrescere fecit præcipitatum cuprum, primo magis purum, quamdiu ferrum, attingere potuit, dein minus, quum nulla præcipitationis cupri causa accedere potuit; cum crusta cuprea obduxerit ferrum.

Quod sit Pyrites, docet Sulphur Matrix.

Puculatum evasit a minera ferri, in qua[m] præcipitatum sit; hæc enim fuit granulosa, unde tubercula cupri adhæsere remota a se invicem : hæc tubercula in dies aucta, majora, rotundiora et contigua evasere, quo magis a puncto præci[pi]tationis seu centro recessere.

Omnes pyrites sub generatione fumum pulveris pyrij redolet.

Rupes Saponacea (the Soapy rock) nil est nisi rude Talcum, ergo non saponaceum cum careat sale et oleo, nec solvatur in aqua. Pro politura pollet uti, non vero unquam pro Sapone. If I hath another bit I would try some experiments with it.

Thus far Dr Linnæus.

¹ I should like to acknowledge the kindly help given by Dr A. HJ. UGGLA, when attempting to unravel this text and translation from a rather imperfect transcript made in 1953.

[*Translation*]

Copper liquefied in the earth itself.

It is not to be allowed [that there] are metals, nor [those] met with at any time, melted by subterranean fires, unless by the fire of a false hypothesis.

This stone is pure pyrites of Copper.

Pyrites more often is produced and grows exactly like Stalactites.

Stalactites is twofold [in kind], either pendulous, or standing upright; or [, formed by] deposit and [by] precipitation, of which this one is precipitated.

Copper is precipitated by iron.

Consequently on the bottom of some crevice of rock under the earth metallic iron will be [found] : but copper in the upper part of the mine, the vitriolic water of which, distilled slowly, reaches the metallic iron, by which means it is in a manner precipitated, and adheres [as] pure Copper.

This vitriolic water flows [downwards] continuously, and a little adhering it [goes on] increasing the precipitated copper, at first more pure, as long as it is able to touch the iron, later in less degree, when [there is] no opportunity [for the] precipitation of copper to take place; because a coppery crust will cover the iron.

The sulphur matrix shows that it may be Pyrites.

[? Pitting] results from the metallic iron, on which it [i.e. the copper] may be precipitated; this [i.e. the iron] was in fact granulated, thus separate tubercles of copper adhere to one another; these tubercles from day to day [are] added to, [get] larger, more rotund and contiguous the more they are removed from the point of precipitation or from the centre.

All pyrites under formation [have] the smoke of sulphur powder.

Rupes Saponacea (the Soapy rock) is nothing but natural Talcum, therefore non-soapy and wants salt and oil, nor [does] it dissolve in water. It can be used for polishing, but never as soap. If I hath another bit I would try some experiments with it.

Thus far Dr Linnæus.

Andrew, in a letter to Borlase dated Leyden, 5 March 1736 (Borl. MS. 1, p. 165), reports on Linnæus's reactions to the Cornish minerals sent:

"The first Person I showed them was Linnæus who was introduced to me by Gronovius, to whom, as you'll find wⁿ. [= when] you see the Roots and Seeds I have sent you, you're very much obliged. This Linnæus, in the opinion of Boerhaave Himself, who never commends without sufficient Reason, understands the Nature of all kinds of Mettals the best of any one in the World. He told me that Sort of Mundick which is most beautifull, and that is generally found in a cubical Form, is of no use in the World. But the other to which Copper frequently very strongly adheres, they value a good Deal, and according to a Method of managing it He has promised to show me they make it turn to a good Advantage. Of Mundick I have a sufficient Quantity but of every thing else I should be glad to have a fresh supply.

My present stock is almost exhausted. Boerhaave, Gronovius, Linnæus, &c have drawn largely from it, and I have not enough left to make experiment with, as [Linnæus] has promised to show me. In short S^r [= Sir] provided I can get sufficient Quantity of Mettals He has engaged to show me the whole *Ars Docimastica*”

Borlase, in replying (Borl. MS. 13, f. 43v.) to Gronovius's letter, on 17 December 1737, used these words about Linnæus:

“I am likewise much indebted to you for that Learned Gent[leman's] solution of the manner in which the piece of copper I sent you became liquefy'd in the bowels of the Earth, and the more I dip into the nature of the Fossil Kingdom, the more I perceive the Justness of his Philosophy.”

In a letter from Gronovius to Borlase dated 5 June 1738, he reports what Linnæus said about the minerals sent, and encloses a list giving Linnæus's names for some of the specimens. (This letter and list are printed in full in the Appendix.)

Gronovius continued to write to Borlase after Linnæus had returned to Sweden. On 19 August 1740 (Borl. MS., 1, p. 205) he wrote:

“I am now printing an Index of my collection of stones, following the Methode of Linnæus in his *Systema Naturæ*, of which I send to You the two first sheets already printed, besides another copy for Dr. Andrew, which I hope You will direct to Him at an occasion. The only reason I print it, is that Linnæus hath desired it, promising me it would serve him, to give colledges [= college lectures] upon it, like he is obliged by the Crown of Sweden to give every year a colledge¹ upon stones and minerals.”

This letter from Gronovius reached Borlase by way of Dr ISAAC LAWSON, then in London, who added a letter dated 20 November 1740, to the same sheet, but failed to forward the two printed sheets for lack of a frank. This letter is interesting as containing some criticisms of Linnæus as a mineralogist:

“What you call *Cuprum Stillatitium* I think the *Pyrites Cupri* which sometimes has the like round tubercles. You agree with Linnæus in referring the prismatic figures of ones of the Tin Ores to salts. I must own I never could be of that opinion since they have no physical condition they agree in except their figure, which is not totally to be relyed [= relied] on in the mineral Kingdom nor even hardly at all daily experience confirms. in our present case neither taste, solubility, fusibility, or specific gravity agree, & I am persuaded if Dr Linnæus had been acquainted with Chemistry & known the Nature of salts he never would have advanced this opinion, which I sometimes told him: as a botanist he was tenacious of figure which indeed is pretty constant in Vegetables but in Minerals combination seems endless, so that fire in general must be the medium to ascertain what things are.” [His postscript reads:] “Linnæus I am persuaded is mistaken in his opinion in regard to *Molybdæna* or black lead which I tortured all manner of ways by fire & tryed with various Menstruums but without any manner of success or any reason to think it has any affinity with Zinck as he imagines.”

¹ Gronovius seems to have been fond of using this word, — which can only mean “a college lecture”. Cf. his letter in the Appendix, where he uses “privates colledges”.

This last extract reminds one that Linnæus became a very active member of a scientific club in Leyden, of which GRONOVIVS, ISAAC LAWSON, VAN SWIETEN, BARTSCH and others were members. It is very probable that Andrew met Linnæus there. In such a club criticism would have been warmly welcomed; and it is pleasant to know that Isaac Lawson's frank criticism of Linnæus did not prevent him from helping him financially.

That Borlase agreed with Linnæus' theory of the formation of copper pyrites is shown by the following passage in *The Natural History of Cornwall* (1758) pp. 201-202:

"It may seem a little surprising that we should find copper native and malleable so much more frequently than any other metal, and in such variety of colours and shapes. The reason is this: Copper in the mine is more easily dissolved and stripped of its stony *involutum* than any other metal: it is soluble by all the salts known, both acid, alkaline, and nitrous¹, nay even common water, and in some states by the air itself. What makes it yield so to almost every fluid, is, that there is little stone, but much vitriol incorporated with copper; and vitriol, being no other than a free soluble salt, is always ready to mix with every kind of moisture which attempts it. Hence it comes to pass, that copper is frequently liquified in the earth, and every time the vitriol melts, and becomes suspended, the incorporated copper deserts its *primæval* bed of stone, and when it becomes too heavy to be born along by the fluid vehicle, distills from higher into lower parts of the mine, sticks in tubes side by side, or forms into thin leaves or fringes in the chinks of the rock, floats into horizontal *laminæ* on plane surfaces, or is detained and formed by the hollows which it swims into.

"Let it be observed in the next place, that when the *menstruum* is different, the solution of copper will be so too, and will be more or less pure according to the quality and power of that *menstruum*. If iron (which is a magnet to copper) interferes, the vitriolic fluid deposits the copper, and mostly in granules, corroding at the same time, imbibing and carrying off the iron, by which it is attracted more forcibly than by the copper. Again: There being so many *menstrua*, and the concretions of copper so soluble, the metal must undergo sometimes a great many solutions in the mine; and as every dissolution must deposit some fæces, the metallic glebe consequently becomes proportionally the more pure the oftner it is dissolved."

As the years went by, one of the results of an increasing realization of the great interest of the Cornish minerals was that many visitors from the continent came to England partly with the object of visiting Cornwall. Their names appear in letters of introduction in several MS. collections; the Borlase correspondence being no exception. Perhaps the most interesting visitor to Borlase was one of Linnæus's pupils, JOHAN JACOB FERBER (1743-90), to whom John Ellis gave a letter of introduction dated 18 March 1769; and on 29 May of the same year Ferber wrote to Borlase to make some enquiries about Cornish mining. The following are some of the Continental visitors who no doubt found their way to Ludgvan vicarage:

¹ Boerh. page 88.

- In 1754: Dr Pozzi, an Italian physician.
 In 1755: Dr J. A. Schlosser, of Amsterdam.¹
 Mr Peter Ornskild, a Swedish gentleman interested in fossils.²
 In 1759: Mr Alexander de Demidoff, another Mr Demidoff and Mr Valltravers.³
 In 1760: Dr Gärtner, of Württemberg.
 In 1761: Dr Claussen and Mr Dreyr, two Danes.
 In 1765: Dr Mumssen (Hamburg), Mr Henschen (Bremen) and Mr Capp (Leipzig).
 In 1769: Dr Delaroche, of Geneva (introduced by John Ellis).
 In 1770: "Mr Forster, an ingenious naturalist" (introduced by Thomas Pennant).⁴
 In 1772: Baron de Dietrich wrote a letter from Marazion near Ludgvan, introducing himself.

APPENDIX

A Selection from the Borlase Correspondence of some letters having a bearing on the present paper.

BORLASE TO ANDREW, 4 DECEMBER 1735.

(Draft letter in Borl. MS. 13, f. 34 r. and v.)

Dear S^r

Ludgvan Decr 4 1735

I rec^d the favour of yours with much pleasure, having but few greater satisfactions in this corner of the world than to hear those of my friends who are more at liberty to range and vary their life and situation, do well, and enjoy those opportunities of improvement, which their friends fortune and health shall afford them. Before Physick was your choice I did all in my power to fix your inclinations another way, and that not out of any low opinion of that profession for which I have all honour and esteem, but partly out of that innocent partiality which every one tolerably easy in life has for his own occupation, and partly out of selfishness, which I hope you will forgive as well knowing that Physick and Cornwall were incompatible, that I must bid adieu to you for life and instead of having you always near me must be contented with a letter or two in hast[e] once a year, and a prescription at a distance once in an age. These were my thoughts whilst you remain'd undetermin'd, since which I have wish'd you all manner of success. I have allways desir'd that some

¹ JOHANN ALBERT SCHLOSSER [?-1759], practitioner and zoologist, corresponded with Linnaeus.

² PER ABRAHAM LÖTH-ÖRNSKÖLD, Baron ÖRNSKÖLD (1720-1791), Secr. of the Council of Mines, later governor of three counties in Northern Sweden.

³ The Demidoffs were sons of the rich Grigorij Demidoff, owner of the copper ore mines at Kolyvan, Siberia, who corresponded with Linnaeus. The Swiss Johann Rodolph Valltravers (1723-about 1815) was their private tutor. From England they went to Sweden, where for one year they were Linnaeus's pupils.

⁴ Probably the German-born Johann Reinhold Forster (1729-1798), who accompanied James Cook on his second voyage round the world.

lucky Incident or other might call you abroad where the Physician might at least have equal assistances, and the Gentleman all the additional advantages of seeing different countries. By what I hear from and of you I am in a fair way to have all my friendly wishes for you succeed. Tis not the least pleasure yours of the 14 of Nov^r (N.S.) gives me when it informs me of my being able to serve you even at this distance, I approve extreamly of your giving some time to Chemistry, Naturalists who know nothing of this art (if any such there are) loose [= lose] all the pleasures amusem[en]ts and discoveries which one Element (out of the 4) and that the most searching and penetrating of all namely Fire is capable of procuring them, and I must needs own you would be altogether inexcusable if you should slight this opportunity of being under so great a Master as Boerhave. You flatter me but I should be too vain to believe that [I] can any ways contribute to gratifye the curiosity of that Professor, but however as I can deny you nothing that you but imagine will give you satisfaction I will comply with your request tho[ugh] no adept in this part of knowledge and send you the best sort of Fossils and Minerals that I can light on.

You will give me leave here to observe that your directions are not sufficiently particular as to the quantity of each sort, nor as to that sort which is most wanting and scarce at Leyden or whether the strata that surround the ores should be describ'd at large, so that you will excuse what is wanting in this my first essay to serve you, and acquaint your learned friends that I should be exceedingly proud of more particular commands from them. You will find a list of what I have sent on the other side in a box directed to M[ess]rs Quarme at No: 14 in St John's street near Story's Gate Westminster to be forwarded to Rotterdam. Of the copper & tin you will find several sorts but in small quantities as design'd not so much for the furnace as for the Cabinet, they are in papers and the papers in bags, and each paper number'd and a small bitt of white paper within inscrib'd in the same manner as the list annext. Of Mundick (as what the Furnace has been less acquainted withall) you will find a greater quantity and [I hope that] Dr Boerhave has as much success as his approv'd skill seems to deserve, and I wish him I doubt not but to see his statue erected in every Markett town in Cornwall.

I dont know whether I may yet call this a metal properly or not, but whatever it be Nature does not usually bestow so much beauty of colouring, such curiously figur'd parts so much cohesion and consequently so great a gravitation without some greater reason and use than have hitherto been discov[er]'d. The white mundick from Ld. [= Lord] Godolphin's work — at Trewoll in this parish — No: 15 has the same Pabula as the Copper viz: Blue Kellas or Slatt White sparr and sometimes a little chalk but the Blue light Kellas of which a sample you'l find No 1. is the most general and universal feeder in all parts of this great load [= lode]. You know that a load [= lode] is allmost a

perpendicular vein or course, betwixt 2 walls or faces of a different nature or substance from the loads [= lodes] they enclose, and whenever any course more spreads it selfe horizontally tis call'd a floor more properly than a load [= lode]. This mundick lies in the same bed with the copper. You'l find it sprinkled with little eyes of copper which are here always yellow, the mundick alltogether white like silver; this mundick is specifically heavier [= heavier] than either copper or tin; The parts are generally dispos'd into cones pyramids little columns & shining surfaces of irregular forms; this much for white mundick, but what is most particularly remarkable is that when a large stone of mighty rich copper rises and is broken with hammers you will now and then find inclos'd in the Very body of the stone small cubes of Mundick with faces shining like gold and their surfaces lying at right angles one from the other as exactly as if seen and by the most nice Geometrician; see No: 1-21. In this secret recess nature is not without her parts not strait[e]ned or confin'd allways to one figure but the cubical or at least rectangular one she is most fond of; this generally prevails, and you will sometimes find several cubes in the same lump as No: 17 thrown together into the most regular confusion imaginable, as if the lesser growing out of the larger and just peeping up their heads shap'd themselves as in a glass to the resemblance of their parents. I have seen some groupes [= groups] of rocks that have intersected at right angles and stood pretty firm upon their basis, but the dipping of cubes into one, the other, their uniting so close even into the very heart of each other and yet the cubical shape retain'd and so easy to be trac'd is one amongst many of those subterraneous wonders that shew nature has not been so profuse to the surface but that she has reserv'd many evidences of her bounty and skill to bestow upon the bowels of the earth. I have one word to say of these figures which is that in the paper No: 18 you will find a piece of mundick of the same nature with the cubes, it was part of a solid globe of mundick found in the middle of a large stone of copper. It is the only one I ever saw of that figure and you will find that the radius's or fibres are all pointed inwards from the circumference to the Center. It was unfortunately broke by being carelessly taken out of it's bed, but what I have of it I send you. [*End of Draft.*]

A List of Fossils and Minerals sent to Mr Iohn Andrew at Mr Boyer's Leyden for Professor Boerhave at Leyden

1735. Decr 4.

[Borl. MS. 13, ff. 34v. and 35r.]

1. Plain blue Kellas the General feeder in the great Copper mine in Trewoll Ludgvan.
2. Good yellow and purple Copper oar [= ore] whose only feeder is the Blue Kellas.

3. Flaming yellow copper-ore whose pabulum is only white sparr.
4. Yellow flaky copper — Pabulum sparr.
5. Neat purple Copper.
6. Neat bright yellow copper.
7. Flaky dusky-yellow copper shaded purple.
8. Fine Copper purpled and yellow.
9. Rich Grey copper worth $\frac{£}{40}$ a tun — feeder sparr.
10. The Richest copper ore, solid, pure, without any wast[e].
11. Rich tin and copper ore mix'd, feeder Kellas.
12. The bright yellow and dusky Copper mixed with tin ore, the feeders Spar kellas and chalk.
13. A rich stone of Copper, tinn and mundick, the Pabula, Kellas Sparr and Chalk.
14. Mundick and Copper the Mundick white. Mem[orandum] the above in Bagg No: 4.
15. White mundick sparkled wth Yellow copper.
16. pretty pieces of Different coppers united.
17. Cubical pieces of yellow mundick for the cabinet.
18. a circular piece of mundick very rare.
19. a sample or two of yellow mundick — the same nature with the cubes.
20. a rich sort of mundick in the pale green Kellas. Bag: 2.
21. Several Dyes [= Dice, cubical crystals] of Mundick in their copper beds.
22. some curious Dyes [= Dice] of Mundick.
23. one large of solid copper crusted with green copper at the ends — one of fiery oar [= ore].
24. Wild lead in the Orc. Bag 3.
25. 4 rich tin shoads¹, 2 of the large grain, 2 of the small, their pabula sparr and red loam or chalk.
26. large grain tin ore in the brightest sparr yellowish kellas and red loam.
 { The grains sometimes so large that
 { they are cutt into seals.
27. Large grain tin in the Dusky sparr. Trevigeon.
28. Small close grain tin in the ore in Sparr, blue Kellas and white loam.
29. close grain tin in red loam spar and what we commonly call Kallan or wild Iron.
30. The Richest Tin ore. every gallⁿ [= gallon] sack of which is worth according to the present price of tin £3. 5. 0 as it rises out of the Mine — put in here a few largest grains of tin. Bag 4.
31. Very small Cornish Diamonds their cones just form'd, springing out of their beds of sparr.

¹ [? shode stones, fragments of a scattered tin lode.]

32. 2 cornish Diamonds, of poor discolour'd water, taken from their sockets or beds of sparr.
33. a few Cornish Diam^{ds} [= Diamonds] of the best water, their points will cutt glass, frequently cutt into seals when of a larger size. Mem. the Diam^{ds} in bag 3.

BORLASE TO ANDREW, 18 MAY 1736.

(Draft letter in Borl. MS. 13, f. 36r.)

Ludgvan May 18 1736

Dear S^r

I had the pleasure of yours of the 5th of March which unfortunately came here just as the tinships had sail'd for London, so that I was oblig'd to stay the Fossils wch I had collected for you till this Voyage: I wish you all manner of success in your researches after Nature and if I enjoy'd the great advantage of friends that turn'd their studies into the same channel, I might be probably tempted to engage in what you propose; but as my Situation denies [= denies] me that great pleasure, and I must walk or rather wander single and solitary in the path you point for me, the Task appears by much too difficult intricate and perplex'd.

As to Natural History I acknowledge with you that my Country [Borlase here means the County of Cornwall] suffers for want to being known, and that the world would be pleas'd to know it, and I cannot but wish that some one who has leizure [= leisure] and ability would entertain the one, by endeavouring to deliver the other from the obscurity which it so undeservedly labours under. As to the Topography there is much allso wanting, the British history of it is very imperfect, and then the Romans have been scarce discover'd to have been here above 30 years: You see how defective not only the Natural but every other kind of History relating to this Country [= County] is, and I cannot but be of opinion that these several parts might be so adjusted as to make one beautifull composition like a nosegay of flowers those [= whose] different fragrancy and colours might gratify & be a mutual relief to each other. I do not despair to see something of this nature undertaken by much abler hands and if I can contribute my mite to its execution there is no one whose direction and assistance I shall mere esteem than yours. What Collection I may have when you return I know not but I shall not fail I hope, to sett a greater value upon Fossils than I have hitherto done and am now making a Closett which I allready wish to furnish with drawings of the Landscape, Antiquities, fossils & roman Medals found in Cornwall. Our Country [= County] affords us allso a great variety of plants (as many, if I am rightly inform'd as any County in Engl^d Kent only excepted) which deserve a curious Inspector, but in this and many other entertaining Arts, I must satisfye my

selfe with a superficial slight acquaintance, I must be Content in the Poet's Phrase circumvolitare thyma.

I am extreemly oblig'd to Dr Gronovius and I should take it as a great favour if he would be so kind to me as to let me know in what manner I could be serviceable to him in these parts. I have enclos'd a small present to him in a bag which you will find in your box directed to him. I herewith enclose a list of the Fossils sent you, for the acc^t [= account] of them I have very little to add to what I writt you last. I have sent you Copper, Tin, Iron and Mundick of another sort than what you formerly had: As for Tin the Fusion of it I believe is well understood: Experience having suppli'd the want of Theory, but facile est inventi addere; Dont think it incapable of improvem^t. As to Copper the Fusion of it is confin'd to particular companies and but a smattering of it known in these parts: then the companies are very jealous of their art, and would fain insinuate; that coals are so very dear with us that tis much better convey the copper to the coals in Wales than the Coals hither to the Ore; But there is a latent policy in this, and they are much affraid that should the Ore be melted and purify'd with us the workmen must in time perceive and learn the Art of Smelting Copper. This knowledge would inevitably spread and by degrees let the miners into the real and Intrinsick Value of their Ore, which would be a great Loss to the Merchants who purchase it at this time, for what they are pleas'd to give, You will observe this and make what use of it you can in favour of your country [= county]. As to Iron, we have in these parts some loads [= lodes] of it exceeding rich and solid, particularly one in Tregominion, and we want much to know how we might make some advantage of them. Lead is alltogether as little known, and not at all melted here so that you see we have no metals manufactured with us but tin only and copper till it comes to weighing; and could we once gett into the way of melting the other ores, I leave you to guess what an incredible number of hands the managing it from its rising out of the mine till it comes into pure metal would employ.

The fossils I have sent Dr Gronovius are for the Cabinett and I thank him and you for the present you design'd me but after giving M^{ess}rs Quarme abundance of trouble and made all possible inquiry, I can hear nothing of it. Least [= Lest] I should be troublesome in English I have writt the Doctor in Latin to thank him. I should be glad to hear from you soon and should be proud of Dr Gronovius's correspondence.

I am

Yours

Wm Borlase

[In connection with the above letter, the following extract from the letter from Andrew it replied to may be of interest; which letter was dated 5 March 1736:]

The Work that I hint at is this. One Linnæus a Swede, whom Thanks to your Kindness for an Introduction, I may call my Friend published three Tables of the three Kingdoms, the Mineral, the Vegetable, and the Animal, in which are comprehended all the different Genus's that are to be met with in each, and by observing a few general Rules may be distinguished from each other. As soon as You're Master of these Tables which at most wont take up a Week, whatever Plant or Mineral you may happen to meet with in your Searches, by referring to these Tables You may easily find to what Genus it belongs, and then to find the Species, by Looking into some other Book which will be referred to. Nothing is more easy. When I have the Pleasure of seeing you in Cornwall, which I hope will be about two Years hence, I shall expect to find a Collection of Plants and Minerals, such I mean as are most rare, at your House.

A List of Fossils and Minerals sent to Mr Andrew at Leyden
[Borl. MS. 13, f. 37 r. With letter from Borlase to Andrew dated 18 May 1736.]

May 6 1736

- No 1. In the Bottom of the Chest large green mundick Feeder red loam inclinable to Kall[as] mixt with sparr — some pretty pieces of the same kind.
2. one large stone of grey copper.
 3. part of a very rich shoad [= shode] of tin.
 4. Small pieces of copper form'd all most [= almost] whole of a crust that proceeds from the Water of a Copper Load [= Lode].
 5. Flaky yellow copper.
 6. Rich Grey Copper.
 7. Iron oare [= ore] from St Just.
 8. Iron ore more solid than the former.
 9. some Iron from Ludgvan.
 10. 8 different Sorts of copper.
 11. 6 different sorts of Copper more.
 12. 6 Different sorts more of Copper.
 13. some Dyes [= Dice, cubical crystals] of Mundick.
 14. Some Lead Ore.
 15. two small tin shoads [= shodes].
 16. tin ore three sorts. viz. large Grain small grain, close and all most [= almost] solid ore.
 17. two other sorts of mundick.
 18. mixt pieces of copper in the bag 2.
 19. rich tin ore.
 20. lead ore — in the bag no. 2.

} for Dr Gronovius.

21. a few Dyes [-- Dice] of Mundick for your friends.
22. The Richest of Coppers.
23. Flak'd Mundick tinged with Copper.
24. Fine grain tin pab[ulu]m sparr & red chalk. — to Dr Gron^s.
25. some Lead ore from Ludgván.
26. Small size of Cornish Diam[on]ds.
27. Some Cornish Diam[on]ds.
28. Large Cornish Diam[on]ds.
29. The finest Grain tin from Trevigeeon.
30. Carneview tin.

J. F. GRONOVIVS TO BORLASE, JUNE 1737

(Borl. MS. 1, pp. 199-200)

S^r

Your Letters of the 20 Decemb. with the curious minerals are [-- have been] given me by Mr. Andrew, for which I am very much obliged to You. Dr. Linnæus se[e]ing them, confessed that he never saw at once [= one time] such a fine collection.

I am obliged also for the Guernsey Lily, which was lost every where; I made one a present to the publicq [-- publick] garden: some Years ago they were very frequent in Holland, particularly at Mr Edons a Merchant at Rotterdam, but after his death they are [= were] all lost. They use[d] to plant them in the openground, at the beginning of December to cover the ground with tan and in time of frost to cover them with straw and glathel.

I Desired Dr. Linnæus, he would been [- be] so kind to give his thoughts upon the subterraneus [*sic*] liquefaction, being he [= he being] so kind [as] to send me this following answer viz.

[Here follows the copy of Linnæus's letter printed earlier in this paper.]

Your *cornish diamonds* are the most curious I ever met, as many You send me, they consist of a quartzum, and per consequens igne docimastico in vitrum liquescunt: I have a good many of them from Switzerland, but they come not in comparison with the English one[s]. They are separated from the *Selenites*, because all Selenites consist of a spatosa materia, which by a docimastic fire always turnd into powder.

At the other side of this paper You see a liste of the minerals, You [were] so as pleasd [-- so pleased as] to send me last, where to I have added in Latin the Nomen genericum and Specificum according the methode of Dr. Linnæus who is the author of these names. Mr. Andrew hath always been so kind to give me a part of all the minerals he gets from You, for which I am very much obliged to Him: all those I have with their proper names from Dr. Linnæus. If You think that such a catalogue (for they come to a fast nummer [? a vast

number]) would been [= be] of any use to You, You may command me, when I shall take care You shall have [it] upon instance [= at once].

We have hath this winter a very good exercise in arte docimastica, of which You may see very good fruits, when Mr. Andrew is with You. It is real[l]y hardly [= hard] to believe that in countrey so rich of minerals should not been [= be] one that onderstood [= understood] the way to make his profit of them.

I send You a plate¹ belonged [= belonging] to the Systema Vegetabile, the explication of it is in the Clavis Systematis Sexualis, where it answers to the same nummers [= numbers].

When I can be of any use here, pray command

Your most obedient Servant

Joh. fred. Gronovius

Leyden Iunij 1737

[List, endorsed by Borlase:]

Dr Gron: June 1737

List of Coppers describ'd & Dr Linnæus's solution
of Liquefyed Copper — &c.

[Borl. MS. 1, pp. 201–202.]

[m. J. F. Gronovius:]

- 58 Liver coloured Iron Ore. Ferrum petræ nigræ compactissimæ & solidissimæ.
- 60 Tin ore in it's red feeder. Ferrum compactissimum granulatum.
- 59 Iron ore, Red Clay the feeder. Ferrum particulis angulatis ad ferrum amianti angulosi rigidi accedit.
- 39 Mundick mixt Kall or wild Iron. Cuprum erosum Croco obductum.
- 20 Fire ore mixt with Grey. Cuprum Violaceum et fulvamentum.
- 13 Purple Copper. Cuprum Violaceum.
- 14 Rich gray copper. Cuprum violaceum.
- 19 Fire Ore Copper. Cuprum fulvum ochra ferri obductum.
- 17 The green and purple Copper. Cuprum viride propria ochra obductum.
- 16 A Rich bright Purple Copper. Cuprum cæruleum.
- 15 Another Gray Copper inclinable to the purple. Cuprum Violaceum.
- 30 A curious piece of Copper from Trewoll mine with evident marks on it of it's having been melted by a Subterraneous fire. Cuprum præcipitatum superficie puculata et pyritica.
- 21 Pure and malleable Copper from the mine. Cuprum rudum informe præcipitatum.
- 22 Black Copper in it's nature very rich. Cuprum violaceum ochra propria obductum.

¹ This plate is very probably the one issued by G. D. EHRET in 1736, with the inscription "Clariss. Linnæi, M.D., Methodus Plantarum Sexualis in Systemate Naturæ descripta. Lugd.-Bat.: 1736".

- 23 A rich red copper Ore, it's pabul[um] Yellow red and green Gossam¹ powder'd with Glatty Lead from Trevecagna. Cuprum rubr[um] ochra ferrea obductum.
- 26 A rich grey copper ore lately discover'd in Trewoll divided into thin Strata by it's feeder with loam or chalk. Cuprum Violaceum.
- 62 Tinn ore in the Grey Pabulum. Stannum petrâ cinerea obductum.
- 63 Tinn ore 2 Sorts in differ[ent] Spar.
1. Stannum polyædron irregulare nigrum Spatho insidens.
 2. Stannum polyædron irregulare nigrum saxo cinereo & quartzo.
- 37 Large grain Tinn with it's feeder, which is generally white Sparr. Stannum polyædron irregulare nigrum in quartzo.
- 36 Stannum petrâ vestitum. Close grain'd tin Ore.
- 35 A Vein of Tin Ore running a thwart it's feeders Sparr of Different Colours spotted with Cockle. Stannum polyædron irregulare nigrum in saxo quartzoso ocre ferri obductum.
- 38 Stannum Petrâ rufescente obductum. Rich tin ore the feeder Gossam of different Colours.
- 61 Tinn Ore in the Yellow Pabulum. Stannum Petrâ vestitum.
- 34 two pieces of Grain Tinn Ore. Stannum polyædron irregulare nigrum saxo vestitum.
- 9 Lead Sparr and Copper. Stannum polyædron irregulare nigrum cum quartzo.
- 38 Stannum petrâ vestitum.
- 27 A piece of the Soapy rock. Ollaris fibris acerosis friabilibus incarnatus.
- 33 Cornish Diamonds. Nitrum quartzosum rufescens.
- 31 A Bunch of Cornish Diamonds in their sockets of Sparr. Nitrum quartzosum confertum.
- 11 Flake Yellow Copper. Pyrites Cupri particulis impalpabilibus.
- 12 Bright Yellow Copper. Pyrites Cupri fulvus.
- 28 Severall Pieces of Yellow Copper suppos'd from their ovular &c. Pyrites Cupri flavus.
- 32 Purpled Copper broke. Pyrites Cupri flavus.
- 29 A Bunch of Copper &c. Pyrites cupri purus Stalachcosus.
- 8 Lead and Mundick speckled with Copper. Plumbum particulis tessulatis contiguis cum pyritide cupri & quartzo.

BORLASE TO ANDREW, 12 SEPTEMBER 1737.

(Borl. MS. 13, f. 42v.)

For Dr Andrew at Leyden

Your last I have receiv'd but am asham'd to tell you what date it was of and hope the great plenty of amusements you meet with at Leyden will make

¹ [Gossan, — a kind of imperfect Iron Ore.]

you less sensible of the unpardonable distance betwixt this and that: But I am in some degree entitled to your forgiveness because you have sett me a task which I am grown unreasonably fond of and will make all my friends in little time complain I fear of my neglect of them: However, my advances are but very slow, because we live you know in a country [= county] full of avocations which though none of the most disagreeable, yet prevent all expeditious progress and are so far enemies to literature. I envy you the conversation of the Learned especially those learned in Natural Knowledge, but my Envy is not of the Sp[ill]enetick and malicious kind but a mixture of my own uneasiness at being plac'd at such a distance from Every one of that agreeable cast, and of fears that my poor endeavours will not be able in many years to teach me what I might learn easily in a month if I were with you. But the little superficial taste in these matters which I have struggled after for some months past has indeed given me so much pleasure, that the pursuit will engage me to go on although I should prove utterly unsuccessfull, and unable to convey that pleasure to others; but your offers are so very kind that I must despair of nothing if you will be so kind as to lead the way and direct me, for I must hope for more now than your assistance: Without reserve then I do really believe with you that a description of our native country [= county] may possibly be made agreeable to every man of letters but if the Subject is extensive tis equally difficult I am sensible and never to be well perform'd by any one individual person in the world. it is full of the curiosities of nature within and without, has so many monuments sepulchral, military, religious, the Climate so temperate the soil so plentiful, the plants so many, the natural advantages of havens for trade so commodious that no one country of equal extent in the World will probably afford so great a Variety, true it is the History of C^{ll} [= Cornwall] civil & military is poorly preserv'd and a perfect Series not to be hop'd for but what can be gott together either from publish'd Historians or the private records about [Cornwall] in the Herald's office, Cotton Library and other repositories may I hope in time be gott together and when dijested [= digested] it may be easily discern'd whether any thing of that kind is fit to be touch'd upon or whether that subject should be dropt as sunk in impentrate darkness. I have only acquainted my friend and neighbour Mr Collins¹ with this embrio but I hope not abortive scheme, he has promis'd me every thing in his power and I hope I shall engage him to make collections in the Historicall and Antiquarian way. In the mean time my endeavours shall all tend to enquiries in the Natural world, to view every Curiosity of that kind, to draw faithfully what is too large to be procur'd, to collect minerals and fossils of all kinds and endeavour to understand as much as one quite ignorant of Chymistry and the fusion of metals may do without these great advantages. I long impatiently for your return to England, and when you return to Eng-

¹ The Rev. Edward Collins, vicar of St Erth, Cornwall.

land I shall be still more impatient to see you in Cornwall sooner than I fancy your affairs at London etc will permitt you to be. Dont forget to bring the friend¹ you give me hopes of seeing with you: I shall want much of his company: Can I send him any thing in these parts which will be agreeable. Can you recommend any short little treatise which will help me to distinguish one plant from another, till I receive Linnæus's tables: Remember that you promise me your Studies, your friend, and your books to assist me. I wont forgett the Minerology [*sic*].

I had the favour of a letter lately from your good friend Dr. Gronovius, he writes me that you have been lately much engag'd in the *Ars Docimastica*, let me know what sort of Minerals I shall send for further experiment, my most humble service I beg to him, and many thanks to Him for Dr Linnæus's solution of the subterraneous liquefaction of copper: I shall send Dr Gronovius and you some more minerals and more of the Talcum or Soapy rock: If Dr Linnæus has seen and Lik'd (as Dr Gron: hints) those fossils I have sent you so as that any of them would be agreeable to him, if he will be so kind as to let you know what is scarcest and what would please him best I will send them to him in the next box which I send to you and Dr Gro:, and I should think my selfe exceedingly happy if you could engage that Gent: to accept of any thing I could send him. I shall enclose D^r G:'s answer in the box.

You can convince me by nothing more than by your writing me soon that you do not stand upon ceremony with me, nor take my silence amiss.

Ludg: 7^{ber} [= September] 12. 1737

Yours W: B:

GRONOVIOUS TO BORLASE, 5 JUNE 1738

(Borl. MS. 1, pp. 207-208)

S^r

I received Your Letter of the 21 decemb. 1737 at his [= its] time, but the box with minerals directed to Mr. Andrew came only to my hand two months ago. It is Year ago that Mr. Andrew left Leyden, having heard nothing from Him wherefore I opened the box at Your Orders, and divided the minerals with Dr. Linnæus and Dr. Lawson.

The thimber Copper is a pyrites Cupri fulvus saturatissimus granulatus inspersus matrici [?porolæ] nigrescenti. Dr. Linnæus thinks it to be very rich.

Mr Basset's Copper is very particular and curious. Linnæus called it Cuprum granulatum albicans nitidum pulvere rubro asperum. In hoc latet aliquid singulare. an forte Zinci? Upon [= On] account of these thoughts of Linnæus, I went to Amsterdam to inquire at the East-indian-house, whet[h]er the minera Zinci was ever brought from the East-Indians [= East Indies], but al[l] w[h]at I could discover, was that the Zincum was a preparation, made by the Japo-

¹ [This friend was Dr Isaac Lawson, as Andrew stated in a letter to Borlase dated 7 September 1738.]

nisers [Japanese], and whose [= of which] minerall is not know[n]. Mr. Lawson hath made a curious dissertation upon it, which I send You. [added later:] But seeing the letter would increase to[o] much, I shal[l] spare the expenses, till I have another occasion to send it.

The piece of Cornish Diamond which looks as if it hath suffered by the Smook [= smoke] of the Sulphur is a Nitrum quartzosum obductum alumine quartzoso, innatum pyritidi cupri.

The two specimens of Copper Ore for the Assay-masters &c. Dr Linnæus thinks in generall that Your Copper mines are the richest in the world and that all the specimens of Your English copper are more blew [= blue], than these [= those] send [= sent] from any other co[u]ntrey, and particular[ly] Your Copper mines excell these [= those] of Sweden. The doctor was mightely [*sic*] pleased to hear the value of it, and he never could have believed the merchands payd so much for it, where fore he concluded that the Cornish Copper mines excell a great deals [= deal] above these [= those] in other co[u]ntreys.

The Antimonium with lead is Antimonium cinereum particulis granulatis nitidis sparsis cum plumbagine.

About Your desires concerning the Origine of the Crystals [that] is a most intricate thing: nor Linnæus nor I know not any author, which we can recommend to You. You may conclude quod omnis crystallisatio a sale, quod crystalli: gaudeant figura nitri, quodque omnes generentur in cavo, hi quo magis simplices eo magis puri & pellucidi, hinc nitro originem debent quemadmodum gemmæ istæ quæ prismaticam nitri figuram exhibent.

The specimens of Iron pleased Linnæus very much, and he think[s] them very rich. two species excelled amongd [= among] them, vid. Pyrites Cupri & Ferri arsenico & quartzo mixtus, ochraque viridi cupri obductus. the other is Pyrites Cupri & ferri mixtus nudus. When I asked Linnæus whet[h]er the tin from Germany or other parts were [= was] better or worse than that of Cornwall, he answerd in few words Nullibi præstantius quam in Cornwallia. But when I desired to know whet[h]er the pabula were always the same, he says [= said] Quæstio est immensa. Matrix cui insidet, semper variat.

The Lead You send [= sent], seems to Linnæus to be very rich, but he could not determine whet[h]er it hath Silver.

The St Kevern Copper is Cuprum violaceum, vestitum talco duro crasso, cortice nitido & ochra propria. tis rich, but not so rich as one of the specimens You sent lately, under the name of Noon Veate Copper, which Linnæus thinks to be the richest of all, he calls it Cuprum violaceum nigricans obductum ochra propria saturatissima.

The Soapy rock is a true Ollaris apyrus in igne docimastico vix destructibilis.

The last winter Mr. Andrew was wit[h] us, we had a good diversion with a German very much esteemed [= esteemed] for his kno[w]ledge in arte deci-

mastica, his operations [= experiments] were so much esteemed [= esteemed], that our colledge is gone to the press, under the care of Dr. Gaubius, it go's [= goes] on very slo[w]ly, but when finished it will be of a great use; pray, if Mr. Andrew is with You, or when You write to Him, Let him know it, and my Service to Him.

Dr. Linnæus is gone to Paris, with intention to go throug[h] Germany to Sweden.

Dr. Boerhave is very ill, 4 months he left His public lections, complaining very much of an Asthma, since that time he became weak day by day, till he was obliged to left [= leave] his private colledges [= private lectures], now his feet [= feet] and belly swells [= swell] prodigious[ly], so that there is no hope of recovery.

If I can be of any service to You pray command him, who is

Your most obedient humble servant

Joh. fred. Gronovius

Leyden Iunij 5. 1738.

Note on several mining terms used in this paper.

In his *Natural History*, Borlase changed some of these terms: he defined mundic as a non-metallic fossil, everywhere intermixed with tin, lead and copper. Killas,—Kellas in the correspondance,—is a stone of three sorts, the yellow, the cinereous or bluish, and the brown. His "feeder" of the correspondance becomes "leader". Cornish diamond is a clear crystalline quartz.

In conclusion, I express my thanks to the Penzance Library for allowing me to consult the Borlase MSS. and to have the Linnæus-letter photographed; also to the Curator of the Museum of the Royal Institution of Cornwall, Truro, for arranging the photographing of the Borlase portrait, and allowing me to consult the Borlase MSS. in his care. I would also thank my friend Mr Nicholas Hosking, of Newlyn, for allowing me to reproduce two of his beautiful photographs.

Editor's note.

Another visitor to Borlase was BENGT FERRNER, professor of astronomy at Uppsala, who made extensive travels with a young Stockholm industrialist, JEAN LEFEBURE. They extended their travels in England even to Cornwall and paid a visit to Ludgvan on the 11 Febr. 1760. Borlase told them among other things that copper smelting furnaces had been set up at Redruth in the preceding year, and that it was believed that soon no copper ore would be allowed to leave the County. The price had now risen to £50, while fifty years before the price had been £2. 10. 0. Ferrner's travel diary, which is voluminous, but most interesting has just been published (BENGT FERRNER's *Resa i Europa 1758-1762*. Uppsala, Almqvist & Wiksell, 1956. Pp. LXXXvii, 572 - *Lychnos-bibliotek* 14).

A. J. BOERMAN

LINNÆUS BECOMES CANDIDATUS MEDICINAE AT HARDERWIJK

A NEGLECTED LINNÆAN DOCUMENT

It is well known that Linnæus, when travelling to Holland to become a Doctor of Medicine, was following the example of a great many of his compatriots. For various reasons, medical promotions were few and far between in Sweden before the time Linnæus became a professor of medicine at Uppsala himself.¹ The custom was to go abroad to get the degree^{1, 2} and then to do a practical examination before the Collegium Medicum when coming home to obtain the *venia practicandi*. For religious reasons the Swedish students went mostly to the German or Dutch universities. The reasons to prefer a Dutch university were also scientific: the Golden Age of Holland (1600–1700) lasted well into the 18th century as far as medicine was concerned, BOERHAAVE of Leyden University, “praeceptor totius Europae”, dying in 1738 only. And cultural relations were particularly intensive between Sweden and Holland in that time.³

To save both money and time, many of the Swedish medical students coming to Holland after 1700 first went to the University of Harderwijk to take their degree and only thereafter went to Leyden to hear Boerhaave: Linnæus was number 23 only.⁴ This is due to the fact that the small regional university—Province of Gelderland or Gelre; region or “quarter” of Zutphen—then enjoyed the somewhat doubtful reputation to make things easier for foreign students because the money they payed for the examination was badly needed.⁵ Thus only three of the many Swedes coming to hear Boerhaave actually had him as their promotor.⁶ In the case of Linnæus there may have been still another

¹ ANNERSTEDT, C., *Uppsala universitets historia* II, 2 (1655–1715) (Uppsala 1909).

² HJELT, OTTO E. A., *Svenska och finska medicinalverkets historia 1663–1812*, vol. 1 (Helsingfors 1892).

³ WRANGEL, E., *Sveriges litterära förbindelser med Holland* (Lund 1897).

⁴ *Album Studiosorum Academiae Gelro-Zutphenicae 1648–1818*, ed. by D. G. VAN EPEM.

⁵ The University of Harderwijk was closed by Napoleon.

⁶ KROON, J. E., *Janus* 23 (1918).

reason to go to Harderwijk: i.e., his first and venerated medical instructor JOHAN ROTHMAN had also been there.¹

At any rate, the momentous decision to go abroad and take the degree was taken by Linnæus in 1734 after a discussion of his problems at that time with his friend JOHAN BROWALLIUS.² Some months afterwards only, in the course of his preparations, he became engaged to SARA LISA MORÆA, the daughter of the physician at the Falun copper-mine JOHAN MORÆUS, and the condition made by her father that he had to succeed within three years and start a practice before he could marry his fiancée prompted him to make some haste. He definitely went on his way in February, 1735.

About the three years now following, the time Linnæus spent in foreign countries and especially in Holland, we are none too well informed. He has described his voyage out (the route was reconstructed by ENGEL in the *Årsskrift*³) and given some particulars about the first year in his famous Almanack,⁴ but later on his notations become ever less frequent as he himself is getting busier to get all the things he had in mind done.

FRIES⁵ has pointed out that there is another cause for the scarcity of our notices about Linnæus' Dutch years. In so far as Dutchmen were interested in Linnæus, they mostly assumed that the Swedes had studied everything worth while about his life; and so they copied only the Swedish works (mostly even read in translations only!). But then, to most Swedes the Dutch archives of the 18th century were hardly accessible, chiefly because of language difficulties. And there *are* new or at least unknown facts hidden in those archives as the author of these lines recently had a chance to learn after the never-tiring Swedish investigators Dr. UGGLA and Dr. FREDBÄRJ had prompted him to search for them. To this can be added that the first mentioned investigator also has brought back to Sweden the text (in the form of photostatic copies) of the rich collections of Linnæus' manuscripts in possession of the Linnean Society of London. Among this material, too, there are hidden treasures: no wonder when one realises that the care taken by the Society to preserve these manuscripts is perfect indeed, but that after Mr. SPENCER SAVAGE has retired hardly anyone can read them or cares to do so.

The Linnean Society of London has, it should be remembered, developed on different lines than Svenska Linné-Sällskapet: it does not cultivate the souvenir of Linnæus by studying his biography and his time but by continuing his work and stimulating field-biology.

¹ HEDLUND, E., *Johan Stensson Rothman: Levnadsteckning* (Svenska Linné-Sällskapets Årsskrift (cited SLÅ) 19, 67 (1936)).

² *Iter ad Exteros*; vid. F. BRYK, *Linnaeus im Auslande* (Stockholm 1919).

³ ENGEL, H., *Linnæus' voyage from Hamburg to Amsterdam* (SLÅ 19, 50 (1936)).

⁴ UGGLA, A. HJ., *Linnés almanacksanteckningar för år 1735* (SLÅ 18, 134 (1935)).

⁵ FRIES, TH. M., *Linné: Lefnadsteckning* (2 vol., Stockholm 1903; English translation by B. DAYDON JACKSON: *Linnaeus* (London 1923)—alas the translator omitted all the notes!).

The author has earlier made an effort to add to our knowledge of the "Dutch period" in his thesis.¹ Perhaps it was a mistake to publish it in Dutch, so that few could read it in other countries. Still, Dr. UGGLA could; and the most pleasant (and flattering!) souvenir of a visit to Sweden in 1954 was my finding that modest publication among the priceless collection of Linnæanas belonging to Dr. Ugglä and worked all up with annotations. The object of the present article is to start the work afresh by publicating, first of all, a manuscript written by Linnæus on June 18th (New Style), 1735—i.e., five days after his arrival in Holland (Amsterdam) and on the day following his arrival at Harderwijk.

What exactly is this manuscript? It is first of all proof of the fact that notwithstanding the somewhat doubtful reputation of the Harderwijk University the then professor of medicine, J. DE GORTER, did take pains to examine the knowledge of the foreign students—even before they were admitted to defend their thesis and become a doctor of medicine. It is generally known that Linnæus brought his thesis ready-written with him from Sweden; this work, the result of some investigations of his in Lapland, has been published time and again.² But before he could show it to his promotor, the said professor de Gorter, he was obliged to prove that his general medical knowledge was up to the level expected from a doctor—i.e., to get the degree of Candidatus Medicinæ. The written account of it is the manuscript we shall have to deal with here. As stated before, it is part of the collection of manuscripts in possession of the Linnean Society of London (Lin. Pat. Med. 2); a photocopy of it is at Uppsala and another one in the University Library of Amsterdam. It was first published in 1953 with a Dutch translation;³ the first English translation is given here, side by side with the original text.

¹ BOERMAN, A. J., *Carolus Linnaeus als middelaar tussen Zweden en Nederland* (Carolus Linnaeus as a link between Sweden and the Netherlands), Thesis, Utrecht 1953. (Vid. ARVID HJ. UGGLA, *En holländsk doktorsavhandling om Linné*, SLÅ 35, 93 (1952).)

² *Hypothesis Nova de Februm Intermittentium Causa*. Published in *Amoenitates Academicæ*; Swedish translation by G. DRAKE (in SLÅ 16, 43 (1933)).

³ BOERMAN, *l.c.*

Hippocratis aphor: 14 et 15, sect. VI nec non Casus Ictero Laborantis a Promotore Suo Rectore Magnifico Johannes de Gorter Philos. et Med. Doct. atque huius Facultatis universae in Illustri Ducatus Gelriae et Comitatus Zutphaniae Academia, quae est Harderovici

Professore ordinario, ut et Reip. Harderovicenae Archiatro propositi quos, qualitercunque Explicatos et resolutos examini ad diem 23 (× 12) Junii 1735

subjecit

CAROLUS LINNÆUS, Suecus
Harderovici¹

HIPPOCRATIS *Aph. 14 Sect. VIa:*

Ab hydropes detento, si aqua secundum venas in alvum fluxerit, solutio fit.

Explicatio

1. Hydrops consistit in negata circulatione seri per vasa lymphatica.
2. Hydrops (1) oritur duplici modo, dum sc.
 - α. vel adeo relaxantur vasa L., ut liquidum suum expellere nequeant,
 - β. vel etiam obstruuntur, ut Seri liber transitus impediatur.
3. Vasa lymphatica liquidum suum revehunt a partibus versus cor, illudque
 - α. vel in ductum thoracicum,
 - β. vel in venam majorem,
 - γ. vel in glandulam exonerant.
4. Si itaque Aqua seu Serum secundum venarum suarum vel etiam sanguiferarum ductum (venae enim sanguiferae itidem (3) liquidum suum versus cor revehunt) fluxerit, erit solutio morbi; quia causa (2) sublata est.
5. Contraria via (4) ob numerum infinitum valvularum, a Ruyschio optime depictarum, impossibilis est; adeoque prius rumpunter V.L. quam ullam guttam remittant, ut in Hydrope completo accidit.
6. Non audeo dicere Divum Hippocraten hanc viam (3, 4) intellexisse, cui circulationis mechanismus minus notus erat, puto itaque eum per vocabula ista *secundum venas*, potius intra vasa amandare liquidum suum, scilicet contrario modo ac ubi ruptura fit (8) explicandum esse.

¹ Because of the wording of the text (showing that this manuscript has been written *after* Linnæus had taken his degree), the neat handwriting (no trace of nervous tension typical of examination) and the fact that the text was part of Linnæus' own papers, I suppose it is a copy of the paper written at

The aphorisms 14 and 15, section VI, of *Hippocrates*, as well as a case of icterus, which were proposed by the conferrer of the degree, the Vice-Chancellor of the University *Johannes de Gorter*—Doctor of Philosophy and Medicine and ordinary professor in this Faculty of the Illustrious University of the Duchy of Gelderland and the County of Zutphen situated at Harderwijk as well as archiater of the town of Harderwijk—and after they had been duly explained and solved, were submitted to examination on June 23rd (× 12th), 1735, by CAROLUS LINNÆUS, Swede—at Harderwijk.¹

HIPPOCRATES, *Aph. 14 Section VIa*

A patient suffering from dropsy will be cured when the water will have flown off to the bowels along the vessels.

Explanation

1. Dropsy consists of an inhibition of the circulation of the serum through the lymph vessels.
2. Dropsy can develop in two ways, i.e.
 - α. either the lymph vessels are relaxed to such an extent that they cannot expel their fluid contents
 - β. or they are blocked, so that the free passage of the serum is inhibited.
3. The lymph vessels carry their fluid back from the parts of the body to the heart, and take it
 - α. either to the thoracic duct
 - β. or to the major vein
 - γ. or to a gland.
4. If, therefore, the water or serum will have flown along its own vessels or else along the blood vessels (because the blood veins also (3) take their fluid back to the heart), this will be the solution (= end—*Transl.*) of the disease, as its cause has then been taken away.
5. A backward flow (4) is impossible because of the endless number of valves best described by Ruysch; and due to them the lymph vessels will rupture rather than to let a single drop flow back, as actually happens in fully developed dropsy.
6. I dare not assume that the godlike Hippocrates understood this pathway (3, 4) because the mechanism of circulation was less known to him, and for this reason I believe his words “secundum venas” (“along the vessels”) must be explained to mean that they eliminate their liquid in a better way within the vessels than by the other method, i.e. where rupture occurs (8).

the examination itself, which must have been kept by the University and is probably lost with most of the archives in later years.

7. Tubum intestinale innumeris instrui minutissimis glandulis Miliaceis Pejerianis et Brunnocianis dictis, quae liquidum suum in cavo intestinorum secernunt, docet Anatomia.
8. Omnis glandula major (sine dubio etiam minimam per bonam analogiam) vase lymphatico adducente instruitur, per consequens etiam intestinales (7).
9. Si itaque in hydrope (1) serum copiosius per vasa lymphatica ad glandulas intestinales (7) amandatur, erit etiam, per easdem glandulas, major secretio et exoneratio seri in intestinis (7) adeoque vasorum lymphaticorum, quae in hydrope distenta sunt, depletio; unde vasa illa tonum recipiunt, morbusque evanescit secundum causam primam (2, α).
10. Si vero a causa secunda (2, β) morbus ortus est, non ita facilis erit resolutio, cum serum obstructum ob causas traditas (5) vix recedere potest; tamen possibile conceptu est quod resolvi et aperiri possit obstruens cum vasa a tergo tonum recuperarunt, nec a latere ita premunt proxima et adjacentia.
11. Si etiam vasa rupta sint, et serum adhuc non nimis putrefactum vel locus gangraena correptus, et talis absorptio fit, interdum restituitur aeger naturaliter, eodem fere modo, quo artificialiter Paracentesis.
12. Aphorismus tamen hic locum non habet cum Hydrops ad summum sit deductus fastidium, si enim tum aqua per alvum vel cum diarrhoea profluere incipiat, cum spirandi difficultate et infirmis viribus, indicat gangraenam occupasse loca et funesta omnia.

Aphor. 15. Sect. VI:

A diuturno alvi profluvio detento, sponte superveniens vomitus, alvum solvit.

Explicatio:

1. Alvi profluvium s. Diarrhoea est evacuatio alvi, ante factam e chymo chyli-
ficationem.
2. Chymus (1) constat esculentis et potulentis ingestis, liquido glandularum salivalium, glandularum tubi intestinalis variarum, pilis utriusque et pancreatis, mixtis et intra tubum intestinale adhuc contentis.
3. Diarrhoea (1) etiam duplici modo oritur:
 - α . vel ab acri quocunque stimulante fibras ad fortiorem excitationem contractionum unde motu peristaltico aucto augetur etiam chymi propulsio in vasa lactea;

7. Anatomy teaches (us) that the intestinal tract is provided with innumerable very small glandulae miliacei, called after Peyer and Brunn, which secrete their liquid into the intestinal lumen.
8. Each bigger gland (and for good reasons of analogy no doubt the smaller as well) is provided with an adducent lymph vessel, and therefore the same is true for the intestinal glands (7).
9. If, therefore, in case of dropsy (1) the superfluous serum is carried away through the lymph vessels towards the intestinal glands (7), there will also be an increased secretion and discharge of serum by these glands into the bowels (7) and thereby an evacuation of the lymph vessels which are swollen in case of dropsy; and so these vessels get their tonus back and the disease disappears along with the first cause (2 α).
10. But if the disease is due to the second cause (2 β), the solution will not be so easy, because for the reasons exposed above (5) the serum blocked in its way can hardly flow backwards; yet it is conceivable that the obstruction can be resolved and opened, i.e. if the vessels have their tonus restored by the vis a tergo and the proximally adjacent organs do not press too much.
11. If the vessels are ruptured also but the serum is not yet subject to serious putrefaction nor there is gangrene of the surroundings and the absorption takes place in this way, the patient may be cured spontaneously, i.e. in the same way as it happens artificially by paracentesis.
12. This Aphorism does not apply, however, if the dropsy has caused cachexia, because if then water begins to flow with the faeces or as a diarrhoea, together with impaired respiration and declined forces, this is an indication that some kind of gangrene has overtaken the place and all is lost.

Aphor. 15, section VI

In a patient suffering from chronic diarrhoea a fit of vomiting stops the diarrhoea.

Explanation:

1. Diarrhoea is discharge of the contents of the bowel before chyle has been made out of the chyme.
2. The chyme (1) consists of a mixture of all that has been eaten and drunk, the liquid from the salivary gland, the various glands of the intestinal tube, both papillae and the pancreas, as long as this mixture still is within the intestine.
3. *Diarrhoea* (1) can also develop in two ways:
 - α . either because of some acid stimulating the fibers to more vigorous contractions and thereby, as the peristaltic movements are increased, also pressing the chyme more into the vasa lactea (= chyle vessels);

- β. vel a negato exitu chymi per orificia vasorum abducentium, absorbentium sive et Lactorum, a viscido horum vasorum orificia oblinente.
4. Si diarrhoea a motu peristaltico nimis aucto (3α) tum sanitatem quam maxime promittit vomitus. In vomito enim convellitur totus ventriculus, unde etiam invertitur motus peristalticus versus superiora, quo per oesophagum expellat irritans, adeoque e contra, minuitur motus ille peristalticus, nimium acceleratus versus inferiora et sic sublata causa tollitur etiam effectus.
 5. Si[c] vero a negato exitu chymi in vasa lactea (3β) etiam vomitus optima anchora est. In vomitu convellitur et quassatur pro primis tota infirma regio, ne dicam totum corpus, hinc emissaria et ductus excretorii omnes liquidum suum contentum vi expellunt, glutinosa abluunt, exprimunt et vias plurimas naturales aperiunt.
 6. Hinc (4, 5) decantatissima est Radix illa Helvetii Hippecacuanha [!] in diarrhoea similibusque quod utillime facillimeque vomitum excitat, deinde leviter adstringit et roborat tubum intestinalem, adeoque utrique indicationi (3α , β) satisfacit.

CASUS

Aliquis post longam moestitiam conqueri coepit de gravitate et pondere circa hypochondrium dextrum. Tandem nascebatur tumor non admodum durus sed elevatus in sinu hepatis. Accedebat totius corporis praeprimis albi oculorum flavedo cum inappetentia et nausea; foeces alvinae minus flavae erant quam in sanibus communibus conspici solent; urina flava, quae flavedo tingebat linteum immersum, qui color vix elui potest.

Resolutio

1. Icterum hunc morbum fuisse, ab obstructione hepatis ortum, omnia allata signa suadent, cujus synonyma Aurigo et morbus Regius.
2. Obstructionem hepatis adesse docent signa sc. moestitia, pondus circa hypochondrium dextrum, tumor non admodum durus, sed elevatus in sinu hepatis.
3. Icterum hinc (2) tandem productum fuisse docent signa ejus propria sc. flavedo albi oculorum, foeces minus flavedine tinctae, sed praecipue urina flavedine tingens linteum, ut vix elui queat.

- β. or because the chyme cannot pass through the orificia of the abducent, absorbent or also lacteal vessels due to a mucus obstructing the said orificia.
4. If a diarrhoea is due to increased peristalsis (3 α) vomiting is very good to promote health. This is so because in vomiting the whole stomach is compressed and so the entire peristalsis is inverted upwardly, pushing out the irritant via the oesophagus and stopping the increased peristalsis in the other direction, so that as the cause is taken away the result is equally arrested.
 5. But if it is due to arrest of the efflux of chyme towards the vasa lactea (3 β) vomiting is still our best remedy. First of all, in vomiting the whole lower region, I might say even the whole body, is shaken and shocked and thereby all emissaries and excretory ducts press out their fluid contents with force, they sweep and press away the mucous substances and they open up most natural pathways.
 6. For this reason the famous radix Ipecacuanhae of Helvetius is best in diarrhoea and similar conditions, because it excites to vomiting very easily in a most useful way, and moreover has a slightly adstringent action and enforces the intestinal tract, thereby being satisfactory in both indications (3 α, β).

CASE

After prolonged melancholia someone started complaining about a sensation of pressure in the right hypochondrium. Eventually a tumour was observed, not particularly hard and arising in the sinus of the liver. There occurred a yellow discoloration of the whole body and in particular of the white of the eye accompanied by anorexia and nausea. The faeces were less brownish yellow than normally observed in the healthy; the urine was yellow and a piece of linen placed into the urine also became of a yellow colour which could hardly be removed by rinsing.

Solution

1. All symptoms mentioned show that this disease has been an icterus, due to obstruction of the liver, also called "aurigo" and "Morbus Regidus".
2. The presence of an obstruction of the liver is shown by the symptoms, viz. melancholia, feeling of pressure in the right hypochondrium, a not particularly hard tumour arising in the sinus of the liver.
3. The fact that the icterus (2) is eventually due to the foregoing is shown by the characteristic signs, viz. the yellowness of the white of the eye, less yellow-coloured faeces, but, in particular, the urine whose yellow colour is capable of staining a piece of linen which can hardly be removed by rinsing.

Ratio signorum

4. Tristitia ab omni causa oritur, quae, quocumque modo, liberam circulationem per cor impediat, e. gr. sanguis crassus et grumosus, Polypus, constrictio vasorum inferiorum, difficilis dilatatio cordis etc.
5. Hinc sanguinem crassum, tenacem, sicciolem (4) a vario errore circa Res 6 nonnaturaes productum fuisse et causam morbi supeditasse, putamus.
- 7.[1] Cumque sanguis vix ullibi, in toto corpore, circulator segnius quam in hepate, ob singularem structuram venae Portae (quae heic arteriae vicem subeat, omnem sanguinem ut vena ab arteriis coeliacis mesenterisque recipiat eundemque sanguinem ut arteria pacatissimo fluvio ad hepar, quod maximum est viscus, deducat), non mirum est, quod crassior sanguis hic facillime stagnet. Sanguine in maximo hocce viscere subsistente, difficilior fit iter ad cor, adeoque moestitia (4) — Hanc ob causam Medici fere omnes sedem Melancholiae propriam in hepate, ibique praecipue in vena porta, porta illa malorum Stahlianorum, posuere. Adeoque dico quod signum hoc Moestitia, ante morbum, considerari magis oportet ut causae quam diagnoseos.
8. Sanguis melancholicus (5) in hepate stagnans, vascula obstruit, fluida sistit, magis magisque a tergo per pulsum cordis et vasorum impingitur, hinc pondus et gravitas in hypochondrio dextro, ubi locus hepatis, ne dicam, quod ubicumque suppressa circulatio, ibi etiam pondus est.
9. Cum obstructio generata est (8), et sanguis continuo magis magisque appellitur, distenduntur vasa a tergo etiam magis magisque, hinc elevatus tumor non admodum durus (quamdiu scilicet scirrhus non sit) in loco affecto observatur; a tumore elevatur locus in hypochondrio dextro.
10. Tumor (9) in hepate vascula et canales adjacentes molles, minus resistentes comprimit, per consequens etiam soepe Ductus Biliares, hepaticum sc. hepatico-cysticum, cysticum et choledochum, unde bilis exoneratio in cavum Duodeni impeditur; hinc regurgitat in sanguinem et totam massam sanguineam inficit, tumque Icterus dicitur.
11. Bilis colorem flavum obtinet, cysticus scilicet saturatiorem, hepaticus autem dilutiorem.
12. Varia ingesta colorata sanguinem intrando apta, varios humores, etiam secretos, consimili colore inficere solent e. gr. A Melampyro commisto lac

Explanation of the symptoms

4. Melancholia is due to various causes which, in whatever way this may be, inhibit the free circulation through the heart, e.g. thick and viscous blood, a polyp, contraction of the lower vessels, difficult dilatation of the heart etc.
5. We assume that this thick, viscous, drier blood (4) is being produced as a result of various departures from the six Res nonnaturales (i.e. the principal habits of life—*Transl.*) and that it is the cause of the disease.
7. (6 is lacking—*Transl.*) And since the blood circulates in the liver more than anywhere else in the body, because of the typical structure of the portal vein (which performs the function of artery, receives, as a vein, all the blood from the coeliac and mesenteric arteries and, as an artery, dispatches this same blood in a quiet flow to the liver which is the largest entrail) it is not amazing that too thick blood stagnates here easier than elsewhere. Because this blood stagnates in the largest entrail it renders more difficult the route to the heart and, hence, the melancholia (4).

Owing to this nearly all physicians hold that melancholia originates in the liver and, in particular, in the portal vein, according to the Stahl's adherents, the Gate of Bad Things. I therefore say that this symptom, melancholia, prior to the disease, should be considered a causal symptom rather than one of the diagnoses.

8. The melancholizing blood (5) that stagnates in the liver, obstructs the vessels and stagnates the liquids is more and more compressed by the pulse of the heart and the vessels. Hence, the sensation of a weight, of pressure in the right hypochondrium in which the liver is situated, yes, I even say that wherever circulation is impeded there is also a sensation of pressure.
9. As soon as the obstruction occurs (8) and an increasing amount of blood is conveyed by the vessels, these become backwards more and more distended and, consequently, one observes on the affected spot an elevated but not particularly hard tumour (as long as no cirrhosis occurs); because of the tumour a swelling occurs in the right hypochondrium.
10. In the liver the tumour compresses the adjacent, soft, less resisting vessels and canals and, therefore, frequently also the biliary ducts, i.e. the hepatic or hepato-cystic duct, the cystic duct and the ductus choledochus, thus preventing the discharge of gall into the duodenum. As a result of this, it flows back into the blood and impregnates the entire sanguineous mass, in which case we speak of Icterus.
11. The gall assumes a yellow colour, the cystic gall of a darker shade, but the hepatic a brighter one.
12. Various coloured substances which are being absorbed and are capable of passing into the blood usually impart the same colour to humours

vaccae colore fulvo tingitur etc. — Urina soeplissime tincta apparet a coloratis ingestis, si modo per venas secerni apta sunt. E. gr. a croco flavo, a Vino Pontae dicto rufescente, ab opuntiae fructus sanguineo colore inficitur.

13. Non mirum itaque (11, 12) quod etiam bilis urinam colore luteo tingat in morbi statu descripto (10), urina quidem longiori a cibo vel potu ingesto intervallo flava evadit (quam urinam sanguinis dicunt) sed linteum nequaquam flavo tingit colore. Urina etiam a croco flavescit (12) et linteum leviter tingit, sed facillime eluitur. — In ictero autem, ob acrimoniam bilis rodentem et saponaceam, magis insinuat se urina, adeoque difficillime eluitur.
14. Cumque bilis per totam massam sanguineam, secundum leges circulationis humorum, diffunditur, non mirum sit quod particulas minimas in angustissima vasa deponat; hinc flavedo oculorum albi, hinc facies flava, et ubicumque tenuissima sunt vasa vel maxime nuda flavedo interlucet. Immo in summo gradu omnes liquores adeo impregnat, ut etiam humor aqueus oculi flavus sit et omnia objecta flavo colore tincta conspiciuntur.
15. Excrementa alvina colorem suum flavium Bilis admixtioni in duodeno debent, quae cum in statu descripto (10) exonerari nequit, necesse erit ut pereat effectus hic, et per consequens proprium colorem obtineant excrementa ista alvina.
16. Ratio Nauseae et Inappetentiae facile patet consideranti usum bilis in oeconomia animali. Bilis stimulat et accelerat motum peristalticum, qui motus cum deficiat oritur inappetentia, a priori cibo adhuc non evacuato; Bilis, qua amara, acidum a parte commutat, qua jam obstructa glutinosum oritur spontaneum, unde nausea et inappetentia, ut plura praeterea.

Cura

17. α — Vomitus, qui a nausea indicatur (16), vomitorio exhibito provoco. In vomitu omnia vasa, praecipue etiam hepar et contenta abdominis comprimuntur, et si quid stagnans expellitur, adeoque prosit.
Vomitu ventriculus et quoad partem intestina, a glutine, deficiente bile

and secretions. For instance: the cow-wheat imparts cow-milk a reddish colour etc. Very often the urine appears stained by absorbed coloured substances, provided these can be secreted by the vessels. For instance: yellow due to crocus, reddish because of port wine and scarlet owing to opuntia.

13. It is, therefore, not amazing (11, 12) that also gall imparts the urine a yellow colour in the mentioned pathological condition (10). The urine becomes yellow because of food and beverage consumed some considerable time ago (which people call bloody piss) but a piece of linen placed into it does not become yellow. Also crocus makes the urine yellow (12) and a piece of linen will (then) also, at least to some extent, become of a yellow colour, but washing removes this quite easily.

In icterus, however, the urine penetrates to a higher extent because of the corroding and saponaceous acidity of the gall and can, therefore, hardly be removed by washing.

14. And since the gall spreads through the entire sanguineous mass in accordance with the laws of circulation, it is not astonishing that it deposits very small particles in the narrowest vessels. In this way occur the yellowness of the white of the eye, the yellow face and the yellow colour wherever the vessels are very small or the nude yellow shows through. Yes, it even impregnates all liquids to such an extent that, also, the aqueous tumour of the eye becomes yellow and all objects are seen as if of yellow colour.
15. The yellow-brown colour of the excrements is due to the admixture of the gall in the duodenum and since, in the condition described, the gall cannot be discharged, this effect must necessarily disappear and, as a result hereof, these excrements assume their own colour.
16. The cause of nausea and anorexia can be easily detected by him who observes the use of gall in the animal metabolism. The gall promotes and accelerates the peristaltic movement and if this movement is lacking lack of appetite occurs, because the food previously absorbed has not yet been removed; the gall, as a bitter, partially converts the acid and, if it is blocked, this produces a viscosity, as a result of which there occurs again nausea and lack of appetite, not to mention other causes.

Medication

17. α. Vomiting, indicated as it is by nausea, I provoke by means of an emetic. If one vomits all vessels, in particular also the liver and the contents of the belly, are compressed and if an object that causes stagnation is eliminated, this will be an advantage. Through vomiting the stomach and, partially also, the bowel are freed from the viscous substance that is due to the lack of gall. Should there be, however, symptoms of fever, suppu-

nato, liberantur. Si autem signa febris, si suppurationis, si scirrhus hepatis adessent, vomitorium excluderem.

18. β — Amara deinde summa praescribo, quae vicem bilis in primis viis gerant. Nisi enim nausea superatur vana sunt omnia medicamenta. Talia sunt: Radix gentianae, Herba Centoni (?), Fol. et Fl. Tanaceti, cort. chinae, Fel ursi.
Si autem signa maturationis vel criseos sunt, adstringentia non facile admitto.
19. γ — Tertio quovis die purgans ex medicamentis amaris: Asaro, Agarico, Senna et aloeticis (ni signa febrilia manifestiora) praescribo, quo tubus intestinalis liberetur a saburra.
20. In quotidianum usum commendo medicinas:
 - α . Resolventia e selectissimis Aromaticis quae fibras leviter stimulando, liquida forte incidendo, agunt. E. gr. Radix Angelic.: Fl. Arnic.: Cort. Aurant.: Crocus etc.
 - β . Tonica dicta, inter quae martialia primaria sunt;
 - γ . Diluentia quae crassa resolvunt, e. gr. Aquae acidulares martiales, ceteris paribus, medicamenta etiam omnia in forma Decocti vel Electuarii praescribo.
21. Medicamenta sic dicta specifica numquam omitto e. gr.
 - α . Lemna foliis rotundis D. Bataei sachra illa anchora.
 - β . Spir. Terebinthinae si minima suspicio calculi vesicae felleae.
22. Si signa criseos per alvum, urinam, sudorem, haemorrhagiam etc. observaverim, summo nisu studii, ne locus resistat, externis fotibus similibusque praecavebo.
23. Ultimo feliciter superato morbo cum color e facie disparuerit per aliquod temporis spatium, interpositis tamen pluribus horis, hepatica mea (20) exhibeo, ne pro more adsueto recrudescat.

ration or cirrhosis of the liver, I would exclude the administration of an emetic.

18. β. Subsequently I particularly prescribe bitters which are capable of performing the rôle of the gall in the small intestine. Because, if the nausea is not suppressed all drugs are useless. These bitters are: gentian root, herba centaurii (?—*Transl.*), the leaves and flowers of tansy, cinchona, bear gall. However, should there be symptoms of maturation or crisis, I rarely administer astringents.
19. γ. Every third day I prescribe one of bitter drugs as a purgative, viz. asarum, agaricus, senna, aloe (if there are no symptoms of fever) which remove old phlegm from the digestive tract.
20. I recommend as remedies for daily use:
 - α. Resolvents from the finest aromatic substances which act by slightly stimulating the fibres and, perhaps, by rarefying the humours, e.g. the root of angelica, the flower of arnica, the peel of the orange, crocus, etc.
 - β. The so-called tonics, principally the iron-containing substances.
 - γ. Diluents which dissolve fats, e.g. acid, iron-containing waters or, alternatively, I prescribe—while leaving everything else the same—all medicaments in the form of a decoction or an electuary.
21. I never fail to give the so-called specifics, e.g.
 - α. the round-leafed lemna Bataei¹, that (through use—*Transl.*) hallowed anchor.
 - β. turpentine, if there is no suspicion of biliary calculus.
22. If I observed symptoms of crises in faeces, urine, sweat, haemorrhage etc. I shall take every care that the spot itself offers no resistance, viz. by means of external poultices etc.
23. Following successful suppression of the disease I still give, for some time, but with an interval of more hours, my hepatic remedies (20) in order to prevent the relapses to which it is very liable.

¹ Pharmacopoeia Batana. Lond. 1688 (and many later edd.), named after George Bate (1608–1669).

CARL-AXEL TORÉN

CARL VON LINNÉ
SOM RUSTHÅLLARE VID LIV-
REGELEMENTET TILL HÄST

Att Linné i slutet av 1730-talet bl. a. verkade som amiralitetsläkare i Stockholm och hade stor praktik i flottans sjukhus på Skeppsholmen är välkänt, men att han senare även hade en uppgift inom lantförsvaret torde vara mindre bekant.

Den 27 jan. 1759 ankom emellertid en hittills för Linné-forskningen okänd skrivelse¹ av följande lydelse till chefen för Livregementet till häst, friherre MATHIAS ALEXANDER VON UNGERN-STERNBERG på Äs i Södermanland:

Högvälborne H^r Baron, Fältmarschalk och General af Cavalleriet, samt Riddare och Commendeur af K^l M^{ts} Orden.

Af Eders Excellence fördristar jag härmed allervördsammast anhålla om så nådig som laglig immission uti några skatte rusthåld dem jag nyligen mig tillhandlat och ligga under Kongl Lifregementet till häst samt Lifcompagniet, nämligen N° 100 och 101 uti Säfja by, samt N° 104 och 105 uti Hammarby, alla uti Dannemark sochn. Desse nämnde Rusthåll har jag köpt af Hofjägmästaren wälb. H^r Anders Schönberg för 80,000 Daler Kopp^{mt} och riktigt betalt enligt närlagde vidimerade copior för hwilka af Kongl. Cammar collegio skatterättighet till ägaren utfallit d. 27 Septembr. 1758. Till Krigsmanshuset har jag å sälliarens wägnar 800 dlr Kop^{mt} och för mig såsom köpare 24 dlr Kp^{mt} till Kongl Krigs collegium öfwerstyrt. Ty tacktes Eders Excellence af hög beprislig nåd samma rusthåld såsom rättfången ägendom mig tillägga.

För öfrigt anhåller aller ödmjukast om Eders Excellences nådigste protection, som aldrig underlåter med all upptänkligh diup wördnad framhärda

Upsala d. 25 Januarii 1759

Eders Excellence

aller ödmjukaste tienare

Carl Linnaeus

Archiat. Riddare

¹ Kongl. Lifregementets till häst Journal för Åhr 1759 (Krigsarkivet: Lifreg. t. häst, Regexp. arkiv, Militäravd., Ink. handl. 1759-61).

Till skrivelsen voro fogade avskrifter av köpekontrakten¹ och intyg om i samband med av- och tillträdet erlagda, stadgade avgifter till Vadstena krigsmanshuskassa, samtliga bevittnade av Linnés båda lärjungar DANIEL SOLANDER och JOH. P. FALCK.

Regementschefens resolution² expedierades den 29 i samma månad, och prövade han skäligen villfara Linnés anhållan med förbehåll dock, att också landshövdingens bifall skulle inhämtas. Att så även skedde är otvivelaktigt, även om skriftväxlingen ej kunnat spåras bland länsstyrelsens handlingar i landsarkivet i Uppsala.

Genom sitt förvärv av Säfja och Hammarby hade Linné sålunda blivit rusthållare för fyra nummer på Livcompagniet av Lifregementet till häst, och det ålåg honom att i såväl fred som krig för dessa nummer hålla karl, häst och mundering. I gengäld fick han liksom övriga rusthållare själv åtnjuta räntan av gårdarna, dvs. han var i stort sett fri från skatt.

Då Linné tillträdde sina gårdar pågick som bäst det för Sverige föga ärorika s. k. pommerska kriget (1757–62), vari Livregementet till häst med till slut nästan hela sin styrka — 1 340 nr — deltog. Linnés ryttare voro alltså i fält, då de fingo en ny rusthållare. Att Linné motsåg vissa bekymmer för rusthållstjänstens skull framgår av ett brev till hans vän archiatern ABRAHAM BÄCK den 22/12 1758, vari det heter: »200 tunnor säd får jag i skatt, men 4 ryttare i krigstid will och något säga».³

Läget beträffande Linnés ryttare var vid den generalmönstring, som ägde rum i Pommern den 24/11 1760 följande:⁴

Nr 100 MÄRTEN SÄFBOM, död 9/6 1759, hästen vakant sedan 2/12 1758.

Nr 101 JOHAN SÄFGREN, närvarande, hade förlorat hästen den 13/11 1758 men fått ny approberad den 4/3 1760, tydligen en god häst, ty den kasserades först 1777 vid 26 års ålder!

Nr 104 ANDERS HAMMAR, död 18/12 1758, hästen vakant sedan 18/12 1759.

Nr 105 STEPHAN HAMMARBLOM, med munderingen »förkommen» (fången) på »partie» den 3/9 1760 vid Jagow, då ytterligare 10 ryttare av livkompagniet »förkommo».

Observeras bör huru ryttarnas namn på sedvanligt sätt anknutits till gårdarna: Säfbom och Säfgren från Säfja, Hammar och Hammarblom från Hammarby. Namnet Hammarblom bör ju särskilt ha tilltalat Linné!

Under fälttåget förlorade Lifregementet till häst 650 ryttare (huvudsakligen på grund av sjukdom) samt 1 200 hästar. Från Sverige anlände 1758 på hösten 105 ryttare och 74 hästar och i Pommern anskaffades 5 ryttare

¹ Bilaga nr 1 och 2.

² Bilaga nr 3.

³ *Br. och skr.* I: 5, sid. 57.

⁴ Denna liksom följande uppgifter om ryttare och hästar grundar sig på Generalmönsterrullorna vid Lifreg. t. häst (Krigsarkivet).

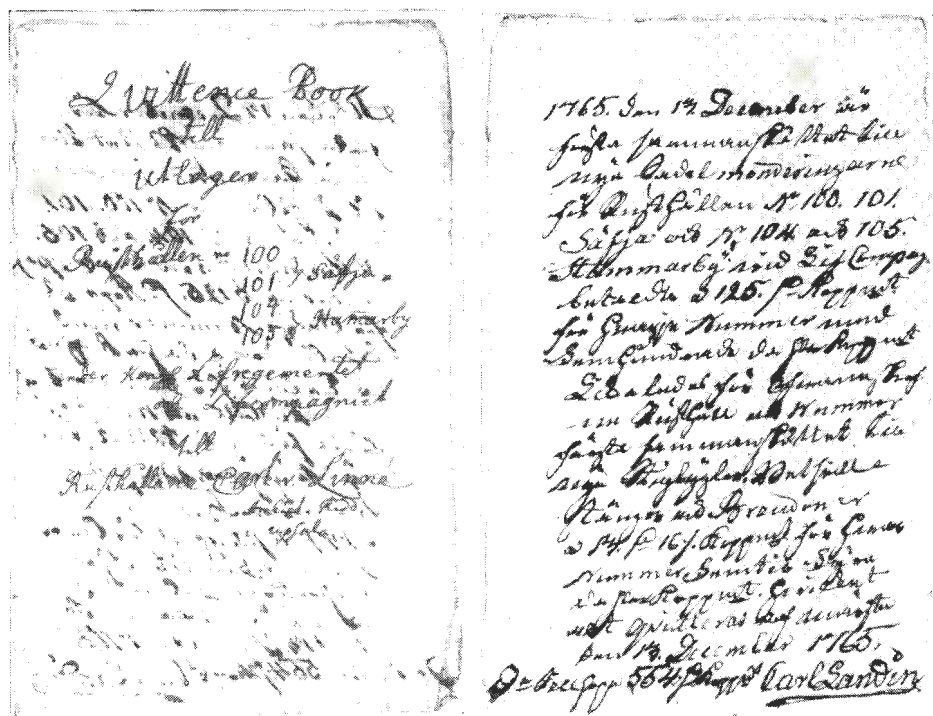

Fig. 1.

och 486 hästar. Då regementet i augusti 1762 återkom till Sverige voro 540 ryttare och 640 hästar vakanta. Av Linnés ryttare återvände med regementet blott 101 Säfgren med sin i Pommern erhållna häst. Påföljande år återkom emellertid 105 Hammarblom från fångenskapen, men vid generalmönstringen i Uppsala den 13/9 1764 voro alltjämt nr 100 och 104 vakanta. Hammarblom fick då en ny häst approberad. Vid nästa generalmönstring den 13/9 1770 voro vakanserna fyllda.

För nr 100 red nu ERIC SÄFBERG, 29 år gammal, på ett 11-årigt svart sto, för nr 101 liksom förut JOHAN SÄFGREN, 37 år gammal, på sin pommerska häst, för nr 104 red den 26-årige ERIC STABERG på ett blott 3-årigt sto, vilket inskrevs »ad interim» och för nr 105 STEPHAN HAMMARBLOM, nu 54 år gammal. Hans häst blev kasserad och en 10-årig valack approberad i stället. Eric Staberg blev 1775 utnämnd till corporal, och såsom merit anfördes att han »tient wid Civil-Staten och warit Stads Fiscal i forna hufwudstaden Sighthuna»(!)

Vid generalmönstringen i Uppsala den 2/7 1777, den sista under Linnés livstid, återfinnas alltjämt samma ryttare. Nr 100 Säffberg hade fått en ny häst, 101 Säfgrens gamla trotjänare från Pommern blev kasserad vid 26 års ålder, nr 104 Staberg fick också en ny häst godkänd, medan gamle 105

Hammarblom vid 61 1/2 års ålder fick avsked »med underhåll». Fram till 1777 hade Linné alltså fått sätta in 2 ryttare och 6 hästar, och efter den sista generalmönstringen förelåg behov av ny häst för nr 101 och ny ryttare för nr 105. I bouppteckningen efter Linné upptages bl. a. »1 st. utgammal cassetad Ryttare Häst» värderad till 2 rdl. Det var väl sannolikt den gamla 101:an från pommerska krigets dagar, som nu fick äta nådebröd.

Om Linnés vedermödor för att fylla vakanserna tala några av hans efterlämnade brev. Så skriver han den 2 mars 1759 till vännen Bäck:

»Om någon anmäler någon till Ryttare hos M. K. Broder, hwarom jag gjort anstalt, så säg den som skaffar en sådan, att jag består 100 plåtar, och af de 100 plåtar behåller den, som skaffar mig karl, alt det som han får öfwer, sedan Ryttaren tagit sin lega: näml. så att om han får ryttare för 300 dlr får den som skaffar 300 dlr; men om han gifwer Ryttaren 400 dlr får den som skaffade 200 dlr; Ryttaren får det bästa boställe wid hela regimentet med åcker och äng. Men Ryttaren bör wara så stor att han approberas; och jag will gifwa min sedel till sedelhafwaren att då karlen är approberad har han därför att befalla 600 dlr på stund. — — —.»¹

Den 3 mars samma år skriver han i samma ärende:

»För gunstig omsorg om mine små angelägenheter aflägger jag wördsam tacksägelse.

Jag har mistat 2 ne Ryttare; Requisition är ännu gjord om den förste allena. Till hans kompletterande måste jag hafwa karl, hwar jag tager honom.

För en tid sedan sände jag min inspector till Stockholm, som skaffade en hit; men några dagar äfter kommo ordres att han skulle föras tillbakas till fabriquerne då jag förlorade på honom 150 dlr.

En annan hade jag straxt därpå så snart fastnat före, men wid besiktningen fants att han slitit spö, och änteligen warit bortkiörd från krigstienst.

En skomakaregesäll har jag nu fått, men fruktar att han är nog liten, utom det han är en suput.

Till den andra ännu ej requirerade vaccancen har jag ingen karl; men finge jag någon, woro jag dock nögd att nu wid mönsterecruteringen låta den approbera. Men om jag får någon, som för tiufnad brott, fehl på kroppen, swag statur, absenterande mönsterdagen &c &c blifwer improberad, lider jag ännu mer; men will den som skaffar mig karlen laga att jag får den hit till d. 23 April nästkommande och karlen då blifwer approberad, består jag 6 a 8 plåtar för den som skaffar samt karlen som reser hit sina 9 dlr och lön, för dett han antager tiensten från 10 till 100 plåtar, som karlen är beskedlig stark och medelåldrig, men elliest fruktar jag mig blifwa be-
dragen. War därför så god och gå i borgen för mig till den som skaffar för 6 à 8 plåtar, som skola sändas nästa post ifrån det att karlen blifwer

¹ Bref och skr. I: 5, sid. 63.

gillad här i upsala d. 24 April (på Cancelliet) nästkommande. Jag betalar alt prompt. allenast jag ej blifwer bedragen. Giör här med som M. K. Br. tycker rådeligast och som M. K. Br^s gamla wänskap plägar som altid är till mitt bästa.¹ — — —»

I båda fallen gällde det att under kriget fylla vakanserna efter de båda i Pommern döda ryttarna. Såsom framgår av det föregående lyckades icke detta, utan nya ryttare insattes först sedan regementet återkommit från Pommern.

Även ersättningen av munderingen kunde vålla Linné bekymmer, vilket framgår av nedanstående skrivelse till dåvarande regementschefen, greve PONTUS DE LA GARDIE, inkommen den 5 oktober 1763.²

»Högwälborne H^t Grefwe, Öfwerste vid Kongl. Lifregementet samt Rid-dare af Kongl. Swerdsorden.

Det är redan någre åhr sedan gemensamt sammanskott till beklädning giordes af Rusthållarne wid Kl Lifregementet til beklädning för Rytterne af Råck, wäst, styflor, Hatt, Sporrläder, Ströfborstar, Skrapa.

Det är ock wid pass ett par åhr sedan norra Uplands compagnie och andre riktigt bekommo utdelning av förenämde beställda munderingspersedlar, åtminstone för de numrer som ej woro til Pomerén commenderade; men tredie corporalskapet i Lifcompagniet hafwa ännu så mycket jag wet, icke bekommit desse munderingar och som jag är rustande för n° 100, 101, 104, 105 i samma compagnie och corporalskap där 100 war i Pomerén, 105 fången 101 och 104 redan döde tyckes jag mig böra påstå att få för n° 101, 104 tillgodo niuta för mine rusthåll beklädnadspersedlarne lika med de andre corporalskap.

Dett är mig berättat att förenämde persedlar skola ligga inpackade i en stor låda i Stockholm, men som det går så långt på tiden och sakerne wara exponerade för mått och mahl anholder hos Högwälborne Hr Grefwen, Öfwersten och Riddaren jag ödmiukast, det ordres måtte gifwas wederbörande att lewerera klädningen. Jag förblifwer

Högwälborne H^t Grefwens, Öfwerstens

Riddarens

ödmiuka tienare

Carl v. Linné

för n° 100, 101, 104 105

Lifreg: Lifcomp:

¹ Br. och skr. I: 5, sid. 63–64.

² Kongl. Lifregementets till häst Journal för åhr 1763 (Krigsarkivet).

Skrivelsen blev vederbörligen annoterad på regementet, och man får hoppas, att persedlarna i sinom tid kommo rusthållaren till handa. Därom för-
mäter dock ej handlingarna.¹

I fickan på en större, av Linné för anteckningar under Skåne- och Väst-
götaresorna använd »plånbok», numera tillhörig Linnémuseet, ligger ett litet
dokument, ävenledes belysande upprustningen efter kriget. (Fig. 1.)

På framsidan har Linné egenhändigt antecknat:

Qvittance Book
till
utlaget
för
Rusthållen n° 100 Säfja
101
104 Hammarby
105
under Kongl. Lifregementet
och Lifcompagniet
till
Rusthållaren Carl v. Linné
Archiat. Ridd. Upsala

På baksidan läses följande, skrivet med annan handstil:

1765. den 13 December är första sammanskåttet till nya Sadelmonderingarne
för Rusthållen N^r 100. 101. Säfja och N^r 104. 105. Hammarby vid Lif-
compag betalda à 125 dlr Kopp^{mt} för hwarje Nummer med femhundrade
dahler Kopp^{mt}

Likaledes för ofwanskrefne Rusthåll och Nummer första sammanskåttet till
nya Stigbyglar. Betsell stänger och Brendoner à 13 dlr 16 ./. Kopp^{mt} för
hwar Nummer Femtio Fyra dahler Kopp^{mt}. Hwilket alt qvitteras af Mårsta
den 13 December 1765.

Carl Landin

S^a tillhopa 554 d. Kopp^{mt}

Sina ryttare skulle Linné enligt gällande författningar hålla med torp-
ställen att bruka och bebo. De båda ryttartorpen under Hammarby äro
längesedan rivna. De lågo på var sin sida av landsvägen nära nuvarande
arrendatorsbostaden, som är uppförd inom området för Linnés »Humble-
gård». Spår efter torpen kunna ännu skönjas i marken. Det ena av dessa
torp (nr 104) är sannolikt det, som Linné i brevet till Bäck den 2 mars
1759 betecknar som »det bästa på hela regementet», ty detta nr var det enda,

¹ Ett utdrag ur ovanstående skrivelse finnes publicerat i *Kungl. Lifregementets till häst historia* af
A. BRAUNERHJELM, Del IV, sid. 97.

som då var vakant. Var ryttartorpen under Säfja voro belägna på Linnés tid har ej med säkerhet kunnat fastställas.

Då det stora Lifregementet till häst 1791 uppdelades på tre kårer, kom lifcompagniet att tillhöra det förband, som från 1815 bar namnet Lifregementets Dragon Corps och som 1891 omdöptes till Lifregementets dragoner. I samband med en omorganisation 1834 infördes benämningen skvadroner i stället för kompanier. De båda numren under Säfja förblevo vid lifskvadronen tills indelningsverket 1901 upphörde, men Hammarbynumren överfördes 1834 till den då nyuppsatta Upsala skvadron, där de erhöilo nr 56 och 57.

Bilaga nr 1

Jag Anders Schönberg, Herre til Aspenäs gjöre witterligt, at jag af wälbetänkt mode och fri wilja hafwer uplåtit och försåldt som jag och härmed uplåter och försäljer til Archiatern och Riddaren af Kongl. Nordstjerne-Orden Högädle Herr Carl Linnaeus mina bägge Skatte-Rusthåll under Kongl. Lif-regementet til häst och Lifcompagniet N° 100 och 101 belägne uti Upsala Län, Waxala Härad, Dannemarka Sochn och Säfja by; hwilka Rustnings Stammar bestå af fyra hela Mantal, hwartil hörer Räntan af Crono-Hemmanet Säfja ett Helt Mantal; hwilket Hemmans Ränta är anslagit till augment under ofwannämde bägge Rust-Håll; och det alt för en Summa penningar af fyratio ett tusende Dahler Kopparmynt. Och som jag erhållit den första penningen med den sista af ofwannämnda Kjöpeskilling; så warder härmed dessa 40000 Dahl. Kopparmts Kjöpeskilling wederbörligen quiterat.

Afhänder förden skull härmed mig mina Barn och Arfwingar dessa bägge Skatte-Rusthåll i Säfja, och transporterar dem på Archiatern och Riddaren, Högädle Herr Carl Linnaeus, dess Fru, Barn och Arfwingar at nyttja och bruka, som all annan dess Lag likmäßiga wälfångna ägendom; och det til Åker och Äng, Skog och Mark, Fiske och Fiskewatn, Quarn och Quarnställe, Torp och Torpställe samt alt det, som dertil hörer, af ålder hördt och legat hafwer eller och härefter lagligen tilwinnas kan af hwad natur det wara må, i Närby eller fjärran nu och i ewärdeliga tider; samt ständigt honom Hemmul som Lag förmår.

Til yttermera wisso och säkerhet hafwer jag detta med min egenhändig underskrift och anborna Signete stadfästa och bekräfta welat; och det i underskrefna Wittnens närvaro som skiedde på Aspenäs Gård år efter vår Frälsares Jesu Christi Hugnerika Födelse Ett Tusende Sju Hundrade Femtio Åtta, den fjortonde dagen uti Nowember månad.

Andreas Schönberg
L. S.

Såsom wittnen

Leonh. Lake
L. S.

Anders Brunius
Prädikant på Aspenäs
L. S.

concordare vidimus

Dan. C. Solander

Joh. P. Falck

Bilaga nr 2

Jag Anders Schönberg, Herre till Aspenäs, gjöre witterligt at jag af wälbetänkt mode och fri wilja hafwer uplåtit och försålt som jag och härmed uplåter och försäljer til Archiatern och Riddaren af Kongl Nordstjerne Orden Högädle Herr Carl Linnaeus, Hammarby mitt berustade Säteri beläget uti Upsala Län, Waxala Härad och Danne-marka Sochn under Kongl Lifregementet till häst och Lif-Compagniet, N° 104 och 105; Hwartil ock hörer såsom Augment Edeby SkatteHemman ett helt Mantal och det därunder lydande så kallade Edeby Torpet; såsom och Räntan af Crono Hemmanet Hwalby ett helt Mantal; Hwilket ock är som Augment til detta Rusthållet anslagit; och det alt för en köpeskillning af fyratio tusend Dahler Kopparmynt.

Och som jag erhållit ofwanämnda Kjöpeskillning af 40000 Dr Kopparmynt den förste penningen med den sidste hwilka Fyratio Tusend Dahler Kopparmynt och härmed quiterade — — — (oläsligt) så afhänder jag härmed mig mina Barn och Arfwingar ofwanämnda Berustade Säteri Hammarby med dess tillhörande Lägenheter och tillägnar och transporterar dem uppå Archiatern och Riddaren af Kongl. Nordstjerne-Orden Carl Linnaeus, dess Fru, Barn och Arfwingar at nyttja och bruka; som all annan dess Lag likmätiga och wälfångna Egendom och det til Åker och Äng, Skog och Mark, Fiske och Fiskewatn, Quarn och Quarnställe, Torp och Torpställe; samt alt det som dertil hörer, af ålder lydt och legat hafwer eller ock Lagligen tilwinnas kan, af hwad natur det wara må, i Näraby eller fjärran, nu och i ewärdeliga tider; samt Ständigt Honom Hemmul som Lag förmår.

Til yttermera wisso och säkerhet hafwer jag detta med min egenhändig underskrift och anborna Signete bekräfta welat; och det i underskrefna wittnens närvaro, som skiedde på Aspenäs gård år efter vår Frälsares Jesu Christi hugnerika födelse Ett Tusende Sju Hundrade Femtio åtta, den ottonde dagen uti December Månad.

Andreas Schönberg
L. S.

Såsom anmodade Wittnen

Leonh. Lake
L. S.

Anders Brunius
Prädikant på Aspenäs
L. S.

Concordare vidimus

Daniel Solander

Joh. P. Falck

*Bilaga nr 3**Utdrag ur Kongl Lifregementets till häst Journal för 1759 Januari månad.*

Resolution uppå Archiaterns och Riddarens af Kongl Nordstjerne Orden Wälborne Hr Carl Linnei hos mig giorda anhållan at blifwa till rustande antagen och i Rullan för det sig tillhandlade Skatte rusth^l N° 100 och 101 i Säfja by samt Hammarby berustade säterier N° 104 och 105 under Lifcompagniet och Kongl Lifregementet till häst allesammans belägna uti Upsala lähn Vaxala härad och Dannemarks Sochn, gifwen Ääs d. 29 Januarii 1759.

Som Hr Archiatern medelst här upwista Kiöpebref under d 14 Nov: och 8: December förl åhr hos mig wid handen gifwit huruledes han för en summa af 80000 dahl^l Kopp^{mt} sig utaf Håfjägmästaren Wälb. Herr Anders Schönberg tilhandlat skatte rusthl i Säfjaby N° 100 och 101 samt berustade Säteriet N° 104 och 105 Hammarby under LifCompagniet och Kongl. Lifreg^t till Häst och anhållit att för bemälda berustade egendomar blifwa til rustande i Rullan införd; altså och emedan det befinnes at Hr Archiatern enligt förordningarne de wanl — — — (oläsligt) Dahl^l K^{mt} riktigt ärlagdt och betalt samt dessutom för god rusthållare anses ty pröfwar jag för min dehl skiäligt Hr Arch: i dess anhållan wilfara och til rusthl af förbem^{te} egendomar härmedelst antaga doch at äfwen Landshöfdinge Ämbetets i orten bifall härtil sökes och afwagtas, och enär thet jämte thenna min approbation wid Compag. upwisat åligger den därstädes warande Munsterskrifwaren sedan han noga underrättat sig om at förra ägarne afgifterna äfven riktigt ärlagdt, dem ur Rullan utesluta och i stället för rusthl af meranembde skatte rusthl nr 100 och 101 samt berustade Säteriet N° 104 och 105 under Lifcomp och Lifreg^t Archiat: Wälb: Hr Carl Linnaeus införa.

Datum ut supra

U: St:

(v. Ungern Sternberg)

GUNNEL HAZELIUS-BERG och SIGURD WALLIN

LINNÉS KLÄDER I SAMLINGEN PÅ HAMMARBY

Bland dräkterna i de samlingar som förvaras å Linnés Hammarby finnas tre nummer, som med säkerhet brukats av Linné själv, en ljusgrön doktorshatt med rosafärgat band och kokard, en mössa av röd sammet och en dräkt av gråbrunt mönstrat siden. De båda förra funnos på Hammarby vid tiden för statsförvärvet av gården 1879, den senare skänktes dit av en Linné-ättling något av de närmaste åren därefter.

Vid en konservering av Hammarbykläderna, som 1949 utfördes i Nordiska museet, hade författarinnan tillfälle att studera dessa Linnéminnen som, även oavsett sitt stora personhistoriska värde, var för sig äro dräkthistoriska sällsyntheter och som sådana av intresse att söka inpassa i deras historiska sammanhang. Den intima anknytningen till Linnés person, hans hemvanor och hans offentliga framträdande bidrar icke oväsentligt till föremålens allmänt dräkthistoriska mervärde. Som ofta kan här ett som unikum bevarat plagg visa sig företräda ett traditionssammanhang, antingen av lång räckvidd i tiden som »prästmössan» eller ock av specifik korporationsnatur såsom doktors-hatten.¹

Dräkt av gråbrunt siden

Från den unge danske studenten FABRICIUS' Uppsalavistelse åren 1762–64 finnes en helt kort beskrivning på Linnés vardagsklädsel. Under terminerna hade Linnés utländska lärjungar sitt kvarter gentemot hans egen bostad, »wo

¹ För uppsatsens dräkthistoriska innehåll svarar Gunnel Hazelius-Berg genom föremålskunskap med praktisk utgångspunkt från Nordiska museets samlingar samt bildmaterial och litteraturexcerpter inom området. Sigurd Wallin har bidragit med visst kompletterande notismaterial samt sekreteraretjänst vid sammanställningen.

I stor utsträckning har uppsatsen fått dra nytta av Årsboksredaktören Doktor ARVID HJ. UGGLAS omfattande lärdom och lika obegränsat generösa hjälpsamhet. Då detta bistånd långt ifrån fullständigt kunnat redovisas på ort och ställe, be författarna att här få i ett sammanhang frambära sin tacksambet. Även om redaktörens positiva bistånd blivit en fullt regelbunden och naturlig form för redaktionsarbete i Svenska Linné-sällskapets publikationer, känna sig författarna av denna uppsats i särskilt hög grad gynnade av denna Dr Ugglas älskvärda vana.

Av bilderna är nr 5 ur Svenska Linné-sällskapets årsskrift XIV, sid, 3; bild 12 från Svenska Porträttarkivet; bild 15 från Vitterhetsakademien (ATA); bild 18 från K. Livrustkammaren. Övriga bilder äro efter fotografier, som tagits av eller tillhöra Nordiska museet.

Bild 1. Linnés dräkt av gråbrun siden-droguet lustrin. Linnés Hammarby. — Till rocken och västen ha hört knäbyxor av samma tyg, vid fotograferingen representerade av modellfigurens ben.

er fast alle Tage in seinem kleinen rothen Schlafrock und einer grünen Pelzmütze mit der Pfeife in der Hand, zu uns kam».¹

Ett par år senare kom den tyske naturvetenskapsmannen JOHANN BECKMANN från två års lärareverksamhet i S:t Petersburg för att studera under

¹ JOHANN CHRISTIAN FABRICIUS, *Einige nähere Umstände aus dem Leben des Ritters von Linné*. Deutsches Museum 1780. Fol. Ee 4. — Facsimiletryck i *Münchener Beiträge zur Geschichte und Literatur der Naturwissenschaften und Medizin*, München 1928.

Bild 2. Linnés sidendräkt på Hammarby. Ryggsidan.

Linné. Hans beskrivning av det första sammanträffandet är väl den mest målande vi äga.¹ Beckmann kom till Uppsala den 6 september 1765 och skriver: »Weil bey meiner Ankunft in Upsala Ferien waren, so war H. Archiater auf seinem Landgut Hammarby, woher er doch heute erwartet wurde. Ich gieng daher vorher in den Buchladen und fand daselbst einen etwas

¹ JOHANN BECKMANN'S *Schwedische Reise* in den Jahren 1765–1766. Tagebuch, herausgegeben von TH. M. FRIES. Uppsala 1911, sid. 48.

Bild 3. Mönstret på Linnés dräkt av droguet lustrin.

bejahrten, nicht grossen Mann, mit bestaubten Schuen und Strümpfen, langem Barte und einem alten grünen Rocke, worauf das Ordenszeigen hieng. Ich erstaunte nicht wenig, als man mir sagte diess sey der berühmte Linnaeus. Ich redete ihn an, wie er nach Hausse gehen wolte, und zwar Lateinisch, weil er nicht völlig Teutsch versteht. Er erinnerte sich gleich meines Briefes und war überaus höflich. Weil er zu Fusse von seinem Guthe gekommen war, war er beschwitz, eilte nach Hausse und nahm mich mit dahin.» Och samtalet fortsattes medan Linné lät raka sig.

Den gamla gröna rocken, på vilken nordstjärnan enligt tidens bruk hängde även till vardags, kan det vara frestande att gissningsvis tro sig igenkänna i uppräknningen av manskångkläder i bouppteckningen efter Linné tretton år senare. Sist bland rockar och hela dräkter, tydligen ordnade efter värdighet, står där en grön kamlots rock och väst, värderade till 32 skilling.¹

¹ *Urkunder rörande familjen Linnés ägodelar*. Svenska Linné-sällskapets årsskrift XXXIII-XXXIV, 1950-1951, sid. 82.

I början av samma lista, emellan en svart sammetsklädning och en blå bomullssammetsrock och väst, vardera dräkten värd 4 riksdaler, står En grå Lystings klädning med Siden foder, värd 2 riksdaler. Här tror man sig ha något säkrare skäl att göra en identifiering med en bestämd dräkt, nämligen den rock och väst som förvaras på Hammarby (bild 1, 2) och som efter statsinköpet av gården 1879 skänkts dit av Linnés dotterdotterdotter professorskan SOFIA TULLBERG, född RIDDERBJELKE, död 1885.¹

Båda plaggen äro gjorda av samma gråbruna siden med blommönster, av en typ som i 1700-talets tygprovsamlingar kallas droguet lustrin (bild 3).² Rock och väst äro skurna i stort sett i samma snitt med två ryggstycken och två framstycken, rockens längd 100 cm, västens 94 cm. Intetdera plagget har krage. Båda ha stora ficklock på framstyckena. Rocken har stora ärmuppslag, som räcka upp till armvecket och ha en rad ouppskurna knapphål längs överkanten. Västens ärmar sluta nedtill med 12 cm långa sprund med knapphål. Båda plaggen ha långa sydda knapphål utmed vänstra framstyckets hela längd, på rocken 28 stycken, varav blott fem omkring midjan äro uppskurna, på västen 25 stycken, varav de 13 övre äro uppskurna. Rockens knappar saknas. Västen har små snörmakeriknappar av silke i tygets färg. Ficklocken på rocken ha vardera sex uppskurna knapphål, på västen sex ouppskurna. Rocken har mitt bak ett 55 cm långt sprund med 12 ouppskurna knapphål på vardera sidan; i sidorna äro flera djupa veck insydda. Västen har sprund bak och i sidorna, 48 cm långa. Fodret är av vit sidenserge.

Då de båda plaggen bäras samtidigt framträda både överensstämmelser och skiljaktigheter i snittet. Västens skört äro obetydligt kortare än rockens, västens ärmar ej så långa att de nå nedom rockens. Dräktens helhetskaraktär bestämmes av att den ligger till om midjan och att de knälånga skörten genom de många och djupa vecken vid höfterna få en stor vidd nedåt. Till dräkten ha hört knäbyxor av samma tyg som rock och väst.

På porträtten bär Linné under hela sin levnad nästan alltid dräkt av i huvudsak detta snitt. Den röda klädeskostymen på SCHEFFELS porträtt från 1739 på Hammarby hör hit lika väl som sammetsdräkterna på KRAFFTS och ROSLINS porträtt från 1774 och 1775 hos Vetenskapsakademien och på Grips-holm.³ På dessa bilder kan man också studera de enklare eller rikare former av skjorta, bröst- och ärmkrås som höra till den fullständiga klädseln. EHRENSVÄRDS gravyr från 1740 visar Linné med uppknäppt skjorta och enbart väst, vars ärmsprund är öppet för den yviga skjortärmen.⁴

Som modetyp hör Linnés dräkt till den franska herrdräkt, justaucorpsen,

¹ TYCHO TULLBERG, *Linnés Hammarby*. Svenska Linné-sällskapets årsskrift I, 1918, sid. 60. Fries' förteckning 1902, C 40, 41; Tullbergs förteckning 1917, III, 1, 2.

² SIGURD WALLIN, *Siden-droguet*. I Bohag, heminredning och dräkt, Stockholm 1946, sid. 94 ff.

³ TYCHO TULLBERG, *Linnéporträtt*, Stockholm 1907. Katalogen nr 30, 107, 117; pl. I, XI, XII.

⁴ TULLBERG, nr 35 b, pl. IV.

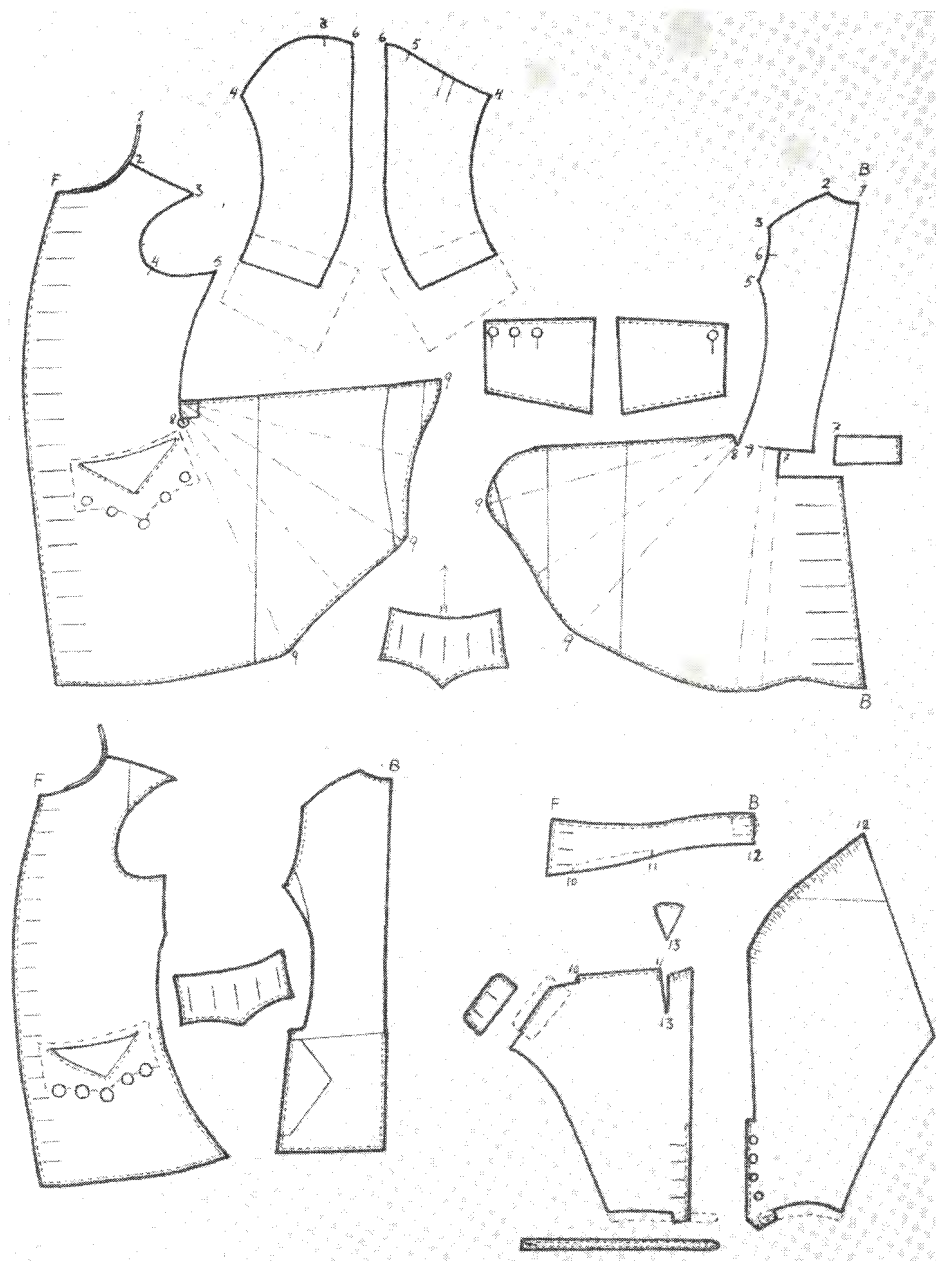

Bild. 4. Mönsterritning av herrdräkt av rödlila siden, Nordiska museet inv. nr 173,610.
Uppmätning av Paco Billow.

Bild 5. Peter Jonas Bergius, i rock av droguet lustrin. Oljemålning av J. J. Streng 1761.
Bergianska stiftelsen.

som härskade alltifrån Ludvig XIV:s tid så gott som genom hela 1700-talet, naturligtvis med ständigt glidande formförändringar och modevariationer. På dylika detaljer och på den grad av samtidighet eller eftersläpning man får förutsätta hos modet i Sverige och i Linnés kretsar, beror det till vilken tidpunkt man bör hänföra dräkten på Hammarby. Flertalet i svenska samlingar bevarade herrdräkter från 1700-talet visa något senare utvecklingsformer än denna. En väst i Nordiska museet av vitt linne med fina marseillesömsbroderier har ungefär samma form och skörtlängd som Linnés.¹ Ur formsynpunkt bör den kunna dateras till 1740-talet. Den fina världens herrkostym år 1764 är i samma samling företrädd av två brudgumskostymer, greve NILS BONDES av mönstrad sammet med rika kantmönster vävda i för plaggen avpassade former, och AUGUST ALSTRÖMERS av småmönstrigt siden.² Båda ha nära nog samma längd på rockskörten som Linnés och samma storlek på ärmuppslagen. Men västens skört äro betydligt kortare, ungefär hälften så långa som rockens, och därtill mer snedskurna framtill. En dräkt av mönstrad sammet, som tillhört JONAS ALSTRÖMER och kan dateras till omkring 1760, visar i stort sett samma snitt som de nyssnämnda.³ Slutligen kan anföras som jämförelse en dräkt av rödlila mönstrat siden, i stort sett liknande de förut omtalade, men där västen visar en något äldre form med mindre svängd framkant. Den här återgivna mönsterritningen av denna dräkt (bild 4) kan åskådliggöra snittets allmänna karaktär hos samtliga dessa dräkter. Linnés kostym placerar sig naturligt som den tidigaste, sannolikast från 1740-talet, hans första årtionde som Uppsalaprofessor, eller kanske in på 1750-talet, om man antar att den sytts i Uppsala och att denna stads skräddare kunnat bibehålla ett äldre mönster några år längre än de förnämna Stockholms herrarnas. Sidenvävnadens typ och mönster behöver ej inskränka rymligheten i dateringen. Dylika material brukades under större delen av frihetstiden både importerade och svensktillverkade. J. J. STRENGS porträtt av PETER JONAS BERGIUS 1761 (bild 5) visar att en rock av denna sidentyp då ännu var högst presentabel. Att en så gammal dräkt som den här ifrågasvarande blivit kvar i garderoben ända till Linnés död kan tyda på att den varit en av hans dyrbarare.

Mössa av röd sammet

Bland det lösöre som ingick i statsinköpet av Linnés Hammarby 1879 och som alltsedan dess förvaras där finnes en mössa av röd sammet (bild 6, 7), sydd av sex kilformiga delar, vilkas spetsar mötas över hjässan. En av sömmarna går i mittlinjen fram till pannan, där mössan slutar i en liten spets

¹ GUNNEL HAZELIUS-BERG, *Modedräkter från 1600-1900*. Nordiska museet 1952, bild 12.

² *Modedräkter*, bild 14, 15.

³ *Modedräkter*, bild 22.

Bild 6, 7. Linnés mössa av röd sammet med spets över pannan och rundade flikar vid öronen.
Bilderna bakifrån visar de sex kilarna som mötas i hjässpunkten. Linnés Hammarby.

Bild 8. Linné klädd i den röda sammetsmössan. Oljemålning av okänd.
Tillhör fru Brit Massegia. — Jämför nästa bild.

mellan två rundade grunda urskärningar. Dess bakre del går ned och sluter om bakhuvudet. Vid sidorna bildar den rundade flikar i trakten av tinningarna. Den är försedd med hård styvnad och stoppning och är kantad med röda sidenband.¹

Kanske bör detta plagg sammanställas med J. G. ACRELS uppgift om Linné: »hemma i huset var han mäst klädd i kort Nattröja och Sammets-Calott».² Och ett yttrande av Linné själv avser, som Fries påpekat, efter allt att döma just denna mössa. I ett brev till ABRAHAM BÄCK från Uppsala den 17 mars 1772 heter det: »Den warma myssan blef jag twungen att bruka för min gamla Migraine, hwar igenom jag den mäst öfwerunnit; och när jag den aflagt, har jag ofta fått migraine paroxysmos. nog gör hon att major afflexus³ [starkare blodtillopp] torde blifwa till hufwudet; men jag vågar ej aflägga henne för än sommarvärman kommer.»⁴

¹ Fries' förteckning 1902, A. 47; Tullbergs förteckning 1917, III, 4.

² TH. M. FRIES, *Linné*, Stockholm 1903, II, sid. 344.

³ Så har Linné skrivit, men tydligen fel för 'affluxus'.

⁴ Br. o. skr., avd. 1, del 5, sid. 191. — FRIES, *Linné*, II, sid. 395.

Bild 9. Carl Sparre. Oljemålning av G. D. Matthieu 1763. 'Tidigare på Bogesund'.¹

Ett porträtt av Linné iklädd denna röda mössa (bild 8) har varit känt sedan Tullberg avbildade det 1907 (nr 88, pl. IX) och från Nationalmusei utställning av Linnéminnen maj-juni samma år (katalogen, sid. 11, J. Ägare handlanden J. Svensson). Som den enda bild, där Linné ses bära något av de till vår tid bevarade klädesplaggen, bör detta porträtt tillmätas ett särintresse, naturligtvis i första rummet för den röda sammetsmössan, som här är återgiven i fullständig likhet med originalet. Emellertid måste målningens individuella porträttvärde ses i samband med ett annat känt porträtt från perioden, Matthieus bild av överståthållaren friherre CARL SPARRE 1763 (bild 9). Linnéporträttet är sånär som på huvudet med mössan en förenklad men ganska slavisk kopia av Sparreporträttet, och det är alltså Sparres eleganta hemmadräkt av blanka sidentyger som Linné här fått låna som tillbehör till sin mössa. Om ett sådant förfarande över huvud taget kan tänkas ha vunnit Linnés gillande och tillfredsställt hans självkänsla och detaljnoggrannhet torde vara diskutabelt. Men fullt så otänkbart som ett dylikt ogenerat porträttörlån förefaller vår tid, torde det ej ha tett sig för 1700-talet. Exempel kunna hämtas t. o. m. från kretsar,

¹ Ett annat exemplar tillhör Stockholms stadsmuseum och ett tredje befann sig hos godsägare C. G. ROGEMAN, Saltsjöbaden.

Bild 10. Hejdridaren Börge Knös och hans familj. Minnestavla uppsatt 1744 i Ods kyrka, Västergötland.

som ej voro avlägsna från Linné och hans tid. Sålunda äger Stockholms observatorium, Saltsjöbaden, ett porträtt av ANNA MARIA ELVIA (1713–1784), syster till vetenskapsakademiens sekreterare PER ELVIUS D. Y. (1710–1749) och gift med astronomie professorn i Uppsala MÅRTEN STRÖMER (1707–1770). Fru Elvias porträtt är åstadkommet genom att hennes ansikte återgetts i en till uppställning och dräkt exakt kopia av Nattiers berömda porträtt av

grevinnan ULLA TESSIN, målat i Paris under CARL GUSTAF TESSINS ambassadörstid och hemfört till Sverige 1741. (Svenska Dagbladet 2 mars 1926.)

En besiktning av Linnéporträttet, som genom ägarinnans tillmötesgående kunnat göras inom Nordiska museet hösten 1955, har visat att målningen är fullt homogen och ej utsatts för några ändringar genom påmålning. Tidpunkten för dess tillkomst — under modellens livstid eller senare — har dock ej kunnat närmre preciseras. Och på den saken vilar dock det centrala intresset, det om Linné suttit modell för huvudet eller om endast mössan målats direkt efter originalet. Sparres räkenskaper ha utbytt mot Linnearankor och titlarna på bokryggarna ange grundläggande arbeten från Linnés ungdomstid. Sparreporträttets årtal 1763 utgör gränsen uppåt i tiden, men den nedre tidsgränsen står öppen. Ett allmänt intryck av tidigt 1800-tal ligger kanske närmast till hands, särskilt om porträttets bibehållna empireram får betraktas som samtidig med duken.

Denna typ av mansmössa, som går ned i rundade flikar mot öronen, omsluter nacken och mitt över pannan slutar i en liten snibb, har visserligen endast blivit bevarad till vår tid i det exemplar som tillhört Linné men har, som framgår av talrika porträtt, länge och allmänt varit i bruk bland präster och professorer. Man kan t. ex. iaktta detta på en minnestavla i Ods kyrka i Västergötland, uppsatt 1744 över hejdridaren BÖRGE KNÖS och hans familj (bild 10). Sonen, prosten OLOF KNÖS bär här en mössa av denna form över en peruk som bildar en ljus hårkrans runt pannan och ned mot axlarna, säkerligen en halvperuk direkt avpassad att brukas tillsammans med denna s. k. prästmössa. Prostens mor och systrar visa hur nära denna till form och utseende liknar den kvinnliga bindmössan i dess dåvarande utvecklingsstadium. Skiljaktigheterna äro dock klara. Kvinnomössan var mjuk och slutade i nederkanten med en dragsko, som höll den an mot bakhuvudet. Dessutom skilde den sig alldeles i snittet, då den bestod av två hälfter, hopsydd i en mittsöm, medan mansmössan gjordes av kilar som möttes överst i hjässpunkten. Bindmössans formförändring gick sedermera under 1700-talet mot ständig inknappning. Den lämnade efter hand öronen fria och satt vid århundradets slut som en liten skälla uppe på hjässan och hade först i detta stadium blivit hård. Kvinnornas bindmössa har blivit bevarad i ett oändligt antal exemplar i samlingar och hos privatägare, medan den speciella prästmössan synes vara alldeles försvunnen. Det karakteristiska manliga snittet med kilar som mötas upptill återfinnes emellertid i allehanda former av mössor. I lapparnas dräkt, som i mycket lever på medeltida traditioner, finnes den som hög toppmössa. Som svepningsdräkt på förnåma herrar förekommer den under 1600-talet, av svart sammet, tillsammans med en rak fotsid rock. Och som nattmössa har den under lång tid haft en betydande användning under stor formvariation. Särskilt så länge peruken hörde till den presentabla dräkten, hade nattmössan sin givna uppgift i mer privata förhållanden, i negligé. Den kunde

vara rikt broderad på linne och sammet, mönsterstickad eller av dyrbart material allt efter modets växlingar.

Kilmössan, som denna mansmössa kallas med en folklig benämning, vilken upptagits av fackspråket, har också haft en vidsträckt folklig användning och ännu i 1700-talets folkdräkter visat sig både som hög toppmössa, ibland med uppvikt underkant, och som en till hjässan slutande rund kalott. Alltid är den igenkännlig på de i toppen mötande flikarna.

Den från prästporträtten kända svarta mössan, vars form dock ej alltid är lätt att uppfatta i den mörka omgivningen, finnes också omnämnd i åtskilliga handlingar. Överhetens och de kyrkliga myndigheternas intresse för prästernas klädsel går i allmänhet ut på att dämpa överdrifter, att hejda nymodigheter och över huvud taget världsligt väsende, inte minst sådana modesaker som höra hemma hos högre samhällsklass. Men det gäller också omsorgen om ämbetets värdighet, markerad genom en anständig och allvarsam dräkt. Prästernas huvudbonader ha i båda fallen spelat en roll och dragit till sig uppmärksamhet och restriktiva bestämmelser alltifrån 1400-talet. Från 1500-talet finnes benämningen prästaluvor belagd både i tullräkenskaper (1543) och i riksdagsdebatter (t. ex. 1571), och senare är termen allmänt prästmössa.¹

Under 1600-talet är prästmössan flitigt på tal. På förslag av Strängnäs-biskopen JACOB ZEBROZYNTHIUS lagstiftade 1642 års riksdag mot prästernas yppighet. De kunde endast »få ha en liten prestehufva under hatten». Och i olika förslag till 1650 års kyrko-ordning av Västerås-biskopen OLAUS LAURELIUS och Strängnäs-biskopen ERIK EMPORAGRIUS talas om »små Prestmyssor, efter wanligt sätt giorda», vilken bestämmelse återgår i senare redaktioner.² Ett prästmötesbeslut i Växjö under biskop JOHANNES BAAZIUS D. Y:s tid (1667–1675)³ går i samma riktning: prästerna skulle »för egen del bortlägga all flyktig klädnad, avklippa sitt långa hår, avlägga de stora kragarne, skaffa sig tjänliga hattar och under hattarne vackra prästluvor». Det framgår alltså tydligt att hatten och mössan icke uteslöto varandra, utan åtminstone utomhus naturligt buros tillsammans. Det är också klart att mössan även hörde till inomhusdräkten och fordrades för att denna skulle vara fullständig vid offentligt framträdande.

Härom ger Cromwells ambassadör till drottning Kristina, WHITELOCKE, god upplysning från sin vistelse i Uppsala vintern 1653–54.⁴ När han mottog besök av ärkebiskop JOHAN LENÆUS, heter det: »Hans hufvud var täckt med en svart sametsmössa, fodrad med skinn, och upviket bräm, som där i landet

¹ Jämför också Svenska akademins ordbok för dessa uppslagsord.

² EDV. RODHE, *Den svenska prästdräkten*. Fornvännen 1936, sid. 8. — Handlingar rörande Sveriges historia, ser. II, Kyrko-ordningar och förslag dertill före 1686, utg. av Riksarkivet genom O. v. FEILITZEN och ERIK NAUMANN (Stockholm 1881, 1887, 1920), II:1, sid. 324, II:2, sid. 218, III, sid. 136, 309.

³ GOTTH. VIRDESTAM m. fl., *Växjö stifts herdaminne*, I, Växjö 1921, sid. 38.

⁴ BULSTR. WHITELOCKES *Dag-bok öfver Dess Ambassade til Sverige åren 1653 och 1654*. Öfversatt från engelskan. Uppsala 1777, sid. 348, 264, 192.

brukas, samt där inunder en calott.» Ärkebiskopens följeslagare, en värdig doktor, var klädd på samma sätt. Men utom dessa präster bar rikskansleren AXEL OXENSTIERN vid sin officiella visit hos ambassadören till sin svarta dräkt en skinnfodrad sammetsmössa och ingen hatt. Ja t. o. m. drottning Kristina vid den offentliga audiensen bar »på huvudet en svart samets mössa, fodrad med sabel och upviken, som där är vanligt, hvilken hon brukade taga af och sätta på, äfven som manfolken sina hattar».

För prästernas del lägger man i dessa belägg märke till de dubbla huvudplaggen, mössan under hatten, kalotten under mössan. Vid ett uppträde i Växjö 1678, vilket drogs inför konsistoriet, beskyldes kapellanen JOHAN AURENIUS av lektor ENEVALD WIDEBECK för ett olämpligt uppträdande, vilket bl. a. bestod i att han kommit över torget »utan hatt, utan handskar». Vederbörande försvarade sig med att han var ute i ett sitt enskilda ärende för att gå över gatan till ett härbärke vid torget med ett brev, och att han därvid hade allena sin mössa på huvudet. Denna förklaring bemöttes med att det var allenast en liten undermössa han hade.¹ Om kyrkoherden i Gladsax i Skåne MADS FREDRIKSÖN STURE (kyrkoherde 1677–94) berättas det »att han brukade tre kalotter och plägade säga, att han aftog en för länsmannen eller befallningsmannen, två för biskopen, landshöfdingen eller guvernören, men alla tre endast för Gud, hwarföre han kallade den tredje för 'Soli Deo'».²

När peruken gjorde sig gällande som modesak, åstadkom den oro i det andligaståndet. JESPER SVEDBERG beskriver hur enkelt han var klädd, när han som trettonåring år 1666 första gången kom till Uppsala, och som en kontrast hur han var utstyrd när han ett årtionde senare återkom efter en period i Lund:

»Jag wardt i Lund blefwen werldzlig, såsom andre mine gelikar. Jag lade mig til en long, swart piruk, swart och long war jag sielf, jemwel en stor och long Stokat [värja], och franss axel geheng, som the werldzlige tå brukade. Så at jag tyckte ingen wara min lika: alle skulle vr wägen för mig, och lyffta diupt hatten för mig. Ther med kommer jag styfwer och modig til Doctor Brunner, anholdande om Stipendio i Theologia. (Han war tå Decanus.) Hafwande Academie Cansellerens Gref Magni bref ther om til Faculteten. När han får se mig, och förnam min begäran, slår han korss för sig, och frågar, om jag wille blifwa prest, som så werldzligen och på hoffmaner klädder war? 'Nei, så moste the intet studsa som vpemnas til Herrans enskylda tjenst', sade han med alfvarsam min och vpsicht. Thet gjorde så mykit, at jag strax går bortt, och säljer piruken, stokaten och gehenget. Och köper mig ena swartgrå kappo. Hwilket skedde i en godan stund. Och gick alt sedan med mitt egit hår.»

Och alltsedan dess blev Jesper Svedberg en avgjord ivrare mot perukerna, som han ansåg direkt förbjudna i bibeln, och även mössorna. Bådadera voro »ingenting annat än högmod och bekvämlighet». Han själv brukade blott sitt

¹ LUDVIG LARSSON, *Bilder från fordom, framletade ur arkiven i Växjö*, Stockholm 1908, sid. 117 ff.

² S. CAWALLIN, *Lunds stifts herdaminne*, 4, Lund 1857, sid. 53.

Bild 11. Jakob Benzelius, ärkebiskop 1744–1747. Oljemålning. Gripsholm.

eget hår, som han lät klippa, och han predikade alltid barhuvad. Att hans kamp mot moderiktningen var förgäves är knappast förvånande. »Mina Skara dieknar resa til Academien, hafwa skönt hår, när the åhret effter åter vända, draga de piruk.»¹

Prästmössan kunde — som prosten OLOF KNÖS visar — bäras även på peruken. Men under den tid den rundskurna prästperuken var i mera allmänt bruk, bars mössan företrädesvis av dem som ej använde peruk utan eget hår. Peruken och mössan voro båda varma — fodrade med ylle på vintern — och kunde genom sitt utförande vara eleganta och klädsamma. Ett porträtt av JAKOB BENZELIUS (bild 11) visar den svarta prästmössan i ett representativt exempel från Linnés Uppsala, buren på eget hår, som faller rakt ned mot axlarna. Jakob Benzelius' ärkebiskopstid inföll under 1740-talets senare hälft.

Från Linnés sista tid finnes en serie bilder av det högre prästerskapet, nämligen de riksdagsmän som Gustaf III kallade till faddrar vid Gustaf (IV) Adolfs dop 1778. I JOHAN SNACKS gravyrserie ingå bilderna av de elva representanterna från prästeståndet, företrädesvis biskopar och domprostar. Det är en prydlig provkarta på lockiga prästperuker och på en av dessa sitter ännu alltjämt en prästmössa av den gamla formen (bild 13). Från samma

¹ JESPER SWEDBERGS *Lefwernes beskrifning*, utgiven av GUNNAR WETTERBERG, I, Lund 1941, sid. 31 f, 404 f.

Bild 12. Bondeståndstalmannen Josef Hansson. Oljemålning av Ulrika Pasch 1766. Mossebo kyrka, Västergötland.

årtionde (1776) är SAMUEL ÖDMANNs notis om Växjöbiskopen OLOF OSANDER: »I sitt hus träffades han alltid klädd med en sammets mössa och nytjade aldrig negligeen», dvs. nattmössan, vilket för övrigt var mycket brukligt till dagligdags i hemmet bland peruktidens herrar.¹ Ett prästporträtt från Västerfärnebo kyrka i Västmanland (bild 15) visar prästmössan i fullkomligt samma form som Linnés i bruk ännu ett stycke in på 1800-talet.

När peruken sedermera efter hand blev omodern kom kalotten i mer allmänt bruk, men nu i regel i den cirkelrunda formen, som täcker endast själva hjässan. PEHR THAM skriver 1797: »Peruker hafva sedan den tiden [1600-talets mitt] florerat. — Nu äro de åter tämligen aflagde, äfven inom Prästeståndet. En af våre Biskopar med 3 à 4 Herrar Consistoriales hafva redan antagit Calott — hvilket bruk var ifrån 1789 års Riksdag af en eller annan Enskild förut antaget.»²

Hur hårmoder och mössformer kunde te sig ännu vid 1800-talets början i ett stift visar en teckning från år 1805 — om man nu får döma av den ej fullt seriöst menade bilden (bild 16). Den framställer Linköpings stifts prästerskaps uppvaktning för biskop J. A. LINDBLOM i anledning av hans utnämning till nordstjärnekommendör. Perukerna äro här ännu i majoritet,

¹ SAMUEL ÖDMANNs *Skrifter och brev*, utgivna av HENNING WIJCKMARK, Stockholm 1925, I, sid. 61.

² PEHR THAM, *Anteckningar under och i anledning af en resa ifrån Westergöthland til Stockholm*. Gjord åren 1796 och 1797. Stockholm 1797, sid. 5.

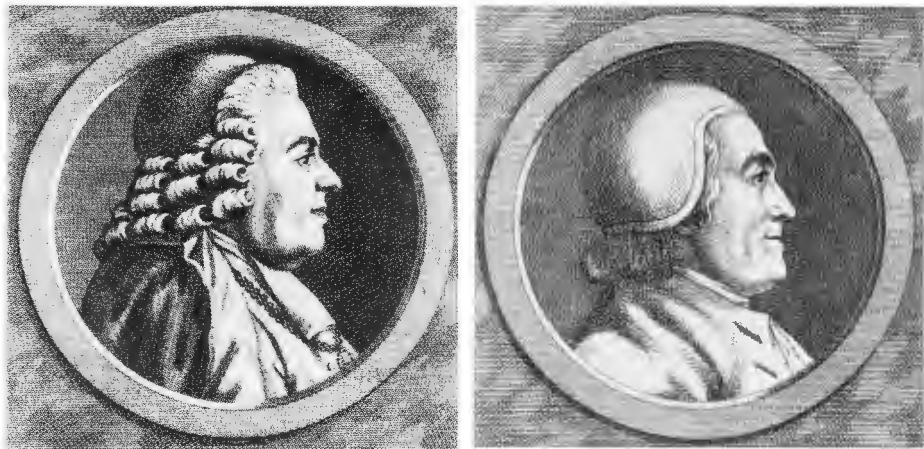

Bild 13, 14. Kyrkoherden i S. Klara i Stockholm Petrus Nensén och riksdagsmannen Johan Grandin från Uppland. Representanter för präste- och bondestånden bland faddrarna vid Gustaf (IV) Adolfs dop 1778. Gravyrer av Johan Snack.

Bild 15. Porträtt av en präst i svart mössa; ett av 1800-talets första årtionden. Oljemålning. Västerfärnebo kyrka, Västmanland.

men prästerskapets talesman bär med värdighet den runda kalotten, medan i bakgrunden av den täta skaran en prästman av lägre rang uppträder i prästmössan av den gamla 1700-talsformen.

Mansmössan av den här avhandlade typen har slutligen också uppträtt som bondeplagg. Från Linnés tid ser man den t. ex. på porträttet av den präktige bondeståndstalmannen JOSEF HANSSON från Västergötland, målat 1766 (bild 12). Och bland Gustaf IV Adolfs bondeståndsfaddrar är det flera som bära mössa (bild 14). I båda fallen är formen densamma som på Linnés mössa

Bild 16. Biskop J. A. Lindblom uppvaktas av Linköpings stifts prästerskap i anledning av hans utnämning till kommandör av nordstjärneorden. Lavering av J. Brandes 1805. Linköpings stiftsbibliotek.

med den lilla spetsen mitt över pannan och de rundade flikarna nedåt öronen. Materialet i böndernas mössor är svårare att bestämma efter bilderna men vissa uppgifter tyda på att de bl. a. kunde vara gjorda av skinn.

Doktorshatt

»Linnés Medicine Doktorshatt av grönt siden» står upptagen i lösöreförteckningen till statsinköpet av Hammarby 1879.¹ I KLINGSPOR-SCHLEGELS beskrivning över Hammarby, i Upplands herregårdar 1881, betecknas den som Linnés doktorshatt från Harderwyk, där Linné promoverades till medicine doktor 1735.

¹ Fries' förteckning 1902, A, 46; Tullbergs förteckning 1917, III, 3.

Den ifrågavarande hatten (bild 17) är gjord av grå filt med låg rundad kulle och brett brätte uppvikt från tre sidor, flikarna fästade vid kullen med var sitt stygn, dolt av sidenklädseln. Hatten är överklädd med ljusgrön sidentaft, har rosettformig kokard på vänstra sidan och hattband, båda av rosafärgat sidenripsband, och en rosa silkestofs i bandet vid den främre spetsen. Under kokarden sitter en platt stor gröniklädd knapp med gröna silkessnören upp till hattkullen. Fodret är av grönik taft.

Bortsett från överklädseln med siden och band är det en herrhatt av 1700-talets allmänna typ, trikornen. Hattar för civilt bruk av denna sort äro visserligen icke i stort antal bevarade i våra museer, men på tidens herrporträtt äro de så mycket allmännare. Ty det tillhörde bruket att hatten ständigt bars och när den ej satt på huvudet, satt den under vänstra armen. Det är i den ställningen den är så vanlig på 1700-talsporträtten. Den hörde oundgängligen till den fullständiga klädseln lika väl som till hälsningen. På porträtten är hatten i allmänhet svart — det gäller här oftast en vårdad och representativ dräkt. Hattens filtmateriel är i regel helt synligt och klädseln inskränker sig till ett band kring kullen eller emellanåt en galon eller annan utstofferung på brättets kant. Officerarnas uniformshatt, som var av samma slag, var däremot oftast rikare utstyrd, men även den i regel svart. Modetendensen under 1700-talet går från större till allt mindre bredd på brättena. Århundradets början kan illustreras med Karl XII:s hatt med breda brätten och därav följande långa spetsar. Fram på frihetstiden äro brättena åtskilligt smalare och nå uppvikta ej över kullen. Denna senares form kan variera mellan att vara vid och platt eller helt rundad. Till hela sin typ hör alltså Linnés hatt till hans tids allmänna modeform och det är säkerligen hattar av den sorten som han regelbundet brukat även om porträtten icke ge något vittnesbörd om att han riktigt noga iakttagit bruket att bära hatten under armen. — Vad han tänkte om sådana utländska seder framgår av hans drastiska yttrande till studenterna i dietetikföreläsningarna (*Linnés Dietetik*, utg. av A. O. LINDFORS, 1907, sid. 39): »Hatten bruka vi att betäcka hufvudet med men en sprätthök bär honom under armen och mjället [pudret] ryker om hufvudet på gatan. Vore väl at på slutet ej bleve i modet at taga af sig böxorna och bära under armen.»

Att för högtidligt bruk och till ceremonidräkter bära en hatt överklädd med sammet eller siden är ingen nyhet för 1700-talet och kanske t. o. m. i äldre tid mindre exklusivt än då. Just från 1700-talets mitt finnes emellertid en högst representativ dylik hatt, nämligen den som gjordes till Adolf Fredriks kungliga dräkt, sådan denna bars under tiden före kröningen, dels vid riksdagens öppnande och dels på vägen till kröningsceremonien.¹ Denna ännu jämförelsevis helt bevarade hatt (bild 18) är en trikorn av samma form som

¹ TORSTEN LENK, *En kunglig hatt*. I Liv Rust Kammaren (tidskrift), band 3, häfte 5, sid. 77. Stockholm 1944.

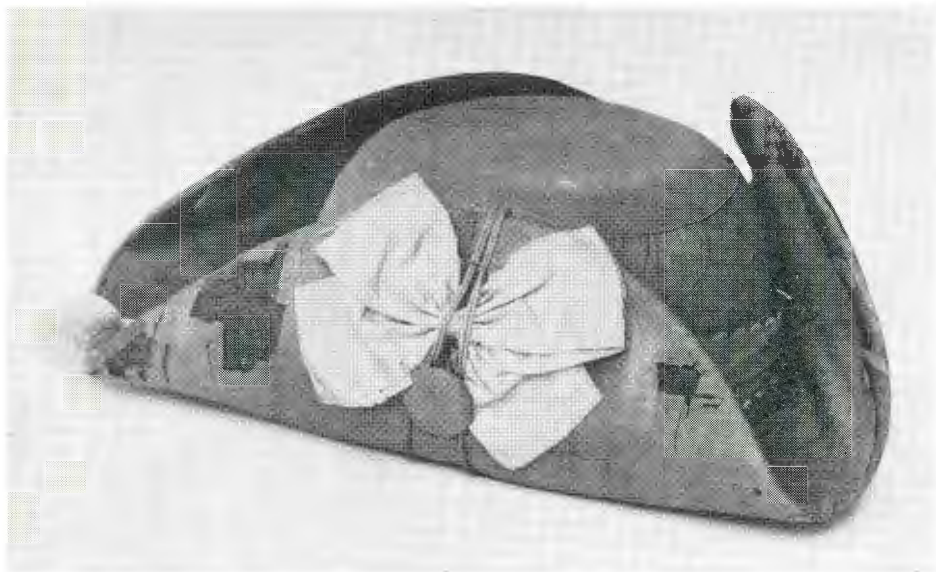

Bild 17. Linnés medicine doktorshatt från Uppsala, klädd med ljusgrön sidenaft och stofferad med rosa sidenband. Linnés Hammarby.

Linnés, klädd med blå sammet besatt med broderade guldkronor och med hattband av guld med tofs som hänger ut i främre spetsen. Vid begagnandet var brättets invikta översida klädd med hermelin och hatten försedd med vit plym.

På Linnés hatt torde sidenöverklädseln och de säregna färgerna vara nog för att göra det ganska klart att den haft en speciell betydelse, och det ligger då mycket nära till hands att beteckna den som doktorshatt och då helt naturligt inom medicinsk fakultet. Om ett dylikt värdighetstecken brukade utdelas vid fakulteten i Harderwyk, då Linné promoverades där, är icke bekant.¹ Om förhållandena i Uppsala, ceremonier och insignier vid promotionerna över huvud såväl som inom medicinska fakulteten, har LOUIS BACKMAN sammanställt ett rikligt uppgiftsmaterial², varav framgår att det är Linnés samtida som medicine professor NILS ROSÉN VON ROSENSTEIN som framför allt ivrat för rikare ceremonier och stadgat bruket av hatt för medicinarna,

¹ I sin almanacka för 1735 (se SLÅ 1935, sid. 148) har Linné för 13 dec. anmärkt: »Promotio cum Kappa Lugduni.» Denna promotion i Leiden gällde en hedersdoktor. Om förekomsten av denna s. k. *cappa* har professor H. ENGEL, Amsterdam, vänligen meddelat följande: »Exceptionally it was used in our universities, e. g. in Utrecht. Nothing is said about Harderwijk. — It seems that the promotion was nearly the same in all our universities. The cappa was a *round hat* which, in Leiden, had a *violet* colour for philosophy etc. It must have been rather in disuse in later years and only exceptionally a promotion with cappa was held. It seems to me that this was more expensive for the promovendus and so knowing the pecuniary situation of Linnæus it may be supposed that he got no cappa.» *Utg:s anm.*

² E. LOUIS BACKMAN, *Doktorspromotioner i Uppsala förr och nu*. Stockholm 1927, sid. 81 ff.

Bild 18. Adolf Fredriks kungliga hatt, överklädd med blå sammet med guldkrönor och ursprungligen med hermelin och vita plymer. Buren före kröningen 1751. K. Livrustkammaren.

eller som det heter i ett kanslersbrev 1739 »en liten med taft öfverklädd hatt af sådan färg, som promotor doktor Rosén lär påminna vara bruklig».¹ Den vid detta tillfälle utdelade taftklädda hatten var, liksom promotors egen, pärlfärgad, enligt vad en samtida meddelare berättat.²

Linné promoverade under sin professorstid omväxlande med sin ämbetsbroder inom fakulteten. Han var sålunda promotor åtta gånger, nämligen åren 1743, 1747, 1749, 1751, 1754, 1758, 1763 och 1772.³ En rad uppgifter om hattarnas färg inom fakulteten under denna tid förekomma i disputationernas gratulationsdikter.⁴ Den första är från 1747, då Linné promoverade, där det heter att hjässorna skola klädas »med siden av kärliga färgen», vilket väl ej kan tydas annat än som rosenfärgat eller rött. Gröna kallas däremot hattarna, helt rakt på sak eller med omskrivning, 1751, 1758, 1763, 1768 (»Flora honom målar») och 1772. Detta sistnämnda år berättar FANT⁵: »Doctorerne fingo denna gång gröna hattar, hwaremot de få blå, när Anatomiae Professorn promoverar». Medicinarnas blå hattar omtalas 1752 av professor SOLANDER i en juridiska fakultetens skrivelse till kanslern⁶, och 1760 nämnas de i en gratulationsvers. Men från år 1767 finnes en överenskommelse mellan Linné och Sidrén i medicinska fakulteten att alltid använda grön hatt.⁷ Från början av Linnés professorstid finnes i fakultetens protokollsbok en av honom

¹ CLAES ANNERSTEDT, *Uppsala universitets historia*, III:2 (1914), sid. 239 f.

² Bibliotekarien ANDREAS NORRELIUS' anteckning i Uppsala universitetsbiblioteks arkiv, A. 8, sid. 141. Anfört av Annerstedt.

³ FRIES, *Linné*, II, sid. 154.

⁴ Anförda av BACKMAN, sid. 87 ff.

⁵ ERIK MICHAEL FANT, *Dagbok i manuskript*, UUB, X. 241:c. Återgivet av ANNERSTEDT, III:2, sid. 240.

⁶ ANNERSTEDT III:2, sid. 240 och Bih. IV, sid. 83.

⁷ BACKMAN och ANNERSTEDT, nyss anförda ställen.

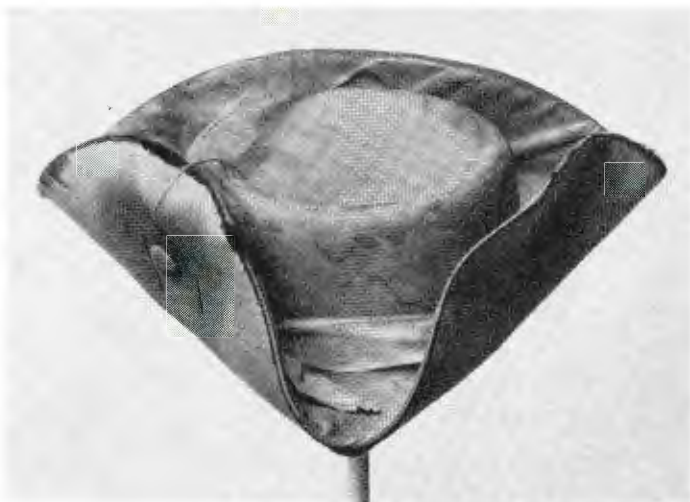

Bild 19. Medicine doktorshatt från Uppsala universitet, klädd med grön sidentaft och rött band.
Nordiska museet inv. nr 15,587.

gjord specifikation på promotionskostnaderna, där hatten är upptagen till ett pris av 9 daler kopparmynt.¹ Det steg senare och utgjorde 1749 22 daler.²

Dessa uppgifter vittna alltså tydligt om att Linné som promotor i Uppsala både burit och utdelat hattar överklädda med grön taft. All sannolikhet tyder, som ovan framhållits, på att en dylik ceremonihatt i fråga om formen följt tidsmodet. Alla dessa fordringar uppfyller nu hatten på Hammarby och den bör redan av dessa skäl tryggt kunna betecknas som Linnés upsaliensiska medicine doktorshatt. Härtill kommer, som Backman också anført (sid. 83), att ytterligare en hatt av samma slag existerar, och att den är kommen direkt från Uppsala universitet som gåva till Nordiska museet år 1879. Den är en svart filthatt (bild 19) med tämligen platt kulle och tresidigt uppvikt brätte, slätt överklädd med grön taft och har kring kullen ett nu bleknat rött sidenband knutet i rosett. Det kan ej nekas att förekomsten av detta andra exemplar med dess proveniens från Uppsala utgör ytterligare ett mycket starkt stöd för den nyss anförda slutledningen.

Flera omständigheter kring Linnés hatt kunde vara av intresse att känna, men vartill det tillgängliga materialet ej ger stöd nog. Man har sålunda svårt att bedöma i vilken utsträckning dessa hattar buros utöver promotionstillfällena. I varje fall kunde en så utstyrd hatt ej tåla någon hårdare påfrestning utan att stofferats på nytt.

I den ovan omtalade skrivelsen från juridiska fakulteten till kanslern 1752

¹ ANNERSTEDT III:2, sid. 241.

² Enligt Linnés specifikation i protokollet för promotionen 27 apr.: 1 $\frac{1}{2}$ aln taft, 4 alnar band, sylön å 4 $\frac{1}{2}$ daler, silke, summa 22 daler kpmt.

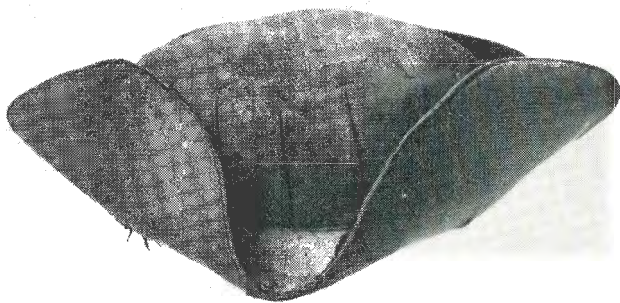

Bild 20. Trekantig hatt, överklädd med svart siden, veckat kring kullens sidor. Har tillhört biskopen i Härnösand Olof Kjørning (död 1773). Nordiska museet inv. 80,241.

betecknas det som allmänt bruk att denna fakultets doktorshattar voro överklädda med sammet. Om färgen, som är skrivelsens huvudfråga, ha professorerna egentligen olika önsknningar, men ena sig om att den bör göras röd¹, under förutsättning att denna hatt endast brukas vid själva promotionsakten, »allenast de sedan, som ock utrikes sker, efter promotionen få antaga swarta öfwerklädda sidentygshattar wid solenniteter eller eljest, hvarest en röd hatt skulle wara mera löje än heder förorsakande». Och det framhålles att både juris och teologie doktorer redan ägde rättighet att bruka »öfwerklädda sidentygs hattar efter promotionen, om och när så behagas, och de samma efter tidsens bruk icke kunna wara annorlunda än swarta». Dessa uppgifter torde ligga till grund för Backmans generella antagande att de trekantiga hattarna endast brukats vid promotionen och att doktorerna sedan som värdighetstecken burit en hatt av annan typ. Att detta redan från 1700-talets mitt skulle ha varit 1800-talets cylinderhatt är dräkthistoriskt sett orimligt. Juristernas skrivelse betonar ju också att det är fråga om en hatt »efter tidsens bruk», dvs. »en liten opfästad hatt», en trekantig hatt, trikorn. En dylik hatt överklädd med svart siden finnes också bevarad (bild 20), vilken tillhört biskopen i Härnösand OLOF KJÖRNING (1704–1773). Hatten kom 1895 till Nordiska museet åtföljd av uppgiften att den var en teologie doktorshatt. Men då Kjørning promoverats vid teologiska fakulteten i Helmstedt, kan den ej direkt sägas illustrera bruket i Uppsala, som dock för teologerna var svart hatt²,

¹ Det kan framhållas, att i Finland juris doktorshatten ännu är purpurröd, vilket torde vila på en tradition från Åbo-tiden. — Museet i Åbo slott äger en dylik 1700-talshatt av svart filt, rundkullig med stort brätte, överklädd med veckad rosa taft.

² Filosofiska fakultetens protokoll i juni 1773. ANNERSTEDT III:1, sid. 485.

kanske snarare föras under de bestämmelser som kyrkoordningen sedan gammalt innehållit, att bl. a. överdragna hattar tillhört den dräkt som förbehållits biskopar, teologie doktorer och professorer.¹ Kjörnings hatt visar just den för överklädseln tämligen naturliga veckningen — så tydligt särmärkande de nutida doktorshattarna — men vilken icke förekommer på de båda bevarade gröna hattarna.

De överklädda och veckade hattarna före 1700-talet kunna exemplifieras med riksrådsdräktens hatt, sådan man ser den t. ex. på EHRENSTRAHLS serie av rådsherreporträtt. Den har en halvhög kulle med uppåt vidgade sidor och plant tak. Däröver är den röda sammeten lagd slät för att på sidorna veckas ihop och fasthållas av hattbandet eller hattkedjan, som ofta var ett guldsmedsarbete.² En hatt av denna form är det också som fått plats bland symbolerna i Uppsala universitets filosofiska fakultets sigill, sådant det av EENBERG återges vid 1700-talets början (bild 21).³

Det har ovan framhållits att under Linnés Uppsalatid modeformen var den trekantiga hatten och att den också var grundtypen för de akademiska värdighetshattarna då. Övergången från en form till en annan torde också ha följt de allmänna modeväxlingarna i spåren om ock med viss försening. Det låge nära till hands att anta att Gustaf III:s dräktrevolution också på detta område medfört en omläggning på så sätt att 1700-talets trikorn fick vika för andra hattformer med lägre eller högre kulle. Men akademistatens omkostymering i den nationella dräkten följde i tiden efter Linné d. ä:s period.

Bild 21. Filosofiska fakultetens i Uppsala sigill, 1600-talets mitt, med en veckad hatt, jämte övriga symboler. Efter Johan Eenberg 1704.

¹ Jämför ovan anförda kyrkoordningsförslag från 1600-talet.

² Jämför: *Smycken i svensk ägo*, Nordiska museet, Stockholm 1952, sid. 117.

³ JOHAN EENBERG, *Kort berättelse af de märkvärdigaste saker som... äre at bese... uti Upsala stad...* Uppsala 1704, sid. 233. Även reproducerat av Backman.

Prästmössan och biskopshatten som mästestycken

Tillverkarens synpunkt kan ge ett direkt tillskott till föremålskunskapen, även om den belysningen av ämnet i och för sig blir ensidig och därför kanske bäst studeras i ett sammanhang för sig.

Huvudbonadernas plats i skråorganisationen är från början hos oss enbart *hattmakareämbetena*. Sporadiska minnen av dylika ämbeten finnas från 1500-talets senare del och 1600-talet samt åtskilligt ymnigare från de följande århundradena, allt vittnande om yrkets spridning över riket.¹ Den äldsta kända skråordningen för hattmakarna är utfärdad från Stockholm den 12 februari 1622 och stadgar i andra artikelns punkt 2 om mästarblivande att mästestycket består av fyra stycken:

en svart bäverhatt,
en myssa mednock (lugg) ut och innan,
en präste»bånat» och
ett par filtestövlar.²

Rätt snart härefter uppstår en klyvning av yrket i det att *hattstofferarna* arbeta sig fram till ställningen som eget ämbete med ensamrätt till vad som gällde klädseln av hattarna.³ Deras aktion upptogs i Stockholm 1638 och ledde den 17 augusti 1654 till en första skråordning för hattstofferaregillet. Här anges i punkt 9 mästestycket på följande sätt, »som efter maner och Hattstofferare bruk dem plägar påläggias, Nembl. Een Spannier eller Bonnett (barett, mössa) Såsom fordom Konungar J Swärie burit hafua», samt ytterligare ett par föremål som i detta sammanhang kunna lämnas.

Men under de närmaste årtiondena utbytas mästestyckena mot en inbetalning till lådan, då det sägs att gesällerna ej kunna göra de tydligen redan gammalmodiga typerna. Först på 1670-talet börjar man strängare tillämpa skråordningen och kräva mästestycken, varvid en Spanier och en Bonett stå främst, medan efter hand också tillkomma bl. a. »en öfwerdragin hatt medh taft» (1676), »een Prästmössa aff swart sammet» (1677), så att mästestyckejistan år 1684 stadgat sig till följande utseende:

»1 Bonet
1 Spanier
1 Giördell
1 Prest myssa af Swart sammeth

¹ S. AMBROSIANI, *Nordiska museets vägledning*, Avdelningen för svenskt skråväsen, Stockholm 1920.
— K. G. CEDERGREN och GÖSTA VON SCHULTZ, *Svenska skråsigill*, Nordiska museets handlingar 20, Stockholm 1944.

² S. AMBROSIANI, *Från de svenska skråämbetenas dagar*, Stockholm 1920, sid. 61.

³ Ämbetets handlingar i Nordiska museets skråarkiv.

1 Atlask Callot och
Een öfwerdragen Byskops hatt af swart thaft».

Ett årtionde senare (1696) avfärdades de gamla huvudnumren »Spaniorn och Bonetten» i enlighet med tendensen i generalskrån, som fordrade att styckena skulle vara »nu för tyden öfwlige och brukelige»¹, och i listan framträdde från och med nu och ända fram till 1774 med ihärdig likformighet som huvudnumren bland styckena — vilka efter hand stego till ett sjotal —

»En Biskops Hatt öfwerklädd med dubbelt taft,
En Prästmössa af Sammet,
En Callot af Atlask».

Och än längre fortsattes samma tradition men med den förändringen att hatten fr. o. m. 1780-talet kallas Doctors Hatt och beskrivs vara av siden med fyra tums bredd på bården (1782), och att det heter Präste Calott.

Men några år in på 1800-talet är mästerstyckenas tid definitivt ute och arbetsproven ersatta med en frivillig avgift till Hattstofferaresocietetens kassa.

Det framgår alltså att under hela den period då tillverkningen noga kontrollerades genom skråorganisationen, just de huvudbonadstyper som här ovan diskuterats, varit så representativa inom yrkets tillverkning att de alltjämt ingått i det ordinarie mästerprovet. En prästebånat (huvudbonad) tillverkades av hattmakarna 1622 och sannolikt åtskilligt tidigare. Och så snart hattstofferna lyckats bryta den spanska hattens och humanistbarettens sega 1500-talstradition, sätts prästmössan och biskopshatten i deras ställe som ordinarie provstycken.

Prästmössan görs alltid av svart sammet och den får efter hand som trogen drabant en kalott av atlas, som slutligen tycks bli prästmössans arvtagare.

Den med svart taft överklädda hatten bär i yrkesterminologien alltifrån 1600-talet benämningen biskopshatt och kallas först på gustaviansk tid doktorshatt. Redan härav är det tydligt att den med siden överklädda hatten bars som värdighetstecken av prästerskapets högsta skikt. Och detta bruk har direkt observerats av italienaren Alessandro Bichi under hans resa i Sverige 1696. För att skilja sig från de andra bära biskoparna hattar överklädda med taft, skriver han.² Och om en myndig och stolt prost från samma tid, Sven Vatz i Bollnäs (kyrkoherde 1670–1694) anmärkes såsom mycket ovanligt att han bar sidentygshatt.³ Att ett undantagsfall väckte sådan uppmärksamhet antyder att ranggränsen i regel var noga iakttagen.

¹ Allgemene ordning och skrå för hantverkare i Sverige och Finland, 1 mars 1669, artikel 6: — — — »thet Mästerstycke, — — — som i samma handtwärk öfligit är, eller kan finnas wijdh tijdernes lopp tienligit och brukeligit». A. A. von Stiernman, Commerce förordningar, del 3 (1753), sid. 742.

² ELOF TEGNÉR, *Tvenne italienska resande i Sverige på Karl XI:s tid*. Ymer 1890 (citatet sid. 52). Uppsatsen omtryckt i ELOF TEGNÉR, *Svenska bilder från 1600-talet*, Stockholm 1896 (sid. 264).

³ FANT OCH LÅSTBOM, *Uppsala ärkestifts herdamime*, del 1, Uppsala 1842, sid. 157.

Slutligen kan det konstateras att översikten av hattstofferaremästerstyckena med full visshet inplacerat den ovan diskuterade sidenklädda hatten bild 20 som ett regelrätt ämbetstecken för biskopsvärdigheten. Härnösandsbiskopen Olof Kjørning har burit den oberoende av sin teologie doktorsvärdighet. Och därtill kommer att denna överklädda hatt är ett påtagligt exempel på hurdana hattar de svenska biskoparna över lag burit alltifrån karolinsk tid och hela 1700-talet igenom, naturligtvis alltjämt i formen följande modets förskjutningar. Biskopshattens sena omdöpning till doktorshatt antyder väl också den nära släktskapen med doktorshattarna redan tidigare, varpå Linnés sidenklädda trikorn i sin ordning är oss ett konkret bevis.

NILS SYLVÉN

FLORISTISKA ANTECKNINGAR FRÅN STENBROHULTS SOCKEN I SMÅLAND

Under tre veckors vistelse på Möckelnäs herrgårdspensionat juli–augusti 1955 blev jag i tillfälle att något närmare lära känna den omgivande traktens flora. Under dagliga strövtåg inom Möckelnäs-området samt ett flertal utflykter till Taxås, Diö, Råshult och Stenbrohult antecknade jag här mötande kärlväxter, vilket resulterade i en artlista på något över 450 olika arter och former. Vid senare genomgång av ERIC HULTÉNS »Atlas över växternas utbredning i Norden» framgick det, att flertalet arter här funnos inprickade för området i fråga. Då det, trots detta, visade sig, att området i flera fall var att beteckna som ofullständigt undersökt — för inemot ett 100-tal av de av mig antecknade arterna saknades uppgifter eller syntes kompletterande sådana önskvärda — torde ett utdrag ur mina anteckningar förtjäna offentliggöras.

Några mera fullständiga artlistor från Linnés födelsebygd, Stenbrohult, ha anmärkningsvärt nog aldrig blivit publicerade. Linné själv har ej lämnat någon utförligare beskrivning av Stenbrohults-floran. Då han i några av sina ungdomsskrifter: »Catalogus Plantarum rariorum Scaniae et Smolandiae» (1728) och »Spolia botanica» (1929), lämnar förteckningar över sällsyntare småländska växter, basera sig dock dessa väsentligen på fynd från hembygden.

I »Spolia botanica» omnämner Linné 39 småländska kärlväxter, vilka säkerligen alla närmast hänföra sig till Stenbrohults-området. För 9 av dem angives särskilt växtlokal inom socknen i fråga:

Jasione montana: »In montibus siccioribus et sole adustis Stenbrohultensibus.»

Littorella uniflora: »Ad littera lacus Möklen prope templum Stenbrohultense cum Dortmanna floret.»

Lobelia Dortmanna: »Omnium copiosissime ad littora lacus Möklen prope templum Stenbrohultense.»

*Lonicera Xylosteum*¹: »Allenast ett stånd har jag funnit på öen Möklä-näs.»

¹ Med spärrad kursiv stil markeras här och i det följande de arter, som av mig ej observerats inom området 1955.

Cornus suecica: »Ad templum Stenbrohultense copiosissime.»

Aegopodium Podagraria: »Hon fins wid Stenbrohult allenast på det ställe, som kallas fähushålan.»

Viola palustris »*rotundifolia glabra*»: »Denna sälsamma planta fins wid Stenbrohult uti fähushålan.»

Centaurea Jacea albiflora: »Stenbrohults socken.»

Aphanes arvensis: »Wid Stenbrohult.»

De till området säkerligen hänförliga återstående 30 arterna äro i den ordning de av Linné anföras:

Gentiana Pneumonanthe

Erica Tetralix

Andromeda polifolia

Trientalis europaea

Utricularia vulgaris

Calla palustris

Subularia aquatica

Raphanus Raphanistrum

Thalictrum simplex

Radiola linoides

Sempervivum tectorum: »På taken
hos hvar bonde.»

Agrimonia Eupatoria

Rubus Chamaemorus

Silene Cucubalus

Narthecium ossifragum

Triglochin palustre

Lathyrus silvestris

Vicia sativa

Lathyrus niger

Eupatorium cannabinum

Arnica montana

Senecio Jacobaea

Hydrocotyle vulgaris

Malus silvestris

Scheuchzeria palustris

Ranunculus Flammula ssp. *reptans*

Setaria viridis

Fagus silvatica

Betula nana

Myrica Gale

I »Professor C. Linnæi Samling af Et Hundrade Wäxter upfundne på Gothland, Öland och Småland», Kongl. Swenska Wetenskaps Academiens Handlingar 1741, ingå lokaluppgifter från Stenbrohult för följande 6 kärlväxter:

Echinochloa [*Panicum*] *Crus-galli*: »Wäxte wid Stenbrohults Kyrka i Smoland bland säden bredewid wägarne.»

Aphanes arvensis: »Wäxer i Smoland, wid Stenbrohults Kyrka uti sandacktig jord.»

Gentiana Pneumonanthe: »Wäxer i Smoland wid Stenbrohult uti sidlänte ängar.»

Linum catharticum: »Wäxer i Smoland wid Stenbrohults Kyrka, på wägar.»

Eupatorium cannabinum: »Wäxer i Smoland wid Diö Gästgifware Gård och där omkring.»

Chrysanthemum segetum: »Wäxte uti åkern wid Stenbrohults kyrka i Smoland.»

I sin »Öländska och Gothländska Resa» (1745) omnämner Linné från sitt besök i Stenbrohult den 9-13 aug. 1741 en del rariteter i hembygdens flora:

»Örter växte vilt vid Stenbrohult en hel hop, som eljest äro ganska sällsynta i Sverige. Jag hade mitt nöje att besöka dem på samma ställen, som jag med dem själv uppvuxit.» Som »de raraste» av dem nämner han *Lobelia Dortmanna*, *Littorella uniflora*, *Sparganium »natans»*, »som alla växte i sjön Möckeln ej långt från landet», *Hydrocotyle »vid södra hagen»*, *Radiola »vid Stigit»*, *Scheuchzeria »på Moen»*, *Elatine Hydropiper »vid stränderna»*. »Avenbok eller *Carpinus* växte mycket i södra Vång, *Arnica* på Snickelien, *Aphanes* vid humlegårdarna» och *Lycopodium inundatum »vid stränderna* av Gåsön med *Pneumonanthe*. Från stranden av Möckeln vid Stenbrohults kyrka omnämner han, hurusom »de höga alarna förhindra vattnet att årligen bortskära landet, där de växte i själva vattenbrynet».

Även i sin »Skånska Resa» nämner Linné några i Stenbrohult-floran ingående arter: avenbok, enbuske, *Arnica montana*, lind, humle, *Scorzonera humilis* och tall samt de å mossarna täckande hjortron, *Andromeda*, tranbär, *Eriophorum vaginatum*, *Vaccinium uliginosum* och *Scirpus caespitosus* från resan söderut i maj 1749 samt från hemresan i augusti bl. a. de ej tidigare nämnda *Molinia coerulea*, *Veronica Chamædrys*, *Festuca ovina*, *Pteridium aquilinum* och *Senecio silvaticus* samt slutligen *Thymus Serpyllum*, »som min fader planterat på de skarpne backar vid väderquarne-backen», *Scirpus acicularis* och *Isoëtes lacustre*.

Ytterligare uppgifter av Linnés hand angående Stenbrohults-floran möta i Caroli Linnæi Flora Suecica, Editio Secunda (1755) och i Samuel Rogbergs »Historisk Beskrifning om Småland» (1770), där Linné författat kapitlet »Om Smålands Naturalhistoria».

I Flora Suecica anföras Stenbrohult-lokalerna för *Littorella uniflora*, *Aphanes arvensis*, *Gentiana Pneumonanthe*, *Radiola linoides*, *Narthecium ossifragum*, *Ranunculus reptans*, *Trollius europaeus*, *Matricaria Chamomilla*, *Isoëtes lacustre* och *Lycopodium inundatum*, av vilka *Trollius* och *Matricaria* ej tidigare av Linné angivits för Stenbrohult. Materialet till de av Linné hos Rogberg publicerade växtlistorna förskriva sig säkerligen, då ej annat särskilt anges, till huvudsaklig del från Linnés hembygd. Såsom Stenbrohults-växter torde sålunda härifrån kunna upptagas följande, tidigare ej härifrån omnämnda arter:

Scirpus lacustris
Phragmites communis
Nymphaea alba
Galeopsis tetrahit
Potamogeton natans
Juncus squarrosus
Alisma Plantago-aquatica
Spergula arvensis

Lythrum Salicaria
Nuphar luteum
Brassica campestris
Scorzonera humilis
Cirsium heterophyllum
Myriophyllum spicatum
Equisetum fluviatile

För tvenne »mindre allmänna» arter är Stenbrohults-lokal särskilt angiven: *Pilularia globulifera* »wid Diö å» och *Thalictrum simplex* »Råshult i Stenbrohult».

Ewald Ährling har i »Förklaringar och anmärkningar» till de av honom samlade och av K. Vetenskaps-Akademien 1888 utgivna »Carl von Linnés Ungdomsskrifter», Första serien, p. 89-91, sammanfört en »förteckning öfver de 'växter i Småland upfundne', hvilka L[inné] i sina tryckta arbeten särskildt och senare angifver för sin födelsebygd, men hvilka ej äro upptagna i de båda katalogerna af år 1725 och 1729.»

I Scheutz' »Smålands Flora», Wexiö 1864, ingår ett flertal lokaluppgifter från Stenbrohult. En sammanställning av dessa ger följande artlista:

<i>Lycopodium inundatum</i>	<i>Narcissus Pseudonarcissus</i>
<i>Isoëtes lacustre</i>	<i>Coeloglossum viride</i>
<i>Pilularia globulifera</i>	<i>Carpinus Betulus</i>
<i>Setaria viridis</i>	<i>Chenopodium polyspermum</i>
<i>Scirpus Hudsonianus</i>	<i>Stellaria nemorum</i>
<i>S. cæspitosus</i>	<i>Thalictrum aquilegifolium</i>
<i>Carex remota</i>	<i>Ranunculus Flammula</i> ssp. <i>reptans</i>
<i>C. magellanica</i>	<i>Corydalis fabacea</i>
<i>C. hirta</i>	<i>Cardamine bulbifera</i>
<i>Acorus Calamus</i>	<i>C. hirsuta</i>
<i>Allium Scorodoprasum</i>	<i>Aphanes arvensis</i>
<i>Typha angustifolia</i>	<i>Gentiana Pneumonanthe</i>
<i>Sparganium »natans»</i>	<i>Veronica spicata</i>
<i>Potamogeton oblongus</i>	<i>Lathraea squamaria</i>
<i>Vicia lathyroides</i>	<i>Littorella uniflora</i>
<i>Lathyrus silvestris</i>	<i>Sherardia arvensis</i>
<i>L. vernus</i>	<i>Galium odoratum</i>
<i>Geranium molle</i>	<i>G. hercynicum</i>
<i>Radiola linoides</i>	<i>Campanula latifolia</i>
<i>Euphorbia Cyparissias</i>	<i>Eupatorium cannabinum</i>
<i>Primula farinosa</i>	<i>Filago minima</i>
<i>Armeria elongata</i>	<i>Tussilago Farfara.</i>

I Svenska Linné-Sällskapets Årsskrift 1920 skildrar C. A. M. LINDMAN »Ett besök vid Råshult» och omnämner därvid några i den naturliga vegetationen här ingående arter. I lundängarna närmast gården träffas ek, skogslind (*Tilia cordata*), avenbok i »nästan oblandat bestånd». I markvegetationen ingå i vårfloran »våra käraste vildblommor»: »sipporna, gullvivan, violerna, gökmaten». Som en av lundängens »vackraste och resligaste örter» nämnes brudborsten, *Cirsium heterophyllum*, och från fuktängsmark »slättergubbarna, *Arnica montana*», odon och krypvide. »Förstukvisten beskuggas av några höga lönnar och stora fågelbärsträd; norr om dessa stå en åldrig rönn och frodiga äppleträd.»

I en uppsats, »I Linnés fotspår», i Svenska Linné-Sällskapets Årsskrift

1921 har RUTGER SERNANDER framhållit, att »det är ju ganska märkligt att botanisterna ägnat Stenbrohults flora så liten uppmärksamhet. Dess alster äro dock de som bibragt Linnæus den grundläggande uppfattningen av den sydsvenska växtvärldens huvudstomme, den rymmer så att säga originalexemplaren till densamma. Visst skulle det, fränsett pietetssynpunkten, vara av vetenskaplig betydelse att få en modern monografisk utredning av Stenbrohults vegetation och dess flora, åtminstone vad kärlväxterna beträffar.» Denna Sernanders »önskan att få till stånd en noggrann undersökning av Stenbrohults flora och få materialet lagt till samlingarna i Linnéhuset i Uppsala» föranledde doktor NILS JOHNSON att söka »lägga grunden till ett Stenbrohults-herbarium». I ett föredrag i Svenska Linné-Sällskapet den 22 nov. 1928 »Om Stenbrohult och dess flora», tryckt i Sällskapets årsskrift 1929, redogör Nils Johnson för resultaten av sina Stenbrohults-insamlingar »under olika sommarmånader» »1922, 23, 25 och 27». »Det hopsamlade herbariet omfattar kärlkryptogamer och fanerogamer till ett antal av något över 550 arter och former. Några få av dessa äro från grannsocknarna. Herbariet är ej fullständigt men torde omfatta minst 9/10 av Stenbrohults kärlväxter.» Ur Johnsons »notiser om ur växtgeografisk och historisk synpunkt intressantare växter i herbariet» må här följande utdrag göras:

»*Typha angustifolia* växer sedan gammalt i Taxås — — —; *T. latifolia* är vanlig.»

»*Milium effusum* har endast hittats på en holme i Möckeln.»

»*Scirpus silvaticus* och *Sc. pauciflorus* sällsynta, funna endast på ett ställe vardera.»

»Av de mera allmänna *Carices* saknas *C. flava* och *C. caespitosa*; *Carex lepidocarpa*, *C. Hornschuchiana* [*C. Hostiana*] och *C. lasiocarpa* finnas men äro sällsynta.»

»*Juncus tenuis* [*J. macer*] är funnen vid Diö, säkerligen inkommen under senare tider; *J. squarrosus* finnes endast i sydligaste delen.»

»*Iris pseudacorus* har förut ej iakttagits, men 1927 påträffades tvenne stånd vid Möckelns station.»

»Orchideerna äro särskilt fåtaliga; endast *Orchis maculata* och *Platanthera bifolia* finnas. — — — *Goodyera repens* växte på 1870-talet i Diö skog, men har ej kunnat återfinnas.»

»*Salix nigricans* är funnen som häck i trädgård, saknas eljest.»

Båda *Quercus*-arterna »förekomma, *Q. Robus* betydligt övervägande. — — — Hybriden är icke ovanlig.»

»*Polygonum Bistorta* växer alldeles utanför muren kring Linnémonumentet.»

Chenopodium-släktet »är fåtaligt representerat, endast *Ch. album* och *Ch. bonus Henricus* ha anträffats.»

»*Melandrium album* är endast tillfällig.»

»*Teesdalia nudicaulis* har under senare tider inkommit med järnvägen, växer å bangårdarna.»

»*Sinapis (Brassica) nigra* odlades förr rätt allmänt i täppor, varifrån den kom ut i omgivningen. Jag har ej lyckats få fatt på ett enda exemplar. *Sinapis alba* synes ha intagit dess plats.»

»*Berteroa incana* inkom till Möckelns station på 1870-talet och har där hållit sig.»

»*Sedum spurium* växer sedan gammalt å kyrkogården, därifrån den spritts.»

»*Sempervivum tectorum* finnes ännu i enstaka exemplar.»

»*Saxifraga granulata* är den enda förekommande av detta släkte.»

»*Chrysosplenium alternifolium* är funnen å tre olika platser. — — — Av hjortron, som salufördes i min ungdom, går det nu med möda att hopbrinka ett växtark.»

»Av *Alchemilla vulgaris*' underarter ha insamlats *A. pubescens*, *A. filicaulis*, *A. subcrenata* och *A. alpestris*.»

»*Geranium sanguineum* togs i min barndom i Taxås men har ej kunnat återfinnas.»

»*Chimaphila umbellata* är nyupptäckt, sparsamt växande i en avsides ligande skogsbacke.»

»*Ledum*, förr icke ovanlig, håller genom utdikning på att försvinna.»

»*Anchusa officinalis* växte förr invid kyrkväggen, men har nu genom kyrkogårdens restaurering försvunnit. — — — *Myosotis scorpioides* och *versicolor* täml. sällsynta.»

»*Pinguicula* och *Utriculariae* ha blivit sällsynta (utdikning).»

I det Johnsson'ska Stenbrohult-herbariet på något över 550 arter och former torde socknens flora vara så väl företrädd, att några mera omfattande tillägg näppeligen kunna förväntas. Då de av Johnsson publicerade nya Stenbrohults-lokalerna synbarligen blivit vederbörligen inprickade å respektive kartor i Hulténs »Atlas», men icke desto mindre flera av mina Stenbrohults-fynd synas komplettera de Hultén'ska kartbilderna, har jag ansett desamma förtjäna offentliggöras. I nedanstående förteckning följa de av mig funna, för området mera anmärkningsvärda arterna och formerna i systematisk ordning; nomenklaturen är i enlighet med Lunds Botaniska Förenings »Förteckning över Skandinavien växter» av år 1941.

Equisetum pratense: flst. inom grönstensområdena vid Möckelnsnäs.

Picea Abies f. *versicolor* Witr.: fl. ex. vid skogsvägen upp till Taxås klint. — Barren, som på de nyutspruckna skotten äro gulvita eller nästan vita och mot hösten övergå alltmera i grönt, voro i början av augusti ljusgröna, enstaka barr hade dock förblivit vita och kvarsutto nu m.l.m. intorkade; en del allttjämt klorofyllfria barr hade tydligen avfallit. Granar av *versicolor*-typ äro förut kända från Småland: Sandvik och Rydaholm, från Västergötland, Värmland, Ångermanland och Västerbotten (jmf. N. SYLVÉN, *Gymnospermae* i OTTO R. HOLMBERG: *Skandinavien Flora*, H. 1, Stockholm 1922, p. 61).

Phleum nodosum: Taxås (ängsbacke).

Agrostis stolonifera v. *major*: Möckelnsnäs flst. i vallar och höstsäd.

Calamagrostis epigeios: Möckelnsnäs flst.

C. canescens och *C. neglecta*: Möckelnsnäs vid Möckeln.

Holcus lanatus v. *albovirens* Rchb.: vackra albinosexemplar flst. inom Möckelnsnäs-området.

H. mollis: Möckelnsnäs och flst.

Deschampsia caespitosa f. *aurea*: Möckelnsnäs.

Trisetum flavescens: Möckelnsnäs i gräsmatta.

Molinia coerulea v. *arundinacea* (Schrenk) Asch.: flst. å fuktig skogsmark inom Möckelnsnäs-området.

Poa palustris: Möckelnsnäs flst.

P. supina: Möckelnsnäs (skogsväg).

Glyceria plicata: Möckelnsnäs.

Festuca gigantea: Möckelnsnäs vid herrgården och i lundvegetation å grönsten.

F. trachyphylla: Möckelnsnäs i gräsmatta.

Bromus inermis: Diö (ruderatmark).

Carex contigua: Stenbrohult; Möckelnsnäs.

C. Pairaei: Möckelnsnäs.

C. elata: Möckelnsnäs vid Möckeln.

C. hirta f. *sublaevis*: Möckelnsnäs å Sikareveln.

Juncus macer: Möckelnsnäs flst. å skogsvägar och gårdsbackar etc.

Paris quadrifolia: Möckelnsnäs flst. inom grönstensområdet.

Iris Pseudacorus: Möckelnsnäs vid Möckeln.

Populus tremula f. *gigas*: Möckelnsnäs (3 skilda lokaler).

P. tremula v. *villosa*: Möckelnsnäs flst.

Salix fragilis: Möckelnsnäs flst. vid sjöstranden.

S. repens ssp. *rosmarinifolia*: Möckelnsnäs å Sikareveln.

Betula pubescens × *verrucosa*: ± intermediära mellanformer ej sällsynta i de av de båda arterna flst. bildade blandbestånden.

Quercus petraea: i olika former t. a. inom Stenbrohults- och Möckelnsnäs-områdena.

Q. petraea × *Robur*: = föreg.

Rumex crispus: flst. inom Stenbrohults- och Möckelnsnäs-områdena.

R. crispus × *domesticus*: Stenbrohult.

R. crispus × *obtusifolius*: Möckelnsnäs.

Polygonum heterophyllum Lindm.: den allmänt förekommande *aviculare*-typen!

P. aequale Lindm.: Diö, Möckelnsnäs.

Stellaria nemorum ssp. *glochidosperma*: Möckelnsnäs i lundvegetation å grönsten.

— Johnsson (l. c. p. 171) upptar från Möckelnsnäs *Stellaria nemorum* utan subspeciesbeteckning! Någon uppgift om *S. n.* ssp. *glochidosperma* i Småland har hittills saknats i den botaniska litteraturen. MURBECK, »Die nordeuropäischen Formen der Gattung Stellaria», Bot. Not. 1899, p. 200, angiver densamma allenast från Skåne och Blekinge och tillägger i en not: »Es wäre von Interesse die Nordgrenze dieser Pflanze in Schweden zu ermitteln.»

S. longifolia: Stenbrohult; Möckelnsnäs.

Cerastium glomeratum: Möckelnsnäs flst.

Saponaria officinalis: Stenbrohult och Diö flst. odlad och förvildad.

Lepidium densiflorum: Diö å bangården.

Turritis glabra: Möckelnsnäs.

Rorippa islandica: Möckelnsnäs.

Hesperis matronalis: Stenbrohult, Diö och Möckelnsnäs (förvildad).

Ribes nigrum: Möckelnsnäs flst. vid stranden av Möckeln och å fuktig skogsmark etc.

Rubus Chamaemorus: täml. riklig i kanten av en mindre mosse vid landsvägen Stenbrohult-Älmhult.

Fragaria viridis: Möckelnsnäs (fläckbestånd å skogsmark vid körvägen till Sikareveln).

Pyrus communis: enst. ex. självsådda vid Taxås och Möckelnsnäs.

Crataegus monogyna och *C. calycina*: Möckelnsnäs.
Medicago lupulina: Möckelnsnäs.
Trifolium aureum: Stenbrohult; Möckelnsnäs.
T. dubium: Möckelnsnäs flst.
Lotus uliginosus: Möckelnsnäs flst. yppig och riklig å fuktig ängsmark.
Vicia angustifolia: strödd-riklig i rågåker vid Möckelnsnäs (Fridhem).
Geranium pusillum: Taxås.
Malva moschata: Diö (förvildad).
Viola odorata: Stenbrohult (förvildad).
V. mirabilis: Möckelnsnäs i lundvegetation på grönsten.
V. canina v. *crassifolia* Grönv.: Möckelnsnäs å sandstrand vid Sikareveln.
V. canina × *Riviniana*: flst. (Stenbrohult; Taxås; Möckelnsnäs).
V. arvensis subulilacina Wittr.: Stenbrohult.
Epilobium parviflorum: Möckelnsnäs vid f. d. hönsfarm.
E. montanum × *palustre*: Diö i mängd i landsvägsdike; Möckelnsnäs (fl. lokaler).
E. rubescens: Möckelnsnäs i mängd vid f. d. hönsfarm.
Myrrhis odorata: Råshult.
Aegopodium Podagraria f. *subsimplex* Lge: Möckelnsnäs.
Pastinaca sativa: Stenbrohult; Diö.
Monotropa Hypopitys: Möckelnsnäs.
Myosotis caespitosa: flst.-t. a.
Prunella vulgaris albiflora: Möckelnsnäs flst.; Taxås.
Stachys silvatica: Möckelnsnäs o. flst.
Satureja vulgaris: Taxås; Möckelnsnäs.
Chaenorhinum minus: Diö stn.
Veronica verna: Möckelnsnäs (Fridhem).
V. scutellata f. *villosa*: Möckelnsnäs flst.
Galium Aparine: Möckelnsnäs o. flst.
G. Mollugo × *verum*: Möckelnsnäs.
Sambucus racemosa: Stenbrohult (utanför kyrkogården).
Linnaea borealis: inom Möckelnsnäs-området på några ställen flv. riklig.
Valeriana officinalis: Stenbrohult; Diö; Taxås; Möckelnsnäs.
Campanula rapunculoides: Stenbrohult; Diö; Möckelnsnäs.
C. persicifolia f. *eriocarpa*: Möckelnsnäs.
Jasione montana: Diö.
Erigeron canadensis: Möckelns stn.
Chrysanthemum Parthenium: Stenbrohult och Diö (förv.).
Arctium Lappa: Taxås; Möckelnsnäs.
Centaurea Scabiosa: Stenbrohult; Taxås; Möckelnsnäs.
Tragopogon pratensis ssp. *eu-pratensis*: Stenbrohult; Diö.
Crepis capillaris: Möckelnsnäs flst.

Det stora flertalet av de av mig 1955 observerade stenbrohultväxterna äro markerade som sådana i Hulténs »Atlas» 1950. Av de i denna för området som allmänna eller tämligen allmänna angivna arterna är det ett 50-tal, som jag under min Stenbrohults-vistelse den 16.7.-6.8. 1955 ej lyckats påträffa. Minst ett 20-tal av dessa äro närmast att betrakta som kärr- och högmosseväxter, och då jag under mina strövtåg blott kom i ytterst obetydlig beröring med områdets myrmarker, är det helt naturligt, att jag ej kunnat anteckna

dess. Ej heller åt de rena vattenväxterna kom jag att ägna någon större uppmärksamhet. Särskilt anmärkningsvärt anser jag det dock vara, att jag under min Stenbrohults-vistelse ej någonsin stötte på de som $\pm$ allmänna inom området angivna *Potamogeton perfoliatus*, *Lemna minor* och *Callitriche verna*. Skogsmarkernas enligt Hultén $\pm$ allmänna *Lycopodium Selago* och *Arctostaphylos Uva-ursi* lyckades jag ej få se. Den som täml. allmän angivna *Carex montana* sökte jag fåfängt på de för arten lämpliga grönstensmarkerna. Liksom Nils Johnsson eftersökte jag förgäves den som allmän inom området markerade *Ranunculus auricomus*; juli-augusti var ju ej den lämpligaste årstiden att söka densamma, detta allra helst den rekordtorra sommaren 1955! *Geum rivale*, enligt Hultén allmän, kunde jag märkligt nog ej uppspåra; *Geum urbanum* var däremot på för densamma lämplig mark snart sagt allestädes närvarande. Av Hulténs allm.-t. allm. ängs- och ängsbackeväxter kunde jag trots flitigt letande ej finna *Botrychium Lunaria*, *Carex caryophyllea* och *ericetorum* (sannolikt nu bortvissnade), *Cerastium semidecandrum*, *Spergula rubra*, *Ranunculus bulbosus*, *Draba verna* (för länge sedan nervissnad), *Saxifraga granulata* (sannolikt i år tidigt nervissnad), *Carum Carvi*, *Gentianella campestris*, *Euphrasia curta* och *micrantha* (*E. brevipila* först i början av augusti i begynnande blomning!) samt *Galium boreale*; frånvaron av *Carum Carvi* och *Galium boreale* synes mig särskilt anmärkningsvärd! Även en del av Hulténs $\pm$ allmänna åker- och trädgårdsogräs fick jag förgäves leta efter: *Apera spica-venti*, *Aethusa Cynapium*, *Lamium amplexicaule*, *Veronica agrestis*, *Odontites verna*, *Anthemis tinctoria* och *Centaurea Cyanus*.

LITTERATURFÖRTECKNING

- HULTÉN, ERIC: Atlas över växternas utbredning i Norden. Stockholm 1950.
- JOHNNSSON, NILS: Om Stenbrohult och dess flora. — Sv. Linné-Sällsk. Årsskr. 1929, p. 168–173.
- LINDMAN, C. A. M.: Ett besök vid Råshult. — Ibid. 1920, p. 103–116.
- LINNÆUS, CARL: Catalogus plantarum rariorum Scaniæ item Catalogus plantarum rariorum Smolandiaë. (1728) — Carl von Linnés Ungdomsskrifter, samlade af Ew. Ährling. Ser. 1, 1888, p. 27–48.
- : Spolia botanica. (1729) — Ibid., p. 53–87.
- : Samling af Et Hundrade Växter upfundne på Gothland, Öland och Småland. — Sv. Vet.-Ak. Handl. 1741, p. 179–210.
- : Öländska och Gothländska Resa — — — förrättad Åhr 1735. Stockholm och Upsala 1745.
- : Skånska Resa — — — Förrättad År 1749. Stockholm 1751.
- : Flora Svecica. Ed. 2. 1755.
- LINNÉ, CARL VON: Om Smålands Natural Historia. — Rogberg, S., Historisk Beskrifning om Småland, Carlsclrona 1770, p. 16–26.
- SCHEUTZ, N. J.: Smålands Flora. Wexjö 1864.
- SERNANDER, RUTGER: I Linnés fotspår. — Sv. Linné-Sällsk. Årsskr. 1921, p. 33–64.
- ÄHRLING, EWALD: Carl von Linnés Ungdomsskrifter. Ser. 1, 1888, p. 88–91: Förklaringar och anmärkningar.

ASSAR M. LINDBERG

LINDEN I JONSBODA

DET LINNÆSKA VÅRDTRÄDET

Traditionen berättar, att det under 1500-talet växte en jättestor lind (*Tilia*) i rågången mellan gårdarna Jonsboda och Lindhult i Vittaryds socken i Kronobergs län. Detta vårdträd hade tre stammar, och efter dessa skulle tre namnkunniga smålandssläkter LINDELIUS, TILIANDER och LINNÆUS ha tagit sina namn.

Traditionen berättar också, att lindens tre stora avdelningar vissnade och föllo ner, allteftersom Lindeliska, Tilianderska och Linnæiska släkterna på manssidan dogo ut och namnen sålunda försvunno. Författaren har gjort en undersökning om den historiska bakgrunden till traditionen och funnit följande:

På 1500-talet bodde anfadern, bonden AMBJÖRN, på Linnegården i Vittaryds grannsocken Dannäs. Hans son JÖNS AMBJÖRNSSON bosatte sig på gården Jonsboda i Dannäs socken. Han hade tre söner, ANDERS, AMBJÖRN och LARS. Anders blev bonde på Backagården i Hångers socken. Hans dotter INGRID ANDERSDOTTER gifte sig med BENGT INGEMARSSON i Stigaryd, Vittaryds socken och blev farmor till Linnés fader NICOLAUS (NILS) INGEMARSSON LINNÆUS.

Ambjörn var född 1600 och dog som kyrkoherde i Långaryd 1684. Lars eller Laurentius var född 1604 och dog som kyrkoherde i Jönköping 1672. När bröderna Ambjörn och Lars började studera, togo de sig namnet LINDELIUS. Eftersom de bodde på Jonsboda i Dannäs socken, förefaller det föga troligt, att de skulle ha tagit namn efter en lind i Vittaryds socken. Säkertligen ha de haft farfaderns Linnegård i tankarna och tagit namn efter den, så att traditionen har fel beträffande Lindeliusnamnet.

Lars Lindelius reste en ståtlig gravsten över sin fader Jöns på Dannäs kyrkogård. Den står ännu kvar, men har tillsammans med en del andra vackra stenar flyttats från den ursprungliga platsen till södra kyrkoväggen. Våren 1955 besökte förf. Dannäs och tog då de här reproducerade fotografierna (Fig. 1-2) av den vackra stenen. Inskriften är ännu delvis läslig. Med hjälp av J. ALLVINS beskrivning av Västbo härad 1846 kunde författaren tolka texten å framsidan, som på den ursprungliga platsen varit vänd mot öster.

Fig. 1. De gamla vackra gravstenarna vid Dannäs kyrka. Pojken står vid Jöns Ambjörnssons gravsten. Förf. foto 1955.

Där står med upphöjda bokstäver:

»HÄR HVILAR IÖNS AMBIÖRNSON I IONSBO HVILKEN I EN S:
STUN 1644: 15 MAI INSOMNADE SAMPT MARTHA LARSDOTTER
HANS: SOM S: HÄDANSKILD 1645 5 FEB: BÅDA I EN HÖG ÅLDER.»
Därunder står med inhuggen skrift: »TITULUM ME REXIT: LAR LIN-
DELIO.»

Som synes av bilden, är stenen upptill tvådelad. Den återgivna texten finnes på den synliga sidan. Andra sidan har överst två änglahuvud utthuggna och därunder texten (helt efter Allvin): »Ps CXVI: Tu hafver uttagit min själ utu döden mina ögon frå tårar min fot från fall therfore Ps 3 ligger jag och sofver och vaknar upp ty Herren uppehåller mig.»

LARS LINDELIUS var gift med GUNILLA RUBENIA från Vittaryd. Han hade en son, JOHAN LINDELIUS, född 28/6 1663, död i maj 1712. Han var lektor i fysik i Växjö och provinsialläkare i Kronobergs län. Han har startat Evedals hälsobrunn. Om honom sägs, att han vid sin död efterlämnade flera kistor med handskrifter, vilka förstördes vid brand 1799.

Johan Lindelius var gift med JULIANA BLOCK, änka efter provinsialläkaren på Gotland DANIEL LINDELIUS — adlad LINDEBLAD. I riddarhusstamtavlan

Fig. 2. Jöns Ambjörnssons gravsten å Dannäs kyrkogård. Förf. foto 1955.

uppgives felaktigt, att Daniel Lindelius skulle vara son till kyrkoherden Lars Lindelius i Jönköping. Han tillhörde emellertid en annan släkt och hade f. ö. ingen son.

Johan Lindelius hade sonen LAURENTIUS LINDELIUS, född i Växjö 1696. Han blev student i Lund 1712 och inskrevs vid Uppsala universitet 1714. Han var auditör vid Smålands dragoner och vid Västgöta tremännings kavalleriregemente. Han dog barnlös den 2 febr. 1750.

AMBJÖRN LINDELIUS blev en lärd man. Han var rektor i Jönköping och blev sedan kyrkoherde i Långaryd. Han blev kallad till professor i Åbo, men avböjde, och var på förslag till biskop i Växjö. Han hade 10 barn. Av sönerna nådde dock endast ERIK LINDELIUS, som var född i Jönköping 1638, mogen ålder. Denne studerade i Uppsala, men lämnade universitetet 1667 för att biträda sin fader. Han blev kyrkoherde i Kvenneberga 1702, där han dog 1715. Hans son AMBJÖRN LINDELIUS föddes 1685 och dog i fält 1707 utan att efterlämna någon son. Därmed var den Lindeliska grenen utslocknad på svärdsidan.

Kyrkoherde ERIK LINDELIUS hade en dotter ELISABET LINDELIA, som blev andra hustru åt kyrkoherde SAMUEL BRODERSONIUS i Stenbrohult, sedan dennes första hustru, MARNA JÖRANSDOTTER SCHEE, dött 1703. Hans dotter i första äktenskapet CHRISTINA BRODERSONIA gifte sig med Nicolaus Linnæus, Linnés fader, och Elisabet Lindelia blev alltså Nicolaus Linnæus' styvsvärmoder.

Men nu återgå vi till linden i Jonsboda. Det torde vara säkert, att släkterna Tiliander och Linnæus tagit namn efter denna. NICOLAUS LINNÆUS, Blomsterkonungens fader, var född den 1 juli 1674 i Vittaryd och son till bonden INGEMAR BENGSSON och INGRID INGEMARSDOTTER från Jonsboda i *Vittaryds* socken. Dessa bodde på Jonsboda, som de övertogo efter INGEMAR SVENSSON, Ingridis fader. Ingemar var son av ANDERS JÖNSSONS dotter INGRID ANDERSDOTTER och tillhörde alltså samma släkt som Lindelierna.

När bondpojken Nils Ingemarsson blev studiosus, kallade han sig Linnæus efter linden, som växte i en »stenrösja» på gränsen mellan faderns gård och granngården Lindhult. Han gick i skola i Växiö och kom efter korta studier i Lund som hjälppräst till kyrkoherde Brodersonius i Stenbrohult, där han den 6 mars 1706 äktade Christina Brodersonia.

Hans äldste son CARL, den blivande blomsterfursten, föddes den 13 maj 1707 (gamla stilen). Han hade endast en son, som nådde mogen ålder. Denne, CARL VON LINNÉ d. y., efterträdde sin fader som professor 1777 och avled ogift 1783.

Nicolaus Linnæus' andre son SAMUEL blev efter faderns död kyrkoherde i Stenbrohult. Han var född 1718 och dog 1790. Han hade 12 barn.

Av de fyra sönerna nådde endast den yngste, CARL SAMUEL LINNÆUS, född 1778, mogen ålder, men han dog ogift 1806. Därmed var det Linnéska namnet utslocknat.

En av Linnés lärjungar JONAS HALLENBERG, bördig från Hallaryd inte långt från Stenbrohult, hade till Blomsterkungens bår 1778 författat en gravskrift på latinsk vers. Han önskade senare skriva en biografi över Linné och tillskrev därför Samuel Linnæus i Stenbrohult för att erhålla upplysningar. Stenbrohultsherden svarade med två långa brev.¹ I båda breven, daterade 26 febr. och 25 april 1778, omtalar han linden i Jonsboda. I det första brevet skriver han:

»Thet kan hända må ock inflyta, sedan jag begynt wara widlöftig öfwer alla måttön: En ganska stor lind (: ibland the största trä jag sedt :) står än emellan Lindhult och Jonsboda, från wilken gård LINNERNE ha sit ursprung. Af thenne lind togo 2^{ne} bröder, som bodde i Jonsboda och begofwo sig till scholan, sine namn, kallande sig Lindelius. Deras Broder eller Broderon Anders, som ock bodde i Jonsboda Hwittaryds sockⁿ gofwo sig till scholan, den ena CARL och

¹ Tryckta och kommenterade av GOTTH. VIRDESTAM i SLÅ 14 (1931), sid. 115-25.

den andra SVEN, de kallade sig af denna lind TILIANDER, den förra Past. i Lekaryd, den senara Past. i Piätteryd, bägge lärda män. SVEN har utgifwit en tysk gramatica. Carl var dock lärhare. Desse TILIANDRI hade en systerson som het NILS, han kallade sig af samma lind LINNÆUS [i kanten: Carl Linnés fader]. Utaf LINDELIERNA är en bekant Med: Doctor i Wexiö. Af TILIANDER en Theologiæ Doctor i Jönkiöping. Men af LINNÉ 2^{ne} Doctores, fader och son, bägge Professores etc. Linnen står än, full med så kallade *Marquastar*: har bestå af 3 stora afdelningar, såsom en af de gl. på altaren befintelige liusestakar. Den ena är nedfallen. LINDELII släkt är utgången på manslinien, at ingen Lindelius är qwar. De andra florera än. Linnen hålles före af de widskeppelige för at wara et fri-trä: således blir hon ei nedhuggen utan förwarad såsom en antiquitet.»

Även i det andra brevet omnämnes linden. Där står:

»En gård i Stenbrohults sokn heter wäl Lindhult, men den är det icke af hwilken Linnerne hafwa namn, ei håller är linnen der: utan nästa gård in till Jonsboda ligger Lindhults gård, Hwittaryds sokn, och i gräntsen emellan desse gårdar står linnen än: den största jag sedt, ja, knapt har jag sedt större trä än thetta, som fåt namn af fri-trä. Hwar qwist som faller af then, kastas på roten, såsom farlig at röra, hwar igenom linnen blir giödsblad och mycket frodig.»

Dessa brev ha tidigast publicerats av PETER WIESELGREN, men han har felaktigt uppgivit, att linden stod mellan Jonsboda i Vittaryds socken och Lindhult i Stenbrohults socken, trots att Samuel Linnæus uttryckligen angivit platsen. Felaktigheten har sedan upprepats bl. a. i TH. M. FRIES' levnadsteckning av Linné (not sid. 2). Så sent som i oktober 1955 har SIGURD BEVERFELT i en artikel i Göteborgsposten placerat Linnegården och linden i Stenbrohult.

Men nu lämna vi linden och undersöka det tredje namnet TILIANDER. Ingrid Ingemarsdotter, som gifte sig med Linnés farfar, hade två bröder, CARL född 1629 och SVEN född 1637. Samuel Linnæus' uppgift, att Lindelierna härstammade från Jonsboda, är oklar. Det framgår inte, att deras fädernegård var *Jonslöda i Dannäs socken*. Ingrid Ingemarsdotter och hennes bröder Sven och Carl bodde i Jonsboda i Vittaryds socken, där linden fanns, och togo sig namn efter vårdträdet. Uppgifterna att Carl och Sven Tiliander skulle vara bröder eller brorsöner till Lindelierna är ej heller riktig. Deras och Ingrids fader var INGEMAR SVENSSON i Jonsboda, Vittaryds socken. Släktskapen mellan Lindelier och Tiliandrar uppstod, när Tiliandrarernas syster Ingrid den 24 juni 1661 gifte sig med Linnés farfar Ingemar Bengtsson. Ingemar var född 1633 och dog 1693 under det att hustrun Ingrid överlevde honom många år och dog i Stenbrohult på 56-årsdagen av sitt bröllop, den 24 juni 1717. Tydligen hade Ingrid och hennes man övertagit Jonsboda, när de båda bröderna övergävo modernäringen och blevo lärda män. Nils Linnæus' föräldrar lämnade dock Jonsboda, när sonen var 1½ år gammal och flyttade till Erikstads säteri i Vittaryd, »där Gud dem rikligen välsignade».

CARL TILIANDER blev kyrkoherde i Lekaryd och dog där barnlös 1697.

Fig. 3. Lindarna vid Stenbrohults kyrka från söder. Förf. foto på 1930-talet.

Fig. 4. Lindarna vid Stenbrohult från norr. Som linden t. v. kan vårdträdet vid Jonsboda ha sett ut. Förf. foto på 1930-talet.

SVEN blev däremot stamfar för en släkt, vars siste manlige medlem dog 1877. Han vistades åren 1667–1673 i Tyskland, där han blev huspredikant hos svenske guvernören över Bremen och Verden, greve HENRIK HORN. Sedan han återvänt till Sverige, utnämndes han till konrektor i Jönköping, men tillträdde ej befattningen. Han blev kyrkoherde i Pjätteryd, Stenbrohults grannförsamling och dog där 1710. Han hade under sin tysklandsvistelse lärt sig att tycka om blommor och anlade vid Pjätteryds prästgård en trädgård och från vänner i Tyskland erhöll han plantor till sin anläggning.¹ Av intresse är, att Linnés fader vistades i morbroderns hem åren 1683–1685, där han undervisades tillsammans med kusinerna NILS och SVENO TILIANDER. Den tredje sonen i prästhemmet, ABIEL, var född 1680. Fast Nils då endast var 9–11 år, lärde han sig i prästgårdsträdgården den kärlek till blommor, som sedan skulle ta sig uttryck i trädgårdsanläggningarna i Råshult och Stenbrohult, vilka i sin tur skulle »inflamma» Blomsterkungens håg till örter.

Sveno Tiliander dog barnlös 1697, då han studerade i Lund, men både Nils och Abiel fingo söner.

Nils blev regementspastor vid Tremänningarna och dog i Kurland. Hans son CARL var född i Pjätteryd 1701 och dog som kyrkoherde i Jönköping 1765. På hemvägen från Skånska resan besökte Linné sin släkting. Hans son SVEN GUSTAF, född 1739, blev löjtnant vid Engelbreckstens regemente i Pommern och dog i Stockholm 1822. Hans son NILS JOHAN, född 1788, blev auditör och dog utan att efterlämna någon son 1847.

Kyrkoherde Carl Tiliander i Jönköping hade även sonen PETRUS, född 1745, kyrkoherde i Virestad, död 1821. Han var skald och latinare och höll griftetal över Samuel Linnæus vid dennes död 1797. Hans son CARL ANDERS, född 1781, blev astronomie observator i Lund, latinsk skald, död 1806 utan att efterlämna son. Därmed var den grenen av Tiliandrarna slut. Nu återstår endast Pjätterydsherdens yngste son Abiel och hans släkt.

ABIEL TILIANDER var född 1680. Han var under sin skoltid i Växjö en stor bråkmakare. Bl. a. straffades han med 4 dygn i skolfängelset, satt i stocken en dag och avstraffades med »innanstut». Med en »sprutbyssa» sköt han ut ögat på en lärare. Han drucknade den 26 maj 1724 i en brunn vid sin svärfars begravning i Rydaholm. Linné talar om honom i sin *Nemesis Divina* och finner i hans dödssätt en gudomlig vedergällning. Hans son SAMUEL föddes 1710 och dog som tullskrivare i Ystad 1768. Han »förer en stilla levnad, är senfärdig och sjuklig» heter det. Hans ende son SVEN, född 1756, blev länsman i Båstad och dog 1833. Denne hade 2 söner: SVEN LAURENTIUS, född 1792, död barnlös 1821, som var mäklare i Göteborg, och

¹ Då mellanklockan i Pjätteryd göts 1688, lät Sven Tiliander hugfästa även trädgården i dess inskrift: »Sven Tiliander in Pieterij h. t. pastor fundi pastoralis ac hortuli instaurator et laboris hujus inspector (S. T., kyrkoherde i Pjätteryd, har reparerat prästgården, anlagt en liten trädgård och övervakat arbetet [på klockan]). (R. LINDSTAM i *Natio Smolandica* 13, 1949.)

Fig. 5. Författaren bland telningarna av linden i stenrösjan. Förf. foto 1955.

JOHAN FERDINAND TILJANDER, (obs. stavningen) som var född 1799. Hans meritförteckning har författaren påträffat i Krigsarkivet i Stockholm. Han var sergeant i Göta Artilleriregemente 1821, styckjunkare 1827 och underlöjtnant 1832. Sedan blev han tygvaktare i Gotlands nationalbeväring och postmästare i Ljugarn samt R. V. O. och dog i Visby 1877. Han var gift med CAROLINA SÄVE, om vilken finnes antecknat, att hon dog barnlös 1838. Författaren har icke kunnat finna någon uppgift om att postmästaren gifte om sig och fick arvingar, varför han alltså var den *siste av släkten*.

Men när dog linden? År 1823 skriver häradsprosten, kyrkoherden i Vittaryd M. E. FORSSANDER, fader till kyrkoherden i Stenbrohult J. H. FORSSANDER: »Den stora linden med sina telningar är alldeles utdöd, men hans för några år sedan nedfallna och ovanligt stora stam förvaras än i dag som en helgedom av gårdens ägare, ty man har i hela grannskapet den fördom, som jag gärna förlåter och ej vill utrota, att det ej skulle vara lyckligt att borttaga minsta spån av linden, vilken med sin ruin övertäcker en stor sten-rösja på den odlade marken.»

Författaren besökte Vittaryd den 15 maj 1955 och blev mycket vänligt mottagen av den nuvarande ägaren till Jonsboda MANFRED NILSSON. Gården, som ursprungligen omfattat cirka 250 tunnland med högst 20 tunnland odlad jord, har delats i flera lotter, och den odlade jorden är nu mångdubbelt större än på 1600-talet. En kännare av trakten och dess historia, fabrikör

C. E. VON PORAT, ställde sig välvilligt till förfogande och visade den omtalade minnesstenen över släkternas stamfader å Dannäs kyrkogård. De båda herrarna visade också den stenrösja, där linden stått. Telningar efter vårdträdet utbreddes sig över ett stort område i det breda stenkumlet, som enligt ägaren herr Nilssons utsago hade påökats med från åkern uppbruten sten. Han hade hållit efter de uppspirande lindtelningarna och för några år sedan huggit rent. Av den gamla »lindruinen» syntes inga rester.

Vi träffade även före ägaren till granngården på andra sidan den breda stengärdesgården, rentieren MANDUS LINDROS, född 1883, som också tagit namn efter linden och gården. Han omtalade, att hans farfar och far, som båda före honom ägt Lindhult, berättat om linden. Farfadern, SALOMON GUSTAFSSON, som var född i slutet på 1790-talet, och fadern, som var född 1839, hade båda minne av den stora lindstammen på stengärdesgården. Farfadern hade berättat, att linden var ett friträ, och att man botade tandvärk genom att peta i den sjuka tanden med en flisa från linden.

Slutresultatet av undersökningen blir alltså, att TILIANDRARNA och LINNÆRNA tagit namn efter linden, under det att Lindelierna tagit sitt namn efter Linnegården i Dannäs. I del 3 av »Stenbrohult i forntid och nutid» berättar GOTTHARD VIRDESTAM, att han under åren 1919–1921, då han tjänstgjorde som v. komminister i Dannäs, i därvarande kyrka fann en handskriven latinsk mässbok, som tillhört Ambjörn Lindelius. Dennes namnteckningar i boken tydde på, att han länge tvekat om, vilket efternamn han skulle välja. Då han 1615 inköpte boken, skriver han sig för Ambernus Joannis, men 1620 kallar han sig Joannis Boderus (från Jons-Boda).

Linden, som säkerligen var 100-årig vid 1600-talets början, förlorade en av stammarna före 1778 och var helt nedfallen 1823, men dess rötter i stenrösjan leva än och utbreda sig över ett stort område och visa fortfarande stor livskraft.¹

¹ De tre lindarna på gamla prästgårdstomten i Stenbrohult (bild 3) äro så gamla, att de *kunna* vara planterade av Linnés fader. Författaren vill gärna leka med tanken, att de representera de tre släkterna, att plantorna äro från vårdträdet i Jonsboda och att den unge Carl varit sin fader behjälplig vid planteringen.

Bärare av släktnamnen Lindelius, Tiliander och Linnæus

I. Lindelius

Ambjörn

Bonde på Linnegården i Dannäs socken

Jöns Ambjörnsson

Bonde på gården Jonsboda i Dannäs socken, f. på 1500-talet. Död 1644 i hög ålder

Anders Jönsson
Bonde på Backagården i
Hångers socken

Ambjörn Lindelius
f. 1600, d. 1684. Kyrkoherde
i Långaryd
Båda bröderna togo troligen

Lars Lindelius
f. 1604, d. 1672. Kyrkoherde
i Jönköping
namnet efter anfaderns gård

Erik Lindelius
f. 1638, d. 1715. Kyrkoherde
i Kvenneberga. Svärfar till
Linnés morfar Samuel Bro-
dersonius i dennes andra
gifte

Johan Lindelius
f. 1663, d. 1712. Provinsial-
läkare och lektor i fysik
Växjö

Ambjörn Lindelius
f. 1685, d. 1707 i fält

Laurentius Lindelius
f. 1696, d. 1750. Auditör.
Siste bärare av namnet

II. Tiliander

Carl Tiliander
f. 1629, d. 1697. Kyrkoherde
i Lekaryd
Bröderna togo namn efter linden i Jonsboda, Vittaryd

Sven Tiliander
f. 1637, d. 1710. Kyrkoherde
i Pjätteryd

Ingrid Ingemarsdotter
f. 1641, d. 1717. Gift med
Ingemar Bengtsson, Linnés
farfar

Nils Tiliander
f. —. Regementspräst vid
Tremänningarna. Dog i Kur-
land

Svenno Tiliander
f. —, d. 1697. Studerande
i Lund

Abiel Tiliander
f. 1680, d. 1724. Kyrkoherde
i Pjätteryd

Carl Tiliander
f. 1701, d. 1765. Kyrkoherde
i Jönköping

Samuel Tiliander
f. 1710, d. 1768. Tullskrivare
i Ystad

Sven Gustaf Tiliander
f. 1739, d. 1822. Löjtnant
vid Engelbreckts regem.

Petrus Tiliander
f. 1745, d. 1821. Kyrkoherde
i Virestad

Sven Tiliander
f. 1756, d. 1833. Länsman
i Båstad

Nils Johan Tiliander
f. 1788, d. 1847.
Auditör

Carl Anders Tilian-
der
f. 1781, d. 1806. As-
tronomie observator
i Lund. Latinsk skald

Sven Laurentius Ti-
liander
f. 1792, d. 1821. Mäk-
lare i Göteborg

Joh. Ferdinand Til-
jander
f. 1799, d. 1877. Löjt-
nant. Postmästare i
Ljugarn. *Siste bärare
av namnet*

III. Linnæus

Nicolaus Ingemarsson Linnæus
f. 1674, d. 1748. Kyrkoherde i Sten-
brohult. Son till Ingemar Bengtsson
i Jonsboda, Vittaryd och Ingrid Inge-
marsdotter, Tiliandrarnas syster

Carl Linnæus
f. 1707, d. 1778. Arkiat. er.
Adlad von Linné

Carl von Linné d. y.
f. 1741, d. 1783. Professor
i Uppsala

Samuel Linnæus
f. 1718, d. 1790. Kyrkoherde
i Stenbrohult

Carl Samuel Linnæus
f. 1778, d. 1806. Studerande.
Siste bärare av namnet

KÄLLOR

Nationsförteckningar för Lund och Uppsala.
Flera stifts Herdaminnen.
Svenska ättartal av Örnberg.
Svenska adelns ättartavlor.
J. Allvin: Beskrivning över Västbo Härad. 1846.
Svenska Linnésällskapets årsskrift 1931.
Stenbrohult i forntid och nutid, del 3. 1925.
Linnés Skånska resa.
Natio Smolandica 13. 1949.
Meritförteckningar i Krigsarkivet.
Muntliga uppgifter.

OLOF SVANBERG

PAN SVECICUS
ETT LINNEANSKT FORSKNINGSGÄRDE AV
AKTUELL BETYDELSE

Föredrag i Svenska Linné-Sällskapet den 3 december 1956

I Carl von Linnés stora och för sin tid ofta revolutionerande publikationsflod finnes en liten volym, *Pan svecicus* eller *Pan suecus*, som den benämnes i senare upplagor och nytryck.

Författaren rör sig här på gränsområdet mellan botanik och zoologi, på gränsområdet mellan betesvegetationen och betesdjurens alimentära behov och deras därav betingade betesinstinkt, som den tar sig uttryck i deras frivilliga val av betesväxter. Linné har med sin korta, enstaviga rubrik på detta arbete, *Pan*, velat ange att det här inte ensidigt är fråga om *flora*, inte heller ensidigt om *fauna*, utan just om *pan*. Han använder helt konsekvent herdarnas och herdelivets klassiska gudomlighet för att ge uttryck åt att det här är markens växtlighet som underlag för betesdjurens hälsa och utveckling, som upptages till skärskådande och till vetenskaplig bearbetning.

Arbetet är det första och egendomligt nog i sin vetenskapliga uppläggning hittills det enda i sin art.

I motsats till Linnés många övriga insatser hör hans *Pan suecus* till dem, som blivit alltför litet beaktade, trots att han själv, att döma av hans efterlämnade anteckningar, satte ett utomordentligt stort värde på de undersökningar, varom här är fråga, och som uppenbarligen synas ha berett honom den mest oförställda forskarglädje.

Enligt inledningskapitlet till denna klassiska volym fick Linné impulsen till sin undersökning redan år 1734, när han under en av sina resor befann sig i Norge. En latinsk och en tyskspråkig, österrikisk upplaga av *Pan suecus*, som jag haft till min disposition, ge i detta avseende en överensstämmande information av följande innehåll: När Linné på en resa genom Dalarna hade lämnat fjällvärlden bakom sig och befann sig i Norge, gick han på vandring i en ödslig skogsmark — *obambulans in tristi sylva* — medan hans uttröttade reskamrater lågo försänkta i djup slummer — *alte dormientibus lassis sociis*. Här fängslades hans uppmärksamhet och väcktes hans intresse av iakttagelsen att betande

hästar kunde skilja det goda betesfodret från det skadliga. Hästarna förtärde utan åtskillnad talrika örter med undantag av *Filipendula*, *Valeriana*, *Convallaria*, *Angelica*, *Epilobium*, *Geranium*, *Helleborus* och *Aconitum*.¹

Redan längden på denna förteckning varslar om att Linné plötsligt blivit upptänd av en idé att utvidga detta slag av iakttagelser till att omfatta, om möjligt, hela den nordiska floran. Det skulle emellertid komma att dröja ännu ett antal år innan Linné fick tillfälle att åtminstone delvis realisera detta sitt önskemål.² Först år 1747 började han alltså på nytt, som det heter i den österrikiska versionen, att »med all flit» både själv göra fortsatta iakttagelser av betesdjurens uppträdande inför växtvärlden och att uppmuntra en rad av sina lärjungar att samla ytterligare bidrag till detta kunskapsområde.

Arbetet blev ingalunda något hastverk. Det kom att omfatta betande nötkreatur, får och getter, hästar och svin, för att avgöra vilka svenska växter som dessa djur frivilligt förtära eller undvika vid betesgången. För de flesta växterna nöjde man sig enligt författarens uppgift inte med mindre än ett tiotal observationer, stundom utökade till ett tjugotal när tvivel kunde råda angående de olika djurens begivenhet på den ena eller andra arten vid dess olika utvecklingsstadier.

Linné meddelar oss också att noggranna försöksbetingelser måste iakttagas vid hithörande observationer om man inte skall komma till motsägande resultat. Sålunda fingo de försöksdjur, som man använde för observationerna, inte vara för hungriga — man iakttog att hungern kunde driva dem att upptaga arter som de vanligen lämna orörda. Ej heller kunde djur, som kommo direkt ut från stall eller ladugård, utnyttjas för hithörande iakttagelser. De voro i denna situation oftast alltför begivna på gröna växter av vilket slag som helst för att observationerna skulle bli tillräckligt upplysande. En arbetsmetod bestod däri att man blandade intressanta försöksväxter med gräs, som man visste att djuren

¹ I Linnés *Dalaresa* (utgåvan 1953, s. 90) får man något precisare upplysningar om var och när Linné gjorde sina här anförda iakttagelser. Ressällskapet hade på återväg från Röros natten den 26/27 juli »hvilat i en koja i skogen wid floden Röa» och »om morgonen sedan hästen haft om natten godt bete, såg man hur han botanicerade äller orörde lämnade några örter, som stodo ömnogt bland gräset. Man ryckte dem upp för honom, men han wille doch icke smaka dem.»

² I ungdomsmanuskriptet *Diæta naturalis*, som i huvudsak utarbetats före Hollandsresan 1735, återkommer Linné till sin iakttagelse under satsen: »Smak och lukt äro naturens bästa dietetici», med orden: »Den store Skaparen har gifwit dig tungan att smaka med, på hwilken all mat falla skall, och där satt organum gustus, endast till denna ändan, ofwan före luchten, att ingen matt må slippa oexaminerat; den du likwähl förachtar, men de oskälige diuren så högt æstimerar. Hästen wiste så wähl utwällia hwad nyttigt war, vide *Iter Dalekarlik[um]*.» — I *Flora lapponica* (1737) har han under *Filipendula* återkommit härtill i delvis samma ordalag som senare i *Pan svecicus* och säger att händelsen gett honom anledning att uppmana intresserade naturforskare att göra iakttagelser om vilka örter växtätande djur icke förtära. — Under Västgötaresan 1746 ser han »Majblomster» eller *Ranunculus acris*, »hwilka prydde de utbetade Kalf- och Hästahagar . . . dem Skaparen privilegierat för hästar och fänaden», men korna, om de äta dem, »måste plikta med sin hälsa eller lif». Han uppmanar dem som bo på landet att vidare undersöka »detta Argument om *oeconomia divina*».

	B.	C.	O.	E.	S.
456 Adonis perennis	-	-	-	-	-
457 Ranunculus dannemorensis	-	-	-	-	-
458 - - Flammula	0	0	0	I	0
459 - - reptans	-	-	-	-	-
460 - - Chelidon. min.	0	I	I	0	-
461 - - ammannia Lapp.	-	-	-	-	-
462 - - vernus	I	I	0	0	-
463 - - Scelerata	0	I	0	-	-
464 - - purpur. alp.	-	-	-	-	-
465 - - luteus alpin	-	-	-	-	-
466 - - acris	0	I	I	0	0
467 - - polyanthes	-	-	-	-	-
468 - - repens	-	I	-	I	-
469 - - bulbosus	0	-	-	-	-
470 - - echinatus	-	-	-	-	-
471 - - trifolius	-	-	-	-	-
472 - - aquatilis	0	0	0	-	-
473 Caltha palustris	0	I	I	0	0
474 Helleborus Trollius	0	I	I	0	-

Fig. 1. Ur sida i originalupplagan av Pan Svecicus, 1749.

uppskattade, för att se om de hade förmåga att sortera ut det som passade dem och lämna det övriga orört. Man beskrev hur fåren av en del växter företrädesvis åto upp bladen, medan getterna gärna noppade åt sig blomknopparna.

Allt som allt resulterade detta initiativ i sammanlagt 2 314 experiment, som sammanfördes i tabellform enligt den svenska florans systematik, med särskilda kolumner för nötkreatur (*boves*), getter (*capræ*), får (*oves*), hästar (*equi*) och svin (*sues*).

Getterna visade sig minst nogräknade vid sitt val av betesväxter. Tabellerna upptaga 449 arter som ätas mot endast 126, som inte förtäras av getter. Fåren uppvisade en något större selektivitet, svinen den största. Hästar och nötkreatur gingo en medelväg mellan fåren å ena sidan och å den andra sidan svinen. Arbetet är daterat år 1749.

Linné ser i dessa försöksresultat ett uttryck för, en återspeglings av obevekliga naturlagar, en följd av Skaparens omtanke att alla djurslag skola ha förutsättningar att i naturen finna sitt foder, och han ger i detta sammanhang intressanta glimtar från djurgeografiska erfarenheter med jämförelser mellan exempelvis fjällrenarnas och kamelernas alimentära förutsättningar. De djur, menar han,

som överträda dessa naturlagar, komma att straffas med sjukdomar eller med döden, och han räknar upp ett antal växter om vilka man redan på den tiden visste att de voro dödligt giftiga för vissa djurslag men ofarliga för andra.

Den österrikiska upplagan av Pan suecus är utgiven av LIPPERT, en av Linnés samtida, och är tryckt i Wien 1785. Den är åtskilligt mera omfattande än den latinska originalupplagan och det nytryck, som publicerades i Paris 1801 i en tidskrift eller artikelserie med namnet *Manuel vétérinaire des Plantes*, därigenom att Lippert har försett sin edition med ganska omfattande personliga kommentarer.

Just denna detalj, att man med hithörande studier borde uppnå en viktig anknytning till kännedomen om husdjurens sjukdomar, har i hög grad uppväckt Lipperts entusiasm. Han ger oss i detta sammanhang följande livfulla kommentar, som har en påfallande hög grad av aktualitet i våra dagar, i kancerforskningens tidevarv:

Es muss also jedes Thier seine besondere Nahrung haben, die ihm die Natur in seinem Clima angewiesen hat, und mangelt ihm diese auf irgend welche Art, so muss es erkranken, es muss sich im widernatürlichen Zustande befinden, weil der Körper von fremder Nahrung, fremde Reitze erhält, wodurch nichts anders als ein kränklicher Zustand des Thieres erfolgen kann.

Lippert anför i detta sammanhang att de naturliga förutsättningarna för husdjurens hälsa vore för litet utforskade, att husdjursmedicinen inför påtryckningar av ovidkommande synpunkter vore uppenbart försummad och att en målmedvetet bedriven husdjursmedicin borde vara ägnad att tjäna även humanmedicinen till ledning vid klarläggandet av olika sjukdomsorsaker. Med detta uttalande går han utvecklingen ett långt steg i förväg.

Det återstår att tillägga att utom originalupplagan av år 1749, omtr. i Amoen. acad., 2 (1751), finns av Pan suecus den redan omnämnda Wien-editionen av 1785, det franska nytrycket på latin av 1801, därtill två engelska upplagor och på svenska två versioner, en i »Närings- och Hushållstidningar» av 1772 och en reviderad lista i »Hushållsjournal» från 1779–1780. Det är av doktor A. Hj. Ugglå som jag tacksamt har emottagit denna Pan suecus-bibliografi.

Efter denna kortfattade presentation av Linnés Pan suecus är det min avsikt att försöka ge Linnésällskapet en likaledes kortfattad beskrivning av händelseutvecklingen på det forskningsområde, som detta hans arbete representerar med otvivelaktig karaktär av tidigt pionjärbete, samt av de iakttagelser som fört mig själv och mina medarbetare i närmare kontakt med detta för vår husdjursforskning intressanta område.

Den omedelbara utvecklingen kan i stora drag karakteriseras av att Pan suecus dels skänktes ett alltför litet beaktande och efter hand föll i glömska men å andra sidan har alla förutsättningar att få uppleva en snabb renässans.

Orsaken till att Pan suecus blivit föremål för alltför liten uppmärksamhet och

att Linnés förhoppningar att den skulle komma att kompletteras till att omfatta hela den svenska floran inte infriades kan förklaras på följande sätt. Först och främst kan man konstatera att Pan suecus behandlade ett gränsområde mellan två vetenskapsgrenar, som kommo att representeras av olika forskningsriktningar. Under årtionden, man borde måhända säga århundraden, har botanisk forskning varit ett och zoologisk forskning ett annat, inriktade på sina speciella och av varandra i regel helt oberoende problem. Linnéansk botanik har man nog också, ehuru med orätt, i alltför hög grad uppfattat som systematisk botanik, floristik, med orätt därför att Linné själv minst av allt var den som begränsade sin horisont, en egenskap, som hans Pan suecus i eminent grad omvittnar.

Den närmaste motsvarigheten till Pan suecus inom 1800-talets och det hittillsvarande 1900-talets internationella litteratur finna vi i samlingsverk av kategorien »Toxikologie für Tierärzte», veterinärmedicinska toxikologier, aktningssvärda encyklopedier, i och för sig nyttiga och nödvändiga, där författaren utan att utveckla någon skapande fantasi samlat talrika från varandra fristående beskrivningar över bland annat olika giftväxters verkningar på olika slag av husdjur och där man förgäves söker någon hänvisning till Linné som föregångsman på detta område. Det är å andra sidan självklart och naturligt att man i dessa toxikologier återfinner talrika exempel på växter, som i Linnés tabellverk hänförs till dem, vilka betesdjuren bruka lämna orörda under förutsättning att betestillgången är tillräcklig, så att djuren inte av sin hunger drivas till att upptaga olämpliga föremål. Man talar numera i sådana sammanhang om uppträdandet av en perverterad eller onaturlig foderlust hos djurmaterialet, som kan utmynna antingen i kortsiktiga eller mera långsiktiga giftverkningar och sjukdomstillstånd.

Betessläppning av husdjur får också ej sällan ett i viss mån onaturligt drag. Fölet, som betar i sällskap med stoet, och lammet vid sidan av tackan lär sig redan tidigt liksom killingen vid sidan av hinden att undvika de områden på ett bete, som till äventyrs äro invaderade av en för deras hälsa och utveckling ogynnsam vegetation. Kalven får däremot redan från början på egen hand söka komma till rätta i en ofta nog fientlig natur, vilket kan utgöra en av förklaringarna till att vi relativt ofta bli konfronterade med följderna av en olämplig betesvegetation just för nötkreaturens del.

Åtskilliga miljöbetingade anledningar till att betande djur kunna råka in i ett tillstånd av missriktad foderlust äro å andra sidan i våra dagar rätt utförligt utforskade, ej minst genom svenska undersökningar. Dessa anledningar äro emellertid i huvudsak av kemisk natur. En missriktad foderlust kan efter hand utveckla sig till en fullständig foderleda, så att djuret i ytterlighetsfallen frivilligt går till fullständig svält eller inanition och måste nödslaktas i ett närmast värdeöst tillstånd. Då det är givet att alla sådana sjukdomstillstånd medföra betydande förluster i fråga om djurens produktivitet, har man nedlagt ett omfattande forskningsarbete på hithörande frågor för att ha de praktiska problemen under

kontroll. Under våra svenska naturförhållanden är det i synnerhet tre olika villkor, som stundom ej äro uppfyllda för att man skall vara säker på att djuren ej förlora sin normala aptit och sitt fysiologiska foderupptagande. Fodret bör innehålla, i relation till torrsubstansen, mellan en halv och en hel procent fosforsyra, vidare inemot 6 miljondelar koppar och en mängd kobolt, som bör uppgå till mellan 0,05 och 0,1 miljondel. Fosfatbristerna äro ojämförligt vanligast, men brister på koppar och på kobolt uppträda också i vårt land med en viss regional utbredning.

Vegetationens innehåll av dessa väsentliga mineralämnen påverkas av markens rikedom eller fattigdom på dessa element, men även av klimatiska förhållanden. Vid brist på nederbörd, under torka eller s. k. arida klimatbetingelser stegras exempelvis förutsättningarna för att växtligheten skall bli fattig på fosforsyra och av denna anledning bli av tvivelaktig kvalitet som underlag för en rikligt producerande husdjursskötsel.

Det ligger i sakens natur att ovannämnda tillstånd av missriktad foderlust kunna bli särskilt riskabla när man har att göra med en betesvegetation som innehåller giftiga örter och som normala betesdjur undvika och gå förbi vid sitt foderupptagande.

De sista årens forskningsarbeten på hithörande områden ha fört oss i kontakt med en av vårt lands för närvarande mest ödeläggande kreaturssjukdomar. Det är i dagens sammanhang av intresse att denna kontakt har utmynnat i ett ingående studium av Linnés Pan sucus.

Den kreaturssjukdom jag avser kallas i vår svenska veterinärstatistik »lymfadenos», men den har även andra benämningar. I enlighet med utländsk terminologi kallas den ofta »leukos». Den är en för nötkreaturen typisk form av leukämi eller vitblodssjuka, beledsagd av lymfkörtelaffektioner, av svulstbildningar av tumörartad eller sarkomatös natur och besläktad med cancersjukdomarna. En av dess populärbenämningar är »blodkräfta». Lymfadenosfall sluta undantagslöst med nödslakt eller självdöd.

Sjukdomen anses ha varit i stort sett okänd i vårt land fram emot slutet av 1930-talet. Den fick en hastig utbredning under de två följande decennierna och ökar ännu i många områden. I dagens situation förorsakar oss lymfadenosen en årlig totalförlust som uppskattas till mellan 5 och 10 miljoner kronor, och det dör eller nödslaktas mellan fem och sex kor dagligen i Sverige i denna farsot.

Liksom inom andra delar av Europa är lymfadenosen i Sverige en sjukdom av utpräglat regional utbredning. En lantbrukare i Dalsland, Värmland eller Norrland behöver praktiskt taget inte riskera att förlora något djur i lymfadenos, dess frekvens inom dessa områden uppgår endast till någon hundradels procent av den totala slakten. I södra Östergötland däremot, i smålandslänen samt i Blekinge och Skåne är sjukdomen ett verkligt gissel och besiktningsveterinärerna vid slakthusen bruka inom sistnämnda län ha att redovisa mellan 2 och 3 procent

Fig. 2. Blockbunden ungdjursfälla, massinvaderad av *Ranunculus acris* och andra ogräs. Södra Östergötland, aug. 1955. Foto Ewert Åberg.

lymfadenosfall av hela tillförseln av nötkreatur. Dessutom inträffar ett visserligen begränsat antal fall som bli helt okontrollerade. På en del egendomar händer det att djur självdö eller nödslaktas och att man gräver ned dem utan att tillkalla veterinären.

Om man ritar upp en rät linje på vårt lands karta mellan Hälsingborg och Gävle får man en ganska åskådlig bild av lymfadenosens huvudsakliga utbredningsområde. Inemot 95 % av fallen är hemmahörande i de sydöstra områdena, något över 5 % är utspridda på den övriga delen av kartan med avtagande tendens från sydost till nordväst.

Denna karta över sjukdomens utbredning vållade oss ett högst betydande bryderi tills vi slutligen blevo allvarligt övertygade om att det var meningslöst att söka få till stånd någon förklaring av fenomenet genom att sätta sjukdomens förekomst i relation till några geologiska eller geokemiska förutsättningar för jordbruket och husdjursskötseln. Kartan över lymfadenosfrekvensen är i stället i all sin enkelhet troligen den mest renodlade kartbild över vårt lands klimatbetingelser, inte i fråga om nederbörd, inte i fråga om temperaturförhållanden men i stället i fråga om klimatets humiditet resp. ariditet, som är en funktion

av temperatur- och nederbördsförhållandena i förening. Det är i synnerhet Skogshögskolans forskningsarbete över vårt lands humiditetsförhållanden, av HESSELMAN på grundval av fransmannen MARTONNES humiditetskvation, och på senare tid av TAMM, som framlagt en modernare definition av humiditetsbegreppet, vilket kunnat hjälpa oss fram till konstaterandet att nötkreaturens lymfadenos är hemmahörande i första hand i vårt lands minst humida eller semiarida klimatområde.

Samtidigt ha vi kunnat övertyga oss om att husdjurens utfodring under vinterhalvåret inom allmänt förekommande gränser är densamma på egendomar i sydöstra Sverige, dels där man varit förskonad från och dels där man blivit hemsökt av enstaka eller upprepade fall av lymfadenos. Sådana undersökningar äro att beteckna som relativt enkla och få i huvudsak karaktären av rena rutinarbeten.

Det är emellertid en omständighet, och så mycket vi hittills kunnat finna endast en enda, som definitivt skiljer den lymfadenoshärjade brukningsdelen från den lymfadenosfria. Det för en lymfadenosgård karakteristiska är att den varit och oftast fortfarande är i besittning av betesmarker för kalvar, för kvigor och för sinkor, som under de senaste årtiondena blivit invaderad av *ranunculacéer*, främst av *Ranunculus acris*. Vi ha på olika sätt noggrant kunnat bringa lymfadenosens uppträdande i samband med ungdjurens smörblomrika naturbeten. Av det hundratal egendomar, som vi inventerat vid våra studieresor för att komma till klarhet med dessa intressanta förhållanden, får jag anföra några typiska exempel.

Egendomen S-p i södra Kalmar län har ett 70-tal kor, har hög produktion och utomordentligt vackra, konstbevattnade kulturbeten, i det närmaste helt ogräsfria. Men egendomen förekommer i kalmarslakteriets sjukdomsstatistik som leverantör av fyra kor med lymfadenos, som gingo till slakt i tur och ordning under 1951, 1952, 1953 och 1954. Vi uppsöka S-p och ta reda på, när dessa djur voro födda. Det visar sig att de kommo till världen vintern 1944-45 allesammans. Nåväl, var hade man nu dessa djur, när de voro ungdjur, på bete om somrarna? Jo, svarar man, det var så sant, det var den årskullen av kalvar och kvigor, som man inackorderade på ett strandbete vid Kalmarsund om somrarna, på B-ö. Vi ha redan inspekterat den ifrågavarande betesmarken vid Kalmarsund, den består i botaniskt hänseende huvudsakligen av två dominerande arter, tuvtåtel och smörblommor. Vi ta för säkerhets skull reda på att inte något ytterligare djur, som ej varit ute på *ranunculus*betet, till äventyrs blivit »nedsmittat» av de angripna. Detta visar sig i sådana sammanhang aldrig vara fallet.

Nästa gård, eller riktigare uttryckt, nästa by. »Hur ha vi haft det här i byn, vi ha haft lymfadenosfall allesammans, ett eller flera, utom kanske i Oskar Johanssons besättning.» Det omvittnas efter hand, med en viss högtidlighet i uttrycken, att alla ha haft kalvarna och kvigorna på sommarbeten i gamla löv-

ängar, som blivit mer och mer övervuxna av smörblommor så att de numera lysa helt gula vid midsommartiden, på ett undantag när. Hos Oskar Johanssons finns det en gammal farfar, som har en lie. Med den går han ofta och slår av smörblommor och andra ogräs så att de ej få möjlighet att fröa av sig och sprida sig, för det är vanhävd, säger han, och det har hans far och hans farfar gjort i alla år före honom.

Vid andelsslakteriet i det idylliska Eksjö ha vi en vän, som är regementsveterinär och samtidigt besiktningsveterinär vid slakthus och köttbesiktningsbyrå. Med småländsk ihärdighet har han prickat in samtliga fall av lymfadenos inom sitt tillförselområde med nålar på en stor generalstabskarta. Han är ivrig att omtala att han såg det första fallet av lymfadenos, i Flisby, på sommaren 1939, och att stora delar av hans karta nu är alldeles fulla med nålar, särskilt i Askeryds socken, där det finns gårdar som förlorat en halv kreatursbesättning vardera i denna sjukdom. Söder om Eksjö stad har han emellertid också att uppvisa ett område på omkring 40 kvadratkilometer där ingen nål finnes på kartan. Där ligger bl. a. Ingårps by, som uppenbarligen ännu ej har besvärats av något fall av lymfadenos. I Askeryd, med högfrekventa lymfadenosgårdar, kunna vi sedan studera hur långt *R. acris* över huvud taget kan dominera i naturliga betesmarker, som inte längre är slåtterhävdade. På de mest hemsökta gårdarna ha vi ungdjursbeten, där växtligheten uppskattningsvis till minst 40 % består av den vanliga smörblomman, som betesdjuren uppenbarligen ej längre ha någon möjlighet att undvika.

I Ingårps by däremot, utan förekomst av lymfadenos, är förhållandet även i botaniskt avseende det motsatta mot i Askeryd. När man på huvudvägen från Eksjö söder ut mot Vetlanda närmar sig Ingårp, försvinner ranunculüs-förekomsten i terrängen så gott som fullständigt ungefär 5 km norr om byn. Även i Ingårp ha vi visserligen en del försummade ungdjursbeten, som lysa gula på försommaren. Men här är det fråga om taraxacumbeten, i övrigt ovanliga i Jönköpings län. Vi känna oss för en stund nästan som förflyttade till Uppland.

Vid varje ny inventeringsresa i detta intressanta ärende påträffar man allt flera exempel av liknande slag, som säkerligen skulle ha upptänt ett entusiastiskt intresse både hos Carl von Linné och hans österrikiske beundrare Lippert vid deras studier som ledde till offentliggörandet av *Pan sucus*.

Det är naturligt nog av ett otvivelaktigt intresse att jämföra dessa våra iakttagelser med Linnés uppgifter om olika betesdjurs fysiologiska inställning till de olika ranunculacéerna. Av Linnés sammanställning framgår därvid att nötkreaturen under normala förhållanden genomgående undvika att upptaga alla arter av *Ranunculus*, med ett observerat undantag för *R. auricomus*. Fåren förefalla redan att vara mindre nogräknade och uppges äta både *R. acris* och *R. ficaria*. Det är i detta sammanhang av intresse att fåren ej bruka ådraga sig lymfadenos utan synas vara motståndskraftiga mot denna sjukdomsform. Det var följaktligen ganska klokt som man ofta hade det ordnat tidigare med får

som betade tillsammans med kalvarna, när fåren åto upp smörblommorna så att fröspridningen hindrades och kalvarna därigenom blevo skyddade mot denna giftväxt. Minst nogräknade äro enligt Linnés tabellmaterial som vanligt getterna, som förtära både *R. acris* och *R. ficaria*, *R. auricomus*, *R. repens* och till och med *R. sceleratus*, som anses vara den giftigaste i hela uppsättningen. Nötkreaturen undvika enligt Linné även *Caltha palustris*, som innehåller samma giftämne som de ovannämnda, och *Trollius europaeus*, medan däremot får och getter förtära även dessa båda arter. Linné anger emellertid, som jag redan nämnde, att hungern kan driva betesdjuren att förtära mycket som de annars undvika, när ingen bättre betesvegetation finnes att tillgå.

Även i fråga om lymfadenosens uppkomst och sjukdomsstatistikens tidsutveckling föreligger en mycket åskådlig överensstämmelse mellan sjukdomens uppträdande och tidsutvecklingen av den smörblominvasion, som numera kännetecknar ungdjursbetena på de egendomar där lymfadenosfallen produceras. Jag skall härvidlag inskränka mig till att redogöra för förhållandena i Flisby, där det första fallet av sjukdomen i eksjöområdet påträffades i maj 1939. Vi ha genom besiktningsveterinärens försorg pr korrespondens förskaffat oss ett 60-tal kontaktmän i eksjöslakteriets tillförselområde bland jordbrukare, andra yrkesutövare och intellektuella, för att få till stånd en enquete med opinionsanalys angående smörblominvasionens förhistoria. En av våra uppgiftslämnare i Flisby har rådgjort med sina grannar, »både på nära håll och längre bort», han har samlat sina intryck och meddelat oss följande: Ökningen av smörblommorna i trakten kan spåras till början av 1930-talet. Tidigare fanns ej mycket smörblommor i betesmarkerna. När man övergav slätterängarna som slättermark fingo de tillfälle att föröka sig. Detta uttalande ackompanjeras av liknande omdömen från omgivande socknar, exempelvis följande: »Tidigare tillbaka förekom smörblommorna rätt sparsamt på ett fåtal begränsade platser i omgivningen», »i hagmarkerna förr i tiden var förekomsten av dessa blommor sparsam», eller »i äldre hagmarksbeten var smörblommor nästan obefintliga».

Den begynnande smörblominvasionen försiggick sålunda med all sannolikhet i Flisby under åren 1930–35. Vid denna tid betade ett antal kalvar och kvigor inom området, födda under åren 1928–33. Enligt våra generella erfarenheter om sjukdomens tidsförlopp böra de första lymfadenosfallen, i en efterföljande serie av massuppträdanden i trakten, ha varit färdiga att manifestera sig mellan 1935 och 1940, i första hand på kor med goda mjölkänlag i den mån dessa kor inte tidigare blevo utgallrade för coxiter, dvs. för en afosforotisk bristsjukdom. Det första fallet inträffade, som jag redan omnämnde, i maj 1939.

Ranunculusinvasionen är uppenbarligen ett resultat av jordbrukarnas förändrade yrkesvanor i fråga om de gamla slätterängarnas skötsel och dessas nuvarande tillstånd av enbart betesmarker, som inte längre slätterhävdas. Ranunculacéerna lämnas orörda av korna och de sprida sig genom ohejdad frösättning så att de ungdjur, som betessläppas efter korna, i synnerhet under torrår med

deras sämre betestillgångar, till slut bli hänvisade till de av korna efterlämnade foderratorna och till bestånd av *Ranunculus* och *Caltha* i fuktiga sänkor i terrängen. Torra somrar accentuera därtill riskerna för djurens förlust av sina normala betesinstinkter. Till smörblommornas utbredning bidrar även, utom jordbrukarnas efter hand förändrade yrkesvanor, deras speciella spridningsbiologi.

Ovannämnda resultat har för mig och mina medarbetare vid studiet av dessa problem, laborator EWERT ÅBERG vid lantbrukshögskolans institution för växtodlingslära och fil. lic. ELIEL STEEN vid statens jordbruksförsöks betesavdelning, inneburit en renässans för de synpunkter, som Linné och hans medarbetare utvecklade i deras pionjärarbete av 1749. När problemens lösning börjar visa sig ligga inom räckhåll, när alla trådarna synas möjliga att knyta samman till en sammanhängande helhetsbild, tycker man sig för ett ögonblick se himmelrikets portar öppnas. Så har varit fallet även denna gång, kanske med det lilla tillägget att det inte var Sankte Per utan Carl von Linné som skymtade i dörröppningen.

LINNÉ'S EGENHÄNDIGA UTKAST TILL PAN SVECICUS

I samband med ovanstående uppsats har det syntts lämpligt att publicera ett intressant manuskript av Linné, som tillhör British Museums handskriftssamling. Det utgör Linnés eget, svenskspråkiga utkast till *Pan Svecicus*, som i latinsk dräkt framträdde 1749 som akademisk disputation med N. L. HESSELGREN, värml., som respondens. En publicering är så mycket mer motiverad, som antalet av de disputationer, till vilka vi ha svensk text av Linné är mycket ringa. (En annan dylik har av dr T. FREDBÄRJ publicerats i serien Valda avhandlingar som nr 21: Menniskans cousiner [Anthropomorpha].)

Som man lätt finner vid en jämförelse är Linnés framställning på ett helt annat sätt frisk och omedelbar än i dissertationen, där den latinska schablonen lagt sin tvångströja över språket.

Den avskrift som har följts vid återgivandet härrör från professor TH. M. FRIES' innehållsrika avskriftssamling upplagd för hans Linnébiografi. Den ingår i vol. I av hans *Linnæana* (UUB).

ARVID HJ. UGGLA.

CAROLI LINNÆI PAN SVECICUS SISTENS ANIMALIA
PHYTIVORA PER REGNUM FLORÆ SVECICÆ INHOSPITATA¹

videre licet pinguescere sæpe Cicuta
barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum²

Företal.

Skaparens wärk, som på vårt jordklot ligga oss allastädes för ögonen med en outhöselig wishet inrättade, de wisa här fram en ny wettenskap, som intill denna dag gjömt sig undan, men är doch så tillräkelig att hon till sin höjd fodrar många 100 åhr och män.

Det är klart att wäxtriket med alla sine örter är inrättat till föda för Diurriket, så att diuren ej mehr kunna bestå utom växter än växter utan jord.

Då wij detta betracta finne wij med förundran huru en mild Skapare ibland wäxtriket lagt en ganska stor hop örter, som dels äro osmakelige för vår fänad och dels aldeles giftige och dödelige.

Men då wij gå vidare omkring märke wij äfwen wid de starkaste gifter, den nytigaste Skaparens inrättning. Skaparen har gifwit hwario slags diur sin mat och sine wisse örter, deremot förbudit andra för andra så att wähl alt får ätas, men icke alt af alla.

Skaparens lagar i naturen äro så stälde at des öfwerträdare genom öfwerträdelsen få sitt förtiente straf. Lagen har Skaparen satt på alla diurs tungor och näsor, att intet må inpassera genom tullen oförwarandes. (Om stenriket talas här intet, såsom absurd föda för diurriket). Här äro nerverna bare lagde; som det luchtar och smakar, så agerar det och sedermera i kroppen solverat.

Om en nådig Skapare ej gjort denna lag, utan låtit alt wara tienligit och hälsosamt för alla, hade skedt att om ett släcte förset sig alt för mycket, e. gr. Swinen, och således upätit alt på hela 20 milerne, hade kor, får, getter &c. dödt af hunger, då de kommit på samma fält, som nu finna för sig något qwarstående, åtminstone att de kunna berga lifwet till des de komma i tienligare bet.

Således lämnar det ena Diuret sitt gift, at det andra må äta sin mat, e. gr.

Stäkrän förbiudes	Hästen,	men ätes	smakeligt	af	Koen	
Sprängörten	—	Koen	—	—	—	Geten
Peppar	—	Swinet	—	—	—	? ³
Stormhatten	—	Geten	—	—	—	Hästen
Persilia	—	Sparfwen	—	—	—	Swinet
Bittermandel	—	Hunden	—	—	—	Meniskan

Medici tro allmänt att meniskans mat är allenast de växter, som hafwa smidige particlar; där emot äro de som hafwa skarpe ett rent förgift. Men det är dock annorledes, e. gr.

Euphorbia 436⁴ har en miölksaft som fräter vårt kiött, som skedwatn fräter jern, hwarföre denna växt ätes af få diur eller inga. *Phalæna* 825 är en matk som endast

¹ C. Linnæi Svenske Pan, som framställer de växtätande kreatur som ströwa omkring i den svenska Floras rike.

² Ofta man ser den skäggyrda flock bli välnärd av sprängört, likväl den är det skarpaste gift för människosläktet. [*Lucretius*. V. 897.]

³ Det ord Fries ej kunnat läsa, måste varit »tuppen» el. »hönsen». Se *Pan Svecicus*.

⁴ *Euphorbia helioscopia*, revormstörel.

lefwer af denna ört; skulle den kunna tala, sade han säkerligen at ingen hade mildare, smidigare och sötare particlar uti sig än denna ört. *Sic de cæteris*.¹

Träden som upplyfta sine cronor at diuren ei räcka dem, hafwa fått inqvartering af flere slags matkar än de andre planter; det ser man på Pihl, Ek, Ahl, Appel, hwar igenom Passeres och småfoglar få sin föda utur de träden, [der] de bara musicera för våra ögon.

Alla diur kiänna hwad sig nyttigt är af lucht äller smak, men en hungrig maga låter ofta det införas i magen, som ej så noga angifwes i tullen, hwar af diuren ofta måste plecta äfter strafmålabalken emot guds lag: E. gr. då koerne komma at kiöpas till Kinnekulle eller Billingen och komma der uti ängarne fulle af plantis 823² stanna de straxt uti dysenteric och ofta dö; men sedermera få aldrig denna siukdomen, till ett tekn att de der slukat i sig någon ört som ej warit deras, den de för ut ej så noga kient, men sedermera achta sig före.

Då koer blifwa kiöpte till Stemshögen wid Fahlun³, och där komma i bet i Engen, är man säker att de siuka eller dö, genom det de råka Stormhatten 442⁴, men de wande koer wetta af en dyr experience at achta sig för den samma.

Nytan af denna wettenskap är så stor, att jag wågar kalla henne grunden till alt herdelefwerne och Oeconomia pecuaria.

Den som kienner växterne, och wet hwad växter ätas och icke ätas af hwario, kan af en ängs äller marks påseende straxt dömma om den gifwer godt bet äller skadeligt för få, får, getter, hästar äller swin och där äfter inrätta sin afwel och sitt be[te]. E. gr. wäxa i ängen äller marken mycket

1. *Ledum*, *Andromeda*, *Anthericum*, *Myosotis*, *Pinguicula*, *Drosera*, *Mercurialis*, *Equisetum*, dömer jag at den är skadelig för *Får*.
2. Växer mycket *Cicuta*⁵ är hon ej för *Fä*.
3. — mycket *Phellandrium*⁶ är ej för *Hästar*.
4. — mycket *Festuca* 95⁷ härlig för *Får*.
5. — mycket *Ulmaria*⁸, *Ranunculus*⁹ ej för *Fä*.
6. — mycket *Melampyrum*¹⁰ härligt för *Fä*.

Somlige örter ätas ej för än de blifwit frostbitne som *Asclepias*¹¹, somlige ätas allenast spåde, somlige ätas allenast af hungrig maga, somlige af wane *et necessari[tate]*¹².

Anledning till detta rön fick jag 1734 då jag kom öfwer Dahlska fieller[s] wästra sida, där hästarne kiudrades i diupaste betet, och lämnade en hop höga växter. *Fl. Lapp*.¹³

¹ Likaså med de övriga.

² *Mercurialis perennis*, skogsbingel.

³ Gården Stämshöjen ligger i närheten av Sveden, som tillhörde Linnés svärföräldrar.

⁴ *Aconitum septentrionale*.

⁵ *Cicuta virosa*, sprängört.

⁶ *Oenanthe aquatica*, vattenstäkra.

⁷ *Festuca ovina*, fårsvingel.

⁸ *Filipendula ulmaria*, älgört.

⁹ Närmast avses väl *Ranunculus acris*, smörblomma.

¹⁰ Ängskovall o. a.

¹¹ *Cynanchum vincetoxicum*, tulkört.

¹² Av nödtvång.

¹³ S. 158; i FRIES' övers. s. 145–146. Jfr Linnés Dalaresa, 1953, s. 90 med noten, s. 230.

HUGO OSVALD

LINNÉS HÖFRÖ

TILL FRÅGAN OM LINNÉS FÖRTJÄNSTER OM SVENSK ÄNGSSKÖTSEL

*Föredrag vid Svenska Linné-Sällskapets vårsammankomst
å Linnés Hammarby den 23 maj 1954*

En ur många synpunkter intressant period i det svenska näringslivets historia är tiden från omkring 1720 till början av 1800-talet. 1700-talet har ju med viss rätt betecknats som den ekonomiska vetenskapens århundrade. Och i den ekonomiska vetenskapen ingick även den tillämpade naturvetenskapen. Under den nyss nämnda perioden tillväxte folkmängden mycket starkt. Då importen av livsmedel inte ökade i på långt när samma takt, och då samtidigt en icke oväsentlig standardhöjning ägde rum, måste stegringen av produktionen från det svenska jordbruket ha varit högst avsevärd. Helt visst var detta en följd av den intensitet, varmed man ägnade sig åt arbetet på lantushållningens förkovran. I talrika läroböcker och ett hart när oräkneligt antal större och mindre skrifter behandlades jordbrukets problem.

År 1739 fick den vetenskapliga debatten om näringslivet, och sålunda även jordbruket, ett forum i den då stiftade Vetenskapsakademien. Denna hade, som HECKSCHER (1949, p. 833) säger, »grundats i bestämd och medveten motsats till universitetens som onyttigt betraktade lärdoms-’gräl’ — ordet gräl betydde på 1700-talets svenska just onyttig lärdom — m. a. o. som ett lärt sällskap med praktiska uppgifter och därför bl. a. med svenskan som sitt språk i stället för universitetens och de lärda samfundens vanliga språk latin». De naturvetenskapsmän — bland dem främst Linné — som voro akademiens stiftare, betraktade sina egna vetenskaper som de viktigaste grundvalarna för ekonomisk vetenskap. Linné skrev t. ex. år 1740 om »naturkunnogheten och physiquen»: »utom vilka ingen ekonomi kan bestå», och i sin Wästgöta-resa (1747) kallade han både naturvetenskapen i allmänhet och botaniken i synnerhet »första grunden till all privat ekonomi». Naturvetenskapen och den ekonomiska vetenskapen kommo sålunda att vävas samman, och de fingo till en början sitt högkvarter i Vetenskapsakademien.

Redan under Akademiens första år, 1739, framlade JACOB FAGGOT — den

store nydanaren av lantmäteriet — i Akademiens handlingar sina »Tankar om landtbruk och huruledes Wetenskaps Academien ärnar främja dess upodlande» — ett värtaligt vittnesbörd om det intresse, akademien ägnade jordbruket.

Bland dem, som deltog i debatten om lanthushållningens problem, var helt naturligt även Linné, som på mångahanda sätt ådagalade sitt stora intresse för lantbruket. I korthet skulle man kanske kunna karakterisera Linnés inställning så, att han sökte främja användningen av inhemskt odlingsmaterial, och särskilt av växter, som kunde finna användning inom manufakturerna, samt att han hyste en viss, stundom berättigad men i en del fall oberättigad och föga framsynt misstro mot nya kulturväxter från främmande länder. I sistnämnda hänseende må erinras om hans avoga inställning till potatisen.

Linnés arbete på att främja användningen av inhemskt odlingsmaterial åskådliggöres måhända bäst av hans insatser ifråga om den svenska ängsskötseln. Redan år 1742, d. v. s. tre år efter Vetenskapsakademiens tillkomst, lämnade Linné med uppsatsen »Swenskt Höfrö» i Akademiens handlingar ett intressant bidrag till diskussionen om ängsskötselns förkovran. Även om detta icke ledde till några mera påtagliga resultat, är det dock av icke ringa intresse, särskilt med tanke på den efterföljande utvecklingen.

För att rätt förstå detta inlägg torde det vara skäl i att helt kort teckna bakgrunden till den under 1700-talet mycket livliga debatten om ängsskötseln. De ägoslag, som då användes inom lanthushållningen, voro sedan århundraden tillbaka framför allt åkern, ängen och skogen. Åkern var så gott som uteslutande avsedd för sädesodling, och säden var i huvudsak brödsäd. Från ängen hämtade man vinterfodret till kreaturen, och den ägnades därför lika mycken omsorg som åkern. Skogen var betesmark.

Ängens centrala ställning framgår i all synnerhet av det uppenbarligen mycket gamla uttrycket: »äng är åkers moder». Sålunda skriver SCHERING ROSENHANE 1660 (1944): »Ängen ähr åkerens moder, säger man uthi edt gement ordspråk. Thet ähr, adt såsom ängen ähr god och stor till, så kan man hålla mycken boskap där äffter, utaff hwilkas dyngia åkeren mera gödes och bliffwer fruchtsam. Fördanskull ähr thet en husman öffwermåttan angelägit, adt han befilitar sig om myckenhet aff äng, och god äng.»

Samma uppfattning om ängens grundläggande betydelse för hela lanthushållningen finna vi i lantbrukslitteraturen ända till långt fram under 1800-talet, och även uttrycket »ängen — åkerns moder» lever kvar ungefär lika länge. Nödvändigheten av att rätt hävda inte bara åkern utan även ängen understrykes också genom bestämmelser i 1734 års lag, där det i Bygninga Balk VI. Cap. 1. §. säges: »Bonde bör sin åker wäl häfda och giöda, ängar rödia och wårda. Ware ock skyldig, ther så lägenhet är, och skog eller betesmark ej skadas, at efter handen uptaga och rödia til åker eller äng så mycket, som wäl häfdas och brukas kan, eller böte, som i 27 Cap. sägs.»

Fig. 1. »Linnés höfrö», *Medicago falcata*.
Efter Flora danica, Vol. II: Fasc. 4 (1766): Tab. 233.

Genom den urgamla hushållningsmetoden hade sålunda åkerns alstringskraft hållits vid makt genom ständig tillförsel av näring från ängen; detta hade haft till följd, att ängsmarkens bördighet avtagit. Olägenheterna av detta hushållningssystem hade börjat framträda långt före den tidsperiod, som vi nu närmast sysselsätta oss med. En och annan hade väl, bl. a. genom erfarenheter från utlandet, klart för sig, att det bästa sättet att förbättra ängarna vore att plöja upp dem, gödsla dem och så »höfrö», vanligen s. k. hösmolke. Sålunda säges omkring 1520 i den äldsta svenska jordbruksläran, PEDER MÅNSSONS

»Bondakonst» (1913-1915) bl. a. följande om ängsskötseln: »Gamblom ängiom kombir til ath the ey kwnna bära gräss, thy mos [mossa] wäxer pa them, thär til ärw thesse böther Gödhes anghen wäl, oc föris höö smölker thär wppa, mere hyälper thet at aska strös wppa ängena, thär mosit är, thy hon dräper mosith, Än tha aldra best är ath ärya äller plöya vp alla ängena oc harffwes jämpth j gen oc saas eth aar wm swa täkkis, oc höö skal slaas för än thet gräsit bliffwer alstingis mogith.»

Det framgår härav, att redan på Peder Månssons tid mossvegetationen i ängsmarkerna — en följd av markernas utarmning — var en av de svåraste olägenheterna. Detta är heller icke ägnat att förvåna, då man ju bara tog ifrån ängen, aldrig gav dess växtlighet något åter. Det bästa botemedlet var enligt Peder Månsson omplöjning och insädd av höfrö. Denna metod torde dock knappast ha varit i bruk i vårt land under 1500-talet. Peder Månsson var nämligen från sin sextonåriga Rom-vistelse starkt påverkad av italienska förebilder.¹ Redan under det femtonde seklet odlades nämligen i Medelhavsländerna, bl. a. i Italien, rödklövern som foderväxt, och det är sannolikt att ängsskötseln där bedrevs enligt den av Peder Månsson beskrivna metoden, varvid man bl. a. använde sig av rödklöver för insädd i ängarna.

Det är svårt att avgöra, vilket inflytande »Bondakonst» hade på samtidens jordbruk, men förmodligen var det obetydligt, framför allt därför att skriften förblev otryckt ända till i början av 1900-talet; den spreds sålunda endast i handskrifter. Såvitt jag kunnat finna, omnämnes icke heller i Gustaf Vasas brev, där eljest lantushållningens problem ofta behandlas, de av Peder Månsson förordade metoderna för ängsskötseln. Ej heller förekomma några föreskrifter rörande ängsskötseln i övriga skrifter från 1500-talet, t. ex. HANS BRASKS »Calendarium oeconomicum», skriven under 1500-talet men icke tryckt förrän år 1793, ej heller i »Gamble grefwe Peer Brahes . . . Oeconomia, eller Huuszholdz-Book för ungt adels-folck, skrifwin anno 1581».

Även den knapphändiga litteraturen under 1600-talet är i hög grad präglad av utländska förebilder, och det är därför svårt att få full klarhet om, hur mycket av de råd, som lämnades, grundade sig på inhemska erfarenheter, och hur mycket som var utländskt lånegods. I fråga om möjligheten att införa metoden med omplöjning och frösädd hade Rosenhane uppenbarligen inte alltför stora förhoppningar. Han skriver nämligen i läroboken »Oeconomia»: »Huru man i andra land plöijer och sår sina änger, utrotar thet groffwa och förwandlar wäppling och annadt fett gräs i stället, ähr onödigt här adt beskriffwa, äffter man dåch swåriligen bringar wårt fålk dätt till att practisera.»

Metoden att harva mossbelupna ängar och sedan beså dem med »höfrö» för

¹ PEDER MÅNSSON var i början av 1500-talet munk i Vadstena och skickades som klostrets representant till Rom, där han stannade i 16 år (1508-1524). Han hemkallades sedan av Gustav Vasa och verkade som biskop i Västerås, men då han inte hörde till dem, som i själ och hjärta gillade reformationen, kom han icke att spela någon politiskt framträdande roll.

att förbättra gräsväxten har väl ändå så småningom kommit i bruk på sina håll, och den rekommenderas bl. a. av ÅKE RÅLAMB (1690) i »Adelig Öfning».

Först under början av 1700-talet framträdde förespråkare för en enligt den tidens förhållanden verkligt rationell ängsskötsel. En sådan var MAGNUS STRIDZBERG, som i ett år 1727 utgivet arbete bl. a. framhåller, att om en äng burit hö i kanske över hundra år och aldrig blivit omplöjd, så måste den »äntlig gifwa tapt och måsrinna». Men, säger han, jordbrukarna ge sig inte gärna på ängsplöjningen, och en del förstår inte heller vad det skall tjäna till. Sedan lämnar han anvisning om hur man skall gå tillväga vid denna form av ängsskötsel och tillägger, att om varje jordägare behandlade sin jord på det sålunda beskrivna sättet, skulle man inte få höra så mycket klagomål över ofrukt samma år och avtagande bördighet.

Ett viktigt led i denna form av ängsskötsel var insådden av gräsfrö. Vanligen användes därvid »hösmöle» eller »hösmolke», d. v. s. frö som insamlats på höskullen. Många hade emellertid fullt klart för sig, att betydligt bättre resultat skulle kunna nås med bättre ängsväxter — en tankegång som f. ö. redan Rosenhane varit inne på. Han hade nämligen föreslagit, att man skulle införa lusern, *Medicago sativa*¹, men hade inte hyst särskilt stora förhoppningar om att så skulle komma att ske. Han säger: »Önskeligt wore adt man kunde bringa uthi våra änger edt slags gräs, som uthi Frankrike och Italien mycket högt skattas och kallas Herba medica, på Frantzöscha Sain foin, item kallas thet och foin de bourgoigne, och på såmlike orter Luzerne, och grand trefle, hwilket haffwer träffelige nyttigheter . . . Thet gräset will sås på hållwall och feet iord och så instängias adt ingen boskap får beta därpå. När fröet en gång bliffwer sått och rätt hanterat, så växer thet fort och sår sig siällff i 30 åhr. I Frankrike kunna the slå thet aff om åhret 4 och på såmlike orter 6 gånger, Hwad thet i Sverige will göra, står till att försökia.»

Redan under 1700-talets början anbefalles en rad olika ängsväxter, utom lusern framför allt den röda vädlingen (rödkläver), den mindre eller vita vädlingen (alsikekläver), esparsett, »Clover, Spansk Klee eller Klöfwergräs» m. fl. Av de arter, som rekommenderades, var det många, som inte hade några förutsättningar att klara sig i vårt land. Detta gäller även för de utifrån införda stammarna av röd och vit vädling och lusern. Dessa foderväxterarter fingo betydelse för den svenska vallodlingen först sedan betydligt hårdigare stammar utvecklats än de, som under 1700-talet infördes och försöktes här.

Det är därför helt naturligt, att de iakttagelser, som Linné haft tillfälle att göra rörande de utifrån införda vallbaljväxterna, inte voro särskilt uppmunrande, och det var därför han föreslog, att man istället skulle använda sig av inhemska arter. Han säger bl. a. i sin uppsats *Svenskt Höfrö*: »Första ock förnämsta för en Landtman är at han får tilräckeligit Hö, ty däraf kan han

¹ Det förefaller som om det var lusern som avsågs, fastän den förväxlats med två andra foderväxter, klöver och esparsett, *Onobrychis sativa* Lam., som vid den tiden odlades i Mellaneuropa.

föda mer Boskap, får häraf mer gödsel, häraf bättre åkrar och säd; ty ängen är åkrens Moder.»

»De mästa ängar», fortsätter Linné, »hos oss äro magre, mossslupne, med smått Gräs öfwerwuxna, som ofta swårigen betala bärgningen.»

Vissa »eftertäncksame Landtmän» ha börjat skaffa utländskt höfrö från England, Frankrike, Spanien etc. Dessa fröslag äro vanligen Saint-foin, lucerne och andra klöver. Han har ej sett mången, som haft någon båtnad av Saint-foin och lucerne.

Han övergår sedan till en karakteristik av ett antal ängsväxter:

»*Hwit Klöfwer*» växer frodigt i fet jord, förskrides utifrån. Växer också vild i Sverige, t. ex. »wid Alsicke jämte landswägen, endast i bästa Jordemon». — Det är alltså alsikeklövern, som tydligen odlades av utländskt frö, innan Linné fäste uppmärksamheten på att den växte vild i Sverige.

Spansk Klöfwer (= rödklöver) »är en art av vår röda Wäpling, men större och ej så durabel, sår ej heller sig sielf, såsom vår Inlänska».

Sparr-Klöfwer (*Trifolium stellatum glabrum*) växer hos oss »mycket swårt».

Dessutom, säger Linné, finns det många andra baljväxter, som sås av utländskt frö och ej länge stå bi i vårt klimat. Och sedan kommer han med sitt förslag.

»*Swenskt Höfrö* . . . et Gräs eller Hö, som är det profitableste för Landtmannen at så i Swerige; hwilkets rätta sänings-art jag utrönt på Gothland.» Härmed avses *Medicago falcata*. Det växer vilt, säger han, på åkerrenarna allenast, särskilt i Uppland, Skåne och Gotland.

Den som möjligen försökt så denna art på sin äng, har mött tre svårigheter:

1. att få frö,
2. att få en riktig jordmån,
3. att hålla kvar en växt, som dör efter 4-5 år.

På grundval av sina iakttagelser om artens förekomstsätt och biologi lämnade Linné fylliga odlingsföreskrifter. På hösten samlas moget frö och bevaras under vintern på svalt ställe. Sås på våren, utan att tröskas, d. v. s. i baljorna, och harvas ned. Kan slås under första året en gång, under andra året två eller tre gånger; tredje året skall det inte slås utan lämnas att fröa av sig. Sedan får det vartannat eller vart tredje år lämnas att fröa av sig, men under övriga år kan det slås två à tre gånger.

Detta »gräs, eller höfrö», övergår vida, säger Linné, allt utländskt, det kostar ingenting, det behöver inte gödslas, det tål vintrarna, och om föreskrifterna följas, håller det sig kvar hur länge som helst. Man har sålunda en svensk lusern, som är lika bra som den utländska är utomlands; den kan växa på mager jord, den ger utmärkt foder, men ständig avbetning tål den ej.

Man kan väl tryggt påstå, att detta Linnés förslag att ersätta de utländska arterna med gullusernen, *Medicago falcata*, låter mycket lockande. Det motogs också med stort intresse på många håll. Som exempel kan nämnas en i

almanackorna för åren 1745–1748 (uträknad och ställd av BIRGER VASSENIUS) intagen »Welment underrettelse för them Enfaldigom om Åkerbrukets förbättrande». I 1746 års almanacka behandlas ängsskötseln. Förf. förordar omplöjning och sådd av höfrö och säger bl. a.: »Thetta arbetet skulle man ei kunna ångra; utan få stor lust, at årligen fortfara ther med, tils hela then skrankiga och onyttiga marken blefwe en god Eng, full med klöfwer- och annor gräs och örter, til ägarens stora gagn och froma. The, som kunna sig förskaffa, från Gottland, Upland eller Skåne, Then Lärda och af Fädernes landet welförtienta Professorens, Herr Doct. Linnæi Svenska höfrö, och ther med förfara, såsom uti Sw. Wet. Academiens handlingar för år 1742 lärdt är, hafwa wisserliga at wenta sin lilla kostnad och mödo, med ymnog båtnad, ersatt och betald.»

Det »swenska höfröet» fick dock icke den framgång, som man efter de lovande förespeglingarna hade kunnat vänta — och sannolikt inte heller vad Linné själv väntat sig. Många författare, som uttalade sig om ängsförbättringen, delade visserligen Linnés uppfattning om de utländska arternas ringa odlingsvärde men omnämnde inte särskilt hans »Svenska höfrö». Sålunda inskränker sig BRAUNER (1751) till att säga, att det är onödigt att skaffa höfrö utifrån, när man kan samla det själv. Det bästa och mognaste fröet erhålles utanför högluggarna, säger han. CARL GUSTAF BOIJE, som i många avseenden var långt före sin tid, nämner icke heller Linnés höfrö i sin år 1756 utgivna uppmärksammade skrift »Säkra Rön och Påliteliga Medel til Wälmågo och Förmögenhet eller . . . Förfarna Swenska Landthushållaren . . .», i vilken han bland annat behandlar ängsskötseln med stöd av egna erfarenheter från mönstergården Ryd.

I det första svenska lantbrukslexikonet, CARLESONS »Hushåls-lexicon», som kom ut 1756, säges heller ingenting om Linnés höfrö.

HALLENBERG, som år 1757 gav ut en avhandling om ängsskötselns »hinder och hjälp», säger t. ex., att det inte bär sig i vårt land att beså ängarna med klöver, lusern och andra utländska frön. Även HEDERSTRÖM (1762) är skeptisk mot de utländska arterna. Men ingen av dem nämner Linnés höfrö.

Då BENGT BERGIUS vid Vetenskapsakademiens sammanträde den 26 april 1769 nedlade presidiet, höll han »Tal om svenska äng-skötseln och dess främjande genom lönande grässlag». Hans redogörelse för vallväxterna vittnar både om stor beläsenhet och kritisk granskning. Bland den mängd arter, som han nämner som lämpliga, återfinnes även Linnés höfrö, och Linnés odlingsföreskrifter återges tämligen utförligt. Bergius delar dock inte Linnés misstro mot utländska växter. Han säger nämligen, att allt som lyckas i sydligare länder kan väl inte lyckas här, men så småningom bör man genom inhemsk fröodling få de utländska foderväxterna hårdigare.

Linnés uppfattning om de utländska arternas olämplighet under svenska förhållanden mötte även kraftigare gensagor från flera håll. Låt mig som exempel härpå anföra en artikel i almanackan för 1773 för Lunds horisont; den kan sägas vara en god sammanfattning av den kunskap om ängsskötseln, som man

omkring 1770 kommit fram till. I mycket bygger den på Bergius' framställning, men den vänder sig mera bestämt mot dem, som avrådde från att införa växter från utlandet. Växter från varmare trakter, säger författaren, kunna så småningom tillvänjas att tåla vårt klimat. Våra sädesarter äro från början utländska. »Tänck! om aldrig någon hade welat bjuda til at försöka dem här.» Varför skulle vi inte då också försöka utländska höfrön?

Både bland vetenskapsmän och jordbrukare fortlevde dock intresset för gullusernen. I en lista med tämligen fylliga beskrivningar av viktiga ängsväxter nämner sålunda URSINUS (1772) även »Swenskt Höfrö», hänvisar till Linnés odlingsbeskrivning och ger själv ytterligare en del föreskrifter. Det förefaller dock, som om han inte hade haft någon nämnvärd egen erfarenhet att bygga på.

Egna erfarenheter ligga däremot otvivelaktigt till grund för BERGNEHRs odlingsanvisningar (1777). Han begränsar sig också till tre arter, lusern, »Linnäi höfrö» och »Wäpling». Om »Linnäi höfrö» skriver han: »*Medicago falcata* eller så kallade Linnäi Höfrö» syntes enligt författarens försök överträffa lusernen. »Wäplings- eller Klöfwerland» ger visserligen i tre år större skörd än lusernen, men måste efter tre eller fyra år upplöjas, varefter jorden får bära säd i ett par år, innan man åter kan så klöver. Lusernen är betydligt varaktigare. Han har också klart för sig, att det skulle vara fördelaktigt ur handelssynpunkt, om man skaffade fröet inom landet. Den framställning om statligt stöd härför, som han ingivit till Rikens ständer, hade emellertid ej givit resultat.

Klövern tilldrar sig emellertid alltmer uppmärksamhet, under det att intresset för lusernen mattas. Även intresset för *Medicago falcata* minskas trots Linnés stora auktoritet. Anledningarna härtill torde ha varit flera. Såvitt jag kunnat finna, blandade sig Linné inte själv i den fortsatta debatten om olika foderväxters värde, ej heller synes han ha gjort något för att främja användningen av »Swenskt höfrö». Den viktigaste orsaken torde dock ha varit den, att det var svårt att skaffa frö av *Medicago falcata*, medan däremot frö av utländska arter var tämligen lätt tillgängligt. En och annan gjorde dock berömvärda ansträngningar att skaffa frö för att få gullusernen mera allmänt odlad. Till dem hörde nyssnämnde Bergnehr, som i en uppsats 1778 redogör för sina iakttagelser rörande gullusernens varaktighet och meddelar, att han till Kungl. Patriotiska Sällskapet överlämnat $\frac{3}{4}$ tunna frö i skidor, »dem min k. Hustru och mine trenne Döttrar hafwa afplåckat, och skulle fägna dem ganska mycket om de varit de första Swenska Landt Qwinfolk som samlat Swenska Höfröet i denna myckenhet; de hafwa i sin enfaldighet trodt stunderna till samma göromål varit så gagneligen anwände, som hade de syselsatt sig med prydnaders förfärdigande». Han omtalar också, att han hade bett Linné om frö men utan resultat; sedan hade han av en händelse funnit *M. falcata* på Adelsö kyrkogård år 1751. — Vad det blev av den stora frömängd, som Bergnehr låtit sina kvinnor insamla, förtäljer inte historien; jag har i varje fall inte kunnat finna några uppgifter därom.

En anonym författare, som år 1792 publicerade en uppsats i Ny Journal uti Hushållningen, »Om den i Wermeland brukeliga cirkulation emellan Åker och Wall», har också en utförlig skildring av de för insådden lämpliga växterna. Han hade även provat »Linnés höfrö» och funnit, att det hade klarat sig bra i två år, medan den utländska klöveren endast klarat sig över en vinter och den utifrån införda lusern en icke över någon vinter.

Slutligen må nämnas, att LINDBERG (1796) bl. a. säger om lusern och sain-foin, att ingen av dem visat sig lämplig, ej heller »Linnés höfrö», som man inte kan få frö av och som dessutom hade den olägenheten, att den hade mycket grova rötter, »dem ingen plog aftager».

Under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet riktades intresset alltmer mot klöver. Då sedermera efter skiftesreformen år 1827 ängsodlingen så småningom helt avlöstes av den i växtföljden inordnade vallen, blev det klöver och timotej, som kommo att dominera vallarna, och många av de övriga ängsväxterna blevo helt glömda.

Intresset för *Medicago falcata*, som länge tycktes vara helt utdött, skulle emellertid åter leva upp, ehuru i annan form än tidigare. Genom den odling av utländsk lusern, *Medicago sativa*, som förekommit på flera håll i landet, hade spontana korsningar mellan de båda arterna uppstått. Dessa korsningar, som i en del hänseenden stodo *M. falcata* nära, tilldrogo sig säkerligen på flera håll en viss uppmärksamhet, framför allt tack vare sin hårdighet. En sådan spontan korsning var den, som sedermera blev kallad »Ultunalusern». Denna härledde sig från ett vid Ultuna vildväxande bestånd, från vilket mångfrestaren HAMPUS VON POST i början av 1870-talet insamlade frö, som sedermera utsåddes på försöksfälten. Man tar kanske inte alltför mycket miste, om man antar, att båda *Medicago*-arterna prövats vid kungsgården Ultuna, och att sålunda förutsättningsarna där varit särskilt gynnsamma för uppkomsten av spontana korsningar. von Post synes inte ha publicerat några resultat av försöken med Ultunalusern, antingen nu detta kan ha berott på, att resultaten inte varit tillräckligt lovande, eller att hans intresse fångats av andra problem. Materialet av Ultunalusern fanns emellertid kvar, och år 1904 upptogs arbetet med denna lusern av ELOFSON, som i flera årsberättelser från Ultuna Lantbruksinstitut (1910, 1911, 1913) redovisade gynnsamma försöksresultat. Men därvid blev det. Arbetena fortsattes sedan av ROBERT TORSELL (1927), som bl. a. använde Ultunalusern i förädlingsverksamheten vid Sveriges Utsädesförenings Ultunafilial. Men inte heller nu erhöles resultat av sådan art, att Ultunalusern kunde konkurrera med de särskilt ifrån Amerika införda stammarna av blålusern, Grimmstammen m. fl. Dessa stammar leda sitt ursprung från europeiska *M. sativa*-stammar, vilka under århundradenas lopp undergått en viss förändring. Bl. a. ha de genom spontan inkorsning av *M. falcata* blivit betydligt hårdigare än de ursprungliga *M. sativa*-stammarna, samtidigt som de i huvudsak bevarat dessas morfologiska egenskaper.

Under 1950-talet har emellertid återigen *Medicago falcata* och korsningar mellan *M. sativa* och *M. falcata* kommit att ägnas ökad uppmärksamhet. Detta sammanhänger därmed, att man vid Sveriges Utsädesförenings Ultunafilial under senare år sökt dra upp svenska stammar av blålusern, *M. sativa*, genom urval i de bästa införda stammarna. Man har därvid emellertid stött på den svårigheten, att fröbildningen hos *M. sativa* under de hos oss rådande klimatbetingelserna är tämligen osäker. För förädlingsarbetet har man därför sökt utnyttja korsningar med *M. falcata*. Då denna sistnämnda art ofta sätter rikligt med frö, även i Uppsalatrakten, ligger det nära till hands att antaga, att man genom en sådan korsning skulle kunna kombinera avkastningsförmågan hos *M. sativa* med frösättningsförmågan hos *M. falcata*. De faktorer, som påverka fröbildningen hos denna art, äro emellertid otillräckligt kända, och för att närmare studera fröbildningen och odlingsvärdet hos *falcata* och naturliga korsningar mellan *falcata* och *sativa* ha professor ERIK ÅKERBERG och agr. lic. SVEN BINGEFORS insamlat ett mycket rikhaltigt material särskilt från Öland, Gotland och Uppland, nämligen sammanlagt 65 familjer *M. falcata* och 58 familjer av naturliga hybrider mellan *falcata* och *sativa*, jämte ett mindre antal härkomster av både *falcata* och hybrider från Skåne, Tyskland, Alaska och Kaukasus. Den uppgift man nu står inför är i första hand att söka klarlägga fertilitetsegenskaperna hos *M. falcata* och hur dessa återfinnas i korsningar mellan *falcata* och *sativa*. Resultatet av dessa studier kan bli av stort värde såsom ett underlag för det kommande förädlingsarbetet, för vilket *M. falcata* kommer att utnyttjas. Målet kan sägas vara att söka få fram en foderväxt, som förenar frösättningsförmågan och ståndortskraven hos *M. falcata* med den morfologiska typen och stora avkastningsförmågan hos *M. sativa*. Om det arbetet kommer att ge de frukter, som man hoppas på, så skulle man kanske kunna säga, att Linnés tanke att utnyttja »Swenskt Höfrö» för den svenska foderförsörjningen åtminstone i viss mån kommer att bli förverkligad efter mer än 200 år, fastän på ett helt annat sätt än Linné tänkte sig.

LITTERATUR

Almanack 1773 till Lunds horizon.

ANONYMUS, Om den i Wermeland brukeliga cirkulation emellan Åker och Wall, jämte någre Förslag til dess förbättring och til jämwigstens befordran emellan Boskapsskötseln och Åkerbruket. — Ny Journal uti Hushållningen, Sept., Okt. 1792.

BERGIUS, BENGT, Tal om Svenska Äng-skötseln, och dess främjande genom löande Gräs-slag, hållet för Kongl. Vetenskaps academien, vid Præsidiij nedläggande, den 26 April 1769. — Stockholm 1769.

BERGNEHR, LARS, Tio års Afkastning af et Geometriskt Tunneland wäl brukad och behörigen gödd Jord, då det besås med Hwete, eller då det nyttjas til artificiel Äng. — Hushållnings-Journal, Stockholm, Okt. 1777.

- Om Foder-wäxten *Medicago falcata*, eller Linnæi Hö-frö. — Hushållnings-Journal, Jan. 1778.
- BOIJE, CARL GUSTAF, Säkra Rön och Påliteliga Medel til Wälmågo och Förmögenhet, Eller den igenom många års egna Försök Förfarna Swenska Landthushållaren, uti hwilken tillkänna gifwes det förnämsta som en Landtman bör weta och förstå, til en indräktig Landthushållnings inrättande och wårdande ... — Stockholm 1756.
- BRAUNER, JOHAN, Tankar om Åkrens och Ängens rätta Anläggning, Skötsel och Såning etc. — Stockholm 1751.
- CARLESON, CARL, Hushåls-lexicon, hwaruti det förnämsta, som angår Jordens behöriga skötande, efter Alphabetisk Ordning, är sammanletat. — Stockholm 1756.
- ELOFSON, ANDERS, Redogörelse för verksamheten vid Sveriges Utsädesförenings Ultuna-filial år 1909. — Redogörelse för verksamheten vid Ultuna landtbruks-institut, landtbruksskola och egendom år 1909. Uppsala 1910.
- D:o 1910. — Uppsala 1911.
- D:o 1912. — Uppsala 1913.
- FAGGOT, JACOB, Tanckar om Landtbruk, och huruledes Wetenskaps Academien ärnar främja dess upodlande. — Kongl. Vetenskaps-Academiens Handl. 1739.
- HALLENBERG, J. H., Finska Ängskötselens hinder och hjelp. — Diss. Åbo 1757.
- HECKSCHER, ELI F., Sveriges ekonomiska historia från Gustav Vasa. Andra delen: Det moderna Sveriges grundläggning, andra halvbandet. — Stockholm 1949.
- HEDERSTRÖM, HANS, Svar på frågan om bästa sättet at upodla mossstupna ängar, hvilken fråga af Kongl. Vetensk.academien blef upgifven år 1761. — Stockholm 1762.
- LINDBERG, CARL GUSTAF, Utkast til de Hufvudsakeligaste Grunder för Ängskötseln. — Diss. Lund 1796.
- LINNÆUS, CARL, Tanckar om Grunden til Oeconomien genom Naturkunnogheten och Physiquen. — K.V.A:s Handl. Stockholm 1740.
- Swenskt Höfrö. — K.V.A:s Handl. Stockholm 1742.
- Wästgöta-Resa. — Stockholm 1747.
- MÅNSSON, PEDER, Bondakonst (omkr. 1520). — Peder Månssons Skrifter på svenska utg. av R. Geete. — Samlingar utg. av Sv. Fornskriftsällsk., 43. Stockholm 1913-1915.
- ROSENHANE, SCHERING, Oeconomia (omkr. 1660). Utg. av Torsten Lagerstedt. — Uppsala 1944.
- RÅLAMB, ÅKE CLASSON, Adelig Öfnings trettonde Tom. — Stockholm 1690.
- STRIDZBERG, MAGNUS, En Grundelig Kundskap om Swenska Åkerbruket, först i Gemen, och sedan i Synnerhet, huruledes man genom Planterande och Jordmateriens blandande, som der til fordras, kan drifwa Sädeswäxten til en ansenlig ymnoghet, samt på ett beqwämligit sätt och genom behändiga wercktyg, detta först på et litet stycke Åker, såsom ett Seminarium til den allmänna Åkren, bruka skal ... — Stockholm 1727.
- Sweriges Rikes Lag, gillad och antagen på Riksdagen Åhr 1734. — Stockholm 1736.
- TORSELL, ROBERT, Resultat av Utsädesföreningens försök och förädling vid Ultuna. — Sveriges Utsädesförenings Tidskrift, 37. Malmö 1927.
- URSINUS, JACOB JOHAN, Oeconomisk Underrättelse at på Hårdwalls-Ängar igenom lämpeliga Växter befrämja den mästa och bästa Höwäxt. — Diss. Åbo 1772.
- Welment underrettelse för them Enfaldigom om Åkerbrukets förbättrande. — Almanack för Skara horizon utg. av Birger Vassenius, 1746.

BIRGER STRANDELL

PATRIOTISKA SÄLLSKAPET OCH LINNÉ

När Patriotiska Sällskapet instiftats 1767 med syftemål att »medelst spridande av nyttiga upplysningar uti allmänna hushållningen befrämja för riket gagneliga näringars uppkomst och förkovran», ligger det nära till hands att antaga, att sällskapet skulle visa sig angeläget att snarast möjligt söka förvärva Linné till medlem. Allt under det att ett flertal mindre namnkunniga personer och även lärjungar till Linné blevo invalda, fick dock Linné själv vänta ända till 1775, innan han vid ett sammanträde den 5 april föreslogs till inval av sällskapets sekreterare, lantmätaren ADOLPH MODEER.¹

Denne föredrog då ett »allerödmjukaste memorial», vilket som första namn upptog Linnés egen lärjunge PEHR OSBECK, vars insatser prisades i hänförförda ordalag i ett längre anförande. När förslagsställaren i slutet av sitt memorial sedan kommer till Linné, har han »inga andra skäl för honom at korteligen anförä, än dem, det han ibland lärda anses som en heder för Svenska Folket, och det han är ledamot af nästan alle Academier och lärde Societeter i hela werlden». — Det verkar som om Modeer ansåg, att det utåt måste förefalla egendomligt och för sällskapet föga rekommenderande, att Linné inte var medlem av det-samma och att detta var det enda skälet till förslaget.

Genom omröstning vid tre på varandra följande sammanträden invaldes nu förutom Linné och Osbeck även landshövdingen NACKREIJ och kyrkoherden LINDSTRÖM från Åland.

Linné underrättades omedelbart om sitt inval genom följande älskvärda skrivelse.

Till Archiatern och Riddaren v. Linné

När mäst alla lärda samfund uti werlden anse för en heder at få räkna Tit. ibland sina Ledamöter har Kongl. Patriotiska Sällskapet, hvars förnämsta syftemål är hushållning, trodt sig äga någon rätt till det stora snille, som så väl updagat och utredt naturens kännedom, hvaruppå sig all hushållning bör grunda; Kongl. Sällskapet har därföre genom enhälligt val utsett Tit till sin medlem, och beder at denna kallelse måtte anses som et prof af den högaktning sällskapet hyser för en så sällsynt förtjenst.

J. Nordenanckar²

¹ Modeer hörde till Linnés korrespondenter. Bl. a. sände han honom insekter.

² JOHAN CORVIN, adlad NORDENANCKAR (1722–1804), viceamiral och amiralitetsråd, gjorde sin gård Fliseryd (Kalmar län) till fideikommiss.

- Då Mine Herrar tackts hedra mig med den
 höga gunst att räkna mig ibland sine ledamöter,
 är jag bekymrad huru jag må uppfylla Eder
 åstundan och min skyldighet, att jag ej må
 dö en af de öwärdigste
 Mine dagar äro redan mäst framupne, Min ålder-
 dom har, som senaste hösten, förkylt alla mine
 blomster: mitt minne, min drift, min arbetsamhet.
 Stodo någon macht att uplifwa och uppvärma det
 det förtwinade, woro wiserligen denne Mine Herrars
 ärtedda gunst och upmuntran
 jag har aldrig warit räknad ibland oeconomus patriæ,
 ty jag har allenast winlagt mig att söka grunden
 till privata hushållningen, som jag sedt den wara
 grundad på sielfwa Naturens hushållning, så
 att den som ej kiänt Naturen och des rike,
 af hwilka allt till wår förnödenhet hämtas,

Linnés tackskrivelse föredrogs vid sammanträdet den 20 maj. Den är av följande lydelse.

Nådige Herrar,
 Mine Herrar.

Då Mine Herrar tackts hedra mig med den höga gunst, att räkna mig ibland sine ledamöter, är jag bekymrad huru jag må uppfylla Eder åstundan och min skyldighet, att jag ej må dö en af de öwärdigste.

Mine dagar äro redan mäst framupne; Min ålderdom har, som senaste hösten, förkylt alla mine blomster: mitt minne, min drift, min arbetsamhet. stodo någon macht att uplifwa och uppvärma det förtwinade, woro wiserligen denne Mine Herrars ärtedda gunst och upmuntran.

jag har aldrig warit räknad ibland oeconomus patriæ, ty jag har allenast winlagt mig att söka grunden till privata hushållningen, som jag sedt den wara grundad på sielfwa Naturens hushållning; så att den som ej kiänt Naturen och des rike, af hwilka allt till wår förnödenhet hämtas, liksom seglat utan både Roder och Compasse, så att den som mäst skrifwit i oeconomia privata minst förstådt.

Där emot måste jag beklaga att jag als intet hunnit winlägga mig om oeconomia

publica äller Politien, så att när den saken handlas, fruchtar jag mig blifwa en aldeles onyttig medlem.

Hos Eder, Nådige Herrar, Mine Herrar, aflägger jag all uptänkelig wördnad och tacksamhet, samt förblifwer

Upsala 1775
d 8 Maji

Mine Herrars

ödmiukaste tienare

Carl v. Linné

Såsom bilaga medsände Linné följande »Merit-Lista», som han tydiligen upprättat med särskild tanke på sällskapets arbetsuppgifter, och som givetvis är av ett stort intresse. I sin koncentrerade form upptager den en foliosida.

Merit-Lista

Att applicera Naturen till oeconomien och vice versa

Flora Lapponica	har jag rest öfwer Lappland med fiällen 1732
inedita	Rest öfwer Dalarne och Des fiell 1734
Ölands Resa	Rest öfwer Öland och Gottland 1741
W.giötha Resan	Rest öfwer Westgiötland, Wermeland 1746
Skånska Resa	Rest öfwer Skåne 1749. på desse reser haft för söftemål att kiänna Naturens producter och nytta.
Flora Svecica	Här igenom, med mera, samblat alla växter i riket, med deras namn i hwario province, samt rummet.
Fauna Svecica	äfwen alla Diur Foglar, insecter, dem jag mödosamt beskrefwit och utgifwit den första Fauna.
Gemmæ arborum	beskrefwit knopparne på träden till sin inre skapnad, och däraf lärdt hwarföre wissa slags träd bärga sig om wintrarne, andra intet
Prolepsis plantarum	påfunnit huru blommorne blifwa af bladen, och här inkommit längst i Naturens hemlighet.
Calendarium Floræ	beskrefwit i hwad ordning blommorne framkomma och mätt progressionen af sommaren; grunden till den förnuftigasta och nyttigasta Bondpractica: Skiördetiden, jernnätter, Sohlstånd, Fisklekar &c &c.
Vernatio arborum	Huru bladen i ordning utkomma på Träden. Här af rätta Sånings tiden för wårsådet.
Horologium Floræ	Hwad timma på dagen wissa växter öppna och sluta sine blommor, att se i skogen och mulen himmel hwad kläckan är; om regn skall komma den dagen.
Somnus plantarum	Sedt wissa växter sofwa om nättren, och huruledes.
Stationes plantarum	på hwad jordmon hwarie wäxt trifwes: grunden till all ängskiötsel, Bete, utländska höfrö.
Horticultura academica	grunden till all trädgårds plantering
Sponsalia plantarum	grunden till all fruchts mognande, och de fehl af des okunighet häröra
Flora oeconomica	Hwar till våra wilde växter brukas.
Plantæ officinales	Apothecare växter som framkomma wildt och de som kunna cultiveras inom riket
Plantæ tinctoriæ	Hwilka inländska växter kunna brukas till färgerier.

Plantæ esculentæ	Hwilka växter tiena till föda i dyr tid (af regeringen utgifne),
Arboretum Svecicum	Träds planteringen i riket, wildt växande.
Frutetum Svecicum	Huru Häckar böra planteras och af hwilka Buskar. den nyttigaste buske här till inskaffat nyligen. jag har ock från norra Asien i våra trädgårdar till prydnad flere än alla wij ägt för ut
Hortus culinaris	Hwilka växter planteras i köksträdgårdar på lands bygden med nytta och nöje
Flora alpina	Hwilka växter på våra fiellar kunna planteras
Pan suecicum	Hwilka växter ätas af hwariehanda Boskap och lämnas af hwario. pro vita pastorilia
Pandora Insectorum	hwilka växter ätas af hwariehanda Insecter
Oeconomia Naturæ	Naturens synnerliga hushållning
Politia Naturæ	Naturen wisaste inrättning af Skaparen
	&c &c
	med några strödde rön och afhandlingar, såsom om Honungsdag, Sandhafre, Lappsogräs, Fågräs, Tufwor, Mannagryn, wargmossa, Idträd, Hwitax, Tachamahaca, Rödwiar. &c &c inskaffat först Rhabarber et 600 alia ¹

Carl v Linné

De i denna meritförteckning anförda skrifterna, flertalet publicerade som akademiska avhandlingar under Linnés presidium, återfinnas lätt i Linnébibliografierna av Hulth och Soulsby. Från en närmare kommentar kan jag här avstå, så mycket mer som J. M. HULTH lämnat en sådan i en uppsats: Linné och Patriotiska Sällskapet, tryckt i Bibliografiska och personhistoriska studier tillägnade Gustaf Bernström 19^{15/1} 27. Sthm 1927, s. 140–146.²

Till förståelsen av de på slutet i meritlistan uppräknade »strödde rön och afhandlingar» erfordras däremot några upplysningar, som jag delvis hämtat hos Hulth.

Honungsdagg är en svamp (*Mucor Erysiphe*, Fl. Sv., Ed. II, s. 482), som angriper bladen på bl. a. humle.

Sandhafre (eller Strandråg), gräset *Elymus arenarius*, i vilket Linné vid hemkomsten från lapska resan trodde sig ha funnit ett medel att »kultivera Lappmarkerna», varom han korresponderade med landshövding GABRIEL GYLLENGRIP. Senare insåg han sitt misstag. I Skånska resan och eljest framhöll han dess värde som medel att binda flygsanden.

Lappsogräs. Som skohö använda lapparna, enligt Linnés Flora Lapponica (se Fries' övers. s. 218), företrädesvis den *Carex*-art, som nu kallas *C. ampullacea*.

¹ »och 600 andra», ett vanligt latinskt uttryck för att beteckna »en massa andra».

² Då fil. dr HOLGER WICKMAN vänligen tillställde mig en fotostatkopier av den nedan avtryckta Linnébiografien och därmed gav mig anledning att göra närmare efterforskningar i ämnet, bl. a. i Riksarkivet, där förste arkivarien STEN LANDAHL lämnade värdefull hjälp, var det mig obekant att Linnébrevet och meritlistan redan blivit tryckta i Hulths festskriftsbidrag. Det har dock synts motiverat att göra dessa dokument allmänare tillgängliga, så mycket mera som Hulths uppsats varken blivit upptagen i hans bibliografi i *Uppsala universitets matrikel* eller i Soulsby's stora Linnébibliografi. Dess existens skulle också ha undgått mig utan ett påpekande av Årsskriftens redaktör.

Fårgräs, *Festuca ovina*, »Suecis Får-Swingel, vulgo Linnæi Får-gräs» (Fl. Svec.). Omtalas särskilt i Ölands- och Gotlandsresan.

Mannagryn. I den ovan nämnda avhandlingen *Plantæ esculentæ patriæ*, 1752, liksom i den lista på nödrödsämnen, som Linné ingav till Konungen 1757 och som på befallning publicerades av Collegium medicum med anledning av detta års svåra hungersnöd, rekommenderas bl. a. fröna av gräset *Festuca* (numera *Glyceria*) *fluitans*. Utförligare om saken i Skånska resan, s. 348–351.

Wargmossa (även takmossa), en lav, *Lichen vulpinus* (numera *Letharia vulpina*), som enligt Flora Svecica hade sitt namn av att den användes att förgöra vargar, då den blandades med krossat glas och stoppades i ett utlagt bete. Enligt Linné brukades den i Småland till att färga ullgarn blått.

Idträd, idegran, *Taxus baccata*. I Fl. Svec. framhålles dess användbarhet till bågar, spjut, yxskäft m. m. på grund av dess hårdhet och seghet.

Hwitax, av en insektart, som Linné förde till släktet *Thrips*, framkallade sjukliga förändringar på vissa växter.

Tachamahaca, en drog, enligt *Materia Medica* från *Populus balsamifera*, som användes till plåster o. d.

Rödwiar, *Salix purpurea*, i Skåne på grund av sin seghet och hållbarhet använd vid läggande av halmtak samt till gärdesgårdar. Se Skånska resan, s. 252.

Rhabarber. Linné berömde sig av att ha infört odling av *Rheum palmatum*, som tidigare måste till högt pris införas från Kina eller Mongoliet, där den är inhemsk.

Linnés tackbrev föredrogs den 20 maj, och redan veckan därpå, den 27 maj 1775, deltog Linné i sitt första — och enda — sammanträde i Patriotiska Sällskapet. Ordförande var »Presidenten och Commendeuren Baron Boije».¹ Förutom denne och Linné närvaro kyrkoherdarna JOHAN och B. STENBECK, ingenjören MODEER, överinspektör FAXELL, amiralen NORDENANCKAR, statssekreteraren WALLERCREUTZ och sekreteraren ROSTELL.

Ett tiotal frågor behandlades, bl. a. angående felaktigheter vid skånska jordbruket och »anmärkningar öfwer träbyggnaders bestrykande med rödfärg så at deras waraktighet bäst befrämjas». Vidare beslöts om tryckning av »Svenska åkerbrukets historia».

I protokollet är Linné antecknad såsom närvarande vid sammanträdet, han skrev även egenhändigt sitt namn i matrikeln, men f. ö. synes han varken vid detta tillfälle eller senare ha tagit någon aktiv del i sällskapets verksamhet.

Det är onekligen rätt märkligt, att sällskapet inte velat utnyttja Linnés kapacitet medan tid ännu var. Han invaldes först sedan hans dagar redan voro »mäst framlupne», såsom han så träffande säger i sin tackskrivelse, då ålderdomen »förkylt alla mine blomster: mitt minne, min drift, min arbetsamhet».

Vad som varit anledningen till att Sällskapet så länge dröjde med invalet av Linné², torde inte vara lätt att fastställa numera. Som bekant bruka s. k.

¹ HANS HENRIK BOIJE AF GENNÄS (1716–1781), landshövding, senare president i Statskontoret.

² Man kunde av det förhållandet, att Linné i sin självbiografi (se *Egenhändiga anteckningar*, utg. av ADAM ARFELIUS, 1823, s. 68) under 1775 noterar: »Blifwer antagen att wara Ledamot af Societeten pro Patria», under det han i den fullständiga listan på sina medlemskap skriver Patriotiska sällskapet, dra den slutsatsen, att han förväxlat de båda numera helt skilda sällskapen. I själva verket stod det senare intill 1772 i samband med Svenska Landtorden, som senare ombildades till sällskapet Pro Patria. (enl. Nord. familjebok, 2 uppl.)

okända faktorer inte sällan spela in när det gäller inval i sällskap av mer eller mindre utpräglat vetenskaplig karaktär liksom vid avgörandet av akademiska befordringsärenden.

Som ett belysande exempel härpå kan nämnas, att den frejdade språkforskaren JOHAN IHRE, enligt vad ANDERS GRAPE framhållit, aldrig blev medlem av Vetenskapsakademien. Han föreslogs till inval år 1747 tillsammans med 12 andra. Av de 13 sålunda föreslagna föll 12 igenom vid valet, däribland Ihre, som på ett undantag när hade flera nej-röster (25) och färre ja-röster (4) än någon av de övriga. Men under det att flera av dem som vid detta tillfälle ratades, senare blevo invalda, tycks Ihre aldrig mera ha blivit ifrågasatt till inval, inte heller sedan han vunnit ett frejdat namn som språkforskare långt utanför sitt eget lands gränser. Detta är onekligen rätt påfallande, säger Grape.¹

Om det hittills anförda inte skulle anses vara tillräckligt belysande för Sällskapets inställning till Linné, torde ett beslut efter Linnés död vara fullt klarläggande. Protokollet för den 7 februari 1778, då 24 medlemmar voro närvarande, innehåller bl. a. som § 2: »Uplästes Biographien öfver Kgl. P. Sällskapets framlidna Ledamot Kyrkjoherden mag. Joh. Stenbeck, och wid fråga om åminnelse Tals hållande öfver dess jemväl afidne Ledamot hr. Archiat. och R. v. Linné, fann Kgl. P. Sällskapet at dermed borde efter Lagarna förblifva, äfven som att med Biographiers upläsande ansågs vara tilräckeligt, på det at Sällskapets tid ej måtte för mycket genom vidlöftighet borttagas. ...»

Biografen infördes sedermera i Sällskapets matrikel. Den omfattar två foliosidor och är av handstilen att döma skriven av Modeer.

† 197. *Carl von Linné*

Född d. 24 Majj 1707 i Stenbrohults Sökn i Småland der Fadren, äfven örtkännare, var kyrkjoherde och kallade sig Nicolaus Linnæus samt Modren Christina Brodersonia. Carl Linnæus fick således snart både hug och böjelse för örtkunskapen, wid Wexiö gymnasium fick han ock tilfälle at lära känna något af medicinska wetenskapen genom Lectorn och Provinsial medicus Rothman. Wid kgl academien i Lund, dit han ankom år 1727, begagnade han sig af archiat. Stobæi kunskaper och använde til och med nätterne at nyttja Cæsalpini, Bauhini och Tourneforts arbeten; Han förglömde icke eller de öfrige naturens Riken, af hvilka dock föga her denna tiden lärer varit samlat, emedan han år 1728 begaf sig til Kongl. Acad. i Upsala, hvilken han dock snart nog för medellöshet skull måst öfvergifva, om ej Doct. och Domprobsten O. Celsius den äldre hade mottagit honom i sit hus. Her började han tänka på sin Methodus Botan. Sexualis, som recommenderade honom så hos Botan. Profess. O. Rudbeck, at han blef antagen til Informator för dess söner samt at hålla Botan. föreläsningar, hvarunder han äfven började skrifva Bibliotheca Botanica, Classes och Genera Plantarum. Wetenskaps Societeten dersammastädes skickade honom år 1732 till Lappmarken at undersöka de der warande naturalier, der han ock gjorde skäl för sit walspråk Tantus amor florum. Wid återkomsten år 1733 höll han föreläsningar öfver mineral Riket och proberkonsten och gjorde sedan en resa

¹ ANDERS GRAPE, *Ihreska handskriftsamlingen i Uppsala universitets bibliotek*. I. Uppsala 1949, s. 220.

genom Bergslagsorterna. År 1735 reste han utrikes och tog Doctor graden i Harderwijk der han utgaf Dissertat. de Febrium intermittentium causa. Den store läkaren Boerhaave drog Doctor Linnæus til Lejden och Gronovius samt Lawson nödgade honom at der utgifwa förste gången sit Systema Naturæ. Doctor Linnæus utgaf nu äfven ock i Amsterdam dess Fundamenta och Bibliotheca Botanica, och fast än han beslutit at återresa til Fäderneslandet, lät han dock öfwertala sig at sätta den rike Cliffords samlingar från alla werldsdelar i ordning, samt utgaf derunder Genera Plantarum, Corollarium generum, Critica Botanica, Methodus Sexualis, Flora Laponica, Musa Cliffortiana och Hortus Cliffortianus. Äfwen företog han på kort tid en resa til London. Utom det at sanningen understödde Linnæi mod och lycka i Botaniqvens nya grundläggande, så bidrog också äfwen dertil at Gronovius i sin Flora Virginica och van Royen i sin Floræ Leidensis Prodrumus följde Linnæi method. Derefter utgåfwos Linnæi Classes Plantarum m. m. som ofwannämnt är. Ånskönt D. Linnæus hade tilbud at på Regeringens bekostnad antingen resa til Cap Bonæ Spei eller til Surinam såsom medicus med försäkran at sedan blifwa Professor i Utrecht kunde han icke längre qvarhållas i Holland. Reste derföre til Paris år 1738 och samma år tillbaka til Sverige. Wid Riksdagen 1739 blef honom, mot arfvode, updragit at hålla föreläsningar öfwer mineralogien och erhöill samma år fullmagt at wara Amiralitets Medicus. Kgl. Wetensk. Acad. stichtades och D. Linnæus war en ibland dess 6 förste Ledamöter och Dess förste Ordförande. Vid 1741 års Riksdag blef honom updragit at göra resor til åtskillige Rikets Landskaper och samma år erhöill han Fullmagt at wara Medicinæ och Anat. Professor i Upsala, hwilken syssla han året derpå fick tilstånd at bortbyta med Botanical Professorn Rosén. Nu uprättade han åter den förlorade Botaniska Trägården och utgaf 3 år derefter Hortus Upsalien-sis; men det blefwo för vidlöftigt at her upräkna alla hans sedermera utgifne skrifter. Igenom alt sådant blef Professor Linnæus af lärda werlden både rådfrågad och hedrad, och i anseende til sådane hans sällsynte förtjenster benådas han år 1747 med Archiaters titel, år 1753 med Riddartekn af Kongl. Nordstjerne Orden och år 1757 med adelig sköld och namn af von Linné. Wid hr. Archiatern och Riddarens afskedstagande år 1776 benådades han med dubbel lön och 2^{ne} gårdar til skänks, samt ändteli-gen då han dog år 1778 lät Kongl. Maj^{tt} sjelf allernådigst öfwer honom prägla en medaille. Flere konungar och store män i Europa hedrade honom äfwen under sin lefnad med skänker, och han war äfwen Ledamot af de fläste Europeiske Wetenskaps Sällskaper.

Sal. hr. Archiat. och R. von Linné war gift med Prov. Med. Doct. Moræi äldre doter fru Sara Lisa Moræa och hade med henne en son och fyra döttrar. Han war til växten något under wanlig längd, af stadig och fyllig kropp, med bruna och eld-fulla ögon. I sit umgänge lefwande och wänfast, i sit skrifsätt städad och qwick; han tåldte wäl icke gärna medtäflare, men antog dock deras mening då de hade rätt och hedrade dem derföre offentligten om ock de icke woro hans wänner. Han slösade icke med penningar och underlät doch icke at fägna dem som det förtjente. Hans dråpeliga förtjenster och odödeliga namn skall en tacksam efterwerld erkänna och ingen afwundens fläck någonsin kunna utplåna.

Kanske formuleringen av sista meningen i denna biografi utgör förklaringen till Sällskapetets egendomliga tidigare inställning till Linné. Var det kanske fråga om personlig animositet från någon prominent person i ledningen? Annars förefaller det rätt egendomligt med en sådan avslutning.

I bjärt kontrast till Sällskapetets behandling av Linné står dess inställning till

sonen, Carl von Linné d. y. Denne behövde inte ens någon särskild förespråkare. Redan vid det ovannämnda sammanträdet den 7 februari 1778, då Sällskapet avböjde åminnelsetals hållande över sin just avlidne frejdade medlem, hade det nämligen ögonblicket innan fattat följande beslut rörande dennes son: »I anseende til det biträde Kgl. P. Sällskapet sig förväntade af Herr. Professorerne v. Linné och Trozelii intagande, täcktes sällskapet anse dem såsom til Ledamöter anmälte.»

Nu var det tydligen annat ljud i skällan än när det gällde den världsberömda fadern!

Linné d. y. invaldes sedan genom beslut på Sällskapets tre följande sammanträden. Det blev det enda sällskap av denna karaktär han blev medlem av, och att han var ytterligt charmerad över uppmärksamheten framgår inte endast av hans tackbrev till Sällskapet utan även av att han berättar därom i ett brev till familjens förtrogne vän ABRAHAM BÄCK.¹

Upptäckten av denna Patriotiska Sällskapets avoga inställning till Linné kom för mig som en mycket stor överraskning inte minst med tanke på att Svenska Linnésällskapet sedan länge kan räkna Patriotiska Sällskapet till sina allra mest pålitliga och generösa gynnare. Dess stöd har under senare år varit av stor betydelse för vårt sällskaps verksamhet.

¹ 30 juni 1778. Brevet tryckt av UGGLA i denna årgång s. 155.

ARVID HJ. UGGLA

LINNÉ DEN YNGRES BREV TILL ABRAHAM BÄCK 1778

En av de förnämsta källor vi äga för vår kännedom om Linné *intime* är som bekant den stora serien brev, som han skrivit till arkiater ABRAHAM BÄCK, hans »bäste vän i tiden». När TH. M. FRIES under sina senaste levnadsår utgav dessa för sin upphovsman så belysande dokument, tillfördes studiet av Linnés personlighet ett material av omistligt värde. I dessa brev blottar Linné sig oförbehållsamt, med sina glädjeämnen och bekymmer, sina skiftande stämningar, sina sympatier och rancuner.

De publicerade breven uppgå till ej mindre än 523 stycken och fylla hela fjärde och större delen av femte volymen av svenska serien i Bref och skrivelser. Den tidrymd de omspanna uppgår till 35 år eller från 1741 till 1776.

Såsom Fries i förordet till publikationen (del 4, sid. iv) omtalat, finnas i KVA:s ägo även 51 brev till Bäck från Linné den yngre. Ett brev, från jan. 1778, tillhör dr BIRGER STRANDELL, två från 1780 Ihreska handskriftssamlingen, UUB. Sonen har inträtt i faderns ställe som korrespondent och brevväxlingen fortgår sedan mer eller mindre livligt ända till omedelbart före Linné d. y:s avresa till England i april 1781. (En del brev skrivna under Englandsvistelsen och efter hemkomsten ha hamnat bland Karolinska institutets samlingar.)

Särskilt livlig är korrespondensen under året 1778, främst av den anledningen, att Bäck åtagit sig att för Vetenskapsakademiens räkning författa åminnelsetalet över sin gamle vän. Detta föredrogs vid dess sammankomst den 5 december, som bevistades av Gustaf III. — Ehuru Bäck's brev, med ett undantag, äro försvunna — i likhet med breven till den äldre Linné — kan man av svarsbreven tydligt se vilka frågor han gjort.

De svar Carl d. y. riktar till sin »högtärade Farbroder» äro ofta utförliga och innehålla många värdefulla sakupplysningar och karaktäristiska drag hos hans store fader. Det är i första rummet detta, som synts göra det angeläget att göra dem tillgängliga. Ingen kände i själva verket Linné bättre än sonen, som allt från gossåren fostrats under hans uppsikt och ledning till att en gång bli hans efterträdare. Och trots tidigare tillfälliga misshälligheter hängde Carl d. y. med pietet och tillgivenhet fast vid faderns minne, vilket han kände det som en plikt att vårda.

Breven ge oss också en inblick i de förhållanden av mindre tilltalande art, som efter husfaderns bortgång rådde i den Linnéska familjekretsen och vållade ende sonen många bekymmer. — De vittna tillika om de motigheter som allt från början mötte honom, då det gällde att vid universitetet hävda det Linnéska arvet, ej minst i fråga om faderns käraste skapelse, den botaniska trädgården, som på grund av de med dess skötsel förenade kostnaderna nog var en nagel i ögat på en del håll.

Man kan ur svaren utläsa att Bäck stundom nåtts av rykten från Uppsala, som kunde tyda på att Carl uppträtt obetänksamt, och att han på taktfullt sätt uttalat sina bekymmer. En särskilt svår ställning för den yngre Linné vållades av den spänning som redan från början uppstod mellan honom och den betydligt yngre kollegan ADOLF MURRAY.

Tillsamman ge dessa brev en vida mera sympatisk bild av brevskrivaren än den hittills gängse. Han var en långt ifrån obegåvad, kunskapsrik, älskvärd och i grund och botten anspråkslös människa, vars eftermäle i allt för hög grad fått okritiskt bestämmas av samtida avundsmäns förtal. Hans olycka var, att han hade ett stort arv att lyfta, som kanske skulle varit tungt nog för vem som helst, och att han knappast hann visa vad han dugde till.

I.

Välborne Herr Archiater och Riddare af Kongl. Nordstjerne Orden

Min högtärade Farbroder.¹

En ovanlig händelse igenom det Postmästaren förlagt brefvet, har giordt at jag intet förän i dag haft den äran bekomma min Farbroders bref. — Iag har intet velat oroa min Farbroder med mina bref, så länge min Farbror ännu drog partie af landtlefverne² och borde få vara i fred, som så väl den öfriga tiden får af så mycket vara öfverhopad.

Min Far mår lika som förut hvarken sämre eller bättre som är märkeligt; iag hade tillfälle at för några dagar sedan märka, det han hade nog minne qvar ännu, då iag lämnade honom efter min introduction min oration; han läste den igenom, och som det var om den *promotion som Botaniken i sednare tider vunnit igenom Potentaterne*³, så kom det till slut något, som han intet hade hört, hvilket han marquerade, och när iag kom ut⁴, frågade derom. Litet har skiörbiugg plågad honom i höst, men som iag låtit honom bruka Syrupus Armoraciæ frigid[e] paratus, och hvilket mycket muntrat honom. — I Norrkiöping har iag hvarken varit eller årnat ditresa; IustitieRådet Lindstedt⁵ har iag vist önskad at råka, 1° för at få tacka honom för transporten af naturalier från König⁶, 2° at se hans samblingar, 3° at tiggas af honom; iag har skrifvit till hans svåger Hofqvart:mästar: Gedda, som nu är med honom i Stockholm, derom ett bref på Malmö, som der lär ligga qvar, äfven ett som ligger på Stockholms Post Contoir; uti hvilka iag velat öfvertala Honom at komma till Upsala — men iag vet förut, at det är intet svårare än till at be en Svänsk om något; iag vet huru litet min Far fått af inlänningar som hemkommit; men utlänningar giöra det gärna blott för at få namn på det de skicka, eller ock kan iag skicka dem svenska saker tillbakas, så är det qvitt, men iag skall dock supplicera min Farbroder at recommendera mig hos Herr IustitieRådet. Iag ville gärna besöka honom i Stockholm, om det intet vore för mine ovänner tillika ett tillfälle at sqvallra för vår gamla lättrogna styresman⁷, at iag reste för at skolkas. — Det är mig intet oväntadt at få höra remarque om den nödvändighet iag sagt om Cynipes till Fikon[s] foecundation; ty intet länge sedan, dock något för än iag skref mitt bref, hade iag en sådan discours med en vis, ärfaren och snart allvetande Herre med namnet B . . . n⁸, som disputerade mig detta med autorité,

¹ Då överskriften liksom underskriften är i det närmaste likalydande å de följande breven återges de endast i detta.

² Abraham Bäck ägde gården Ryby (nu Ribby) i Västerhaninge skn, Södermanland, där han tillbragte somrarna. Om denna se A. SÖRLIN i SLÅ 1949.

³ Sedan Linné d.ä:s avskedsansökan den 17 febr. 1777 blivit bifallen, tog sonen den 27 okt. introduction i ämbetet. Diverse utkast till hans inträdesföreläsning finnas bland Linnésamlingarna i London. Se även Uggla i SLÅ 1953, sid. 71 ff.

⁴ Av sonens uttryck synes framgå, att den gamle Linné ännu sent på hösten vistades på Hammarby.

⁵ Justitierådet Lindstedt har t. v. ej kunnat identifieras. Titeln, som ju i Sverige uppkom först med Högsta Domstolens inrättande, tyder enl. vad prof. T. J. Arne vänligen meddelat mig, på att mannen varit i holländsk tjänst i kolonierna. Prof. Arne, som drivit ingående studier om svenskar i holländsk kolonialtjänst, har dock icke påträffat detta namn.

⁶ Joh. Gerh. König (1728–1785), missionsfysikus i Tranquebar i Sydindien, framstående botanist, som sände Linné stora växtsamlingar.

⁷ Universitetskansler var då riksrådet greve Carl Rudenschöld (1698–1783). Han var alltså vid denna tiden nära åttio år.

⁸ Professor Torbern Bergman (1735–1784). Den berömda kemisten hade som ung först gjort sig bemärkt genom några entomologiska iakttagelser, som den äldre Linné mycket uppskattade.

iag teg straxt, oroade honom intet heller med mina skåhl; ty iag viste at hans auctorité skulle gälla, i synnerhet som han lade till att Bergius¹ sagt honom — — —; ännu mera styrktes iag af Bergii Mat: medica, då iag såg hans tanka ännu vara sådan; iag undrar väl intet at Profess: Bergius raisonerar något hårdt, och som stöter hvar och en, som känner insecternes oeconomie, men iag tror intet at insecternes är hans; iag undrade mera på honom som äger stort bibliothèque, som har tillfälle at läsa alt, citerar Hasselqvist² i detta ämnet — men iag undrar intet nu mer sedan iag läst igenom det öfriga af hans Mat: medica; ack hvad lycklig den är, som har vunnit auctoritéen i verlden! Saken är denna, Hasselqvist nekar caprification, och derpå grundar Bergius sitt raisonnement; det var intet underligt, at Hasselqvist, hvilken ej var Entomolog, nekade det (som alla tider långt tillbakas varit bekant), det var et misstag, som Fårsskåhl³, hvilken ex professo var Entomolog, uti sin *Flora Aegyptiaco-arabica* confirmerar, pag: 181: *Cynipes agunt vices hortulani, inambulando pollinam spargentes, qui calyce et flore clauso eo melius undique dividitur. Alatorum officium est alios peragrarum fructus, eosque maturare, simulque suum genus propagare.* Iag kände Fårsskåhls accuratess, som var den misstrognaste menniskia, och dess långa observation, och at han läst Hasselqvist visar dess citation, öfvertygar mig at han det noga examinerat; man skall göra den skilnaden vid det man läser om caprification: at ibland Fikon äro 3re slag till kjönen differenta; det är trän i hvilka blott är hannar, andra som äro bara honor, 3^{die} där nedra delen af receptaculum är honor, men upptill är hannar således hermaphroditer; hermaphroditerna kunna bära litet frö utan cynipes; honorne behöfva cynipes till foecundation at få hanmjöl, annors kunde der intet bli frö; och sielfva hannarne likna mognade fikor, när cynipes lägga sig i dess receptaculo och där suga som germina seminum eljest; med mera, så at ex relatis kan ingen annan conclusion blifva än at caprification är nödig och förskräckelig ökar Fikon skörden. — Iag är öfvertygat, at både Bergman och Bergius vid mit Röns upläsande⁴ sagt: *det vara ogrundadt, stackare! han vet intet bättre; han har hört sin Far säga, som charlatanerat, och med sin superficiella kundskap ett fladdrande genie, sökt inbilla folk en hel hoper*, med mera sådant; iag känner dem rät väl och oroar mig intet nu mera; kunna de vara ingrata, så må de varat; de minska intet dermed min Fars reputation; icke heller skola de äta upp mig. — Det bör derföre intet strykas ut uti min observation; om det varit påtaldt, tackes min Farbror vara gratus och säga Secreter Vargentin mina skåhl dertill. —

Med mycken vördnad har iag den äran oföränderligen lefva

s.T.

Min högtärade Farbroders

ödmjukaste tienare

C: von Linné

¹ Professor Peter Jonas Bergius (1730–1790). Hans arbete *Materia Medica* utkom 1778. Sid. 839 står: »Ad florum fecundationem nihil confert Caprificatio...» Hans och broderns stora boksamling tillföll genom testamente Vetenskapsakademien.

² Fredric Hasselquist (1722–1752), upptäcksresande, död vid Smyrna. I hans *Iter Palaestinum* behandlas frågan om den s. k. kaprifikationen.

³ Petrus Forsskål (1732–1763), upptäcksresande, död i Sydarabien. Citatet betyder: »Steklarna tjänstgöra som trädgårdsmästare genom att krypa omkring och därvid utsprida frömjölet, som så mycket bättre kan fördelas överallt, då blomman och blomfodret äro tillslutna. — De bevingades tjänst är att flytta över till andra frukställningar och bringa dem till mognad och samtidigt fortplanta sitt eget släkte.»

⁴ Något »rön» av Linné d. y. om kaprifikationen blev ej tryckt i KVA:s *Handl.*

2.

Det var en den fägnestammaste nyhet, at höra det Thunberg¹ åtminstone lefver, då torde han till nyåret kunna vara i Holland; om min h. Farbroder skrifver honom till, får iag då lof, at skicka en liten lapp med?

Mitt introductions tal ärnar iag intet trycka, det är intet här brukeligt; iag fruktar derföre at det skulle se nog underligt ut och iag derföre vara underkastad mycken critic.

König har skickat en sambling med örter öfver Ängland äfven så Mas[s]on² men ingendera har iag hört af; mån tro sådant kan i packhuset qvarhållas, utan at de låta ägare veta.

Gärna ville iag till Stockholm, men iag törs ej begära lof af Cancelleren i fruktan för afslag.

Geddan som är Lindstedts svåger, har iag i dag haft bref af, som säger mig at Hr Lindstedt lämnat frön åt mig till Patriotiska Sällskapet, hvarföre iag i dag skrifvit till Secreteraren; dessutom skrifver han: *min svåger har sin snäckesamling odisponerad, äfven en hop men [!] sällsynta djur, hvaraf han intet undandraget sig at lemna hvilka sorter, som skulle åstundas* men nämner intet om han ärnar skicka dem eller huru iag skall få se dem; månne intet Sparrman³ kunde fråga antingen Lindstedt eller Geddan derom? Han blir väl qvar någon tid i Stockholm Herr Lindstedt?

Om Thunbergs samlingar för min Far skulle till min h. Farbroder komma, skall iag be at de till mig adresseras, så iag får dem först i händerne, annars undagömmar han frönen både för mig och Trädgården.⁴

Sigill i rött lack med Upplands vapen, året 1777 och omskrift: »Isac — — — blad. Upsal.»

3.

Lindstedts samling af snäckor måtte varit den realaste han haft af samlingar. — Det var mig ganska oväntadt, då iag den öppnade at få se den så väl conditionerad, bivalvæ voro alla ihopbundne och univalvæ så rå at af många den yttre epidermis ej var aftagen; än mera surprinerad blef iag då iag till slut, när iag alt igenom gådt, fant i halmen, som iag igenom hastigheten upref, 3^{ne} stycken Vindeltrappor⁵, af hvilka den ena är större än Drottningens. Med ett ord, de fleste voro af de rarare Snäckorne.

Nu måste man snart få höra af Thunbergs hemskickade örter, iag har sedt af dessa dagars gazetter det 3^{ne} Hollendsta skepp kommit in till Dalarön, visserligen äro de der med. —

Min Far har nu några dagar varit nära at lyckta sina dagar; men har nu åter repat sig; han feck en svår Ischurie⁶, at han hade ingen ro, slemmet stannade; orsaken var

¹ Carl Peter Thunberg (1743–1828) befann sig på hemväg efter sin långa utlandsvistelse i Sydafrika och Japan.

² Francis Masson (1741–1805), engelsk trädgårdsman och botanist, gjorde för Kew Gardens' räkning 1772–74 botaniska insamlingsresor i Sydafrika, där han samarbetade med Thunberg, samt från 1776 till Kanarieöarna, Madeira och Västindien.

³ Anders Sparrman (1748–1820), upptäcktsresande, senare prof. i naturalhistoria och farmaci i Stockholm, intendent för KVA:s naturaliekabinett.

⁴ Detta var ett av utslagen av Linnés senilitet de sista åren.

⁵ Vindeltrappor, ett slags stora, praktfulla snäckor (Scalidae), som voro mycket eftersökta av tidens samlare; den s.k. äkta vindeltrappan (Scala pretiosa) betalades med hundratals kronor.

⁶ Stranguri el. urinstämma.

at [han] i 2^{ne} dagar intet feck öl, i går aftons drack han ur en hel bägere öl; (ty det är omöjligt at hindra), i nat sofvit bättre, urin går lättare och äfven expectoration¹, ögonen muntra, färgadt ansikte m. m., en besynnerlig ändring, vi försumma derföre intet nu at städse kunna skaffa honom öl; ingen ting dricker han med sådan begärlighet, det är fåfängt at få munnen från kärilet så länge en droppa är kvar.

Collegium Medicum sägs här hafva fått en ny kräftcur. Såsom Decanus lär vara min skyldighet skicka Collegium de här utkomna dissertationer? och lista på studerande?

4.

Ehuru bekymmersam denna dag mig varit, igenom den största frugtan, iag återigen varit uti at mista min Far, kan iag intet låta den förbigå medels försummelse af at önska min högtärade Farbroder med det skyldigaste och uprigtigaste hjerta ett godt slut på detta nu till slut lidande år jämte en lika lycklig början af det nu ingående. Den Högste förlänge min högtärade Farbroders lifstid i mångfaldiga år, samt låte dess hedersdagar var bekrönte med all sielfönskelig förnöjsamhet och sällhet!!! hvarjemte iag ödmiukast beder at framgent som hittils få vara förvarad uti vanlig grace och bevågenhet, hvarmed iag, näst ödmiuk respects förmälan till Fröknarne², har äran till grafven med ödmiuk vörndnad framhärda.

Upsala. d. 30 Decembr 1777.

P.S. iag fruktar nog at iag för ofta öfverhopar min högtärade Farbroder med illa ihoparafsade bref vid min Fars siuksäng, såsom detta äfven är ett der hopsmitt, hvarföre iag för dem alla på en gång ber om förlåtelse.

Min Far har denne gången haft den farligaste attaque af convulsioner öfver ansigtet ner åt hela kroppen, at iag fruktade hvarje respiration skulle vara den sista; ensam var iag med honom lämnad; ty inga medici voro i staden; nu är detta åter igen öfvervunnit, men Gud vet huru länge.

Boecler³ har nu attackveradt Medicinska Faculteten för deras visitation på Academiens och stadsens apothek, hvartill han intet varit kallad, såsom stadsphysicus; han bjuder till at der till upreta staden emot Faculteten; i synnerhet emot Murray⁴, hans declarerade ovän;

Utaf R:R:^{an} Arnell⁵ hade iag den äran förleden tisdags bekomma min högtärade Farbroders bref.

5.

Iag tackar ödmiukast för min högt: Farbroders råd för min siukliga Fader; de skola noga efterlefas; clistirerne må vara aldrig så retande göra de intet, utan flyta

¹ Upphostning.

² Bäcks döttrar Anne Sophie (1762-1848), gift Ihre och Emerentia (1763-1818), gift Oxenstierna.

³ Christian Ernst Boecler (1742-1800), akademikirurg och stadsfysikus i Uppsala.

⁴ Adolf Murray (1751-1803), förste innehavaren av den nyinrättade professuren i anatomi och kirurgi i Uppsala.

⁵ Catharina Charlotta Rudbeck (1752-1782), änka efter riksrådet Axel Arnell. Hon var i sitt senare gifte mor till den bekanta Malla Montgomery-Silfverstolpe.

bort sedan de litet innehållits; men infusum Sennæ med manna har iag gedt honom morgon och afton, hvilket lösnat väl och haft bästa värkan at giöra öppet lif. —

Dess svårare plåga är nu *pyuria Vesicæ*¹, och hvaraf den sveda och de därpå här-
[r]örande spasmer vid urins evacuerande hela tiden lär hafva haft sin orsak; mäst en gång om dygnet synes ett hvit pus komma fram, men urinen går med den svåraste plåga; han dricker nu grynsoppor, lacticinia², gelie och dylikt, med jämt afförande.

Gud gifve iag hade något ur min correspondence som kunde vara intressent, hvar-
med iag kunde roa; men [e]huru den nu tilltagit nog, är den dock pure botanisk i förfrågningar om namn på örter och om samblingar och frön; et prof deraf är medföljande bref, som iag i dag fådt till svar af Pallas³ på ett dess bref, hvaruti iag giordt honom några oppositioner på den botaniske delen af dess resa; vid hvilka iag ser honom finna sig. Iag skall supplicera, at det kunde visas för Sparrman, det som angår honom om dess resa om han dervid kan finna sig; det är länge sedan iag något hört af honom, at iag intet vet hvar han nu är. —

Med en Baron i Bruxell vid namn Poederle⁴, är iag i trägen correspondence om planteringar i synnerhet träplanteringar, som han anlägger af alla trån, som kunna fås och tåla det klimatet.

Bailly⁵ (som lär vara ledamot af Parisiska Academien), har sysselsat mig mäst, hvilken under sine speculationer öfver den gamla astronomien, som han tillägnar de äldsta asiatiska folkslagen, och vill gärna detta bestyrka äfven med botaniske skäl och tillräckna de första menniskorne post diluvium hafva bebodt den delen af stora Tartariet eller Sibirien under 49de latituden.

Murrays hetsighet med Boecler sätter Faculteten uti mycken hetta med honom som den väl kunnat vara annars förutan. Iag har ingen del deri, är och intet attackerad och ärnar således intet lägga mig derutinnan.

Min mor och syskon be om sin vördnad, och har äran till grafven med diup vördnad framhärda — — —

Uppsala d. 4 jan. 1778.

6.

i största hast med en resande, hvarföre bedes om förlåtelse.

Den högstbedröfveligaste händelse träffade mig i går medelst min i listiden högst älskade Faders fränfalle, som efter en [!] svårt arbete öfver ett dygn måste lämna sitt lif, mig i synnerhet och min mor och syskon till den irreparablaste saknad, man känner alldrig förrän det skedt, hvad man förlorat, det iag nu ärfarit, men en tröst kan vara, att på min Faders vägnar hafva vänner at räkna på, det iag är säker om Cancell:R: Alströmer, Secret^r Vargentin, och Assess: Pfeiffer:⁶

iag recommenderar mig som alltid

ödmjukaste ti

Linné

¹ Var i urinen.

² Mjölkmät.

³ Peter Simon Pallas (1741–1811), tyskfödd upptäcktsresande i rysk tjänst. Hans *Reise durch verschiedene Provinzen des Russischen Reichs* i 3 band utkom 1771–1776.

⁴ E. J. Ch. G. H. d'Olmen, baron de Poederlé (1742–1813), belgisk botanist och dendrologisk författare. Utgav 1772 *Manuel de l'arboriste*.

⁵ Jean-Sylvain Bailly (1736–1793), astronom, revolutionsman, konstituerande nationalförsamlingens förste president, död under guillotinen. Utgav 1775–1787 sin stora *Histoire de l'astronomie*.

⁶ Johan Pfeiffer (1731–1806), assessor i Coll. medicum, ägare av Mommas tryckeri och utgivare av *Dagligt Allehanda*.

d. 10 jan. kl. 2: dog M. K. Fader.

Pyuria vesicæ Sauvagesii¹ var efter min tanka dess död, hvartill bidrog dess svaga krafter

[å baksidan:]

Ingen bättre intimare vän har min Far hafvit i sin lefnad, det vore en satisfaction för vårt högstbedröfveliga hus, om tillfälle kunde äga min h: Farbroder hit vid begrafningen antingen till præstaf eller at bära dess orden; var gracieux och lät mig det veta med det första.

[*Påtecknat*: d. 11 ian. 1778.]

7.

Om Kongl. Vetenskaps Academien känt husets önskan hade den aldrig likare deras kunnat inträffa.² Det gifves ingen som längre, bättre känt min S. Fader, icke eller någon för hvilken han så lika i all sin dar till mot dödsstunden burit ren vänskap, det intyga dess bref, som han i de siste tider han kunde föra pennan utmålade, hvilka allra mäst marqvera den [o: dess] inrotade rena vänskap, at då alla krafter at både tänka, tala, röra sig [förlorats], bibehöll han likafult qvar det kära namnet på sin vän, den han alltid hade hog at tillskrifva fast han ej kunde.

Om för denna sista hederstjenst, som min H. Farbroder varit gracieux och åtagit [sig], at göra min s. Fader, hos dess änka och barn kunde öka den obligation, som vi förut emot städse visad ynnest äro skyldiga, vore det utan gränser. Det är i vår sorgbundna ställning som detta är en stor tröst.

Iag skulle intet allenast förtiena bannor, utan skam, om iag på något sät haft del i den tryckta notification³, och kallas med skäl blind om dettas många fel kunnat mina ögon echappera; den simplaste formen med all modestie upsat var i min tanka tienligast at af en änka eller barn notificera sin Mans och Faders förlust, som af verlden var nog känd, men Fruntimbers envishet och många rådgifvare i sorghus, gjorde at alt detta skulle till pricka tryckas som det var upsat; och var iag mera nögd med det partiet i den ställningen at correcturerne som voro 3^{ne} lämnades Prof. Floderus⁴, än at däri hafva någon del; utaf natvak och drag hade iag ådragit mig den allra svåraste tandvärk, at iag på ett dyng intet kunde regera mig; när iag der ifrån blef fri, var notification färdig, iag anmärkte alla felen, som föreföllo mig straxt, påstod omtryckningen, men postdagen var inne, och ingen ville stöta censor, men många påstå än, at der äro ej fel af värde; iag skulle önska kunna ha den öfvertygelsen äfven.

Lika så lär iag få disput angående min S. Faders död det medici och lära disputera mig; slaget var ej dess död, lamheten var sedan förliden sommar på slagsidan mycket minskad, och lika rörlig och värm till slut, utom tungan; men dess död var inflammation *vesicæ* (cystitis)⁵ som kanske till var full med exulcerationer hvilka supurerade

¹ Se Boissier de Sauvages' *Nosologia methodica*, 1768, p. 394.

² Vetenskapsakademien hade uppdragit åt Bäck att hålla minnestelet över Linné. Detta hölls den 5 dec. 1778 i konungens närvaro och trycktes samma år. En stor del av den yngre Linnés brev under detta år utgöra svar å Bäck's frågor under dess utarbetande.

³ I den av Linné egenhändigt uppsatta dödsnotification, som trots sonens protester trycktes, hade han skrivit: »dog af slag d. . . ». Orig.manusk. finnes i Linnémuseet.

⁴ Johan Floderus (1721–1789), prof. i grekiska, Linnés efterträdare som inspektor för Smålands nation, stod Linnéska familjen nära och förordnades som ene förmyndaren för döttrarna Linné.

⁵ Inflammation i urinblåsan.

någon tid för döden och evacuerade pus när urin skulle med den förskräckeligaste pina evacueras; men som de sista dagar ej syntes mer, men värken tilltog till dess at krafterne vore alla och kallbrand slog till, men härom får iag äran en gång mera munteligen.

Strangurie¹ och mycket slems (som var segt) evacuerande hafva längre tillbakas innan han feck slaget flera gånger varit dess plågor; mån intet materia arthritica giort skälm af sig och i senare tider dragit sig till detta ställe som slappats i dess kropp?

Min Mor och Systrar be om sin vördnad och iag är med all högaktning — — —
d. 16 Jan: 1778

i största hast.

[med blyerts:] inneliggande bref har min S. Fader under sin siukdom skrivit.²

8.

I går aftons kl. 7. begrofs min Salig: Fader i dag har dess nation³, hvaröfver Han i listiden varit inspector, varit hemma hos oss, hvarföre iag i dag intet får tillfälle hos Doctor Hedin⁴ aflägga vårt hus allmänna tacksägelse, hvilket iag nu altför ogärna försummar. —

Gud gifve at Secret: Vargentin ej blir otolig öfver, at iag til nästa post behåller Hallers notifications bref.⁵

uti staden finnes intet min S. Faders lefverne⁶, utan endast ett utkast, hvilket vore at göra Min Far mycken tort, at visa det sådant det är skrivit i samma gout som dess notification, hvilken intet Floderus kan öfvertalas at finna annorlunda än ganska vacker. Så snart vi kunna komma på landet, skal bli mit första giöromål, at leta up dess lefverne.

1778 Ian. 23

Siffran med blyerts. — Sigill VIII med svart lack.

8 a.

Ingalunda ärnar iag criticera någon, det är intet derigenom vetenskapen vinner. Ehuru Ieussieu [!] det förtiente framför alla andra, som i senare tider skrivit. Den som skulle villa göra Vetenskapen odieus, kan intet väntat [!] lättare än igenom dylik confusion om genera och species.

¹ Urinstämma.

² Detta brev till Bäck, daterat »H. 5 Dec. 1756 [!]», visar hur Linnés andliga förmögenheter avtagit. Det hittades av sonen bland hans gömmor och sändes till adressaten. Tr. Br. o. skr. Afd. I: 5, s. 239.

³ Om den undfägnad fru Linné enligt makens föreskrift gav smålänningarna berättar Samuel Hjelmér i sin dagbok. Utdrag finnes tryckt i Tidningen Upsala för den 29.9. 1903. (Dagboken numera i Uppsala Univ.bibl:s ägo.)

⁴ Sven Anders Hedin (1750–1821), en av Linnés senare lärjungar, sedan förste hovmedikus, medicinalråd. Han hade författat några minnesverser över Linné, som utkommo separat.

⁵ Linnés jämnåriga, den berömde Albrecht von Haller, hade avlidit några månader före honom. Förmodligen hade Linné d. y. lånat notifikationen om dennes död som en förebild för den latinska han ämnade utsända till utlandet.

⁶ Av Linnés självbiografi finnas flera redaktioner, skrivna vid olika tidpunkter. Närmast gällde det här den fullständigaste, den som nu är i Uppsala Univ.bibl:s ägo under signum X 274 a och av A. Afzelius trycktes i Egenh. ant. 1823.

Facult: m.e l: ledamöter speculera på sista collegii medici bref om pharmacopeen, huru de skola komma derifrån; intet heller lär de i hettan spara Boecler; Gud gifve iag med min permission kunde slippa denna retande ställningen.

Den lilla skriften har till auctor Acad:Secreter: Flygare.¹

Versen uti Dagbl: är ganska vacker, och vunnit allas beröm. Hvem är auctor? Här hafva de gissat IustitieCancelleren.

Hedins läses här med förskräckelig applaus.²

I nästa månad måste iag på min goda väns CancellieRåd Alströmers persvasion till Stockholm, då iag hoppas den hedern at få upvagta Min h. Farbroder.

Den lilla skriften är på ängelska verterad.

Til Secreter Vargentin har iag skickat et exemplar (hvilket han begärdt) af de latinska brefven.³

[Påskr.: 1778 Jan.]

Sigill VIII med svart lack.

9.

Ännu har intet min Fars Lefvernes beskrifning kunna fås igen, den måste vara på landet, hvarest i nästa vecka då vi ärna oss dit skal efterletas. Det är ingen ting i verlden, som iag kan hålla hemligt för min Farbroder; så mycket mindre uti Min Fars bref, utan skola de alt för gärna stå till tjenst at igenomläsas, så snart iag får dem i mit våld; när iag reser til Stockholm, som lär intet kunna ske för än i slutet af månaden, skal iag biuda till att taga med mig så mycket, som möjligt är.

Iag tackar ödmjukast för offerten om rum hos min h: Farbroder; men iag tror det vara bäst at iag bor på 3 tunnor⁴, hvaräst rum äro tingade, iag är då intet långt ifrån min Farbroder, och då intet generar någon, som iag intet torde kunna disponera mig at i rättan tid om aftnarna vara hemma. Iag hade endast ärnat vara en dag i Stockholm för at råka Alströmer⁵, men iag kan väl förlänga den till några dagar.

Ännu vet iag intet om Min Fars Herbarium faller til mig efter dess disposition, men väl Bibliotheqvets och alla dess öfriga samlingar⁶; vore min mor och syskon billigare emot mig, justare jugerade; så borde iag ändå kunna hafva hopp at det få, om det än vore emot disposition; det vore en mycken hjälp för mig, och äfven conservation för min S. Fars reputation, (som annars i en främmande hand, som hade lust at criticera honom, skulle lida mycket), men det är svårt för mig at föreställa dem detta; egen

¹ Redan dagen efter Linnés död utkom en liten, nu mycket rar skrift på prosa, vari i form av en dröm skildras hur Linné »högt över stjernorna» möter Naturens gudinna. Avtryckt hos Afzelius, sid. 235. — Gustaf Flygare (1743-1805), akademiskreterare, senare professor, stod Linnéska huset nära och väntades bli måg i familjen.

² S. A. Hedins nämnda minnesdikt på 23 verser, begynnande med orden: »Så har vår Sol sin bergning hunnit!» — Justitiekanslern, som man tillskrev versen i Dagbladet, var den som skald kände J. W. Lilliestråle (1721-1807), justitiekansler 1772-1779.

³ Syftar antagligen på den av Linné d. y. utsända latinska notifikationen om faderns död.

⁴ På källaren Tre Tunnor i hörnet av Drottninggatan och Klarabergsgatan brukade även den äldre Linné taga in, när han ej bodde hos Bäck.

⁵ Claes Alströmer (1736-1794), Linnés lärjunge, friherre, kansliråd, var en av Carl d. y:s nära vänner.

⁶ Då Linnés testamente öppnades visade det sig, att sonen, enär han fått professuren, icke skulle få någon del i jordegendomen. Av lösegendomen tilldelades honom lika del med systarna. Herbariet och det större biblioteket skulle säljas till dottrarnas förmån, under det sonen skulle få de övriga samlingarna samt den mindre boksamling, som stod på Hammarby.

ambition at intet synas för mycket intresse och öfvertygelsen, at den förestälningen af mig ej skulle tagas på rätta sidan, afhåller mig derifrån.

Ups: d. 12 Febr. 1778.

Sigill VIII (svart lack).

IO.

På det ödmjukaste tackar iag för min högt^e Farbroders gracieusa offert; Gud gifve at iag intet incommoderade på något sätt. Iag skrifver i dag återbud till mina tingade rum på 3 tunnor.

Det blir et rågadtt nöja hos min h. Farbroder at tillika få ögna Södersjö örterne, som iag med så mycket retelse förut sedt hos Dr Sparrman.¹

Iag tviflar nog om at kunna föra med mig mera af min Fars correspondence än endast de bref han under sin siukdom fådt, hvilka man i dess Bureau funnit ihoprullade af honom sielf. Men så snart delningen är förbi, hoppas iag väl at de komma i mina händer, då de skola stå alla til tjenst at ses.

Mina medarfvingar biuda til at i alt hindra mig at komma till något och misstänka alltid, så snart något av mig begäres; Flera gånger har iag begärt min Fars lefverne, hvilket helt vist finnes i dess rum, äfven har iag begärt ut dess bref för min h. Farbroder, hvar på de svaradt det förra intet finnas, och at de intet villa röra de sednare. Nog har af dem dess vita blifvit efterletadt, men i salskap med dem som intet mera förstå sig derpå än Fruntimbren.

Iag skall be, at om Herbarium intet omtalas så länge; ännu är för mig hopp at det kunna få, det är lyckligt at mina systrar fådt 2^{ne} förmyndare som äro litterate (Prof: Floderus och Ekman²), de äro aldeles emot at Herbarium skall gå ifrån mig, och finna äfven at en sådan dispositions värkställande skulle vanrykta huset; min tillkommande sväger³, som har Fruntimbrens förtroende, tyckes icke heller vara mycket deremot; Råttorne har giordt en faselig skada på dess örter, torde hända at äfven dess correspondence skadas; ändå får iag ej komma dertill. Detta pröfvar mit humeur mer än något, men hvad är at göra, ty alt både — — — [sic] måste vika.

Dessa dagar har iag med mycken upmärksamhet läst Kongl. Vet: Acad: sista qvartal, undrat och undrar än — — [sic]

Ett nytt vackert värk med skiöna figurer på menniskiodelarna med starka microscoper considererade, hvarigenom många för obekante delar äro funne, är uti Neapel af Turra⁴ utgifvit och mig skickadt, tillika med et värk om Neapolitanske mineral vatnen. Förra posten hade iag bref derifrån, med en hel relation om deras i siukdomarne där brukelige methodi medendi;

Ifrån Frankrike har iag fådt frön, ifrån Danmark gräs; men Danskar och Tyskar bryr iag mig ej stort med hädanefter, de äro mycket lika Svänkar.

Montin⁵ är ej mera nögd med Thunberg; illa af Thunberg, om han är ingrat, emot den som bjudit til at göra honom så godt som hans vilkor kunnat

¹ Avser de växter, som hemförts av Forster och Sparrman från världsomseglingen med James Cook.

² Emanuel Ekman (1737-1801), då e. o. prof., senare professor Borgströmianus.

³ Samuel Christoffer Duse (1748-1825), akademiombudsman, var förlovad med Linnés yngsta dotter Sofia.

⁴ Antonio Turra, italiensk botanist och läkare, korresponderade även med Linné d. ä.

⁵ Lars Montin (1723-1785), provinsialmedikus i Halmstad, samlade ett stort herbarium, som nu finnes i Riksmuseum.

Ibland de sista Min Fars bref är et ifrån Thunberg, hvarjemte är botanisk observation en på svenska och en på latin, ämnat at inlämnas till Vet: Acad: eller Upsala Societeten; det är om begge Species af Brödträdet, figurerna derpå hos Rumphius ganska bra och bättre än andra, hvarföre Thunberg endast har beskrifningen, Synonyma och dess indianska nytta.¹

Upsala: d. 20 febr
1778.

[*In margine:*] I dessa dagar berättade mig Comminister Sparrman², at dess Broders örter skola flyttas till Stockholm. —

Acad: Rector Melander reser om måndag till Stockholm, för at skaffa Professorernes penningelön fördubblad³; Ännu lär iag vist förblifva 8 dagar qvar i Upsala, innan iag får resa.

II.

Nästkommande Onsdags afton ärnar iag äga den hedern at upvagta min högtärade Farbroder, därest icke vädret den dagen skulle bli för elakt.

Jag tviflar nog at kunna hafva med mig min S. Faders lefverne. Det anatomiska värket har iag ännu intet fådt, lär intet kunna få det förrän fram i sommar.

Abbe Roziers bok⁴ har iag intet sedt, men flere andre hos hvilka figur fins på Brödträdet, hvars frukt äro alltid utan frö, och endast receptaculum intamesceradt likasom på ofocunderade Fikon. Thunberg har beskrifvit både det cultiverade sterila och det vilda fertila, hvilket senare är endast en varietet af det Forster beskrifvit⁵; dessutom har han ett species til beskrifvit med hela blader, hvars figur finnes äfven ganska vacker hos Rumphius; Iag har i mit egit herbarium exemplar af begge slagen. Indianerna äta receptaculum af det sterila som bröd, men af det vilda steka de dess stora nötter som Castanier.

Thunbergs observation är ganska accurat och ej vidlyftig, den iag skall taga med mig.

Hvad iag undrat på Acterne är på den underliga Granen⁶, hvilken ser besynnerlig ut.

Canc: Alströmer har skickat mig mina observationer om Arum⁷, med anmärkningar på fel i Svenskan, dem iag gärna medger, om de öfrige har iag utbedt mig få conferera med honom i Stockholm.

Min S. Far har i sin disposition lämnadt mig alla dess samlingar, utom Herbarium,

¹ Denna beskrivning på brödfruktträdet av Thunberg synes ha förblivit ottryckt.

² Nils Sparrman (1738–1809), komminister, senare kyrkoherde i Hökhuvud.

³ Detta skedde på kanslers förord genom ett Kungl. Maj:ts brev av 13 mars 1778 på sådant sätt, att professorslönen, 1 425 dlr kpmt, fick beräknas efter 9 daler på riksdalern i st. f. den gällande kursen, som var 18. Anledningen var myntrealisationen av 1777.

⁴ François Rozier (1734–1793), abbé, botanist och jordbruksreformator.

⁵ Johann Reinhold Forster (1729–1798), tysk naturforskare, medföljde jämte sin son på James Cooks andra världsomsegling. Blev slutligen prof. i Halle. Utgav flera arbeten om Söderhavets växter.

⁶ I KVA:s Handlingar ingår en Beskrifning om den svenska slokgranen (*Pinus viminalis*), inlämnad av Claes Alströmer med beskrivning av Anders Sparrman.

⁷ Bland Linné d. y:s manuskript i London finnes en växtbeskrivning »Arum (pictum)» med påteckning av P. J. Bergius: »Bägge dessa species af arum [näml. pictum och muscivorum] förtjena att införas i K. academiens Handlingar.» Så skedde dock icke, men de upptas i Suppl. plant.

och en syst. del i lösa ägendomen men intet i fastigheten; Så får iag all tid lida; men nyss har iag hört at Consist: Acad: lär taga i detta, som de lär hafva min S. Fars försäkran at iag skall ha alla samlingar; dylikt skal äfven vara uti CancellersCancelliet gifvit när iag skulle bli Professor.¹ Detta torde kunna hjälpa mig något. Nog har dette bekymrat mig en tid, och kostar mera på mig, än alt hvad iag lidit.

Ups: d. 27. febr. 1778.

12.

Nästkommande Fredags afton hoppas iag äga den hedern infinna mig hos min högtär: H^r Farbroder. Gud låte mig intet blifva på något sätt till last.

Jag längtar oändeligen at se Thunbergs japanske örter; Montin hade iag förleden post bref af, at han endast väntar på forvang at afskicka mina, det lär således dröja ännu något innan de komma.²

At min S. Fars characterer på americanske örter äro bättre har han at tacka Iaquin, Brown och flere³, hvilka dem så noga beskrifvit, då han varit nödsakad at af indianske eruera deras; indianske örterne äro af de ländernes hetta de allra svåraste at kunna upmiuka, sedan de en gång blifvit torkade, så at blommans skapnad skall ses; merendels äro de framför andre af mahl skadade.

Min S. Fars hemlighet at determinera Genera, så at ej species blifva genera? var ingen annan, än vanan at känna af externa facie örterne; Han geck därutinnan derföre ofta ifrån sin egen method, så at variation uti numero partium störde honom intet, om character generis ändå kunde bibehållas; detta göra intet utlänningar, utan så snart en ört har different klyfning i corolla, calyx, eller numerus staminum och pistillorum varierar formerna de deraf ett nytt genus; derigenom blifva otalige genera; så har Aublet⁴, Forster och flera giordt. Om det var möjligt, biöd han till grunda character genericus på fruktens delning, at alle de species som constituerade ett genus hade lika frukts skapnad. Det samma har iag i min Mantissa⁵ tagit till grund, och hvarföre Forsteri genera lida något; hvarom iag underrättadt Forster, som torde hända dermed intet varit nögd, och hvarföre iag på en tid af honom intet haft något bref; dessutom skickadt mig beskrifningar på djur och örter, at insätta i Mantissan, det iag icke eller kunnat ingå uti med mera får jag ha äran at munteligen — — —

[Påskr.: 1778.]

Obekant sigill, borgerligt: »C. T.» eller »C. F.».

¹ Redan då Linné föreslog sonen till den nyinrättade demonstratorsbefattningen, framhöll han, att denne bleve ägare av hans samlingar. Detta upprepades i hans anhållan hos kansler om professorsfullmakt för sonen 1763.

² Thunberg hade från Ceylon enligt brev från Batavia 15.6. 1775 hemsänt växter från Japan till Montin avsedda både för denne och Linné.

³ Nicolaus Joseph Jacquin (1727–1817), botanist, född i Holland, gick i österrikisk tjänst och gjorde bl. a. på kejsar Frans I:s bekostnad en botanisk forskningsfärd till Antillerna och Sydamerika. Resultaten publicerades i *Enumeratio systematica plantarum* &c. 1760. — Patrick Browne (1720–1790), engelsk läkare och botanist, förf. till *The civil and natural History of Jamaica* 1756. Hans herbarium köptes av Linné 1758.

⁴ J. B. Ch. F. Aublet (1720–1778), fransk botanist.

⁵ Det var ursprungligen avsett att det arbete om nyfunna växtsläkten, varmed Linné d. ä. på sina sista år sysslade och som sonen sedan kompletterade och utgav 1781, skulle kallats Mantissa liksom två tidigare utgivna dylika böcker. Den slutliga titeln blev emellertid *Supplementum Plantarum*.

13.

Så snart min öfverenskommelse med medarfvingarne blir slutad (som iag hoppas snart), och i Hofrätten stadfästad, skall mitt första giöromål vara at efterleta manuscriptet till Vita; iag tviflar at Murray det har, han har intet alt, hvad han skryter af¹; icke heller parenterar han öfver min Far, om icke i någon tysk gazette.

Tackar på det ödmjukaste för recommendation hos RR. Scheffer²; det är alltid lyckligt, at hos den Herrn vara recommenderad. —

Får iag herbarium efter min Far, säljer iag mitt, för att något kunna lindra min accord summa; det skall väl göra något afdrag på 8000 d^{lr}. — Iag mins intet om iag berättat, at sedan min hemkomst iag fått Millers splendida värk, hvilket är nästan vackrare än Ehrets, uti imperial folio. Titeln är *Illustratio Systematis Sexualis Linnæi per Iohannem Miller*, med en prägtig tafla frammanför, hvar öfver han satt min S. Fars portrait en medaillon, något likt; mit emot är Miller sielf en medaillon med underskrift aspicie, ut aspicias, inunder stå Flora och Pomona, omkring hvilka menniskior af alla 5 verldenes delar, ganska splendidt. Några af min S. Fars bref till auctor skrefne, senare åren, äro i förtalet tryckte.

Iag har hört at Vetensk: Acad: köpt en [!] splendidt värk om Conchylier för 1000^{d^e} daler; iag regretterar mycket, at iag det intet feck se hos Secret: Vargentin.

Nu lär Sparrman vara nögd, att han vunnit sitt ändamål med De Geers samblingar³; det är ganska väl, at de blifva conserverade. —

Intet utdelar Colleg: Medic: några exemplar af Apothek:Taxan till landsorterne? Van Royen⁴ hade iag i dag bref [från] som offererar mig frön och örter.

Ups: d. 21 apr: 1778.

14.

Historia facti vid Rotherams Dissertation⁵ är denna. Rotheram arbetar ut en Dissertation, med hvilken han tillika ville valedicera Academien; som hans resa nu dageligen nalkades den utsatta dagen, då den ske måste härifrån, så hade han brottom; dissertation blir mig lämnad, såsom nu varande decanus. Min skyldighet hade varit at den straxt påskrifva. Hvarföre man tillägnat sig rättighet at censurera är, at ungdomen ej skulle skrifva något emot Regering och Kung; för at få 18 d^r R^{mt}, detta är en

¹ Adolf Murray har dock tydligen någon gång haft tillgång till Linnés självbiografi och gjort en avskrift av denna, vilken nu förvaras å Uppsala Univ.bibl. (Sign. X 274 d). — Linné d. y. var ej angelägen att Murray skulle parentera öfver fadern. T. v. åtgjordes heller intet i saken, men hösten 1779 upptog M. saken i konsistoriet under framhållan av att uteblivande av parentation väckte undran. Någon sådan blev dock aldrig hållen.

² Carl Fredrik Scheffer (1715–1786), greve, riksråd, var under Gustaf III:s första regeringstid en man av stort inflytande.

³ Entomologen frih. Charles de Geer dog 7 mars 1778. Hans änka skänkte hans stora naturaliesamlingar på Leufsta till KVA:s nyinrättade museum, öfver vilket Sparrman samma år fått uppsikten.

⁴ David van Royen (död 1799), prof. i medicin i Leiden. Brevet är daterat »prid. id. Martii», d. v. s. 14.3. 1778.

⁵ John Rotheram (1751–1787), Linnés ende engelske lärjunge, senare prof. i St. Andrews, Skottland. Han disputerade innan hemresan på en av honom författad avhandling *Meditamenta nonnulla de variolis*. — Fakultetens decanus har alltjämt att med sin påskrift »vidi» (jag har sett denna) intyga att avhandlingen får »spikas».

rättighet som de här, utan lof bibehållit, och därför Juridiska Faculteten lämnadt den såsom olaglig; men iag behöll Dissertationen, lämnade den till Sidren¹ (intet af skyldighet men blott af höflichkeit) såsom Professor i den delen av medicin och at den igenomläsa och honom den lämna till Murray, det han giordt; ty Murray med sin vanliga — — höflichkeit kom sielf till mig och återlämnade Disputationen; deras svar var, at det väl geck ann, fast hans skäl voro nog otillräckelige at bevisa dess otroliga sats med, *at man intet kan hafva koppor utan exanthemata*; Iag skrifver därför på vidi och namnet; de taga därför det partiet at förekomma dess ventilerande, dermed at respondenten tillsäges af Sidren at intet få respondera, som han intet præsterat examen theologicum; när Theologiska Faculteten härom frågades, svarades at det var intet desideratum af den, som speciminis loco responderar. Rotheram feck emellertid ingen respondens, ty alla af Murray och Sidren afskrämde, han trycker därför och tillsätter ett företal med titel, som medföljer löst; Sidren får höra detta eller M., men Sidren kommer till mig het, förifrad, begär af mig at få Facultet, ty Rotheram skrifvit på Dissertation cum adprobatione Facult. Med., och ber mig för allting låta förbjuda exemplaren hos Bokbindaren: det förra lofvade iag han skulle få neml. Facultet kl. 5 samma dag; iag skickade Bokbindaren bud, at ej lämna ut något exemplar, detta senare steget finner iag nu efteråt, var af mig ganska oförsigtigt giordt, alldeles emot iag; men det lyckades nu. Facultet blir, men protocollist fattades, ty Acrell² var intet i staden; till Faculteten upkallade iag Rotheram; Faculteten uppehölls länge med at höra huru det tillgeck uti Tyskland och Italien etc.; iag föreställte Faculteten at dess pretentioner var obillige, olaglige och ovanlige; och at det för oss intet vore exempel at ta af utländska academier, som vore svänske, utan at vi hade svänksa lagar at lyda, såsom 17 § i Tryckfrihetsförordningen, där det är vid det strängesta förbjudit någon inskränkning och uttydning³; at detta ordet intet var ovanligt visade iag med flera disputationer på hvilka detta står; äfven i Medicinske Faculteten ventilerade, hvartill Murray äfven begaf sig at det tillåta passera och änteligen Sidren; iag inkallade emellertid Rotheram och böd till at öfvertala honom i Facultetens närvaro at intet uti sådant lapprå vara difficil; at endast ändra ett ord, men det var omöjligt, han förebar sin ledna chichan, men och som ännu öktes, om hans camerater skulle se honom äfven nödsakad at ändra detta, som andra utan påtal eller minsta observation eller med intet mera rättighet fådt lof at nyttia; Han vände sig till Sidren och reprocherade honom för sitt uppförande emot honom sedan han till Sverige kommit; Sidren lämnade honom reparation och bad honom om förlåtelse, at det hinder han giordt har ej varit af upsåt at honom hindra, men at han trodt det intet annorlunda varit förut händt och Sidren biföll äfven detta faseliga ordet, hvaröfver han satt hela staden i tal, giordt Decanus besvär, och den stackars Rotheram kostnad och tidspillan. Consistorium visade deremot dagen efteråt Rotheram all höflichkeit och licentierade honom (som utlänning) ifrån alla de skyldigheter inländska disputande äro ålagda, med det at tiden till spikningen förkortades, at få välja hvad dag han ville, at få utdela så många disputationer han behagade m. m.⁴; så olika tänker Melander och flere emot Sidren och Murray; som tror alt skall benas som ramuli nervorum⁵.

¹ Jonas Sidren (1723–1799), professor i praktisk medicin.

² Johan Gustaf Acrel (1741–1801), var då med. adjunkt och tjänstgjorde som fakultetens protokollist.

³ I den av Gustaf III 1774 utfärdade tryckfrihetsförordningen heter det i § 13: »... ingen ... skall sig understå någon den ringaste förtydning eller inskränkning af detta Vårt nådiga förordnande tillstyrka, mindre at af egen myndighet til en sådan inskränkning i mer eller mindre måtto göra försök».

⁴ Genom att nationerna hade rätt till exemplar för utdelning bland sina medlemmar kunde antalet gratisexemplar uppgå till 600 à 700.

⁵ »Nervtrådar.» — Murray var ju anatom.

Hvad annat har iag kunnat giordt? om det vore at omgiöra, kunde iag ej annorlunda. Hvad orsak kan vara, at tala om mig derföre illa; Iag borde derföre tvärtom haft beröm, at härutinnan agera just, om man bör ha beröm för det man gör sin skyldighet.

Jag har intet agerat af illvilja eller för at reta collegier; iag känner nog min svaga reputation, at iag intet har råd at öka den med konst och intriger; Icke heller af snålhet, ty för censuren har iag ingen styfver emottagit; icke heller af räddhåga eller at vinna Rotherams vänskap, som icke kan intressera mig mycket af den som nu reser ur landet och kanske snart intet i verlden existerar.

Men det var min skyldighet som Decanus at conservera honom vid rättigheter han efter lagar och constitutioner äger, hvilka han äger i disputerande lika med andra medicine doctorer. —

Det blir hans sak at om onsdag försvara den här publice, iag ville önska at vederbörande skickade sig då som lärare anstår vid ett lärdomssäte, och ej som från gröna gången¹; nog skall de få opponera, nog tror iag han försvarar sig, men ovettiga och oanständiga få de icke vara. Jag är öfvertygad, at Rotheram hedrar Faculteten mera än någon annan utlänning, som i Upsala blifvit promoverad; men han skall förföljas derföre at han hitkommit för min S. Fars skuld at lära NaturalHistorie, at han af Acrell lärdt medicin och under honom öfvadt sig i practique; och intet bevistat Murrays dissectioner;

Det är blott at villa visa sin myndighet emot dem som våga studera Natural Historie, dem de med så mycken nit söka implanta vara onödig.²

Det torde den vara som finner kanske Rotherams dissertation så vacker som Meditam. Siphil.³

Täcks Min h. Farbroder vara gracieus och anmäla min vördnad hos min bästa vän och Protector Cancellierrådet Alströmer och dess Fru; iag hade länge redan ärnat skriva till honom, men som iag dageligen väntat på slut igenom underskrifter med mina syskon har iag villat spart till dess. I dag hade iag nu eljest ärnat sedan iag feck min Farbroders bref, men iag har 2^{ne} collegier efter middagen hos mig, och för djeflarnes skuld vågar iag intet försumma något, så at iag derföre intet i dag kunnat skriva.

Jag hoppas at detta brefvets slarfvighet liksom alla andras excuseras!

Familjen är på landet flyttad, iag skall om Söndag bjuda till at komma ut för at få min S. Fars manuscript till Lefvernes Histor[ien].

Upsala d. 2 maji
1778

Har Herrarna i Stockholm intet hört historien emellan Murray och Boecler, då begge Tyskarne skulle stielä et foster och Boecler var prompt och skar ut det och sade åt Murray: Sint mihi præmia furti etc.⁴ På annan facon handterade min S. Far utlänningar; vi torde nu sakna dem.

¹ Gröna gången var en plats vid Slussen i Stockholm, där fiskmånglare o. d. höllo till.

² Otivelaktigt har Murray som lärare i det tidigare ej företrädda ämnet anatomi varit angelägen att hävda dess betydelse på bekostnad av naturalhistorien, som under den äldre Linné helt naturligt kommit att taga stort utrymme vid de blivande läkarnas studier.

³ Härmed syftas tydligen på en avhandling Nonnulla circa methodum Luis venereae curandae meditata, som 1777 framlagts med Murray som preses och Per Dubb som respondens.

⁴ »Vinsten av stölden må tillkomma mig.» — Murray var son till tyske pastorn i Stockholm. Boecler, som var son till en hantverkare i Stockholm, var nog också av tysk härstamning.

15.

Ännu har intet min mor varit i staden, icke heller iag varit på landet; men skall ännu med mera alfvara efterleta min S. Fars lefverne innan iag reser till Stockholm, at kunna då hafva det med mig.

Jag är en af Deputerade som skola till Stockholm at tacka Kongl. Majt för fördubblingen af lönerna¹; hvilka skola resa härifrån nästa Torsdag; på 3 tunnor har iag tingat mig rum, för at kunna vara min högtär^e Farbroder nära.

Ups: d. 30 maj
1778.

Sigillet borta.

16.

S. H. T.

min högtärade Herr Farbroder

Min mor har lofvat med det första skaffa min Farbroder min salig Fars lefverne; hon är sielf på landet, men det måste ligga i staden, derifrån [!] at komma hennes siuklighet hindradt henne;

Rotheram præsiderade i onsdag från 9 till $\frac{3}{4}$ till 2, då iag slutade acten; det gick väl för sig, ehuru det sades, at flere voro mot honom af M. beväpnade.

Prof. Murray var förskräckelig allarmedad öfver 2^{ne} bref han fått, ett ifrån Cancelli-råd: Alströmer, och det andra från en herre, den han ej ville nämna, med förebråelse för sin conversation med mig; till alt detta supponerade han Rotheram vara skulden; Han grufvade sig vara illa ansedd, och misstänkt för elakt hjerta etc., gjorde vänskap och bedyra sig ej ett steg vetandes villa göra mig emot etc. Således äro vi nu vänner, så länge det kan vara;

ArchieBisk:² plågas med en envis obstruction, och emellanåt äfven obstructio urinæ, krafterne aftaga, ser svagt ut.

Assessor Vahlbom³ är här och ärfver.

Upsal: 1778.

[*In margine*.] Cancellierådet Alströmer lär nu vara borta? hvarföre iag skrifver till honom på Medevi.

17.

Nu har iag slutadt accord om Herbarium och alla min Fars samlingar. En ny kostnad göra mig nu de många oinbundna böckrens inbindande, men det hjelpes ej. Örterne har iag inflyttadt, nu har iag fult göra ifrån morgon till afton, så iag om aftonen är trött som en arbetskarl.

Gamla Forster har iag nu åter haft bref af, som lofvar mig af sine Südsiöväxter, men Gud vet, när de hinna komma.⁴ — Mantissan blir nu mit giöromål, den lär göra mig känd, Floran⁵ intresserar ej så utlänningen, men till Mantissan ville iag gärna

¹ Se ovan s. 149 not 3.

² Carl Fredric Mennander (1712–1786), tidigare biskop i Åbo, var sedan 1775 ärkebiskop.

³ Johan Gustaf Wahlbom (1724–1808), provinsialmedikus i Kalmar.

⁴ J. R. Forster (1729–98), tyskfödd naturvetenskapsman. Medföljde liksom A. Sparrman på Cooks andra världsomsegling 1772–75.

⁵ Det förefaller som om Bäck satt i fråga att Linné d. y. skulle ge ut en ny upplaga av faderns svenska flora.

ha Sparrmanniana och Thunbergiana; om de senare är Montin åter jaloux, iag tror ej at Thunberg vore emot at iag finge de örter, som voro min S. Fader ämnade men nu ligga hos Montin.

Musa paradisiaca¹ blommar nu; Min S. Fader skickade alltid frukten till Hofvet, månne Konungen skulle anse en sådan present nådigt? eller skall iag låta det vara ogjordt.

Hade iag drögt längre, hade iag kanske intet fått Herbarium; Montin skrifver mig at Banks² derföre vill ge 14 a 1500* dl^r silfv: mynt.

Odat. 1778.

* Siffrorna otydliga.

18.

inneliggande papper lærer tillhöra min Salige Faders lefverne.

Nu äro Mutis mexicanske [!] skickade växter emellan Upsala och Stockholm och väntar iag nu med största begär, at få dessa öppna och examinera.³

Fransoserna har nu hedradt mig med frön och bref änteligen; ibland dem har iag fått ett bref, som är ganska vackert från en Madame du Gage de Pomereul i Paris⁴, hvilken är så stark botanist at det arbetar i gräsen; jag skall skickadt så snart iag derpå hunnit svara.

Med assessor Vahlbom, som i morgon reser härifrån, skickar iag Kopparsticket till Millers värk; iag har derföre spardt at inbinna boken så länge.

Patriotiska Sällskapet har hedradt mig med sit kallelse bref till ledamot.⁵ Mine affärsers ställning i stärbhuset lærer assessor Vahlbom berätta.

Ups: d. 30 juni
1778.

En älgunge har iag i mit vivario, hvilken iag ärnar nästa år resa til Stockholm med.

Sigill V (svart lack).

19.

Inneliggande lilla piece mins iag intet annat än at min H^r Farbroder påmint om at få; titelbladet till Prodromus musaei Regis är äfven med, mera företal är där intet⁶; det var ärnadt, at beskrifningen öfver Hans Maj^{ts} museum skulle continueras likt den första volumen och at denna prodromus endast skulle vara ad interim.

¹ Bananplantan. Linné, som i Holland haft lyckan att bringa växten att sätta blomma och frukt, höll den alltid i sitt Uppsalaorangeri.

² Sir Joseph Banks, som jämte Solander medföljt på Cooks första världsomsegling, levde som en vetenskapens mecenas och anlade stora samlingar, bl. a. genom köp av berömda botanisters herbarier. Genom att Montin ej bekantgjorde Banks' anbud innan uppgörelsen var skedd lyckades Linné d. y. rädda faderns herbarium åt sig.

³ José Celestino Mútis (1732-1809), spansk botanist verksam i Sydamerika. Påfallande är att L. skriver »mexikanska växter». Även hans fader visade sig ha ganska förvirrade föreställningar om var Mútis drev sina forskningar.

⁴ Ett egenhändigt koncept på franska till L. d. y:s svarsbrev till denna franska kvinnliga botanist finnes bland samlingarna i London.

⁵ Om Linné d. y:s inval i sällskapet se närmare B. STRANDELLS uppsats i denna årgång.

⁶ Det ståtliga planschverket över konung Adolf Fredriks naturaliesamling fick aldrig någon fortsättning i denna form, varför Linné utgav denna korta Prodromus med beskrifningar utan bilder.

Jag skulle mycket önska, at få igenom se Hans Maj^{ts} samling af naturalier på Drottningholm, om Hans Maj^t det ville tillåta; torde hända samlingarne fordrade någon närmare tillsyn äfven? at de ej af brist på spiritu skadas.

Af Amoenitates äro VI volumer, till en ännu äro dissertationer.¹

Mine medarfvingar skall iag påminna om anstaltande till parentation; intet sker detta utan svårighet; likaså at få parentator; intet heller finner iag det så intressent, det är bättre at min S. Fars beröm sker annorstädes än där han varit; en medaille eller annat minnes upresande vore mera distingverande; Sådant har studenterne, igenom Troils föranstaltande, redan förleden Påsk resolveradt at påkosta; men till dess värkställande väntas på Särjels hemkomst. Consistorium talte äfven om dylikt länge sedan; men därmed har de åter tystnad, kanske glömdt.²

Mantissan skall visserligen ut, så snart iag får manuskriptet ur Sterbhuset, skall iag derpå arbeta; Fabricius³ har nu därtill skaffat mig förläggare; mine medarfvingers fullmäktig har varit så mycket uti publiqe förrätningar borte, at intet öfverenskom-melsen kunnat kommit till slut ännu.

Min utländska correspondence är så ganska mycket bornerad vid Botaniqven at iag sällan får annat; sista posten hade iag bref af Gouan⁴ i Montpellier som skickat mig med skepp en hoper curieusa dissertationer, torkade örter och frön, och berättar at Kungen i Polen låter trycka Bellevals botaniska estamper med Gouans noter⁵, hvartill bidragit Kungens lifmedicus som varit Gouans discipel in botanicis.

Nu är mine dageliga giöromål at examinera Mutis örter hvilka iag nu fådt, men finner bland dem få nya, de fläste äro förut bekante.

Musa paradisiaca kommer nu i trädgården uti blomma.

Ups. d. 7 jul.

1778

Underliga foglar har Mutis skickadt.

20.

De blader min h. Farbroder behagadt skicka mig äro af *Chritmum maritimum*; måne deraf är så mycket uti Drottningholms trädgård, at man kan få en planta; intet är iag mycket angelägen, men igenom trädgårdsmästarens vårdslöshet har den förleden vinter gådt bort.

Mantissan gör mig en [!] grymt arbete; min S. Far har lämnadt för mycket, och varit för snar at fatta pennan uti sitt senio. Så mycket iag kan, gör iag; om det är odugeligt eller dugeligt skall iag lämna läsaren at dömma; nog skall iag vara accurat

¹ Under Linnés livstid utkommo 1749–1769 de under honom framlagda akademiska dissertationerna under titeln Amoenitates academicae i 7 band. — J. C. D. Schreber i Erlangen utgav senare — jämte omtryck av de föregående — 1785–1790 bd 8–10.

² Uno von Troil (1746–1803), då överhovpredikant och pastor primarius. Senare var denne som ärkebiskop verksam för det minnesmärke, med Sergels medaljong, som slutligen 1798 kom till stånd i domkyrkan.

³ Linnés danske lärjunge J. C. Fabricius (1745–1808), då professor i Kiel. Framstående entomolog.

⁴ Antoine Gouan (1733–1821), prof. i medicin i Montpellier, botanist. Brevet är av 1 juni 1778.

⁵ Pierre-Richer de Belleval (1558–1623), fransk läkare och botanist, prof. i Montpellier. Kungen i Polen: Stanislaw Poniatowski. J. E. Gilibert (1741–1814), som 1775–1783 vistats i Polen som professor i medicin och botanik, utgav en del av Bellevals efterlämnade botaniska planscher i Exercitia phytologica 1792.

och ordentelig. — Iag vet at Banks intet vill communicera mig något, för än hans arbete blir färdigt¹; men kunde vi munteligen få talas vid, skulle vi snart göra ett, som våra ändamål äro olika: mit endast at continuera systemet, at endast föra örterne till sine genera och species och derigenom conservera den började hufvudboken i vetenskapen; utan at hafva en sådan, kommer man snart i denna myckenheten uti confusion; men Banks giöromål, som har penningar, vore at illustrera dessa med beskrifningar och figurer. Intet skadar iag nu Sparrman, iag nämner endast dess örters differentia, citerar honom, då läsaren har vidare illustration at vänta af honom. Om intet Banks hade 2^{ne} svenskar² i medarbete, skedde det väl så äfven. Sparrman har gedt mig en bundt, resten har han lofvat skicka mig från Stockholm.

Till Stockholm ärnar iag mig intet. Om iag derföre på något sätt kunde få Sudsiöväxterne hit, vore ganska väl.

Den underliga *Hedysarum gyrans*³ roar mig nu dageligen i trädgården; det hade varit ett vackert ämne at kunna roa Konungen med i trädgården, om Hans Maj^t i sommar hitkommit; Vi hafva förut undrat på *Mimosarum*, *Oxalidis*, *Dioneæ* rörelse, men hvilken rörelse ej ske[r], utan att blåsten skakar dem eller man rör på dem, eller en insect kryper på deras blader. Men denna har i desse fallen ingen rörelse utan då hon är innesluten i drifbänken, rör hon bladen hit och dit, utan viss tour, utan ordning, utan at röra alla på en gång, alldeles som hon rörde nu det bladet, nu det andra alt efter behag; dylikt har man förut ej hört omtalas ibland växter; hvar blifva nu limites emellan örter och djur.

Frukten på *Musa* växer ännu och intet börjar gulna.

Uti præfation till *Regno Lapideo* uti systemet statuerar Min S. Far: Vatnet vara *terræ primordium*, hvars præcipation vore *leran*; *Hafsvatnet* blandadt med rängvatnet præcipiterades, derigenom salinum i hafsvatn [blir] till sand. Örter eller *vegetabilier* förrutnade förvandlades till *svartmylla* (Humus), men alla *djur* destruerade förvandlades (NB. alt hvad animale) till Kalk (Calx). Dessa 4 statuerar han vara *matres lapidum* hvaraf de öfrige upkomm per crystallisationem, resolutionem, regenerationem etc. som alt deri läses. Har min h. Farbroder den delen?⁴ annars kan den öfverskickas. Många lär väl neka min Far härutinnan haft rät; iag kan ej dömma derom; men alla som har någon idé om hans tanka, begriper den snart och blir snart derom öfvertygad.

Hans tankar om *Tænia*⁵ tyks vara ganska riktiga och odisputabla, nemligen at det är ett animal compositum; at hvarje led är en simpel kropp som har sin mun, sin anus och öfriga nödiga delar till dess corpus; att ena ändans leder i et band dör bort, och at de tilväxa i den andra ändan, där äga mer vigueur och suga, likt flere andre *Zoophyta*.

Underligt at Prof. Murray obuden vill parentera⁶; hans sista vänskap för huset och min salig Far i de sista året [!] efter dess hitkomst vitnar nog, at det ej sker för defuncti skuld och heder, som intet af denna parentator eleveras kan; iag är nog öfvertygad,

¹ Linné d. y. väddade till Banks att få medtaga de av honom och Solander hemfödda »Södersjö-örterna» i Suppl. plant., men denne svarade avböjande. — Det av Banks planerade verket utkom aldrig på grund av Solanders oväntade frånfälle.

² De båda svenskarna, som enligt Linné d. y. missunnade honom att få medtaga Banks' »Södersjö-örter», voro givetvis Solander och den likaså hos Banks anställda Dryander, Montins systerson.

³ Åt denna märkliga leguminosa växt från Bengalen, vars frö han fått av Forster, ägnar Linné d. y. en utförlig beskrivning i Suppl. Plant.

⁴ Näml. av *Systema Naturæ*, Ed. XII, som i motsats till Ed. X omfattade även stenriket som del 3.

⁵ Linnés dissertation *Tænia*, publicerad 1748 med G. Dubois som respondent.

⁶ Adolf Murray upptog sedermera 1779 (se nedan) i konsistoriet frågan om parentation över Linné. Att ingen sådan blev av skylldes senare på familjens snålhet, som ej skulle ha velat bekosta dess tryckning. Här ses att åtminstone hos sonen motiven voro andra.

at det alldrig brista granna ord, ia kanske så, at defuncti facta föga kunna synas för gränlåt. Iag har hört af en dess medhjelpare dylikt vara under arbete.

1735 års edition af systemet är i stort patent. Vill min h. Farbroder, at det skall skickas till Stockholm?

Fru Söderberg¹ och dess dotter äro till Hofvet kallade vid Drottningens nederkomst, för at hafva uppsigt öfver Prinsens [!] skiötsel.

Iag har nu måst för blodfullhets skuld efter mycket stilla sittande ändra min diät och vara på landet 2^{ne} dagar i veckan, at få mera rörelse; iag tackar ödmiukast för rådet, men fruktar mer fetma derigenom.

Olyckeligt med Alströmer, som har nu lamheten i hela sidan och kanske äfven i tungan.² Ack huru litet penningar förslå, at göra en lycklig.

[*In margine*.:] Väntas intet Drottningens nederkomst förän i November?

21.

Iag måste flytta min S. Faders Herbarier till staden för at kunna ränsadt [!] ifrån mögel och mahl, och at för vidare kunna bevaradt derifrån; dessutom var det angeläget för mig at göra mig derom säker, åtskilliga tilltag hade elljest kunnat föranlåt dem till lockade af Banks grymma bud. Ingen kniper ifrån mig någon ört.

Iag tackar ödmiukast för löftet, at få se Forsterska örterna, det blefve mig intressent till Mantissan, som iag har sielf så få, och min S. Far alldeles inga, utan litat i alt på Forster. —

Dr Sparrman har i dessa dagar varit här, rest till Leufstad at se på samlingarne om de behöfva spiritus. — Sedermera reser han hem, hämtar hit sina örter, för at dela med sig åt mig. —

Nu står Musa i full blomma, om 3^{ne} veckor hoppas iag kunna skicka till min h. Farbroder frukten.

Nog har iag nu mycket göra; och längtar nu ej så mycket, at komma till Drottningholm i detta bullret; men om Hans Maj^t täcktes tillåta, at iag finge se till Cabinettet en gång om året, skulle det mycket flattera mig, at det få göra.

Thunberg måtte nu komma hem faselig rik på örter; och torde väl vara hemma till Juhl.

Denna sommar är den härligaste här på många år varit för Botaniske trädgården, alla örter bära nu frön; Hettan gör äfven, at här är ingen brist på insecter.

Ups: d. 21 Jul:
1778.

22.

Innelliggande papper visar någorlunda huru systemet avanceradt; Befaller min h. Farbroder det på annat sätt? iag har som hastigast nu gådt igenom dem; Min S. Far utgaf intet flera än 6 editioner sielf; de andra voro bara omtryckningar af Boktryckare.

Min underliga Hedysarum har gamla Forster skickadt mig; han skickade mig 2^{ne} korn, begge växte upp, han hade fådt dem från Bengalen där örten skall växa vid floden Ganges. Gud gifvel iag finge henne i blomma innan vintern; så skall iag den beskrifva på alt sätt, annars mistar iag henne; och kanske får henne alldrig mer. Emellertid ger hon mig nu mycket nöje.

¹ Fru Söderberg, som var gift med regements- och akademifältskären Abraham Söderberg, hade varit kammarfru hos Gustaf III och hans bröder. Prinsen (senare Gustaf IV Adolf) föddes den 1 nov. 1778.

² Claes Alströmer drabbades av lamhet, som smärningom gjorde att han måste använda rullstol.

Sparrman såg henne när han var i Upsala och förundrade sig; fast nu är hennes rörelse starkare, när imma är på glasrutorne i det fönster hvarunder hon står, och till hvilka hon räcker med bladen, skrapar hon dem med bladens ständiga rörelse rena; besynnerligt at bladen röra sig lika när det regnar, är mulit, som då det är solsken; och om nättren är hon stilla, lägger då bladen intill stjelen hel tät; den iag skickade var sofvande afskuren.

Mera en annan gång; iag måste nu sluta för postens afgångs skuld, som skyndar.

Får Hans Maj^t något från Forster? något dylikt tyckes min h. Farbroder skrifva i sit bref.

Nu lär vi komma, at promovera endast igenom diploms utgifvande; Gersdorf¹ har hos Cancelleren begärt at om causæ pregnantis blifva, nu frånvarande promoveras; Faculteten lär intet kunna vara deremot.

d. 28 aug.

1778.

Systema Naturæ.

— Edit: 1ma tryckt i imperial folio, är endast utkast, classer och ordines determinerade, och nomina generica utan characterer. Likasom en charta för hvarrt rike.

Edit. 2da Holm: 1740 i 8° äro characteres generum lapidum och animalium och några af deras species nämde. Vegetabilierne ännu utan characteres generum; och inga species nämnde; endast nomina generica uppräknade.

Edit. 3^a Holm. 1748. 8° är ordningen ändrad, förut börjades med stenar och slutades med djur; men i denna med djur och slutas i örter. flera species animalium, men utan differentias specificas; nu vegetabiliernas characteres generum, utan species. Stenarnas species med differentiæ specificæ och synonyma.

Edit. 4^a 8°. Holm 1758. På dessa 10 åren gjorde han den ändringen, som lättade så förskräckeligen vetenskapen.

Det blef 2^{ne} starka tomer, stenriket till denna edition kom ej fram.

Djurriket tillöktes med differentiæ specificæ, synonyma, små korta beskrifningar på hvarrt; och observat: om deras oeconomie.

Växtriket characteres generum differentiæ specificæ; (synonyma voro i app . . . bra gifne i Species).

Vetenskapen lättades nu med nomina trivialia, som han tillade alla djur och örter.

Edit. 5° 1766 Holm: 8° blef 4 tomer som innehöll Mammalia 204. Aves 918. Amphibia 291. Pisces 394. insecta 3,482. Vermes 1155. *Summa animalium* 6445. Vegetabilia 7773. Stenar 525.

Häri voro mindre ändringar, men mycket tillökningar. Då — — — gaf han till Sten Riket, på lika sätt, som de för[r]a Rikerna med figurer på crystal-lerna.

Edit: 6ta 1774 var alla Regna tillärd; men Salvii död, och brist på Förläggare hindrade alt detta; men Murray skaffade honom förläggare i Göttingen och utgafs där den sista edition, hvaraf endast Regnum vegetabile ansenligt tillökt.² Flera voro intet hans egna Editioner.

¹ Lars Adolf Gersdorff (1748–1814), amiralitetsläkare. Hade disputerat redan 1776 under Sidrén.

² Titeln till detta arbete var Systema Vegetabilium, Ed. XIII.

23.

S. H. T.

Min högtärade H^r Farbroder

Blott på en timma är iag i dag i staden. Min svåger Capt: Bergencrantz¹ är här och gör ett faseligt väsende angående dess pretention i huset, at återfå sin hustru och få ärfva med;

Zimmerman² argumenterar ganska hårdt emot min S. Fader, om han påstår honom vara atheist; det är intet möjligt at en Natural Historicus kan vara atheist. De som neka Skriften och uppenbarelsen, kunna ju intet neka Naturen, hvilken ger de öfvertygeligaste prof om Skaparen, och ju längre man kommer derin, desto starkare öfvertygelser. —

Alldrig var min S. Far atheist; nej tvärtom, han tålde alldrig höra sådant folk, som talte däråt; hans samling af Nemesis vitnar nog om dess tankar om Gud och flera ställen i dess arbeten, i synnerhet förtälet till Systemet.³

Han trodde väl, at species animalium et plantarum, också af genera voro tidens, men at ordines naturales voro Skaparens gärningar. Om dessa sednare intet existerat, hade ju de förra intet kunnat blifvit.⁴ Vi se det, som allra otroligast hända i denna delen, nemligen *Reaumurs* blandning med canin och höna⁵; sådant som äfven Adju[n]kt Acrell påstår sig i senare tider sedt hända i Frankrike. At blandningar kan ske emellan örter och deraf produceras nya species, tyckes man a posteriori nog öfvertygas uti flera örter, i synnerhet Capenses, som äro exponerade för mästa blåsten, där äga vi genera af de talrikaste species.

I trädgårdar kan igenom focundation produceras species; fast svårare; och at de som blifvit producerade försvinner sensim, gifva ej mogna frön, likasom mulåsnor och bastarder af canarifoglar och steglitsor. — Men det nekar ej derföre satsens möjlighet; ty hvar och en vet, huru svårt det är at få de djur som man nyss gjordt hemtamde, at ge dugelig afvel; många bjuda ej dertill; derföre ej underligt at svårt i trädgårdar ske plant: hybr.⁶ och at de svårligen bli durable; såsom man vet, at när en ört stått någre år i trädgården, bli frön sensim sterile; men alldrig manquera de solo natali. Så är det med djuren, äfven och med menniskian.

Min S. Fader menar iag concip[i]erade verlden således, at när detta jordklotet först existerade var en liten punct på den [!] bar, hvarest skapelsen börjades; sedan jorden

¹ Linnés måg, kapten C. F. Bergencrantz, gift med äldsta dottern Elisabeth Christina, som på grund av hans otrohet övergav honom.

² J. G. Zimmermann utgav 1755 sin starkt pancgyrisk biografi *Das Leben des Herrn von Haller*. På sid. 348 säges där: »... Der Herr Linnaeus hat, vermutlich ohne eine böse Absicht, den Gottesläugnern viel erwünschtere Waffen an die Hand gegeben [med hänvisning till Linnés avh. *Plantae hybridae*]. Es ist seine gänzliche Meynung, es entstehen täglich neue Arten von Pflanzen.» Att Bäck var något bekymrad över hur han skulle befria sin vän Linné från beskyllningen att ha gett ateisterna ett stöd framgår av att han även skrev till J. G. Acrell i saken (10 sept. 1778, Karol. inst. bibl. 44: 3: 82). Han frågar bl. a.: »Trodde vår Linné at et nytt genus kunde upkomma, som vore persistens och efteråt propagerade sig... eller stadnade det in nepotibus... I den förra händelsen tyckes alt blifva confusion med tiden och nog öppen väg för atheister. Dock om sal. Linné så funnit bör samma gälla... men jag tycker att han allenast problematue nämner saken...»

³ Nämligen i *Systema Naturae* Ed. X, 1758 och XII, 1766.

⁴ Detta var Linnés slutliga ståndpunkt, under det han tidigare hävdad (i *Fundamenta Botanica* 1735 och *Philosophia Botanica* 1751), att alla arter skapats i begynnelsen.

⁵ Om Linnés missförstånd av detta Réaumurs experiment se O. DAHLGREN i *SLÅ* 1949, s. 78.

var formerad blef örter skapade; huru kunde der alt rymmas? Derefter blefvo de djur skapade, som af växter skulle lefva; och derpå de djur skapade, som af de förra djuren skulle lefva; intet voro härtill tillräckeliga dagar, utan 100de tals år; ty hade Vår Herre samma dag skapadt animalia phytivora som växter; samma dag animalia Carnivora, som animalia phytivora, hade ju skapelsen varit destruerad.¹

Derföre om Vår Herre först bland djur och örter skapade ordines, och dem sensim ändå, så hade han ju med sin allmagt, utan att rubba sina lagar, kunnat lät låtit dem melleradt sig, deraf upkommit genera; och dem sedermera lämnade åt de lagar, han gifvit naturen, och inplantadt hvarje växande, at sensim blanda sig och producera species; huru långt detta kan sträcka sig, är väl ej menskligt at villa utleta; det vore djerft nog at villa raisonera till det som skedt är.

Ibland större djuren sker det sällan; men oftare bland de smärre i synnerhet ibland insecterne.

Männe man intet kan conservera denna satsen, utan at stöta naturens oföränderliga ordning? männe intet till, at bekräfta den samma?

Icke eller statueras derföre generatio æquivoca² och at en neglika kan generera en tulpan, eller hafra råg³, men väl at om en neglika blefve af en tulpan foecundera[d], kunde bli en neglika deraf med tulipans-blader.

Men Haller ville alltid opponera sig mot min S. Fader med sitt stålta genie; är iag öfvertygad, at dess öfvertygelse måst hafva varit långt annorlunda.

Gud gifve detta kunde läsas; det är i största hast skrivit.

Odat. [påteckn. : 1778].

Adress till Drottningholm.

Sigill V (svart lack), bortrivet.

24.

Min svåger Capt Bergencrantz sysselsätter Sterbhuset med processer, och ledsamheter, sviter af dispositionen; han har lagdt in hos Landshöfdingen [och] begärdt ut sin hustru, som intet vill flytta till honom; och tillika klandrar både disposition och testamente; detta hindrar dem än at fatta någon resolution till parentation här vid Academien, om hvilket iag flera gånger påmint dem, då de varit i staden. —

Iag hoppas, at i början på october hafva den äran, at upvagta min h. Farbroder i Stockholm; ungefär den 17 eller 18. Iag ärnar intet bivista Riksdagen mer än endast dess början.

Hvad befaller min h. Farbroder, at iag skall taga med mig mera än Hallers bref; min S. Fars resbok.⁴ Innan den tiden lär väl intet parentation ske?⁵ Min S. Fars caracter blir för mig då lättare at beskrifva munteligen; men iag är öfvertygad at min h. Farbroder känner den bättre än iag.

Uti senare tider läste min S. Far sällan några andra böcker om icke några få latinska; om några få andre som vore skrefne på tyska, fransyska eller ängelska skulle läsas, nyttjade han till deras explicerande någon student, likasom med dylika brefver.

¹ Det är märkligt att finna att Albr. von Haller 1773 vid J. J. Björnståhls besök hos honom för denne utvecklat ett nästan identiskt försök att uppfatta skapelsehistorien. Se Björnståhls Resa, D. 2, sid. 121—122.

² Generatio æquivoca. Tron att lägre djur maskar, myggor etc. uppstå ur dy o. d.

³ Att havre kunde förvandlas till råg hade påståtts av en major J. B. Vergin i en avhandling, som väckte en livlig polemik. Linnés avvisande inlägg kom i avh. De transmutatione frumentorum 1757.

⁴ Vilken av Linnés otryckta resejournaler detta avser är ovissst, Lapplands- eller Dalaresan?

⁵ Parentationen hölls, som ovan nämnts, den 5 dec.

Min S. Far arbetade sielf intet om icke han var vid ganska godt humeur; han steg bittida up om mornarna; då han vaknade, slog han eld, satte sig straxt at skriva, men så snart han märkte minsta tröghet, geck han ifrån arbetet, hvilade sig med det han rökte en pip tobak eller kastade sig på sängen, då han hade den gofvan, at straxt somna så han snärkade¹, derigenom var han innan $\frac{1}{4}$ åter munter och satt sig då till arbets igen, dermed continuerade han flera gånger om dagen, tils om afton kl. 4, då han gärna ville ha sällskap för at dissipera det hvarmed han dagen igenom occuperadt sine tankar med. —

Min Fars arbete bestod mäst uti egna observationers samlande, och tålde ingen contradiction af någon i det han en gång sielf fattat m. m.

Sudsiö örterne som min h. Farbroder varit gracieux och skickadt mig, har iag fådt helbregda.

Ännu vill intet frukten på Musa mogna; icke heller vill min rara Hedysarum blomma, för hvilkens skuld Trägården har af främmande dageligen besök.

Utaf editionerne af Systemet gick iag förbi alla dem som min S. Far intet sielf lagdt någon hand vid; och derföre den Parisiske.²

Comte Tourin i Langvedoc occuperar sig med at försöka hopblanda åtskillige djur; Han har i år låtit en ko bestigas af en åsna, hvilken ko är nu drägtig och ger tillfälle, at hoppas en ny afvel.

Iag bjuder till, at kunna täma inländska djur, till början har iag nu en älg, som är tam som en hund³; äfven har iag rhenar som gå till skogs emellan åt och komma hem igen sedan de ätit sig mätta.

Af Genera plantarum är utgifven en ny edition, i hvilken Aublets genera äro tillagde; tekn at editor sielf ej varit Botanicus.⁴

[Odat., 1778.]

25.

Iag tackar ödmiukast för gracieus offert! Gud gifve iag intet incommoderar min h. Farbroder. Så mycket möjligt är skall iag taga med mig.

Montin hade iag förra post bref af, hvari han berättar sig öpnadt Thunbergs paqueter, som han hemskickadt till min h. Farbroder och min S. Far, och at de af mahl varit mycket skadade. Iag hoppas at [de] vid min ankomst till Stockholm [till] min h. Farbroder äro upkomne; Min S. Fars, som går med forvängen upp, lär väl tåla hela månaden eller mer.

I dag har iag fådt en ny acquisition, Simia Sabæa.⁵ Baron Carl De Geer⁶ skickade mig den.

Ups: d. 22 Septemb.

1778.

¹ Denna form med ä-ljud visar att även sonen bibehöll en god del av faderns Smålandsdialekt. Han skriver t. ex. också »värm» för varm o. d.

² Den av Bäck under hans vistelse i Frankrike tillsammans med B. de Jussieu utgivna s. k. 4:de editionen 1744.

³ Om Linné d. y:s försök att tämja älgar vittnar den överraskande upplysningen i hans bouppteckning, att bland kvarlåtenskapen fanns en »Sela för älg». Se SLÅ, 33-34, 1950-1951, sid. 89.

⁴ Genera Plantarum. Editio novissima cur. Joanne Jacobo Reichard. Francofurti ad Moenum 1778. »Aublets genera.» Den franske naturforskaren Jean-Baptiste Aublet (1720-1778) hade beskrivit nya växtsläkten i sin Historie des plantes de la Guyane Française (1775).

⁵ *Cercopithecus aethiops sabæus* L., Västafrika.

⁶ Charles de Geer d. y. till Leufsta (1747-1805), frih., kammarherre, LVA.

26.

Den nya Mantissan ärnar iag kalla *Supplementum Systematis Naturæ editionis XIII.* —

Utom det om sexus plantarum som uti Pettersburgska Academien vandt præmium¹ har Min S. Far intet något uti någon af de utländska acterne. När han af Sardinska, Bernska och Celliska blef ledamot vet iag intet. Min mor har behållit diplomerne qvar; och nu är hon i Stockholm.

Nomina plantarum som competera som Forskåhlia, talte Min S. Far ofta sielf om. Browallia, som med blomman skulle liknadt hans physionomie, at se under lugg, och specierum namn eller nomina trivialia skulle äfven marquera huru de blefvit uptäkte, alt efter som han ändrades: såsom demissa, elata, alienata; Flera kan iag ej få rät på.²

Gustavia kallar Aublet Pirigam³, ett indiskt namn. Sedan år 1770⁴ gaf han ut 2^{dra} Mantissan, och 13de edition af systemet om örterne, flere intet.

Utaf mar[k]grefvinnans tabeller⁵ har iag intet sedt mer än en enda graverad, hvilken Hon skickade min S. Far, det är på Veronica arvensis.

Nomina trivialia nyttjades första gången uti första editionen af Species.

Nu har min mor och systrar rest till Stockholm, för at hos Kongl. Maj^t be om dubbla nådår, eller ett år till på emeriti lönen; Iag bör väl intet frugta, at Konungen ger henne begge lönerne ett år till; det blefve för mig för mycket kämbart.⁶

Kiellman måtte väl vara qvar ännu i Stockholm, och då lär han väl äfven som oftast upvakta min h. Farbroder, hvarföre iag tar mig den friheten skicka inneliggande bref, som utifrån är kommit.

Dr Fothergill⁷ är intet död, han har varit illa siuk, men är nu väl restituerad.

Odat., 1778.

27.

Min mor gör mig ingen skada med sin begäran; iag kan ej föreställa mig, at Konungen skulle vara besynnerligen nådig och tillägga henne utom dess begäran fördubblad[t] nådår uti begge lönerne, ehuru hon det ej begärt. Får hon det i sine näfver, får iag derföre ej af Henne fyllnad.

¹ Linnés prisbelönta Disquisitio de Sexu Plantarum trycktes i Petersburg 1760.

² Om Linnés nominering av Browallia-arterna efter hans vän Joh. Browallius se MÖRNER i SLÅ 1934. — I samtal med tysken Joh. Beckmann talade Linné själv om hur han vid namngivning i en del fall valt namnen efter vederbörandes karaktär, så t. ex. givit Forsskål, som var envis disputator, ett släkte, som hänger sig vid kläderna. J. BECKMANNS *Schwedische Reise*, 1911, s. 102.

³ Gustavia hade Linné kallat ett praktfullt träd från Surinam, som han kunde beskriva i sin avh. Plantae Surinamensia 1775, vari behandlades de växter som C. G. Dahlberg hemsänt till Gustaf III och denne skänkt Linné.

⁴ Fel för 1771.

⁵ Markgrevinnan Caroline-Luise av Baden-Durlach ämnade utge ett praktfullt planschverk över växterna i Species Plantarum och sände Linné en graverad plansch som prov. Verket kom aldrig till stånd. Linné tillägnade henne ett växtsläkte Caroleinea från Surinam.

⁶ Linné uppbar på grund av ett kungabrev av 1 maj 1776 jämte sin ordinarie professorslön även en emeritilön. Det dubbla nådåret på professorslönen, varom fru Linné ansökt, beviljades 23 april 1779. Sonen fick alltså vänta i två år på professorslönen.

⁷ John Fothergill (1712–1780), engelsk läkare, blomsterodlare och mecenat.

R:R: C: FR: Scheffer är henne intet af hjertat bevågen; iag vet intet hvad hon giordt honom emot, men han yttrade sig ej äga favorabla tankar om henne, då iag hade den hedern upvagta honom.

Min h: Farbroder har oändeligen rätt i det, at dessa täta omtryckningar af pharmacopeer¹ förorsakar förskräckeliga confusioner; och det är narri at tro det nånsin kunna bli fullkomligt.

Altför gärna vill iag communicera mine decouverter till simplicium origin; men iag gör det intet gärna om icke Min h. Farbror befaller, derest icke de citerar dervid mitt Supplementum, ty det torde hända, att Pharmacopeen kommer för fram än mitt Supplement.

Det gläder mig, at Thunberg nu är så nära; iag hoppas at han blir sig lik, at iag kan komma öfverens med honom; hvarom icke dependera vi ej mycket af hvarandra; men det skulle vara roligt för mig, at kunna umgås med en karl som äger samma kundskap, som iag. Men är han informerad af vederbörande hvad han skall göra, torde iag och mera känna mina skyldigheter. Men iag och Demonstratorn kunna ej komma i mera contrast än chemie professorn och dess Laborator.²

Ännu har ej paketet kommit; iag kan ej tacka nog för presenten, när den kommer.

[Odat., 1778.]

28.

Det svåra väglaget, här varit nästan alt sedan min hemmkomst, har i synnerhet hindradt min återresa. Den har intet eller varit mig så presserande sedan termin till Riksdagens slut blef uppskjuten, och innan hvilken tid iag lofvadt Canc: R: Alströmer at vara tillbakas

I dag ärnade iag resa, men Borgmäst^e Ekman som lofvadt mig åka med sig i dess vang har giordt, at iag uppskjutit min resa till i morgon, så at iag om Torsdags morgon, kan ha den lyckan, at upvagta Min h. Farbroder.

Iag beklagar at det gådt förloradt med den skickade frukten af Musa, hvilket iag förut intet vetadt; altför underligt, at den kunde borttappas. Med Baron Wrede skickade iag för min h. Farbroder 3^{ne} stycken frukter, hvilka iag hoppas nu lär vara framkomne.

Priset på schatullet har iag med mig.

[påt. 1778.]

29.

Jag hade väl längesedan bordt visa, at iag åtminstone känner så mycken skyldighet, som at aflägga min ödmukaste tacksägelse för så öfverflödig grace och höflighet på så många sät under mit Stockholms vistande blifvit mig ärtedd; om iag icke varit för väl öfvertygad, at min högtärade Farbroder intet om complimenter af mig är nogräknad; det är och lycka för mig, som har svårt för at exprimera mig, så som min tacksamhet fordrar.

Min hemresa var mig denna gången besvärlig efter hemkomsten, utan tvifvel af en ådragen förkylning, som plågad mig hitintills hvar annan dag värre.

¹ Pharmacopoea Svecica utkom i ny upplaga 1779.

² Laborator i kemi var Anders Tidström. Det är ej uteslutet att förhållandet var spånt mellan honom och den 12 år yngre Torbern Bergman, som besegrat honom vid professorstillsättningen 1767.

Nu uppskiuter iag min Stockholms resa till nyårsafton och bryr mig ej om gränslåten. —

I från unga Forster¹ har iag haft bref, han är i Martini ställe kallad till Berlin, och under vägen uti Amsterdam, skrifvit mig til. Äfven av Macri i Neapel² som utgifvit Historia Pulmonis marini under form af bref till mig.

Conference har varit öfver Iustitie Cancellarens instruction³, men ingen af de tillkallade yttrade sig mer än iag . . .

Om min ödmiukaste vörndnad supplicerar iag för Fröknarne och Mamsell Hemmendorff⁴, samt med oföränderlig vörndnad förblifver

S. H. T.

min högtärade Herr Farbroders

ödmiukaste tienare

Carl von Linné

Upsala Julafton [1778].

¹ Georg Forster (1754–1794) medföljde artonårig sin fader J. R. Forster på Cooks andra expedition. Lämnade i okt. 1778 England och begav sig över Holland till Tyskland, där han närmast blev lärare i Cassel. Besöket i Berlin torde snarast gällt förlagsaffärer och försök att skaffa fadern en anställning i Tyskland. Själv blev han slutligen bibliotekarie i Mainz.

² Saverio Macri i Neapel utgav *Storia naturale del Polmone marino degli Antichi* 1778.

³ Syftar på justitiekanslern J. W. Lilliestråles förslag om naturvetenskaplig undervisning vid Strängnäs gymnasium. Två koncept till Linné d. y:s yttrande finnas hos Linn. Soc., det ena egenhändigt.

⁴ Mamsell Hemmendorff var husföreståndarinna hos Bäck.

Trädgårdsförman Rickard Ekbom på 65-årsdagen.

Rickard Ekbom

När Svenska Linné-Sällskapet stiftades våren 1917 satte det som sin första och främsta uppgift att återställa Universitetets forna botaniska trädgård i Svarthäcken i det skick vari den befann sig på Linnés tid. Tryckta källor och kartor från den tiden funnos att gå efter, och botanisk och annan sakkunskap erbjöd sig för restaureringens riktiga genomförande. Sedan Universitetskanslern 1918 medgivit att området för ändamålet uppläts åt Sällskapet och genom ett energiskt insamlingsarbete penningmedel sammanbragts, kunde trädgårdens återställande påbörjas. 1920 hade arbetet så fortskridit, att tiden var inne att anställa den person, som skulle närmast svara för trädgårdens fortsatta underhåll och förkovran. Det fordrades en skicklig och energisk trädgårdsman, som kunde omhänderha alla de därmed förknäpade praktiska uppgifterna — iordningsställande av trädgårdens olika areor, anskaffande av frön och annat växtmaterial för att trädgården skulle bli i

sann mening linneansk, dvs. uppvisa sådana växter, som man kunde veta att Linné själv där odlat — och, ej minst, en som omfattade uppgiften med det sanna intresset. Det visade sig att då Sällskapets val föll på RICKARD EKBOM detta skedde i en lycklig stund.

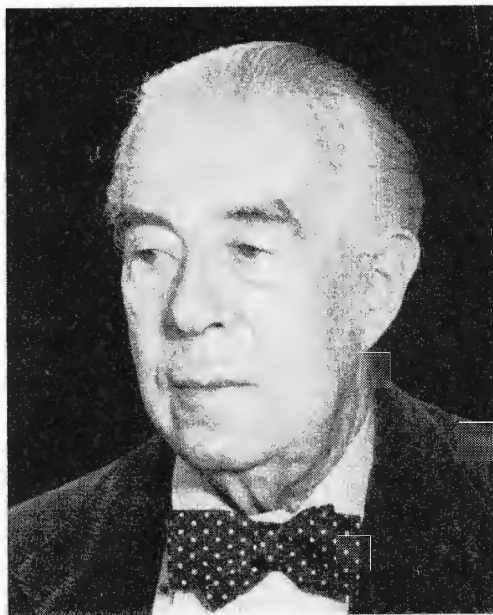
Då Ekbom nu efter uppnådda 65 år den sista december 1956 frånträtt sin befattning som trädgårdsförman, må ägnas honom ett varmt erkännande för ett hängivet och framgångsrikt arbete i Sällskapets tjänst. Allt som åren gått ha Ekbom och trädgården blivit ett, ingen möda har sparats att hålla denna historiska anläggning i ett skick sådant att vi med stolthet ha kunnat uppvisa den för skaror av in- och utländska botanister och Linnéälskare. För Uppsalaborna har den blivit en rofylld tillflyktsort, välhållen och glädjande ögat med sina månghundra blomster på kvarteren. Att resultatet uppnåtts genom en arbetsinsats, därvid månhet om egen fritid icke fått stå hindrande i vägen, bör rättvisligen understrykas.

Under den tid då Sällskapets museisamlingar voro provisoriskt inrymda i orangeriets flygel, ålåg honom också dessas närmaste övervakning och förevisning för besökande. Sedan Linnémuseet kunnat öppnas i bostadshuset, har denna tjänstgöring inskränkts till vinterhalvåret. Med Ekboms rörliga intellekt och förtrogenhet med detaljerna i Linnés liv, har han varit en utmärkt förevisare av museets skatter inför de större eller mindre skaror, som besökt detta. Men framför allt har det varit tryggt att veta, att på platsen funnits en man som känt ansvaret för dessa oersättliga skatters trygghet och bevarande.

Svenska Linné-Sällskapet bringar sin trotjänare ett varmt tack för trettiosju års oförtrutet arbete i dess och Linnéminnets tjänst.

Ekbom i arbetstagen.

Felix Bryk

Den 13 januari 1957, en vecka innan han skulle uppnått sin 75-årsdag, slutade Felix Bryk sitt liv efter en längre tids svår sjukdom. Därmed ändades en levnad, som mer än de flesta varit fylld av omskiten. Son till en högt bildad Wienadvokat kom Bryk att på grund av faderns överflyttning till Galizien få sin skolgång förlagd till ett polskt gymnasium och inskrev sig sedermera vid Jagellonska universitetet i Krakau. Konstnärligt begåvad bedrev han sedan studier i måleri dels i Krakau, dels i Florens och Paris. Efter några års bosättning i östra Finland — hans första maka var finska — kom han vid första världskrigets utbrott till Stockholm och blev efter någon tid svensk medborgare.

Hans livliga, rörliga intellekt omfattade så skilda ting som entomologi, etnografi, bibliografi och Linnéforskning. Det torde vara på det förstnämnda området han gjorde sina vetenskapligt tyngst vägande insatser. Entomologien hade varit ett intresse, som följt honom ända sedan skolåren, och kanske var det hans estetiska läggning som kom honom att främst ägna sig åt fjärilsvärlden. Mellankrigstiden förde honom bl. a. på en etnografisk studieresa till Östafrika. Vid andra världskrigets utbrott återvände han till Stockholm, där han blev knuten till Riksmuseets entomologiska avdelning där han arbetade till 1954.

Det synes varit Linnés insatser inom lepidopterologien som förde Bryk in på Linnéforskningens område. Därom vittna flera tidiga uppsatser i vår Årsskrift, liksom arbetet *Linnés gesammelte Schriften entomologischen Inhaltes*, som utkom 1924.

Med sitt utpräglade spårsinne och intresse för bibliofila rariteter har Bryk lyckats genom åtskilliga fynd bidra till kännedomen om de Linnéska skrifternas bibliografi. Värdefullast som bidrag till Linnés biografi är arbetet *Linnæus im Auslande* (1919), ej minst genom att det riktat uppmärksamheten på de talrika meddelanden om sina arbeten och resor, som den unge Linné lyckades få införda i *Hamburgische Nachrichten von gelehrten Sachen*, och vilka i denna bok reproducerats i facsimil. En del andra facsimiltryck av Linnéska skrifter ombesörjdes också av Bryk, bl. a. Linnés Minnesbok (1919). Att redovisa hans talrika Linnéuppsatser i övrigt — de torde uppgå till minst ett femtiotal — kan här ej komma ifråga. Det må endast tilläggas, att hans intresse för Linnéämnet gjorde honom till en av dem man sällan saknade vid vårt Sällskaps sammankomster.

Arvid Hj. Ugglå

Gåvor till Sällskapet

Vårt Sällskap har under de senaste åren fått mottaga några synnerligen dyrbara gåvor till sina samlingar. I föregående volym av Årsskriften (sid. 166) har omnämnts den skrivbyrå av tidigt 1700-tal, som testamenterats av Konstnären BENGT HEDBERG. Den återges här som bild 1. I samma rum som denna i orange-

Bild 1.

Bild 2.

riet, det s. k. Linnérummet, hänger sedan våren 1956 en utomordentligt dekorativ målning (bild 2). Den framställer tre figurer, två skäggiga visa och en kvinna, som betrakta ett uppslag i Linnés praktverk *Hortus Cliffortianus*. Detta motiv sätter tavlan i direkt förbindelse med Cliffords Hartekamp. Den generöse givaren av konstverket är herr H. SMIDT VAN GELDER, Overveen nära Haarlem. Enligt vad han meddelat har han erhållit målningen i arv efter sina föräldrar, som vid tiden för Linnéfirandet 1907 voro bosatta på de Hartekamp. Målningen är osignerad, men har av experter tillskrivits den berömde holländaren Jacob de Witt, kallad »1700-talets Rubens». Herr Smidt van Gelder kompletterade sin gåva med en bild av de Hartekamp från 1800-talets början och har nyligen därtill fogat en av honom uppspårad bild, daterad 1777.

En annan synnerligen dyrbar gåva har kommit Sällskapet till del i form av tvenne stora kristallkronor som upphängts i orangerisalen (se bilden sid. 175). Givaren är en medlem i Sällskapet, Kammarherre FREDRIK AF SANDEBERG, Uppsala. Kronorna ha fått träda i stället för två av de tre moderna ljuskronor som uppsattes vid restaureringen. Som synes finnes här plats för ytterligare en donation.

Ytterligare en prydnad har tillkommit i denna sal, en praktfull, snidad barockspegel (bild 3), som erinrar om Burchard Prechts konst. Spegeln har tillförts Sällskapet genom testamenteriskt förordnande av fru GERDA PARK, under sina senare år bosatt i Uppsala. Spegeln skall, enligt uppgift, ha kommit i hennes tidigare avlidne mans ägo genom arv på hans mors sida, som tillhörde släkten Gahn, vilken i flera generationer innehade Lilla Främsbacka, en granngård till

Bild 3.

Sveden. Fru Park lär haft den uppfattningen att spegeln en gång hängt på denna Moræernas stamgård. Måhända kan i framtiden vissheten i frågan vinnas.

En genom sitt kuriösa material intressant sak, som skänkts Sällskapet av fru CLARY RAHM, Stockholm, är en liten tavla framställande Linnés födelsegård Råshult. Den är med stor skicklighet skuren i kork och utförd på 1880-talet av fru ELLEN ANDER, Göteborg.

Slutligen är att nämna en Linnébok, värdefull både i sig själv och genom sin ägarelängd, ett exemplar av Linnés *Genera plantarum*, Ed. VI, 1764. Den har enligt namnteckningar i pärmen tillhört domprosten JOHAN WINBOM (1746—1826), provinsialläkaren och botanisten JOHAN ÄNGSTRÖM (1813—1879), professor Bergianus NILS JOHAN ANDERSSON (1821—1880) samt professorn i zoologi AXEL WIRÉN (1860—1925). Det är den sistnämndes dotter, fröken GRETA WIRÉN, som överlämnat boken som gåva till Sällskapet.

INVIGNINGEN AV LINNÉS ORANGERI

Den 5 juni 1955 stod orangeriet i Linnéträdgården färdigt för invigning efter en genomgripande restaurering. Det var en märkesdag i den återuppståndna trädgårdens och därmed också i Linnésällskapets historia. Visserligen hade den icke kunnat genomföras av Sällskapet självt, men den framstod som slutstenen i det stora företag som Linnésällskapet från begynnelsen betraktat som sin förnämsta uppgift: att återställa Linnés forna trädgård med tillhörande byggnader och därmed hela den miljö, i vilken han utförde sin vetenskapliga gärning.

Uppslaget till orangeriets återställande hade närmast utgått från Sängsällskapet Orphei Drängar, som blivit hemlöst och här hoppades kunna erhålla en stadigvarande repetitionslokal. Tanken upptogs välvilligt från Linnésällskapets styrelse, men det visade sig snart att förtaget skulle överstiga O. D:s förmåga. Universitetet grep då in, och genom dåvarande rektors, professor ÅKE HOLMBÄCKS, intresse erhöles från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse en gåva av 100,000 kronor, varpå universitetet tillsköt ungefär lika mycket. Byggnadsarbetet uppdrogs åt byggnadsfirman ANDERS DIÖS AB, arkitekt var PETER CELSING och kulturhistorisk kontrollant landsantikvarien NILS SUNDQUIST. Den gamla, förfallna byggnaden har nu återuppstått i föryngrad gestalt och bildar, med sina ursprungligen av HÅRLEMAN givna vackra proportioner och flyglarnas nyklassiska vita pilastrar — som tillkommo då Östgöta nation 1817 hyrde byggnaden som sitt första nationshem — en tjugande bakgrund till trädgården. Den traditionella avfärgningen i blekrött står vackert mot de bakomvarande trädens lövmassor. I det inre är allt modernt och bekvämt, avpassat efter de olika ändamål byggnaden nu skall tjäna. Det sydligaste rummet är O. D:s sekreterarrum, varefter följer en rymlig tambur med toiletter och därefter det s. k. Linnérummet, prytt bl. a. med den av herr H. Smidt van Gelder, Overveen, Holland, skänkta målningen (se bild sid. 171). Närmast kommer man så in i högtidssalen (det forna frigidariet) med dess vackra proportioner, där, liksom tidigare, Linnés byst av Fr. Kjellberg upptar den ena absiden och Sällskapets Linnéporträtt — med den stora målningen av Russel och Opie, framställande Linnés byst hyllad av grekiska gudomligheter i mitten — pryda väggarna. Denna sal har redan kommit i flitig användning för undervisningsändamål och föreningssammanträden. Närmast följer så, i den norra flygeln, ett rum för mindre kurser, vidare värmekammare, trädgårdsförmannens rum och rum för trädgårdsarbetet.

Återinvigningen skedde i vårt sällskaps regi men gemensamt med universitetet, som såsom sina gäster inbjudit Wallenbergsstiftelsens styrelse, av vilka närvaro dess ordförande, envoyén Axel Wallenberg jämte maka, justitierådet Nils Vult von Steijern och friherre Oscar af Ugglas med friherrinna.

Vid sammanträdet öppnande yttrade Sällskapets ordförande följande:

För 18 år sedan höll Linnésällskapet en högtidssammankomst i denna sal, Linnés gamla Frigidarium, i samband med invigningen av Linnémuseet i Linnés bostadshus och tillika till firande av 20-årsminnet av sällskapets stiftande. Då var både Linnéträdgården, museet och orangeribyggnaden av universitetet upplåtna till Linnésällskapet. Det har för sällskapet varit en heder och en av dess viktigaste uppgifter att handha värden av allt detta. Skötseln av trädgården har av lätt förståeliga skäl medfört bekymmer, som har minskats men inte hävts genom välvilliga anslag från universitetet och Uppsala stad. Något som blev oss alldeles övermåktigt var värden av orangeribyggnaden. Vi har trivts mycket bra i den, när vi ibland har hållit till här, men byggnaden hotade att förfalla. Det var i själva verket något ganska orimligt att ett enskilt sällskap med begränsade tillgångar skulle svara för en stor trädgård, som är ett av universitetets och vårt lands största kulturminnen, och dessutom för underhåll och reparationer både av en museibyggnad och av denna stora orangeribyggnad, som i vissa avseenden var mycket bristfällig. Det måste också sägas ha varit ett slöseri att en sådan byggnad som denna i allmänhet har stått till största delen oanvänd. Frågan har nu fått en lycklig lösning genom att universitetet åter har övertagit dispositionen och värden av och ansvaret för orangeribyggnaden och i samband därmed dels med egna medel bekostat en nödvändig reparation, dels genom ett storartat anslag från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse satts i stånd att med bevarande av byggnadens utseende och karaktär omdana den till en för vetenskapliga ändamål av skilda slag lämpad byggnad, till en viss del alltså upplåten åt Linnésällskapet. Linnésällskapet har naturligtvis ingen befogenhet att uttala ett tack för ett anslag till universitetet, vi kan bara uttrycka vår stora glädje över orangeribyggnadens renovering; vad vi har att tacka för är den förståelse som universitetet har visat för sällskapets svårigheter och önskemål.

Det är glädjande och väl även historiskt riktigt att det är en sammankomst i Linnésällskapet som inleder den nya eran i orangeribyggnadens och därför i viss mån även trädgårdens historia. Då den förnyade orangeribyggnaden nu både ägs och disponeras av universitetet, varken behöver eller bör något högtidstal med anledning av den invigning man kan tala om hållas vid vår sammankomst. Jag inskränker mig därför till de korta sakliga upplysningar som nu har lämnats.

Efter de vanliga föreningsärendena höll landsantikvariern SUNDQUIST ett föredrag, vari skildrades de olika öden byggnaden genomgått och därmed följande förändringar, varvid han kunde stödja sig på de iakttagelser, som kunnat göras under restaureringsarbetenas lopp. Sekreteraren dr UGGLA kåserade därpå om den tid, då Linné här odlade sina mera ömtaliga, exotiska växter och i södra flygeln även förvarade vad som den tiden fanns av ett zoologiskt museum. (Resterna därav finnas numera till största delen att bese i Linnémuseet.)

Efter sammanträdet blev det tillfälle att beundra trädgården, som nu stod i sin fulla glans i det vackra försommarvädret. Därjämte demonstrerades Linnémuseet, där doktor SIGURD WALLIN hade exponerat en del av de Linnéföremål, som inlösts från fröknarna Ödman. Därefter begåvo sig de närvarande till Gustavianum för att bese Olaus Rudbecks nyligen återställda Theatrum anatomicum.

Vid återkomsten stod middagen dukad i orangerisalen för de till ett hundratal uppgående gästerna. Ordföranden hälsade de närvarande välkomna till bords och vände sig särskilt till medlemmarna i Wallenbergsstiftelsens styrelse och Linné-

Stora salen i Linnéorangeriet.

ättlingen landshövdingen INGEGERD BESKOW, f. TULLBERG, dotter till vår förste ordförande. Talet till Linnés minne hölls också av ordföranden och var av följande lydelse:

Enligt gammal tradition skall det vid Linnésällskapets vårmiddag talas för Linnés minne. Fastän dagens middag har en särskild karaktär, bör det inte brytas mot denna tradition, så mycket mindre som det är nydaningen av hans eget orangeri som vi celebrerar. Om talet för Linné blir något litet kortare än vanligt, tror jag inte att Linné, om vi tänker oss honom vandrande på en elyseisk men mycket svensk blomsteräng, mysande åt den försommarens blomsterprakt som just har slagit ut, tar illa upp. Vi har under de 38 år som vårt sällskap har existerat lärt känna honom så väl och blivit så goda vänner med honom att vi kan ta oss små friheter, ja vi brukar ibland t. o. m. våga skämta litet med honom och hans älskvärda svagheter.

Det är för en ordförande svårt att hitta på något att tala om som inte har sagts tidigare i något sådant här tal, eller något som åtminstone ger intryck av att inte ha sagts förut. Förra året tog jag till uppslag vad Linné hade sagt om en sen och kall vår, så det duger inte nu, och förresten har nu äntligen, för att begagna Linnés ord, den sköna Flora lagt sig att sova hos Febus, och vi har fått vår och sommar nästan på en gång. För några år sedan var det några medlemmar av Linnésällskapet som tyckte sig skymta Linné böjd över en blomstersäng där nere i trädgården och inbillade sig att det var något som jag hade sagt som framkallade synen. Förklaringen var en annan, men nu är i alla fall också det uppslaget förbrukat.

Kanske dock inte alldeles. Det har funnits sällsynta människor vilkas personlighet har haft en sådan särpräglad individualitet och varit så fylld av liv och värme att vi tycker att det finns något kvar av den ännu efter hundratals år. Jag tror naturligtvis inte alls, och det är väl inte många som på allvar gör det, på föreställningen att rum och möbler och platser behåller något av vad som en gång har timat eller att det verkligen stannar något kvar av en människa i en miljö som hon har älskat. Allt sådant är illusioner, men vad betyder det! Mycket av det bästa i livet är illusioner, och illusioner har sin egen djupa sanning. Därför kan vi också i kväll ha utsikt att i den blåa vårskymningen skymta Linné, eller om man så vill hans skugga, vandrande där nere i hans älskade Hortus Upsaliensis och insupande samma balsamiska dofter som vi.

Vad är det hos Linné som gör att hans personlighet har denna förunderliga livskraft? Även om jag skulle kunna antyda det, vilket jag betvivlar, kan jag inte försöka att göra det nu. Bara så mycket må sägas att något som tjsar oss alla, vare sig vi vet något om hans vetenskapliga betydelse eller inte, är det omedelbara, enkla och naiva i hans väsen. Och så, eller riktigare som ett uttryck härför, hans språk, den — paradoxalt uttryckt — konstlösa konstfullheten i hans språk. Jag slutar med att låta honom själv tala. Först något som studenten Linnæus skrev vid 24 års ålder, medan han var demonstrator i den Rudbeckska trädgård som han senare skulle omdana till den trädgård som Linnésällskapet för mer än 30 år sedan har återställt. Det har en gång för länge sedan återgivits i vår årsskrift av Rutger Sernander och lyder så här:

»Nu begynner solen med sina varma strålar upvärma vårt land. Nu begynner solen gifwa alla kretur ett qwickare lif, nu wakna alla små kretur och insecter upp, som öfwer den kalla wintren liggat förkylte. Nu taga träden på sig sin prydnad, och alla örter krypa upp af jorden, och med enhällighet prisa sin skapare, upwisandes sådana konststycken, som ingen konstnär kan imitera och ingen Salomos macht kan åstadkomma.»

Ett par årtionden senare yttrade den världsberömda Linnæus, som han ännu hette, några ord, som jag redan vid ett tidigare tillfälle har erinrat om men som tål att höras många gånger. De är visserligen författade på latin, men översättningen har behållit glansen av Linnés personliga stil. »I veten väl att jag är med både kropp och själ i akademiträdgården, att den är mitt Rhodos eller rättare mitt Elysium. Dagligen knoppas där och utveckla sig nya fröjder.»

Tacket för middagen utbragtes av envoyén WALLENBERG, som tolkade sin glädje över att ha kunnat medverka till den minnesrika byggnadens återuppståndelse.

SMÄRRE MEDDELANDEN

Två Hammarbybesök. Linnés Hammarby, som nu årligen är målet för tusentals svenscars vallfärder, besöktes även då det ännu var i släktens ägo av en och annan turist, som i de två rum på övre botten, som varit husfaderns, kunde få betrakta de där samlade och omsorgsfullt bevarade minnesföremålen. Allt som kan belysa den gamla gården under äldre tider är av intresse, och här skall meddelas utdrag ur ett brev från tiden före statsförvärvet. Brevskrivaren är en ung teologie studerande, ERIK EKBLAD, som vänder sig till sin förre elev, OTTO MANNERFELT, då en sjuttonårig gymnasist, sedermera kapten vid Älvsborgs regemente, mångårig sekreterare i Älvsborgs läns södra hushållningssällskap jämte många andra uppdrag, känd även som kulturhistorisk författare. Brevet har ställts till förfogande av hans son, kapten MÅNS MANNERFELT.

Upsala den 25 Sept. 1869.

Min käre Otto!

Det är väl alldeles oväntadt för Otto, att nu få bref från Upsala, men jag hoppas dock, att några rader från en gammal informator skola blifva väl emottagna. Jag är nu sedan 14 dagar i Upsala för att här fortsätta mina studier och bereda mig för min blifvande verksamhet.

I dag 8 dagar sedan var jag jemte några af mina bekanta ute på en längre promenad. Målet för vår färd var Linnés »älskade Hammarby», som ligger ungefär en mil härifrån. Vi ville bese den gamle store blomsterkungens forna hem, se den trädgård, han planterat, de rumm, der han bott m. m. Detta lyckades oss ock. Efter några timmars färd letade vi oss fram till det gamla undangömda Hammarby, som ligger undangömdt i en skog. Hans forna bostad står ännu kvar. En gammal kastanj, under hvars skugga Linné säkert mången gång funnit svalka, sträcker ännu, strax vid förstugutrappan, sin krona mot höjden. På öfra våningen finnas ännu tvänne rum i behåll sådane de voro, då Linné bodde der. Det yttre var en sal med sådane der gamla högryggiga stolar, klädda med grönblommigt sammete; det inre rummet hade varit hans sängkammare. Hans säng stod ännu kvar, omgifven af sitt blomliga siden sparlakan. Ett äldre sparlakan låg i sängen. Af detta bruka resande taga minnen och så gjorde äfven vi [!]. Jag är just ej för att så der sönderplocka och sköfla gamla minnen, men då de öfriga togo bitar, så kom jag just ihåg Otto och i tanke att Otto gerna ville hafva ett minne, om ock simpelt, från Linné, så tog jag ock ett stycke, hvilket jag nu sänder till Otto. I denna sängkammare fanns i ett glasskåp många andra minnen ss. hans doktorshatt, skrifställ m. m., dessutom pryddes väggarne med stora oljefärgstafior. I trädgården eller rättare parken låg på en kulle ett gammalt fyrkantigt hus, der han brukade hålla sina föreläsningar och der han äfven sjelf studerade. Der fanns ett gammalt posetiv, en lässtol m. fl. saker. Då hans auditorium var allt för stort, brukade han sitta ute på kullen, då hans åhörare voro placerade rundt omkring på sluttningen.

Linnés Hammarby före restaureringen. Tuschteckning av Bruno Liljefors.

Det var rätt märkvärdigt att trampa på den jord, der han vid betraktandet af naturens små och stora ting skönjde och tillbad Skaparens allmakt, vishet och godhet. Det var näml. ej så med honom, som det är med nutidens naturforskare, hvilka i sin vishet tro sig kunna bortförklara den store Guden och hans delaktighet vid verdens daning och sätta i hans ställe naturkrafterna såsom de, hvarigenom allt utvecklat sig. Nej! så var det ej med Linné. I den minsta lilla blommas underliga bildning, i de otaliga himlakropparnes gång och rörelser, i allt såg han Guds verk, i allt Guds vishet, allmakt och godhet uppenbara sig. Må vi också, ju mer vi få skåda af Herrens underliga ting, deri lära känna dessa hans stora egenskaper. — — —

*

Ett namn som ej skall förglömmas i Linnésällskapets och Linnéforskningens historia är överbibliotekarien J. M. HULTHS. Främst erinrar man sig att det var han, som med sin *Bibliographia Linnaeana*, utgiven till Linnéjubiléet för nu femtio år sedan, lade den fasta grunden till kännedomen om Linnéskrifternas invecklade bibliografi samt att han efter TH. M. FRIES övertog Linnébrevsutgivningen. Det var självklart, att han också skulle vara en av dem, som med entusiasm deltog i skapandet av ett svenskt Linnésällskap. Vid stiftelsemötet å Hammarby 23 maj 1918 var han en bland de närvarande. Han blev Sällskapets sekreterare (de första åren även redaktör av Årsskriften) och kvarstod — med ett kort avbrott — ända till sin död våren 1928.

Med en annan av Sällskapets märkesmän, professor RUTGER SERNANDER, var Hulth förenad i livslång vänskap. Ett av föreningsbanden — och säkert ej det minst betydelsefulla — var deras gemensamma Linnéintresse. Det är även därför befogat att här meddela ett utdrag ur ett vänbrev från Hulth till Sernander om ett besök på Hammarby så tidigt som 1885. Det har välvilligt överlämnats till Sällskapet av Sernanders dotter, fru GRETA DU RIETZ.

Brevet är daterat i Uppsala den 21 juni, då Hulth, student sedan ett år, är kvar i staden, upptagen av tentamensplugg i botanik, medan mottagaren, nybakad samma vår, njuter av sommaren på Västkusten. Inledningsvis få vi en liten inblick i brevskrivarens dagordning. »Kl. 6 eller i några fall 5 stiger M. Hulth, Fil. Stud. S. N., upp ur sin säng, gäspar, sträcker sig och börjar sin toalett.» Så sätter han sig att »fåna öfver Warmings utmärkt tråkiga systematik», går efter intagen frukost upp till

J. M. Hulth. Ett vänporträtt av Lars Jernbergh.
Tillhör Upps. univ. bibl.

»Botaniskan» och studerar praktiskt sin systematik eller sitter hemma och »torrläser» sömnig och gäspande. Efter att ha intagit middag kl. 3, beger han sig med sin matkamrat till Flusterparken. »Om någon af oss är stadd vid kassa, förtäres en kopp kaffe dersammastädes.» Så hem till fortsatt läsning. »Der har du min historia», slutar brevskrivaren och förmodar att den kommer att förorsaka mottagaren gäspningar. Så fortsätter han:

Gäspat skulle du väl ej gjort, om du varit med, när sektionen [dvs. Botaniska sektionen av Naturvetenskapliga studentsällskapet] var på Hammarby. Den dagen räknar jag som den treffligaste i mitt Upsalalif. På Hammarby, vårt botaniska helgons käraste vistelseort, har man börjat att göra i ordning, för att i det restaurerade Hammarby få en om än svag bild af Linnés'. Staten har inlöst hufvudbyggnader, trädgård (l. rättare platsen för den forna trädgården) och park, medan den öfriga egendomen sedan några år tillhör akademien. Prof. Fries är intendent för statens tillhörigheter derute. Han är också mycket ifrig att ställa i ordning der; han samlar Linnéanska husgeråd, träd och buskar, han låter feja rummen, som under senare tider begagnats till alla möjliga ändamål. I flere rum fans det när han började inga tapeter, ingen hade någon aning om huru de sett ut. Men så kom man händelsevis att kila från dörrposten i ett rum och der upptäcker man tapetbitar och genast målas särskildt tapeter efter dessa prof. På så sätt har Fries lyckats återställa flere rum. Blomsterkungens egna 2 rum äro de mest bibehållna. Tapeterna utgöras der af växtafbildningar. Oljetaflor af släktningar och gynnare finnas der i mängd. Hans skrifbord och länstol stå ännu kvar. T. o. m. hans säng med sparlakan af det finaste kinesiska tyg, spindelväfslikt, har man lyckats bibehålla.

Sedan Fries visat och förklarat oss allt både i manbyggnaden, parken och museum, sträckte vi ut oss i gräset bredvid det senare och hörde på de berättelser om Linné, som af Fries upplästes eller omtalades.

Derefter intogs middag (enkel förstås!), som förts på väg dit från staden, och efter dess intagande punschades tills uppbrottets stund nalkades. I höst, när mina vänner komma hit skola vi väl valfärda till botanisternas Medina. Helsa dina anhöriga och vännen Ernst från M. Hulth.

I »vännen Ernst» torde vi återfinna ännu en av styrelsemedlemmarna i det blivande Linnésällskapet, Sernanders studentkamrat lektor ERNST HEMMENDORFF. — Hulths meddelanden äro av intresse ur flera synpunkter. Dels ge de oss en inblick i det energiska arbete, som nedlades av Fries för att av Hammarby skapa den minnesplats, som det främst genom hans initiativ tillkomna riksdagsbeslutet av 1879 avsåg. Återställningsarbetena synas ha fortgått ganska långsamt, kanske bl. a. av ekonomiska skäl, vilket säkerligen ingalunda varit till nackdel för resultatet. Dels torde genom det skildrade Hammarbybesöket ha grundlagts den tradition, enligt vilken Botaniska sektionen alltjämt ärligen dit förlägger sin vårutflykt.

ARVID HJ. UGGLA.

Inlanders Linné-medaljong. Det har allmänt erkänts, att den lilla porträttmedaljong, som den eljest föga kände C. FR. INLANDER utförde av Linné, hör till de bästa bilder vi äga av honom. Det var också Linnés åsikt, såsom framgår av hans brev till Vetenskapsakademiens sekreterare Wargentin den 18 aug. 1773, då medaljen just var färdig: »Ett nytt och stort prof af Min Herres grace emot mig har jag i dessa dagar haft genom Hr Inlander, som mig pusserat i wax så mäterligen, att alla säga sig aldrig sett så mäterligt och likt.» TULLBERG (Linnéporträtt, s. 158) omtalar några ex. i gips (bl. a. Linnés eget på Hammarby och KVA:s) med tillägg att »förmodligen finnas många fler». I detta sammanhang är följande annons, som stod införd i Dagligt Allehanda för den 2 mars 1774, av stort intresse (den har välvilligt påpekats av fil. dr S. E. BRING):

Då jag för några dagar sedan war i Upsala, fick jag händelsewis se Herr Archiatern von Linnees portrait i gips gutit; det war intet allenast i mitt, utan äfwen i andras tycken, som sågo detsamma, mycket likt och wäl pousseradt. Och som jag fått weta, at den som detsamma förfärdigat, wistas i Stockholm, utber jag mig at få address hwarest han logerar, för at få köpa 50 à 60 exemplar. Man förmodar at priset blir billigt i anseende til mängden som ästundas.

Enär det rört sig om beställning av så pass många exemplar, kan man förmoda, att annonsören ville begagna tillfället att göra affär med dem. Om han kom i förbindelse med konstnären, som enligt Linnés anteckning 1773 bodde på Götgatan i Stockholm, veta vi ej. Inlander dog redan 7 jan. 1775. Som ett cirkulär till våra ledamöter meddelar, kunna avgjutningar efter Inlanders medaljong nu erhållas genom Svenska Linné-Sällskapet till ett pris av kr. 30: —.

Som bekant var det efter hans Linné-bild den vackra Wedgwood-medaljongen utfördes, enligt Tullberg någon gång före 1780. Liksom firman till Linnéjubileet 1907 förfärdigade och sålde en del exemplar av denna, har den med tanke på det instundande 250-årsjubileet framställt en ny upplaga. (Om Inlanders bild använd som sigillstamp se Årsskriften, 36, 1953, s. 151.)

Ericssbergs-herbariet. Under rubriken »Ett 1700-talsherbarium» omnämnde doktor TELEMAK FREDBÄRJ i vår Årsskrift för 1952 (årg. 35, s. 107) en växtsamling, som tillhör Ericssbergs fideikommiss. I notisen uppvisar han, emot vad tidigare sagts, att det icke kan vara fråga om det Tessinska herbariet från Åkerö. Däremot kunde han då icke fastställa, vem som insamlat växterna. De bifogade stilproven från växtarken

ha hittills förblivit oidentifierade. En tillfällighet har föranlett att dessa ånyo granskats, och det synes nu möjligt att uttala en förmodan om vem som namnsatt den större delen av exemplaren (700 av den till 800 uppgående samlingen). — Nyligen inkom till Uppsala universitets botaniska institution från Edinburgh en anhållan om hjälp att identifiera stilen å en del i därvarande botaniska museum förvarade växter. Där förekom å växtlappar namnet *A. Murray* med data under åren 1776 och senare samt bl. a. växtlokalen Hammarby. En jämförelse med professor ADOLF MURRAYS i Uppsala universitetsbibliotek befintliga utförliga resedagbok gav vid handen, att växtlapparna voro skrivna av honom. Men det slog då granskaren, att den ena stilen i Ericsbergs-herbariet (stil 1) visade likheter med Murrays. Adolf Murrays handstil, sådan den finnes i dagboken, är ganska egenartad, upprättstående och ytterligt tät. Det förra draget, som torde vara rätt ovanligt och snarast tyda på tyskt inflytande, återfinnes i herbariet, men växtnamnen äro skrivna med något större stil än i dagboken, i vilken förf. tydligen sökt sammantränga den så mycket som möjligt.

Om Fredbärjs förmodan är riktig, att herbariets huvuddel samlats senast 1774, och om samlaren är Murray, har det tillkommit före 1772, då denne anträdde sin mångåriga utlandsresa. Måhända ligger det sanning i den tradition Fredbärj anför efter friherre KNUT BONDE, att Linné åt godsets dåvarande ägare, DAVID HENRIK HILDEBRAND, samlat och namnsatt ett herbarium, dock med den förändringen, att han låtit sin unge, begåvade lärjunge Adolf Murray utföra arbetet. — Måhända kan det också visa sig att en direkt förbindelse funnits mellan Murray och familjen på Ericsberg.

När kejsarinnan Joséphine »upptäckte» linnean. I tidskriften *Les Musées de Genève*, 1956: 7 (juli-aug.), har A. BECHERER lämnat ett meddelande under rubriken *La Plante de Linné*, vars innehåll är värt att här refereras. Inledningsvis talar han om *Linnaea borealis*' utbredning, som i huvudsak är cirkumpolär men med vissa sporadiska förekomster, vållade av istiden, inom bergstrakter som Alpena, Karpaterna, Sudeterna o. s. v. Efter att ha redogjort för växtens n. v. förekomst i olika delar av Schweiz berättar han följande:

Litteraturen omtalar även en växtplats i trakten av Chamonix, vid Montenvers, och upptäckten skulle ha gjorts av Napoleons kejsarinna JOSÉPHINE 1810, då nyligen förskjuten av kejsaren. Uppgiften härrör från en botanist och apotekare JEAN-LOUIS BONJEAN, som berättar hur kejsarinnan under en resa till Mont Blanc, när hon skrev in sig i resandeboken i Montenvers, anförde Bonjeans namn, varpå denne, som tjänstgjorde som ciceron, tillfogade några rader om ett par rara växter, som kejsarinnan funnit i trakten, nämligen *Linnaea borealis* och *Blasia pusilla*. Bonjeans hustru väntade en arvinge, och kejsarinnan visade sin följeslagare nåden att erbjuda sig att stå fadder åt barnet, vilket hon också gjorde vid ett senare besök. Emellertid, säger författaren, har ingendera av dessa växter någonsin vuxit i trakten. Hur har då Bonjean kunnat uppge, att så vore förhållandet? Jo, det hela var ett fromt bedrägeri för att behaga den höga damen, såsom avslöjas i ett brev 1813 från en av Bonjeans vänner, för vilken han bekänt sitt tilltag. Brevmottagaren var en schweizisk officer, som befann sig i Berlin. Ur brevet anføres följande:

»Tu pourras dire à M. Willdenow que la *Linnaea borealis* n'a jamais crû sur le Montanvert. Bonjean, en bon père de famille, a imaginé l'excellente plaisanterie de l'y faire découvrir par l'impératrice Joséphine, qui aime beaucoup les fleurs et qui dépense énormément pour avoir dans ses jardins de la Malmaison les plantes les plus belles et les plus rares et qui, malgré les ordres sévères de l'empereur, s'en fait même envoyer en contrebande par les Anglais. Bonjean en avait

fait planter une vingtaine de plantes fleuries ça et là non loin du chemin que l'impératrice devait suivre pour arriver au Montanvert, et il eut l'adresse de les lui faire découvrir par elle-même. Elle fut tellement heureuse d'avoir trouvé sur le Mont-Blanc une plante qui n'avait été trouvée jusqu'à ce moment que dans le Nord de l'Europe seulement, et d'avoir eu en la personne du dit Bonjean un botaniste assez instruit pour avoir pu constater sa remarquable trouvaille, qu'elle voulut le récompenser en étant la marraine du petit Bonjean à venir, ce dont l'ami Bonjean fut très heureux, puisqu'il avait cherché à assurer une protectrice puissante à son héritier. Racontez tout cela à M. Willdenow *sous le sceau du secret* . . .» (WILLDENOW var en känd botanist och professor i Berlin, bl. a. utgivare av en 5:te utvidgad upplaga av Linnés Species Plantarum. Han var emellertid död, då brevet skrevs.)

Två Linné-medaljer. I samband med internationella medaljutställningen i Stockholm förlidet år utställdes en större fransk Linné-medalj, utförd av A. GALTIE. Den framställer å framsidan Linné i lappdräkt efter det bekanta Hoffmanska porträttet med omskriften CAROLUS LINNÆUS. Åtsidan illustrerar sexualsystemet genom en ituskuren blomma visande ståndare och pistill. Inskriften är SYSTEMA NATURÆ 1735. — Ett ex. har skänkts till Sällskapet av kulturattachén GUNNAR W. LUNDBERG, Paris.

I anledning av vårens Linné-jubileum har Kungl. Mynt- och registreringsverket låtit medaljgravören LÉO HOLMGREN utföra en vacker mindre Linné-medalj, vars utseende framgår av det cirkulär, som sändes samtidigt med Årsskriften.

Ny Linnélitteratur. I anledning av det förestående jubileet ha en rad skrifter utgivits eller komma i dagarna. De skola i nästa årgång bli föremål för närmare omnämnande. Här måste vi inskränka oss till en uppräknig. — Först i raden kommer med. dr TELEMAK FREDBÄRJS edition av gymnasisten Linnæus' äldsta anteckningsbok, tillhörig stifts- och landsbiblioteket i Växjö, som utgivits av Svenska Läkaresällskapet i en synnerligen vacker utstyrsel, försedd med växtavbildningar ur förlinneanska botaniska arbeten. Trycket är Almqvist & Wiksells och titeln Carolus N. Linnæus, Örtabok 1725. — Några av Linnés resor ha utgetts i nya upplagor. Lapplandsresan har utkommit hos Wahlström & Widstrand, redigerad av MAGNUS VON PLATEN och CARL-OTTO VON SYDOW och trevligt illustrerad med vignetter av GUNNAR BRUSEWITZ. För kommentaren svarar von Sydow och, för de botaniska förklaringarna, MAGNUS FRIES. — Natur och Kultur har utgivit i två små behändiga volymer Öländska och Gotländska resan med sparsamma kommentarer av BERTIL MOLDE. — Två Linnébiografier ha utgivits, hos Natur och Kultur KNUT HAGBERGS bekanta Carl Linnæus i ny, något förkortad och reviderad upplaga samt en för ungdomen avsedd skildring: HANS KROOK, Carl von Linné, på Lindblads förlag.

SUMMARY OF CONTENTS

This issue combines the two volumes for the years 1956 and 1957. It begins with a paper *Linnæus and Cornwall* (in English), which has been contributed by SPENCER SAVAGE, F.L.S., an honorary member of our Society, and for many years the custodian of the Linnæan treasures belonging to the Linnean Society of London. Mr. Savage's treatise throws unexpected light on Linnæus' indirect connection with Cornwall. The Reverend William Borlase, well known as the author of *The Natural History of Cornwall*, corresponded with Dr. J. F. Gronovius in Leyden, and sent him various minerals, which Gronovius in turn showed to Linnæus who determined them. It would appear from this that Linnæus was regarded by his Dutch friends as an authority on mineralogy. In one of the letters from Gronovius he has copied out Linnæus' letter to him; this is the first time this letter has come to light. A third person entering the picture in this connection is John Andrew, M.D., a Cornishman, who was a contemporary of Linnæus at Leyden, and who returned to England to practice as a physician in Cornwall. Very little seems to have been known of him hitherto. The correspondence between these three, Gronovius, Andrew and Borlase is given as an Appendix.

In the article *Linnæus becomes candidatus medicinae at Harderwijk* A. J. BOERMAN, M.D., of Oss, The Netherlands, whose doctorate dissertation treated of Linnæus as an intermediary between the Dutch and Swedish medicine, publishes, with an English translation, the small treatise Linnæus had to present prior to defending his M.D. dissertation.

The next paper refers to *Linnæus as "rusthållare" in the Horse Guards*. CARL-AXEL TORÉN, one time Colonel of that regiment, has made a search of the archives for material relating to Linnæus as the "rusthållare" to the regiment. The Swedish military system of that time was based on the responsibility of land-owners to procure and maintain a certain number of soldiers for the standing army, each of whom had a right to a small plot as a living. On his property which he purchased in 1758, Linnæus was responsible for four dragoons and their horses. Unfortunately, during the Seven Year's War, in which Sweden was then involved, two of these dragoons were lost in Pomerania, and Linnæus had much trouble in furnishing replacements.

Next comes a lengthy paper by Mrs. GUNNEL HAZELIUS-BERG and Dr. SIGURD WALLIN, both of the Nordic Museum, entitled *Linnæus' wardrobe at Hammarby*. It is an interesting fact that some of Linnæus' garments have been preserved to this day. The authors quote descriptions of some of the disciples of Linnæus, especially foreign visitors, one of whom was a German, Dr. Johann Beckmann, who tells how he came to Uppsala, went into a bookshop, where he enquired about Linnæus, but was told that the Archiater was at his country seat, Hammarby. At that moment there entered an elder gentleman, of medium stature, with dusty shoes and stockings, and unshaven. He was wearing an old green coat with the Order of the North Star. This was the famous Linnæus, who had just come on

foot from Hammarby, six miles away. The authors compare the coat with other such garments of that period that have been preserved. There is also a night-cap of velvet lined with leather. A cap of this kind was much used by the clergy and was known as a "clerical cap". Later on it was adopted by the peasants. At Hammarby there is also preserved an old three-cornered hat, covered with pale green silk and decorated with a rose coloured band. It has generally been presented as a doctor's hat from the Netherlands, but this is shown to be incorrect; it is doubtful whether Linnæus was, in fact, given a doctor's hat in that country. At that time in Uppsala a hat of this type was received by the pupils on whom Linnæus conferred the degree of M.D.

The next two articles refer to Linnæus' home district: In the former article—*Notes on the flora of the parish of Stenbrohult in Småland*—NILS SYLVÉN, Emeritus Professor, Lund, has compiled a catalogue of the plants in Linnæus' native parish, collating his data with those given by Linnæus.

In the second article, entitled *The lime-tree at Jonsboda*, the author, ASSAR M. LINDBERG, a teacher in the parish of Stenbrohult, and one of the most active persons in the local cultural society, tells of the tradition according to which three ecclesiastic families in Småland, Lindelius, Tiliander and Linnæus, took their names from a large lime-tree at Jonsboda. As far as the first family is concerned the tradition is disproved, but there is confirmatory evidence that both Linnæus' father and Tiliander, the father's uncle, derived their names from that tree. On a visit to the community the author found that the tradition is still alive and was shown the actual site of the tree, which, however, seems to have disappeared in 1823. He found a group of saplings that may well have originated from the lime-tree of the tradition. A genealogical table of the three families is given.

There are two papers touching on Linnæus' interest in agriculture. Professor OLOF SVANBERG of the Agricultural College at Ultuna contributes *Pan Svecicus, a Linnæan study of current interest*. During his Dalecarlian journey in 1734 Linnæus once remarked how the horses avoided certain plants, evidently aware of their dangerous, unsuitable nature. This prompted him to make a study of which plants were eaten by the various kinds of domestic animals, as this information would be of great value to the farmer. Some 20 years later, as a professor at Uppsala, he organized teamwork with some thirty of his pupils, who were put to observing which plants were favoured or avoided by certain animals, and he subsequently published a list covering some six hundred native species. An investigation on similar lines has been performed by Professor Svanberg. He has established that lymphadenosis, a disease among cattle in one district of Sweden, had its origin in the fact that calves were eating *Ranunculus acris* (the buttercup), which grows abundantly in that region, and which, through new farming practices, is now left standing in the fields. The other paper entitled *Linnés höfrö* ('Linnæus' hay-seed') is by Professor HUGO OSVALD of the same college. Earlier authors on agricultural subjects in Sweden had proposed numerous ways of improving the fodder cultivation and suggested various foreign plants for this purpose. Linnæus says that he had found one plant in Sweden, *Medicago falcata*, that would be of value in this respect, but, in spite of Linnæus' authority, the suggestion was not generally accepted. However, quite recently this plant has been crossed with other species of the same genus in tests performed with the object of finding a fodder appropriate to Swedish conditions.

BIRGER STRANDELL, M.D., in a short article, *The Patriotic Society and Linnæus*, points out the astounding fact that the society, founded in 1767 for promoting

rural economic did not secure Linnæus' collaboration through an election until 1775, though its aims were very similar to his.

The editor, Dr. A. HJ. UGGLA, publishes a series of letters from the younger Linnæus to Dr. Abraham Bäck, his father's most intimate friend, written during the year following his father's death. They are interesting from the aspect of the light they throw on his father's character and his ideas, and contain the son's answers to questions put by Bäck during the time when he was writing a commemorative address to be read in the Academy of Science. The letters also give an impression of the difficulties encountered by the younger Linnæus when he was to take up his father's tasks at the University without the advantage of authority wielded by his father.

Two years ago the University was able to restore the old hothouse in the Linnæus Garden, the house being inaugurated by the University and the Linnæan Society. A short account of the ceremony is given.

The volume ends with some smaller communications on Linnæan topics together with accounts of acquisitions to the Museum and of the Society's activities. An index to the forty volumes (1918 to 1957) of the Year-Book published to date is appended.

LINNÉ-SÄLLSKAPETS EGNA ANGELÄGENHETER

STYRELSENS ÅRS- OCH FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE FÖR ÅREN 1955 OCH 1956

Sällskapets vårsammankomst 1955 hölls söndagen den 5 juni i samband med invigning av det nyrestaurerade Linné-orangeriet. Efter ett inledande anförande av ordföranden (se ovan) föredrogs revisionsberättelsen för 1954 års förvaltning och beviljades ansvarsbefrielse. Därefter talade landsantikvarien NILS SUNDQUIST, som varit kontrollant vid restaureringsarbetet, över ämnet »Till Linné-orangeriets historia». Sekreteraren, dr ARVID HJ. UGGLA, kåserade om »Bananen, kaffebönan, thebusken. Ett och annat om orangeriet på Linnés tid».

Höstsammankomsten ägde rum söndagen den 4 december å Hotell Gillet i Stockholm. Vid de stadgeenliga valen omvaldes till ordförande för 1956 professor NILS VON HOFSTEN och till vice ordförande för samma tid f. d. överbibliotekarien ANDERS GRAPE. Till styrelseledamöter för åren 1956–1958 omvaldes professor N. E. SVEDELIUS, f. d. förste intendent SIGURD WALLIN och direktör FRITIOF SÖDERBÄCK samt till suppleant professor O. H. SELLING. Till revisorer valdes advokat DANIEL TROËNG och redaktör SIGURD LINDMAN med docenten NILS HYLANDER och doktor MARTIN OLOFSSON som suppleanter. Föredrag hölls av fil. dr STIG RYDÉN över ämnet »Pehr Löfving, en Linné-lärjunge i Venezuela för 200 år sedan».

1956 års vårsammankomst hölls söndagen den 27 maj å Hammarby. Sedan revisionsberättelsen för 1955 års förvaltning föredragits och ansvarsfrihet beviljats, höll sekreteraren dr ARVID HJ. UGGLA (i st. f. fil. dr Knut Hagberg, som blivit förhindrad av olycksfall) ett föredrag över ämnet »Ur Carl von Linné den yngres brevväxling med Abraham Bäck». (Breven tryckta i denna årgång.) Middag intogs därefter i Linné-orangeriet i Uppsala.

Höstsammankomsten ägde rum måndagen den 3 december å Restaurant Gillet i Stockholm. Vid de stadgeenliga valen omvaldes till ordförande för 1957 professor NILS VON HOFSTEN och till vice ordförande f. d. överbibliotekarien ANDERS GRAPE. Till styrelseledamöter för åren 1957–1959 omvaldes professor TORSTEN LAGERBERG, f. d. förste bibliotekarien JONAS L:SON SAMZELIUS och överläkaren BIRGER STRANDELL samt till suppleant professor G. EINAR DU RIETZ. Till revisorer omvaldes advokat DANIEL TROËNG och redaktör SIGURD LINDMAN med docent NILS HYLANDER och doktor MARTIN OLOFSSON som suppleanter. Föredrag hölls av professor OLOF SVANBERG över ämnet »Pan Svecicus, 'Den svenske herden': ett linneanskt forskningsarbete av aktuell betydelse», tryckt här ovan, samt av fil. dr KNUT HAGBERG över ämnet »Linnétraditionen i Åbo».

SKATTMÄSTARENS BERÄTTELSE FÖR ÅREN 1955 OCH 1956.

Svenska Linné-Sällskapets ställning framgår av följande:

Vinst- och förlusträkning den 31 dec. 1955.

Inkomster:

Årsavgifter	13,587: 96
Statsbidrag till årsskriften	2,500: —
Anslag från Kungl. Patriotiska Sällskapet	2,000: —
Uppsala stads anslag	6,000: —
Uppsala universitets anslag	9,000: —
Räntor och utdelningar	15,009: 25
Försålda publikationer	585: 95
Museet: entréavgifter, vykort m. m.	2,708: 20
Kronor	51,391: 36

Utgifter:

Linnéträdgården	26,267: 48
Linnémuseet	2,719: 11
Årsskriften	10,535: 65
Avlöningar	2,400: —
Publikationer (bildbroschyren om museet)	3,370: —
Omkostnader	2,124: 10
Avsättning till pensionsfonden	1,000: —
Inkomster utöver utgifterna	2,975: 02
Kronor	51,391: 36

Ingående balanskonto 1 jan. 1955.

Fasta fonden	29,634: 77	Samlingarna	1: —
Dispositionsfonden	12,829: 46	Checkräkning	1: —
Museifonden	1,715: 79	Kapitalräkning	465: 24
Linnéfonden	115,527: 47	Upsala Advokatbyrå	5,000: —
Viktor N. Baumbachs fond	12,134: 13	Sparkasseräkningar och	
Basil H. Soulsby's fond	1,321: 54	sparbank	1,780: 25
Wenner-Grenska Samfun-		Obligationer och förlags-	
dets donation	4,938: 57	bevis	23,492: 50
Pensionsfonden	11,000: —	Kassakonto	2,077: 05
Växthusbyggnadernas re-		Aktiers konto	174,000: —
parationsfond	5,241: 96	Samlingarna (interim)	10,000: —
Reservfonden	21,958: 49		
Omkostn. och löner	100: —		
Checkräkn. (interim)	414: 86		
Kronor	216,817: 04	Kronor	216,817: 04

Utgående balanskonto 31 dec. 1955.

Samlingarna	8,001: —	Fasta fonden	29,634: 77
Checkräkning	12,136: 06	Dispositionsfonden	12,829: 46
Kapitalräkning	482: 68	Museifonden	1,890: 79
Uppsala Advokatbyrå	5,000: —	Linnéfonden	115,816: 29
Sparkasseräkningar och sparbank	1,842: 06	Viktor N. Baumbachs fond	12,194: 80
Obligationer o. förlagsbevis	23,492: 50	Basil H. Soulsby's fond	1,334: 76
Kassakonto	1,474: —	Wenner-Grenska Samfun- dets donation	4,863: 57
Aktiers konto	174,000: —	Pensionsfonden	12,000: —
		Växthusbyggnadernas re- parationsfond	5,241: 96
		Reservfonden	24,521: 90
		Linnéträdgården	6,000: —
		Omkostnader och löner	100: —
	Kronor 226,428: 30		Kronor 226,428: 30

Vinst- och förlusträkning den 31 dec. 1956.

Inkomster:

Årsavgifter	20: —
Statsbidrag till årsskriften	2,500: —
Anslag från Kungl. Patriotiska Sällskapet	2,000: —
Uppsala stads anslag	6,000: —
Uppsala universitets anslag	6,000: —
Räntor och utdelningar efter avsättning till fonderna	15,683: 18
Försälda publikationer	609: 65
Museet: entréavgifter, vykort m.m.	1,377: 05
Realisationsvinst på aktier	3,954: —
Linnéträdgården, diverse inkomster	117: 40
Utgifter utöver inkomsterna	391: 39
	Kronor 38,652: 67

Utgifter:

Linnéträdgården	29,894: 55
Linnémuseet	2,296: 28
Årsskriften	—
Avlöningar	2,400: —
Publikationer	—
Omkostnader	3,061: 84
Avsättning till pensionsfonden	1,000: —
	Kronor 38,652: 67

Insamling till förvärv av Linnéföremål.

Inkomster:

Statsanslag	25,000:—
Bidrag från Kungl. Patriotiska Sällskapet	2,000:—
Insamling bland medlemmarna	3,945:—
S:a kronor	30,945:—

Utgifter:

Förvärv av Linnéföremål	30,000:—
Balanseras till 1957	945:—
S:a kronor	30,945:—

Ingående balanskonto den 1 jan. 1956.

Fasta fonden	29,634: 77	Samlingarna	8,001:—
Dispositionsfonden	12,829: 46	Upsala Advokatbyrå	5,000:—
Museifonden	1,890: 79	Kapitalräkning	482: 68
Linnéfonden	115,816: 29	Sparkasseräkn. och sparbank	1,842: 06
Viktor N. Baumbachs fond	12,194: 80	Kassakonto	1,474:—
Basil H. Soulsby's fond	1,334: 76	Checkräkning	12,136: 06
Wenner-Grenska Samfun-		Aktiers konto	174,000:—
dets donation	4,863: 57	Obligationer och förlagsbe-	
Pensionsfonden	12,000:—	vis	23,492: 50
Växthusbyggnadernas repa-			
rationsfond	5,241: 96		
Reservfonden	24,521: 90		
Linnéträdgården	6,000:—		
Omkostnader och löner	100:—		
Kronor	226,428: 30	Kronor	226,428: 30

Utgående balanskonto den 31 dec. 1956.

Samlingarna	1:—	Fasta fonden	29,634: 77
Upsala Advokatbyrå	6,092: 65	Dispositionsfonden	12,829: 46
Kapitalräkning	499: 84	Museifonden	1,965: 79
Sparkasseräkn. och spar-		Viktor N. Baumbachs fond	12,255: 77
bank	1,909: 94	Basil H. Soulsby's fond	1,348: 11
Kassakonto	1,710: 50	Linnéfonden	116,105: 83
Checkräkning	5,494: 24	Wenner-Grenska Samfun-	
Aktiers konto	174,000:—	dets donation	4,863: 57
Postgiro konto	7,255: 10	Pensionsfonden	13,000:—
Obligationer och förlags-		Växthusbyggnadernas repa-	
bevis	23,457: 50	rationsfond	5,241: 96
Samlingarnas konto (Inte-		Linnéträdgården	6,000:—
rimskonto)	10,000:—	Omkostnader och löner	100:—
Kronor	230,420: 77	Insamlingens konto	945:—
		Reservfonden	26,130: 51
		Kronor	230,420: 77

Skattmästarens kommentar till 1955 och 1956 års bokslut.

Genom att föreliggande årsskrift utgör en dubbelårgång, redovisas här räkenskaperna för två år, 1955 och 1956.

Sällskapets verksamhet, som under en följd av år gått med förlust, visar för 1955 en vinst å 2,975 kronor. Denna har uppkommit genom att universitetet — i samband med att det tidigare beviljade årliga bidraget å 6,000 kronor till kostnaderna för Linnéträdgården från och med juli 1955 upptogs såsom ett fast anslag å universitetets stat — ur sin reservfond efter därom gjord ansökan beviljade Sällskapet ett tillfälligt bidrag å 3,000 kronor för första halvåret 1955. Av det å universitetets stat upptagna bidraget, 6,000 kronor, borde rätteligen hälften ha bokförts såsom inkomst under 1956, men av praktiska skäl har hela beloppet upptagits såsom inkomst för det år, 1955, varunder det inlevererats till Sällskapet. Den för 1955 redovisade vinsten är således rent bokföringsmässig. I realiteten har rörelsen även under år 1955 gått med förlust, ehuru denna varit mycket obetydlig.

Det är alltjämt de snabbt växande kostnaderna för trädgården, som vållar Sällskapet svårigheter. Dessa kostnader ha under 1955 och 1956 vuxit ännu mera än förut, beroende främst på att den ordinarie trädgårdsförmannen under en del av 1955 och hela 1956 haft en assistent, avsedd att efterträda honom vid hans pensionering. Kostnaderna för trädgården under åren 1953–1956 framgå av följande (avrundade) siffror:

år 1953	17,400 kronor
» 1954	23,000 »
» 1955	26,300 »
» 1956	29,900 »

Då trädgårdsförmannen med 1956 års utgång lämnat sin tjänst för att träda i pension och efterträtts av sin assistent, torde en ytterligare ökning av kostnaderna för trädgården för den närmaste framtiden icke behöva befaras trots den betydande lönehöjning statens tjänstemän erhålla från 1957 års ingång, vilken förhöjning även kommer Sällskapets trädgårdsförman till godo. Med hänsyn till den fördyring, som redan inträffat, blir det emellertid nödvändigt att göra en hänvändelse till universitetet och staten om ökade bidrag till kostnaderna för trädgården.

1956 års bokslut visar en förlust å rörelsen å 391 kronor. I realiteten är den emellertid betydligt större, enär bland inkomsterna upptagits ett belopp å 3,954 kronor med beteckningen »realisationsvinst å aktier». Denna intäkt har uppstått genom en försäljning av teckningsrätter i Stora Kopparbergs Bergslags AB, vilken var nödvändig, då Sällskapet beklagligtvis saknade medel för nyteckning. Intäkten är icke en rörelsevinst, eftersom den uppkommit genom avyttring av en kapitaltillgång.

Såsom av 1956 års bokslut framgår, har någon årsavgift icke uttagits för året, beroende på att föreliggande årsskrift är en dubbelårgång och att Sällskapet icke ansett sig böra uttaga två hela årsavgifter för 1955 och 1956. Sällskapet uttog i stället år 1955, då den närmast föregående årsskriften utkom, en årsavgift plus 5 kronor. Den omständigheten, att någon årsavgift icke uttagits för 1956, påverkar icke nämnvärt årsresultatet, eftersom kostnaderna för den föreliggande årsskriften påföras 1957 års verksamhet.

I den föreliggande årsskriften ha räkenskaperna beträffande insamlingen av medel till förvärv av vissa Linnéföremål, varom meddelande lämnades i kom-

mentaren i den närmast föregående årsskriften, redovisats för sig, eftersom de ligga utanför den normala rörelsen.

För att skaffa medel till fullgörande av det avtal, Sällskapet under 1954 träffade med fröknarna Anna och Gerda Ödman om inköp för ett pris av 50,000 kronor av vissa Linnéföremål, gjorde Sällskapet en framställning om bidrag med nämnda belopp av Statens lotterimedel. Denna framställning ledde till att Sällskapet 1956 erhöll 25,000 kronor. Då det, efter vad som inhämtats, icke är sannolikt, att Sällskapet kan erhålla ytterligare medel på denna väg, riktade Sällskapet under 1956 en vädjan till sina medlemmar om ett frivilligt bidrag för ändamålet. Denna vädjan möttes med stor förståelse. Patriotiska Sällskapet, som alltid visat Linnésällskapet den största generositet, donerade ett belopp å 2,000 kronor. Enskilda medlemmar skänkte tillhopa 3,945 kronor. Av de sålunda erhållna medlen ha 30,000 kronor överlämnats till fröknarna Ödman. Sällskapet har härutöver av egna medel förskotterat ett belopp av 10,000 kronor, vilket Sällskapet dock räknar med att återbekomma genom fortsatt insamling, varför beloppet upptagits i balansräkningen såsom en tillgång under beteckningen »samlingarnas konto (interimskonto)». Fröknarna Ödman ha således hittills uppburit 40,000 kronor av avtalade 50,000. Föremål till motsvarande värde ha erhållits och inlagts i Linnémuseet.

Stockholm i april 1957.

FRITIOF SÖDERBÄCK

REVISIONSBERÄTTELSE

för år 1955.

Undertecknade, utsedda att granska Svenska Linné-Sällskapets räkenskaper och förvaltning för år 1955, få efter verkställd revision avgiva följande berättelse.

Vi hava tagit del av styrelsens protokoll från två under året hållna sammanträden, vilka ej föranleda något uttalande från vår sida.

Räkenskaperna, som fullständigt siffergranskats, äro förda med utmärkt ordning och reda samt i behörig ordning verifierade.

Vi vitsorda, att 1955 års utgående balanskonto samt vinst- och förlusträkning pr den 31 december överensstämmer med räkenskaperna. Årets vinst av Sällskapets verksamhet, Kr. 2,563:41, har tillförts reservfonden.

Sällskapets värdehandlingar, vilka äro deponerade i öppet förvar hos Aktiebolaget Svenska Handelsbanken, Stockholm, hava avstämts mot av banken lämnad förteckning. Samtliga banktillgodohavanden hava även kontrollerats.

Då revisionen icke givit anledning till någon erinran samt skattmästaren och styrelsen i övrigt med nit och skicklighet handhaft Sällskapets angelägenheter, tillstyrka vi, att ansvarsfrihet beviljas för 1955 års förvaltning.

Stockholm den 24 maj 1956.

DANIEL TROËNG

SIGURD LINDMAN

REVISIONSBERÄTTELSE

för år 1956.

Undertecknade, utsedda att granska Svenska Linné-Sällskapets räkenskaper och förvaltning för år 1956, få efter verkställd revision avgiva följande berättelse.

Vi hava tagit del av styrelsens protokoll från två under året hållna sammanträden, vilka ej föranleda något uttalande från vår sida.

Räkenskaperna, som fullständigt siffergranskats, äro förda med utmärkt ordning och reda samt i behörig ordning verifierade.

Vi vitsorda, att 1956 års utgående balanskonto samt vinst- och förlusträkning pr den 31 december överensstämmer med räkenskaperna. Årets underskott av Sällskapets verksamhet, Kr. 391:39, har belastats reservfonden.

Sällskapets värdehandlingar, vilka äro deponerade i öppet förvar hos Aktiebolaget Svenska Handelsbanken, Stockholm, hava avstämts mot av banken lämnad förteckning. Samtliga banktillgodohavanden hava även kontrollerats.

Då revisionen icke givit anledning till någon erinran samt skattmästaren och styrelsen i övrigt med nit och skicklighet handhaft Sällskapets angelägenheter, tillstyrka vi, att ansvarsfrihet beviljas för 1956 års förvaltning.

Stockholm den 2 maj 1957.

DANIEL TROËNG

SIGURD LINDMAN

SVENSKA LINNÉ-SÄLLSKAPETS STYRELSE

Hedersordförande:

Professor emeritus ROB. E. FRIES

Ordförande för år 1957:

Professor emeritus N. VON HOFSTEN

Vice ordförande för år 1957:

f. d. Överbibliotekarien A. GRAPE

Övriga styrelsemedlemmar:

Valda för åren 1955—1957:

Professor O. T. HULT, f. d. förste bibliotekarie A. Hj. UGGLA, sekreterare och
föreståndare för Linnémuseet samt redaktör för årsskriften, doktor T. FREDBÄRJ.
Suppleant: Docent M. FRIES, föreståndare för Linnéträdgården.

Valda för åren 1956—1958:

Professor emeritus N. E. SVEDELIUS, f. d. förste intendent S. WALLIN, direktör
F. SÖDERBÄCK, skattmästare.
Suppleant: Professor O. H. SELLING.

Valda för åren 1957—1959:

Professor emeritus T. LAGERBERG, f. d. förste bibliotekarie J. L. SON SAMZELIUS,
överläkare B. STRANDELL.
Suppleant: Professor G. E. DU RIETZ.

Vald av Större akademiska konsistoriet:

Professor J. A. NANNFELDT.

Biträdande sekreterare: Fil. kand. C. O. VON SYDOW.

Revisorer:

Advokat D. TROËNG och redaktör S. LINDMAN.

Suppleanter: Docent N. HYLANDER och doktor M. OLOFSSON.

NYA MEDLEMMAR

Adelsohn, Harald, Intendent, Drottningholm
Alfvegren, Lars, Fil. lic., Uppsala
Anderson, Ella, Fröken, Sundbyberg
Backman, E. Louis, Professor, Uppsala
Bergfors, Jan Olof, Regementsläkare, Östersund
Bergqvist, Olle, Fil. stud., Lund
Bergstrand, Axel, Förste Provinsialläkare, Växjö
Björk, Peder, Medicinalråd, Bromma
Björkeroth, Åke, Tandläkare, Hägersten
Blix, Gunnar, Professor, Uppsala
*Carlander, Arvid, Jägmästare, Stockholm
Carstensen, Bo, Överläkare, Östersund
Cederblad, Ebba, Fru, Örebro
Cederström, Bror Gösta, Frih., Förste bibliotekarie, L. Kolhamra, Oden-
sala
Christensson, Gunnar, Lasarettsläkare, Stockholm
Collinder, Per, Fil. dr, Uppsala
Duse-Ingers, Alma, Fru, Bromma
Edman, Margareta, Fru, Stocksund
Ekblad, Inga, Doktorinna, Stockholm
Ekman, Elon, Direktör, Bromma
Ekströmer, Thorsten, Bruksägare, Fågelfors
*Eneqvist, Gerd, Professor, Uppsala
Folkesson, Elis, Förste provinsialläkare, Östersund
Forselius, Sten, Fil. lic., Uppsala
Fröderberg, Hugo, Lasarettsläkare, Lund
Fröman, Ingmar, Läroverksadjunkt, Nacka
Gauffin, Axel, f. d. Överintendent, Bromma
Gierow, Carl-Olof, Fil. kand., Uppsala
Haglund, Jonas, Läroverksadjunkt, Lidingö
Hammar, Einar, Direktör, Stockholm
Heimann, Willy, Bokhandlare, Stockholm
Hemberg, William, Direktör, Stockholm
Hemström, Maud, Doktorinna, Uppsala
von Hofsten, Beatrice, Fru, Stockholm
Holmgren, Franz, Kyrkoherde, Nässundet
Holmgren, Kurt, Statssekreterare, Stockholm
Holmqvist, Stig, Bataljonsläkare, Gävle
Holmström, Ali, Flottningschef, Uppsala

* Ständig medlem

Hummel, David, Leg. läkare, Gäddede
 Hörstadius, Einar, Häradshövding, Uppsala
 Höök, Olle, Leg. läkare, Stockholm
 Johansson, G. A., Överläkare, Stockholm
 Johansson, Ivar, Professor, Uppsala
 Julin, Erik, Lektor, Haparanda
 Jönsson, Allan, Herr, Malmö
 Kallmer, Sixten, Docent, Stockholm
 Kocken, C. Th., Major, Stockholm
 Krusche-Bryk, Ella, Leg. läkare, Solna
 Leksell, Ruth, Fröken, Valskog
 Lewenhaupt, Gösta, Greve, Major, Östersund
 Liljestrand, Göran, Professor emer., Stockholm
 Lindh, Roland, Kapten, Jönköping
 Lindqvist, Eric, Ambassadråd, Helsingfors
 Lundgren, Gunnar, Överläkare, Stocksund
 Lundh, Astor, Bibliotekarie, Stockholm
 Lundin, Sven, Civilingenjör, Uppsala
 Nasenius, Gerd, Fru, Stockholm
 Nivong, Rune, Apotekare, Östersund
 Nyholm, Karl Georg, Docent, Uppsala
 Nylén, Olle, Professor, Uppsala
 Odelberg, Axel, Överläkare, Östersund
 Ohlsson, Uno, Tjänsteman, Uppsala
 Petersen, Maria, Doktorinna, Uppsala
 Pettersson, J. T., Byrådirektör, Stockholm
 von Post, Ernst, Överläkare, Östersund
 Ramel, Ove, Frih., Envoyé, Stockholm
 Rappe, Hedvig, Friherrinna, Helgevärma
 Rasch, Wilhelm, Leg. läkare, Stockholm
 Religionshistoriska institutionen, Lund
 Rimborn, Tora, Fru, Hägersten
 Rosander, Nils, Leg. läkare, Stockholm
 Rydell, Inga-Britt, Fröken, Stockholm
 von Schmiterlów, Adelheid, Fröken, Smålands Rydaholm
 Segelberg, Anna, Fru, Sundbyberg
 Segerstedt, Torgny, Professor, Uppsala
 Sjöberg, Maj, Fru, Solna
 Sjögren, Bengt, Skriftställare, Tjörnarps
 Sköld, Erik, Överläkare, Stockholm
 Stensiö, Erik, Professor, Stockholm
 Svalander, Yngve, Konstnär, Uppsala
 Svanberg, Olof, Professor, Uppsala
 von Sydow, Carl-Otto, Fil. kand., Uppsala
 Tainsh, Karin, Fru, Stockholm
 Traviss, Agnes, Fröken, Stockholm
 Tyboni, John, Herr, Stockholm
 Ugglar, Erik T:son, Auditör, Vänersborg
 Wahlström, Sven, Disponent, Hällefors
 Walin, Gösta, Justitieråd, Bromma

Wallenqvist, Arvid, Överstelöjtnant, Uppsala
Vallin, Hervid, Lektor, Hälsingborg
Walterson, John, Reklamchef, Stockholm
Wanderoy, Helmuth, Akademiträdgårdsmästare, Uppsala
Westring, Lennart, Leg. läkare, Stockholm
Wiman, Ruth, Fru, Uppsala
Wrangle, Jarl, Direktör, Uppsala

SÄLLSKAPETS PUBLIKATIONSVERKSAMHET

Serien *Valda avhandlingar av Carl von Linné i översättning* har sedan förra volymen utkom erhållit följande nya nummer:

21. Menniskans cousiner. (Linnés originalmanuskript till Antropomorpha.)
22. Människans förvandling. (Metamorphosis humana.)
23. Caroli Nic. fil. Linnæi Bibliotheca medica.
24. Det förändrade köket. (Culina mutata.)
25. Grönsakstorget. (Macellum olitorium.)

Samtliga ha tillkommit genom med. dr TELEMAK FREDBÄRJS fortsatta bemödan-
den och generositet. — Priset å vardera är kr. 2: — pr nummer. Beställningar av
dessa, liksom av de tidigare utkomna, insändas till Svenska Linnésällskapet, Box 47,
Uppsala.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING
TILL ÅRGÅNGARNA I—XL (1918—1957)
INDEX TO VOLS. I—XL (1918—1957)

- ABENIUS, MARGIT. Allt är viktigt. En stiltendens hos Linné. [Everything is important. A stylistic tendency in Linnæus.] 18 (1935): 95-108.
- Acrel, Johan Gustaf.* Se GRAPE, A. 1933.
- Afzelius, Adam.* Se OLSSON, T.
- AHLSTRÖM, OTTO. Synverktyg i Linnémuseet i Uppsala. [Optical instruments in the Linnæus Museum in Uppsala.] 30 (1947): 99-101.
- Carl von Linnés mikroskop. Jämte en kort studie över mikroskopien omkring 1700-talets mitt. [Linnæus's microscope and some comments on the development of microscopy.] 31 (1948): 114-119.
- Almquist, Ernst.* Se HULT, O. T. 1946.
- ALMKVIST, JOHAN. Studier över Carl von Linnés verksamhet som läkare. Ett bidrag till syfilidologiens historia. [Linnæus as a medical practitioner. A contribution to the history of the treatment of syphilis.] 6 (1923): 61-119.
- Se LÖFLING, P.
- ALMQUIST, ERIK. Linné och Flora upsaliensis. [Linnæus and Flora upsaliensis.] 5 (1922): 56-69.
- ARTEDI, PETRUS. Tvenne opublicerade Artedi-manuskript. Inför 200-årsminnet meddelade av Orvar Nybelin. [Two unpublished manuscripts by Artedi.] 17 (1934): 35-90.
- Artedi, Petrus.* Se ENGEL, H. 1950-1951. — LÖNNBERG, E. 1919. — NYBELIN, O. 1954-1955. — WALDE, O.
- Askelöf, Johan Christoffer.* Se GERTZ, O. 1946.
- AURIVILLIUS, CHR. Anmärkningar rörande Linnés entomologiska »Prælectiones privatissimæ», hållna på Hammarby 1770. [Notes on Linnæus's entomological »Prælectiones privatissimæ», delivered at Hammarby in 1770.] 5 (1922): 97-105.
- Aurivillius, Christopher.* Se FORSSTRAND, C. 1929.
- BARREIRO, A. J. Se LÖFLING, P.
- Viktor N. BAUMBACH, Svenska Linné-Sällskapets senaste donator. [Viktor N. Baumbach, donor to the Swedish Linnean Society.] 10 (1927): 154-155.
- Beckmann, Johann.* Se SCHMID, G. 1937.
- BELFRAGE, SIXTEN. Dedikationen i Linnés Skånska resa. En stilistisk studie. [The dedication in Linnæus's Scanian Journey.] 27 (1944): 1-28.
- Linnés resällskap under den skånska resan. [Linnæus's fellow-travellers during the Scanian journey.] 32 (1949): 43-56.
- Paul BELLANDER. 1874-1945. 28 (1945): 92.
- BENEDIKT, ERNST. Goethe und Linné. 28 (1945): 49-54.
- BENGTTSSON, SIMON. De i Linnés Skånska Resa omnämnda insekterna i kritisk belysning. [Insects, mentioned by Linnæus in his Scanian Journey, viewed critically.] 3 (1920): 80-102.
- BERG, ÅKE. Se Herbationes upsalienses.
- BERGIUS, PETER JONAS. Se HOLMBERG, A.
- Bergius, Peter Jonas.* Se FRIES, ROB. E. 1935; HULT, O. T. 1931.
- BERGMAN, JOHAN. Se LINNÉ, C. VON. 1947.

- Bergstrand, Carl Erik.* Se UGGLA, HJ. 1948.
BESKOW, KARIN. Levertins Linnéuppfattning. [Oscar Levertin on Linnæus.]
 17 (1934): 91-117.
- Biard, François-Auguste.* Se HULTGREN, E. O.
Bibliographica Linnæana. [Bidrag av A. Hj. Ugglas och C. Th. Mörners.]
 22 (1939): 108-118.
- BODENHEIMER, F. S. & UGGLA, ARVID HJ.* The »Album Itineris» of Frederic Hasselquist.
 35 (1952): 18-30.
- BOERMAN, A. J.* Linnæus becomes candidatus medicinae at Harderwijk. A neglected linnæan document.
 39-40 (1956-1957): 33-47.
- Bonge, Daniel.* Se LÖNNBERG, E. 1921.
BROLÉN, C. A. Se LINNÉ, C. VON. 1935.
Bromelius, Olof och Magnus. Se HULT, O. T. 1926.
- BRYK, FELIX.* Linné und die Parnassiologie.
 2 (1919): 126-140.
 — Ein Nachtrag.
 4 (1921): 116-118.
- Die Stellung der polnischen Botanik zu Linnés Systeme. [Mit einer Bibliographia Linnæana polonica.]
 6 (1923): 35-51.
- Linné som konstnär. [Linnæus as an artist.]
 8 (1925): 3-13.
- Lässt sich die Nomenklatur von Linnés Schmetterlingssystem als strikt binär bezeichnen? Ein kleiner historischer Beitrag zu einer Kritik am Begriffe der Gattung.
 27 (1944): 65-80.
- Till dansken Johan Christian Fabricius' 200-årsminne. [The bicentenary of the birth of Johan Christian Fabricius.]
 28 (1945): 55-59.
- Benoist de Maillet und Carl von Linné. Eine historische Parallele.
 32 (1949): 99-111.
- Se GOMBOCZ, E.
- Bryk, Felix.* Se UGGLA, A. HJ. 1956-1957.
- Burman, Johan och Nikolaas Laurens.* Se UGGLA, A. HJ. 1937.
- Bäck, Abraham.* Se GRAPE, A. 1937. 1946. — JUEL, H. O. 1924. — MÜLLER, E. 1921. — SÖRLIN, A.
- CALLMER, CHRISTIAN.* Otto Gertz †.
 31 (1948): 11-12.
- CALLMER, CHRISTIAN & GERTZ, OTTO †.* Om illustrationerna till Hortus Cliffortianus. [On the illustrations to Hortus Cliffortianus.]
 36 (1953): 81-88.
- CAMPBELL, ÅKE.* Landskapsbilden i Linnés Skånska resa. [The landscape in Linnæus's 'Scanian Journey'.]
 16 (1933): 63-99.
- Celsius, Anders.* Se NORDENMARK, N. V. E.
- Celsius, Olof d. ä.* Se GERTZ, O. 1920. 1922. 1933.
- CHRISTENSEN, CARL.* Linnés testimonium til Georg Tycho Holm 1751. [Linnæus's testimony to Georg Tycho Holm.]
 7 (1924): 32-38.
- DAHLGREN, K. V. OSSIAN.* Linnés iakttagelser av s. k. knoppmutationer. [Linnæus's observations on so called bud-sports.]
 24 (1941): 18-28.
- Hesperidernas äpplen och potus polopuntia. [The apples of the Hesperides and the potus polopuntia.]
 31 (1948): 73-91.
- Om Linné och monstra samt fyrfota fåglar och tvehövdade. [Linnæus on monstrosities.]
 32 (1949): 77-98.
- Philosophia botanica, ett 200-årsminne. [Philosophia botanica 1751-1951.]
 33-34 (1950-1951): 1-30.
- Linnæus och fågelägget, särskilt ovum ovo pregnans. [Linnæus and the bird's egg, particularly the pregnancy of the ovum within the ovum.]
 35 (1952): 39-61.

- DAHLGREN, K. V. OSSIAN. Fries' levnadsteckning över Linné. Ett femtioårsjubileum. [Fries' biography of Linnæus.] 36 (1953): 78-80.
- DE BRUN, FRANS. Se LIEBBECK, E. G.
- Dillenius, Johann Jakob*. Se UGGLA, A. Hj. 1938.
- DRAKE, GUSTAF. Linné och Pharmacopœa Svecica Ed. I. [Linnæus and the Pharmacopœa Svecica Ed. I.] 4 (1921): 1-15.
- Medicinalierna ur stenriket i Linnés Materia medica. [Medicinalia from the mineral kingdom in Linnæus's Materia Medica.] 5 (1922): 13-39.
- Några Linné-recept. [Some prescriptions by Linnæus.] 9 (1926): 26-44.
- Linnés försök till inhemsk teodling. [Linnæus's attempt to grow the teaplat in Sweden.] 10 (1927): 68-83.
- Linné och pärlodlingen. [Linnæus and pearl cultivation.] 13 (1930): 109-123.
- Se LINNÉ, C. VON. 1927. 1928. 1933. 1939.
- Drake af Hagelsrum, Gustaf*. Se FREDBÄRJ, T. 1940.
- Dryander, Jonas*. Se SVEDELIUS, N. 1946.
- Duchesne, Antoine Nicolas*. Se HYLANDER, N. 1945.
- DU RIETZ, G. EINAR. Linné som fjällväxtgeograf. [Linnæus on the Alpine flora.] 25 (1942): 33-57.
- EHNMARK, ELOF. Linnétraditionen och naturskildringen. [The Linnæan tradition and its influence on literary descriptions of nature.] 14 (1931): 41-71.
- EHNMARK, ERLAND. Linnés Nemesis-tankar och svensk folktro. [Linnæus's idea of Nemesis and Swedish popular belief.] 24 (1941): 29-63.
- Dygden och lyckan. [Virtue and fortune.] 27 (1944): 81-105.
- Ehret, Georg Dionysius*. Se UGGLA, A. Hj. 1939.
- Ehrhart, Friedrich*. Se WEIN, K.
- EHRSTRÖM, ANDERS. Minnesanteckningar om Linné av kapellänen i Kronoby (Österbotten, Finland) Anders Ehrström. Meddelade av Robert Ehrström. [Anecdotes about Linnæus.] 29 (1946): 69-72.
- EHRSTRÖM, ROBERT. Levnadsförhållanden och sedvänjor beskrivna i Iter Lapponicum och Iter Dalekarlicum och deras förekomst i Finland. [Linnæus on customs in Finland.] 30 (1947): 36-42.
- Se EHRSTRÖM, A.
- Rickard EKBOM. 39-40 (1956-1957): 166-167.
- Ekeberg, Carl Gustaf*. Se FORSSTRAND, C. 1928. — UGGLA, A. Hj. 1946.
- EKENVALL, ASTA. Se LINNÉ, C. VON. 1941.
- EKMÄN, SVEN. Ava-eken på Fårön. [The Ava oak on the isle of Fårön.] 28 (1945): 60-64.
- ENGEL, H. Linnæus's voyage from Hamburg to Amsterdam. An explanation of some obscure points in his almanac. 19 (1936): 50-58.
- The life of Albert Seba. 20 (1937): 75-100.
- Some Artdi documents in the Amsterdam archives. 33-34 (1950-1951): 51-66.
- ERDTMAN, G. Linnés »Flora Svecica». Anteckningar kring ett tvåhundraårsminne. [The bicentenary of the publication of Linnæus's 'Flora Svecica'.] 28 (1945): 41-48.
- Eugen, Prins*. Se FRIES, ROB. E. 1947.
- Fabricius, Johan Christian*. Se BRYK, F. 1945. — JESPERSEN, P. H.
- Fagræus, Jonas Theodor*. Se STENSTRÖM, F. 1932.
- Finnsson, Hannes*. Se UGGLA, A. Hj. 1933.
- FLODERUS, MATTS. Några traditioner från det Linnéska huset. [Some traditions from the home of Linnæus.] 2 (1919): 111-114.

- FLODERUS, MATTS & FORSSTRAND, CARL. Linnés ättlingar. Några släktutredningar. [Linnæus's descendants. Some genealogical researches.] 2 (1919): 115-125.
- Forsskål, Peter*. Se GERTZ, O. 1945. — UGGLA, A. HJ. 1940.
- FORSSTRAND, CARL. Linné och släkten Reuterholm. [Linnæus and the Reuterholm family.] 2 (1919): 49-64.
- Linnés ekonomi och hans kvarlåtenskaps öden. [Linnæus's economic position and the fate of his property.] 5 (1922): 70-89.
- Några uppgifter om Danmarks socken och Linnés grannar. [Some informations about the parish of Denmark and the neighbours of Linnæus.] 6 (1923): 29-34.
- Uppsala på Linnés tid. [Uppsala in the days of Linnæus.] 7 (1924): 15-31.
- Linné som skildrare av svenskt folkliv. [Linnæus's descriptions of Swedish peasant life.] 9 (1926): 12-25.
- Mårten Triewald och hans Stockholmsträdgård. [Mårten Triewald and his garden in Stockholm.] 10 (1927): 57-67.
- Carl Gustaf Ekeberg, hans färder till Ostindien och Kina, naturvetenskapliga intressen och förbindelser med Linné. [Med en bibliografi.] [Carl Gustaf Ekeberg, his journeys to East India and China, his interest in natural science and his connections with Linnæus. With a bibliography.] 11 (1928): 147-161.
- Christopher Aurivillius. Minnesteckning. [Christopher Aurivillius. A memorial.] 12 (1929): 88-93.
- Se FLODERUS, M. & FORSSTRAND, C.
- Forsstrand, Carl*. Se FRIES, ROB. E. 1929.
- FREDBÄRJ, TELEMAK. Ett okänt Linnérecept. [An unknown medical prescription by Linnæus.] 21 (1938): 81-84.
- En sjukhistoria av Linné. [A case history by Linnæus.] 22 (1939): 77-90.
- Ett knippe Linnérecept. [A bundle of medical prescriptions by Linnæus.] 23 (1940): 51-70.
- Gustaf Drake af Hagelsrum †. [Med en bibliografi. With a bibliography.] 23 (1940): 83-85.
- Linné och balsameringskonsten. [Linnæus and the art of embalming.] 28 (1945): 65-73.
- Två Linnérecept. [Two medical prescriptions by Linnæus.] 28 (1945): 74-76.
- Två svenska akademiprogram av Linné. [Two Swedish »programmata» by Linnæus.] 37-38 (1954-1955): 97-114.
- & KNÖPPEL, JAN. Kofsan på Linnæi tid och i dag. [The islet Kofsan in the days of Linnæus and to-day.] 36 (1953): 57-70.
- Se LINNÉ, C. VON. 1947. — Smärre meddelanden, årgg. 32, 35, 37-38.
- FREUND, HANS. Se SCHMID, G.
- FRIDRICHSEN, ANTON. Hierobotanon Linnæanum. 30 (1947): 67-70.
- Fries, Elias*. Se HYLANDER, N. 1940.
- FRIES, MAGNUS. Se LINNÉ, C. VON. 1941.
- FRIES, ROB. E. Linné i Holland. [Linnæus in Holland.] 2 (1919): 141-155.
- Linné och hembygden. [Linnæus and his native place.] 10 (1927): 9-20.
- Till tioårs-minnet av Svenska Linné-Sällskapets stiftande. [The tenth anniversary of the Swedish Linnean Society.] 11 (1928): 1-6.
- Carl Forsstrand. Minnesteckning. [Carl Forsstrand. A memorial.] 12 (1929): 138-143.
- Oscar Juel. Några minnesord. [Oscar Juel. A memorial.] 15 (1932): 90-94.

- FRIES, ROB. E. Linné-växter i Bergii herbarium. [Linnæus plant specimens in the herbarium of P. J. Bergius.] 18 (1935): 109-123.
- Ett tvåhundraårsminne. [The 200th anniversary of the publication of 'Systema Naturæ'.] 19 (1936): 1-6.
- Till 25-årsminnet av Svenska Linné-Sällskapets stiftande. [The 25th anniversary of the Swedish Linnean Society.] 26 (1943): 1-6.
- Rutger Sernander. Några minnesord. [R. Sernander. A memorial. With a bibliography.] 28 (1945): 1-7.
- Prins Eugen. Minnesord vid Svenska Linné-Sällskapets höstsammankomst den 19 november 1947. [Prince Eugen. A memorial.] 30 (1947): 7-8.
- De linneanska »apostlarnas» resor. Kommentar till en karta. [The journeys undertaken by Linnæus's »apostles».] 33-34 (1950-1951): 31-40.
- Se 150-årsminnet av LINNÉS död.
- Fries, Thore Magnus. Se DAHLGREN, K. V. O. 1953. — SERANDER, R. 1932.
- FÖRBERG, ELOF. Tre Linnéporträtt. [Three portraits of Linnæus.] 1 (1918): 90-94.
- Linnéminnet och dess vårdande. [The preservation of the memory of Linnæus.] 1 (1918): 169-172.
- Våra Linnéminnen. [Our collection of Linnæus's personal possessions.] 3 (1920): 117-121.
- Hortus upsaliensis. Några anteckningar om dess öden under 180 år. [Hortus Upsaliensis. Its history during 180 years.] 6 (1923): 120-135.
- Förteckning över till Linnésamlingen hörande böcker, som ej äro upptagna i J. M. Hulth's Bibliographia Linnæana. [List of books in the author's Linnean collection, not mentioned in J. M. Hulth's Bibliographia Linnæana.] 6 (1923): 160-165.
- Förberg, Elof. Se MÜLLER, E. 1924. — SAHLGREN, J. 1923.
- Gahn, Henric. Se NILSON, G. 1945.
- GERTZ, OTTO. Linnéanska föreläsningskollegier i botanik. [Digests of notes from Linnæus's lectures on Botany.] 2 (1919): 44-48.
- Olof Celsius d. ä. och Flora Uplandica. Ett blad till Uppsalabotaniakens historia. [Olof Celsius the elder and Flora Uplandica. A page of Uppsala botanical history.] 3 (1920): 36-56.
- Linnéanska herbarieväxter i domprosten Celsii herbarium. [Herbarium plants of Linnæus, found in the herbarium of dean Celsius.] 5 (1922): 106-113.
- Otto Nordstedt. Några minnesord. [Otto Nordstedt. A memorial.] 7 (1924): 112-115.
- Linnæana i framlidne professor Otto Nordstedts kvarlåtenskap. [Linneana belonging to the late O. Nordstedt.] 8 (1925): 43-48.
- Tvenne sannolikt förlorade Linnéska manuskript ur Kilian Stobæi bibliotek. [Two probably lost Linnean manuscripts in the library of Kilian Stobæus.] 8 (1925): 94-96.
- Sperling, Stobæus, Linné och Leche och de första undersökningarna över Skånes flora. [Sperling, Stobæus, Linnæus and Leche. Early investigations in the flora of Scania.] 9 (1926): 100-141.
- Linnés blomsterrabatter å Hammarby. Enligt en originalhandskrift av Linné. [The flower-beds of Linnæus at Hammarby. From his own original manuscript.] 10 (1927): 30-56.
- Linné och cecidologien 1-3. [Linnæus and Cecidology.] 12 (1929): 149-167.
13 (1930): 69-108.
19 (1936): 121-128.

- GERTZ, OTTO. Celsiska herbarieväxter i Lund. [Plants from the herbarium of Olof Celsius, now in the possession of the Botanical Museum of Lund.] 16 (1933): 133-136.
- Några Linnélärjungar — ämnessvenner i Kungl. Vetenskapsakademien. [Some of Linnæus's pupils as 'associates' in the Royal Swedish Academy of Sciences.] 24 (1941): 64-67.
- Växter ur Peter Forsskåls herbarium å Lunds botaniska institution. [Plants from P. Forsskål's herbarium at the Botanical Institution of Lund.] 28 (1945): 77-89.
- Några anmärkningar till framlidne doktor M. B. Swederus' edition (1907) av Linnés Vorlesungen über die Cultur der Pflantzen (1759). [Some remarks on the 1907 edition of 'Linnés Vorlesungen über die Cultur der Pflantzen' (1759).] [Anmärkning av A. Hj. Ugglas s. 89-90.] 29 (1946): 85-90.
- †. Artemis och hinden. Frontispisplanschen i Linnés Fauna Svecica. [Artemis and the hind. The frontispiece of Linnæus's Fauna Svecica.] 31 (1948): 13-37.
- Se CALLMER, C. & GERTZ, O. †. — Smärre meddelanden, årgg. 27, 29.
- Gertz, Otto.* Se CALLMER, CHR.
- GOMBOCZ, E. Linné und die ungarische Botanik. 4 (1921): 24-32.
- Bibliographia Linnæana hungarica. Herausgegeben von Felix Bryk. 5 (1922): 90-96.
- GRAPE, ANDERS. Om Christopher Tärnströms resejournaler. [Christopher Tärnström's travel diaries.] 1 (1918): 126-144.
- Linnæana bland J. G. Acrels papper i Karolinska institutets bibliotek. [Linnæan documents among J. G. Acrel's papers at the Caroline Institute of Stockholm.] 16 (1933): 112-120.
- Abraham Bäck's utländska studieresa. Hollandsvistelsen. [The journey of Abraham Bäck. His visit to Holland.] 20 (1937): 101-127.
- Linné, Abraham Bäck och Pharmacopoea Svecica av år 1775. [Linnæus, A. Bäck and the Pharmacopoea Svecica 1775.] 29 (1946): 1-34.
- Gronovius, Johan Frederik.* Se NORDSTRÖM, J. — UGGLA, A. Hj. 1938.
- Gyllenhaal, Johan Abraham.* Se SERNANDER, R. 1943.
- Gåvor till Sällskapet. [Acquisitions to the Museum.] 39-40 (1956-1957): 170-172.
- Goethe, Johann Wolfgang.* Se BENEDIKT, E.
- HAGBERG, KNUT. Den linneanska traditionen. [The Linnæan tradition.] 24 (1941): 1-17.
- Hagströmer, Anders Johan.* Se HEDLUND, E. 1939.
- Hahn, Jörgen.* Se SELLING, O. H.
- HAHR, AUGUST. En unik svensk målning på Linnés Hammarby [av Gustaf Hesselius]. [A unique Swedish painting at Linnæus's Hammarby.] 1 (1918): 80-85.
- Hasselquist, Fredric.* Se BODENHEIMER, F. S. & UGGLA, A. Hj. — JUEL, H. O. 1918. — UGGLA, A. Hj. 1952.
- HAZELIUS-BERG, GUNNEL & WALLIN, SIGURD. Linnés kläder i samlingen på Hammarby. [Linnæus's clothes in the collection on Hammarby.] 39-40 (1956-1957): 57-84.
- HECKSCHER, ELI F. Linnés resor — den ekonomiska bakgrunden. [Linnæus's travels — the economic background.] 25 (1942): 1-11.
- HEDBOM, KARL. Linné som patient år 1764. [Linnæus undergoing medical treatment in 1764.] 1 (1918): 145-157.
- Linnés inhemska medicinalväxter. Ett utkast. [Med växtnamnsregister.] [Native medicinal plants according to Linnæus.] 2 (1919): 65-110.

- HEDLUND, EMIL. Johan Stensson Rothman. Levnadsteckning. [Johan Stensson Rothman. A biographical sketch.] 19 (1936): 67-120.
- Assessor Göran Rothman. Levnadsteckning. [Göran Rothman, M. D. A biographical sketch.] 20 (1937): 4-44.
- Om generaldirektör Anders Johan Hagströmers förhållande till Linné. [Doctor A. J. Hagströmer and his relations to Linnæus.] 22 (1939): 4-8.
- HEDLUND, YNGVE. Se LINNÉ, C. VON. 1940.
- Heister, Lorenz.* Se KROOK, H.
- Herbationes upsalienses. Protokoll över Linnés exkursioner i Uppsalatrakten. Utg. av Svenska Linné-Sällskapet. 1. Herbationerna 1747. Red. och med noter försedda av Åke Berg. Med en inledning av Arvid Hj. Uggla. [Herbationes upsalienses. Reports of Linnæus's excursions around Uppsala. 1. The excursions 1747.] 33-34 (1950-1951): 95-162.
- HERDIN, K. W. Olof Rudbeck den äldres hortus botanicus. En topografisk studie. [The Hortus Botanicus of Olof Rudbeck Sr. A topographical study.] 8 (1925): 14-24.
- HESSELIUS, ANDREAS. Magister Andreæ Hesselii Anmärkningar om hans resa till Amerika och vistande där 1711-1724. Ett Delawareminne. [Utg. och kommenterad] av Nils Jacobsson. [Observations by Andreas Hesselius on his journey to America and stay there 1711-1724.] 21 (1938): 95-145.
- Hesselius, Gustaf.* Se HAHR, A.
- Hjelt, Otto E. A.* Se SOININEN, G.
- HOFSTEN, NILS VON. Systema Naturæ. Ett tvåhundraårsminne. [Systema Naturæ. A bicentenary memorial.] 18 (1935): 1-15.
- Einar Lönnberg †. 26 (1943): 68-74.
- Linnæus anno 1748. 31 (1948): 95-98.
- I Linnés spår i Holland. [Following the tracks of Linnæus in Holland.] 32 (1949): 57-64.
- Holm, Georg Tycho.* Se CHRISTENSEN, C.
- HOLMBERG, ARNE. P. J. Bergius' anteckningar från en resa till Dalarna år 1751. Med inledning och kommentar. [P. J. Bergius' notes on a journey to Dalecarlia 1751. With introduction and comments.] 35 (1952): 71-85.
- HULT, O. T. Erik Müller. Några minnesord. [Erik Müller. A commemorative article.] 7 (1924): 83-100.
- Några anteckningar om Olof och Magnus Bromelius. [Biographical notes on Olof and Magnus Bromelius.] 9 (1926): 87-99.
- Om Roland Martin och hans studieresa till Paris 1754-1756. [Roland Martin and his journey to Paris 1754-1756.] 11 (1928): 72-91.
- Fyra Linnéporträtt. [Four portraits of Linnæus.] 13 (1930): 61-68.
- P. J. Bergius och medicinen i Sverige. [P. J. Bergius and medical research in Sweden.] 14 (1931): 1-11.
- Om Linné och »den osynliga världen». 1-2. [Linnæus and the »mundus invisibilis».] 17 (1934): 118-128; 18 (1935): 16-22.
- Ernst Almquist †. 29 (1946): 66-67.
- HULTGREN, E. O. François-Auguste Biard's tavla »La jeunesse de Linné». [François-Auguste Biard's painting »La jeunesse de Linné».] 4 (1921): 65-68.
- Hultgren, Ernst.* Se MÜLLER, E. 1923.
- HULTH, J. M. Kalm som student i Uppsala och lärjunge till Linné åren 1741-1747. [Kalm as a pupil of Linnæus in Uppsala during the years 1741-1747.] 7 (1924): 39-49.

- HULTH, J. M. Om handskrifterna till Linnés Flora Kofsöensis. [Account of the manuscripts of Linnæus's Flora Kofsöensis.] 7 (1924): 62-67.
- B. Daydon Jackson. Sällskapetets nye hedersledamot. [B. Daydon Jackson. Honorary member of the Society.] 8 (1925): 1-2.
- Hulth, Markus.* Se FÖRBERG, E. 1923. — SERNANDER, R. 1929.
- HYLANDER, NILS. Linné, Elias Fries och smålänningarnas Hjärtansfröjd. Ett stycke svensk floristikhistoria. [Linnæus, Elias Fries and the 'Heart's Delight', *Melissa officinalis*, of the Smålanders.] 23 (1940): 17-38.
- Linné, Duchesne och smultronen. [Linnæus, Duchesne and the strawberries.] 28 (1945): 17-40.
- Om kvickrotens nytta. [On the usefulness of the common Quickgrass.] 30 (1947): 43-60.
- Hårleman, Carl.* Se SERNANDER, R. 1926.
- Innehållsförteckning till årgångarna I-XV (1918-1932). Index to vol. I-XV (1918-1932). 15 (1932): 155-164.
- Innehållsförteckning till årgångarna XVI-XXX (1933-1947). Index to vols. XVI-XXX (1933-1947). 30 (1947): 1-10. Egen paginering.
- Invigningen av Linnémuseet och firandet av Svenska Linné-Sällskapetets tjugoförteckning tillvaro. [The inauguration of the Linnæus Museum and the celebration of the Swedish Linnean Society's twentieth anniversary.] 21 (1938): 146-156.
- Invigningen av Linnés orangeri. [The inauguration of the old hothouse in the Linnæus Garden.] 39-40 (1956-1957): 173-176.
- IWAO, S. C. P. Thunbergs ställning i japansk kulturhistoria. [C. P. Thunberg's position in the history of Japanese culture.] 36 (1953): 135-147.
- JACKSON, B. DAYDON. The visit of Carl Linnæus to England in 1736. 9 (1926): 1-11.
- Jackson, Benjamin Daydon.* Se HULTH, J. M. 1925.
- Jacobsson, Arthur.* Se UGGLA, A. HJ. 1954-1955.
- JACOBSSON, NILS. Se HESSELIUS, A.
- JESPERSEN, P. HELVEG. J. C. Fabricius as an evolutionist. 29 (1946): 35-56.
- Linnés artsbegränsning. En foreløbig oversigt. [Linnæus's species concept.] 31 (1948): 45-56.
- JOHNSSON, NILS. Om Stenbrohult och dess flora. [Stenbrohult and its flora.] 12 (1929): 168-173.
- Nils JOHNSSON †. 16 (1933): 125-126.
- JUEL, H. O. Bemerkungen über Hasselquist's Herbarium. 1 (1918): 95-125.
- Early investigations of North American flora, with special reference to Linnæus and Kalm. 3 (1920): 61-79.
- A revision of Kalm's herbarium in Upsala. 4 (1921): 16-23.
- Notes on the herbarium of Abraham Bäck. 7 (1924): 68-82.
- Om några herbarier i Uppsala från Linnés tid samt om botanices demonstratorn Eric Tuwén. [On some herbariums from the time of Linnæus preserved in Uppsala, and the »demonstrator botanices» Eric Tuwén.] 9 (1926): 61-77.
- Några drag ur Uppsala botaniska institutions historia. [Account of the history of the University Botanical Garden.] 12 (1929): 67-87.
- Om Kalms bemödanden att i vårt land införa nordamerikanska växter. [Kalm's efforts to introduce North American plants in Sweden.] 13 (1930): 40-60.
- Förteckning över i Uppsala förvarade herbarieexemplar med påskrifter av Linnés hand. [List of herbarium plants signed by Linnæus's own hand, now preserved in Uppsala.] 14 (1931): 12-16.

- JUEL, H. O. Se LINNÉ, C. VON. 1927.
Juel, Oscar. Se FRIES, ROB. E. 1932.
 LEONARD JÄGERSKIÖLD. 1867-1945. 28 (1945): 90-91.
Jörlin, Engelbert. Se STENSTRÖM, F. 1933.
Kalm, Per. Se HULTH, J. M. — JUEL, H. O. 1920. 1921. 1930.
 KNÖPPEL, JAN. Se FREDBÄRJ, T. & KNÖPPEL, J.
 KREÜGER, STEN. Några iakttagelser beträffande landtbruket i Linnés Skånska resa 1749 och i hans Wästgöta resa 1746. [Some observations on agriculture in Linnæus's Scanian Journey 1749 and Journey in Westergötland 1746.] 26 (1943): 75-90.
 KROOK, HANS. Lorenz Heister och Linné. Från sexualsystemets genombrotts-tid. [Lorenz Heister and Linnæus. From the emerge of the sexual system.] 31 (1948): 57-72.
 LAGERBERG, TORSTEN. Se Smärre meddelanden, årg. 27.
 LAGERSTEDT, TORSTEN. Linnés Hammarby. Från bondeby till herresäte. [Linnæus's Hammarby. — From farm to manor.] 26 (1943): 91-118.
 LARSSON, LUDVIG. Lektor Rothmans planer på en hortus botanicus i Växjö. [Johan Rothman's plans for a Hortus Botanicus in Växjö.] 5 (1922): 114-116.
Leche, Johan. Se GERTZ, O. 1926.
 LENK, TORSTEN. Linnés Nordstjärneorden. [Linnæus's Order of the Polar Star.] 25 (1942): 66-69.
 LEVERTIN, OSCAR. Med Linné i Holland. [With Linnæus in Holland.] 12 (1929): 94-106.
Levertin, Oscar. Se BESKOW, K.
 LEVIN, ASTLEY. En samling Linnémedaljer. [A collection of Linnæus medals.] 6 (1923): 54-60.
 LIEDBECK, ERIK GUSTAF. Utdrag ur dagböcker för åren 1745, 1747 och 1766, rörande hans samvaro med Linné. (Meddelat av Frans de Brun.) [Notes concerning Linnæus in diaries kept by E. G. Liedbeck during the years 1745, 1747 and 1766.] 1 (1918): 158-159.
 LINDBERG, ASSAR M. Linden i Jonsboda. Det Linnéska vårdträdet. [The lime-tree in Jonsboda.] 39-40 (1956-1957): 95-105.
 LINDELL, EMIL. Råshult Södregård. [Råshult Södregård, Linnæus's native house.] 6 (1923): 136-151.
Lindell, Emil. Se STRANDELL, B. 1942.
 LINDMAN, C. A. M. Ett besök vid Råshult. [A visit to Råshult, Linnæus's native place.] 3 (1920): 103-116.
 LINDQUIST, BERTIL. Skogen och landskapet i Linnés Skåne. [The forest and the landscape of the Scania of Linnæus.] 32 (1949): 19-41.
Linnæus, Samuel. Se VIRDESTAM, G. 1931.
 LINNÉ, CARL VON. Linnés parentation över Andreas Neander. Utg. av Elis Malmeström. [Linnæus's speech in memory of Andreas Neander. With a commentary by E. Malmeström.] 8 (1925): 97-118; 9 (1926): 45-60.
 — — Tillägg. [Addition.] 10 (1927): 156-157.
 — Linnés redogörelse för de på apoteken förvarade och i Sverige växande medicinalväxterna. Botaniska förklaringar och anmärkningar av H. O. Juel. Farmakognostiska och andra noter över droger, som ännu finnas på apoteken av G. Drake. [Linnæus's report on the medicinal herbs growing in Sweden and kept in pharmacies. With notes and comments.] 10 (1927): 99-130.

- LINNÉ, CARL VON. Linnés tankar om grunden till ekonomin. Anmärkningar och förklaringar av G. Drake. [Observations on the basis of economy.]
11 (1928): 41-65.
- Linnés almanacksuppsatser. [Essays by Linnæus in almanacs.]
11 (1928): 117-146.
- Hypothesis nova de febrium intermittentium causa. Linnés doktorsavhandling i svensk översättning. Med inledning och kommentar av Gustaf Drake. [Linnæus's doctoral thesis translated, with introduction and notes.]
16 (1933): 41-62.
- Linnés avhandling Migrationes Avium 1757. Svensk översättning av C. A. Brolén. Inledning och kommentar av Einar Lönnberg. [Linnæus's thesis 'Migrationes Avium' 1757 translated. With introduction and commentaries.]
18 (1935): 23-58.
- Linnés almanacksanteckningar för år 1735. Med inledning och förklaringar av Arvid Hj. Uggla. [Linnæus's notes in his calendar for the year 1735.]
18 (1935): 134-148.
- Linnés avhandling Potus Theae 1765. Översatt och kommenterad av Gustaf Drake. [Linnæus's thesis 'Potus Theae' 1765 translated, with commentaries.]
22 (1939): 27-43.
- Frågor rörande tro, moral och samhällsliv. Ett Linnémanuskript med kommentarer utgivet av Elis Malmeström. [On religion, morals and social life. An unpublished manuscript.]
22 (1939): 59-76.
- Linnés tankar om den akademiska ungdomens uppfostran. Ett okänt betänkande från 1768. [Utg.] av Arvid Hj. Uggla. [Linnæus's views on the education of the academic youth. An hitherto unknown memorandum from 1768.]
23 (1940): 1-16.
- Linnés avhandling Exanthemata viva (Utslag framkallade av levande organismer). Översättning av Yngve Hedlund. [Linnæus's thesis 'Exanthemata viva'. Translation.]
23 (1940): 39-50.
- Regnblomman, Linnés väderspåman. Ett opublicerat Linnémanuskript. Meddelande av Magnus Fries. [The 'Rainflower', Dimorphotheca, Linnæus's weather prophet. An unpublished manuscript.]
24 (1941): 68-78.
- Ett obeaktat zoologiskt bidrag av Linné i en tysk tidskrift 1743. Av Asta Ekenvall. [A forgotten zoological contribution by Linnæus to a German journal 1743.] [Tillägg av A. Hj. Uggla s. 95-96.]
24 (1941): 89-96.
- Skaparens afsikt med naturens verk. En promotionsföreläsning af Linné 1763. Meddelad af Arvid Hj. Uggla. ['Oratio de fine Creatoris ex opere naturæ'. An unpublished lecture by Linnæus 1763.]
30 (1947): 71-96.
- Theses medicæ. En Linné-disputation av 1760. Svensk tolkning från latinska originalet av Johan Bergman. Noter och efterskrift av Telemak Fredbärj. [Linnæus's 'Theses medicæ'. Translation and commentary.]
30 (1947): 61-66.
- Linnés företal till Species plantarum 1753. [Övers. av A. Hj. Uggla.] [Linnæus's preface to Species plantarum 1753.]
35 (1952): 1-4.
- Se MALMESTRÖM, E. 1929. — SVANBERG, O. — UGGLA, A. Hj. 1941.
- Linné och Vetenskapsakademiens stiftande. [Linnæus and the foundation of the Swedish Academy of Sciences.]
22 (1939): 1-3.
- I LINNÉS födelsebygd. Svenska Linné-Sällskapets högtidssammankomst den 23 maj 1926. [At Linnæus's birth place. Anniversary of the Swedish Linnean Society, May 23rd 1926.]
10 (1927): 1-8.

- 150-årsminnet av LINNÉs död. [Artiklar av Rob. E. Fries och R. Sernander, dikt av E. N. Söderberg.] [The 150th anniversary of the death of Linnæus.]
11 (1928): 162-172.
- Linnéfirandet i in- och utlandet under år 1935. [The Linnæus celebrations in 1935 in Sweden and abroad.]
19 (1936): 129-136.
- Nya LINNÉminnesmärken i Sverige och Holland. [New monuments in memory of Linnæus in Sweden and Holland.]
31 (1948): 111-112.
- Vårt nyaste LINNÉmonument. [A monument of Linnæus by Walter Runeberg.]
6 (1923): 166.
- Den nya LINNÉstatyn i Lund. [A new statue of Linnæus in Lund.]
23 (1940): 97.
- LINNÉ D. Y., CARL VON. Linné den yngres brev till Abraham Bäck 1778. [Utg. av A. Hj. Uggla.] [The letters of Linnæus fil. to Abraham Bäck 1778.]
39-40 (1956-1957): 138-165.
- Linné d. y., Carl von.* Se UGGLA, A. Hj. 1953.
- LINNELL, TORE. Några ord om Linnés Peloria och dess locus classicus. [On Linnæus's Peloria and its classic location.]
35 (1952): 62-70.
- Ljungberger, Gustaf.* Se STRANDELL, B. 1954-1955.
- LUNDBERG, GUNNAR W. Linné och Roslin. [Linnæus and Roslin.]
37-38 (1954-1955): 65-79.
- LÖFLING, PEHR. Dagboksanteckningar om sin resa från Madrid till Cadiz 1753. Översättning av ett spanskt originalmanuskript funnet . . . av Augustin Jesus Barreiro. Med inledning och karta av Johan Almkvist. [Diary notes by Pehr Löfling on his journey from Madrid to Cadiz in 1753.]
8 (1925): 25-42.
- Pehr LÖFLINGS kvarlätenskap och eftermäle. Inventarium över kvarlätenskapen, funnet i botaniska trädgårdens i Madrid arkiv. [Pehr Löfling's literary remains.]
10 (1927): 131-136.
- Löfling, Pehr.* Se MÖRNER, M.
- LÖNNBERG, EINAR. Tydning av några däggdjursdiagnoser i Systema naturæ ed. X. [Interpretation of some diagnoses of mammals in Systema Naturæ Ed. X.]
1 (1918): 86-89.
- Linné och Artedi. [Linnæus and Artedi.]
2 (1919): 30-43.
- Linné som opponent på en ichthyologisk disputation 1730 [resp. Daniel Bonge]. [Linnæus as an opponent at a disputation in ichthyology in 1730.]
4 (1921): 69-79.
- Linnæi anteckningar efter Olof Rudbeck d. y:s föreläsningar om svenska fåglar. Med inledning och förklaringar. [Linnæus's notes from lectures on Swedish birds delivered by Olof Rudbeck fil.]
15 (1932): 41-75.
- Några ord om doktor G. Rothmans »Mus Gundi». [A few words about the species 'Mus Gundi' of Doctor G. Rothman.]
20 (1937): 44-46.
- Se LINNÉ, C. VON. 1935.
- Lönnberg, Einar.* Se HOFSTEN, N. VON. 1943.
- de Maillet, Benoist.* Se BRYK, F. 1949.
- MALMESTRÖM, ELIS. Linnés religiösa åskådning. [Linnæus's ideas concerning religion.]
5 (1922): 1-12.
- Linnés humor. [Linnæus's humour.]
6 (1923): 1-18.
- Anteckningar vid studiet av Linné. [Notes made during the study of Linnæus.]
7 (1924): 52-61.
- Linnés självkänsla. [Linnæus's self-esteem.]
10 (1927): 84-98.
- Linnés avhandling om ålderdomen, Senium Salomoneum, 1759. [Linnæus's dissertation on old age, Senium Salomoneum, 1759.]
12 (1929): 51-66.

- MALMESTRÖM, ELIS. Carl von Linnés naturfilosofiska tankar. Några grundlinjer. [Linnæus's ideas on natural philosophy. Some out-lines.] 13 (1930): 1-18.
- Linnés självbiografier. [Linnæus's autobiographies.] 14 (1931): 17-30.
- Gotthard Virdestam †. 20 (1937): 71-74.
- Carl von Linnés kyrkohistoriska ställning. [Linnæus and the church.] 25 (1942): 12-32.
- Carl von Linné. Konstnären och personligheten. Högtidstal i Stenbrohult efter avtäckningen av Gerda Sprinchorns Linné-staty den 11 juli 1948. [Linnæus as artist and personality.] 31 (1948): 39-44.
- Carl von Linné och Isaac Newton. [Linnæus and Isaac Newton.] 37-38 (1954-1955): 80-82.
- Se LINNÉ, CARL VON. 1925. 1939.
- MANNERFELT, MÅNS. Om samfärdsmedel och färdsätt för tvåhundra år sedan. Några spörsmål i anledning av Linnés Västgötaresa. [On communications and travelling two hundred years ago.] 29 (1946): 57-62.
- Margareta, *Kronprinsessan*. Se MÜLLER, E. 1920.
- Martin, Roland. Se HULT, O. T. 1928.
- MATTISSON, KARL. Linné och storhässjan. Feltolkning och felcitat. [Linnæus and the hay-drying hurdle.] 35 (1952): 86-88.
- Meddelanden från den Linnéanska stiftelsen på Hammarby. Se SERNANDER, R. 1929.
- Meddelanden från Linnémuseet. Se UGGLA, A. HJ. 1946. — WALLIN, S. 1954-1955.
- Medicus, *Friedrich Casimir*. Se SCHMID, G. 1937.
- Montin, Lars. Se STENSTRÖM, F. 1935.
- Murbeck, *Svante*. Se NANNFELDT, J. A.
- Murray, *Johan Andreas*. Se WEIN, K.
- Mutis, *José Celestino*. Se RYDÉN, S.
- MÜLLER, ERIK. Om Svenska Linné-Sällskapets utvecklingslinjer. [Plans for the development of the Swedish Linnean Society.] 1 (1918): 173-176.
- Linné och Uppsala. [Linnæus and Uppsala.] 2 (1919): 21-29.
- Kronprinsessan Margareta. Några minnesord av Svenska Linné-Sällskapets ordförande. [H. R. H. the Crown Princess Margaret. Speech in honour of her memory by the president of the Swedish Linnean Society.] 3 (1920): 1-3.
- Linné och Abraham Bäck. [Linnæus and Abraham Bäck.] 4 (1921): 80-112.
- Ernst Hultgren. Några minnesord. [Ernst Hultgren. A memorial.] 6 (1923): 52-53.
- Elof Förberg. Hans betydelse för den svenska tandläkekonsten och för Linné-Sällskapet. Några minnesord. [Elof Förberg. A memorial.] 7 (1924): 11-14.
- Müller, Erik. Se HULT, O. T. 1924.
- MÖRNER, CARL TH. Om nomineringen av Browalliasläktet och dess arter, särskilt de Linnéanska. En bibliografisk studie. [The naming of the genus *Browallia* and its species. A bibliographical study.] 17 (1934): 1-26.
- Biblioteknisk granskning av ett postumt Linnéanskt bokverk ex parte. [A bibliographical note on a post-Linnæan edition of *Systema Vegetabilium*.] 22 (1939): 116-118.
- MÖRNER, MAGNUS. Ett bidrag till Peter Löflings levnadshistoria. [A contribution to the biography of Peter Löfling.] 31 (1948): 92-94.
- NANNFELDT, J. A. Svante Murbeck 1859-1946. 29 (1946): 68.
- Species plantarum. Ett 200-årsminne. [The 200th anniversary of Species plantarum.] 36 (1953): 1-9.
- NATHORST, A. G. Linnés uppfattning av de s. k. »Kornähren» i den permiska skif-

- fern vid Frankenberg i Hessen. [Linnæus's conception of the so-called 'Korn-
ähren', in the permish slate at Frankenberg in Hessia.] 3 (1920): 57-60.
- Neander, Andreas.* Se LINNÉ, C. VON. 1925.
- NEANDER, GUSTAF. Linné och lungsoten. [Linnæus on consumption.] 11 (1928): 66-71.
- Med Linné genom »Stora Tiveden». Några timmar av västgötaresan. [With
Linnæus through »Stora Tiveden».] 14 (1931): 102-114.
- Neander, Gustaf.* Se SERNANDER, R. 1942.
- Newton, Isaac.* Se MALMESTRÖM, E. 1954-1955.
- NILSON, GUNNAR. Linnæus som medicus vid Amiralitetet i Stockholm. [Linnæus
as surgeon to the Admiralty.] 19 (1936): 7-49.
- Henric Gahn, en av Linnés disciplar, sedermera berömd läkare i Stockholm.
[Henric Gahn, one of Linnæus's pupils, later a famous physician in Stock-
holm.] 28 (1945): 8-16.
- NORDENMARK, N. V. E. Anders Celsius, Linné och den hundragradiga termometern.
[Anders Celsius, Linnæus and the centigrade thermometer.] 18 (1935): 124-133.
- NORDENSKIÖLD, ERIK. En blick på Linnés allmänna naturuppfattning och dess
källor. [A glance at Linnæus's general conception of nature, and at its sources.]
6 (1923): 19-28.
- NORDHAGEN, ROLF. Linné's förbindelse med norske naturforskere. [Linnæus's con-
nections with Norwegian naturalists.] 32 (1949): 5-18.
- Nordstedt, Otto.* Se GERTZ, O. 1924. 1925.
- NORDSTRÖM, JOHAN. Linné och Gronovius. [Linnæus and Gronovius.]
37-38 (1954-1955): 7-22.
- NYBELIN, ORVAR. Fauna Svecica 200 år. [The 200th anniversary of Fauna Svecica.]
29 (1946): 63-65.
- Strödda bidrag till Artedis biografi. [Miscellanea to Artdi's biography.]
37-38 (1954-1955): 85-96.
- Se ARTEDI, P.
- OLSSON, TORSTEN. En linnean om Linné. Några närbilder. [Adam Afzelius about
Linnæus.] 32 (1949): 68-70.
- En minnesvård över Per OSBECK. [A monument in memory of Per Osbeck.]
11 (1928): 173.
- Osbeck, Pehr.* Se STENSTRÖM, F. 1935.
- OSEEN, C. W. Linné och bröderna Wilcke. [Linnæus and the two Wilckes.] [Efter-
skrift av A. U[ggle] s. 48.] 22 (1939): 44-48.
- OSVALD, HUGO. Linnés höfrö. Till frågan om Linnés förtjänster om svensk ängsskötsel.
[Linnæus's hay-seed. His services to the cultivation of the meadows.]
39-40 (1956-1957): 119-129.
- PETERSSON, VIKTOR. Ur oljeväxternas historia i vårt land. Några glimtar från det
Linnéanska tidevarvet. [Notes on the history of oil-yielding plants in Sweden.]
29 (1946): 73-82.
- Reuterholm* [släkten]. Se FORSSTRAND, C. 1919.
- REUTERSKIÖLD, ADAM. Johan Gustaf Wahlbom, Kalmar läns förste provincialme-
dicus, och hans brev till Linné. [Johan Gustaf Wahlbom, the first physician
of the county of Kalmar, and his letters to Linnæus.] 12 (1929): 7-50.
- En Linné-boks historia. [The history of a book by Linnæus.]
12 (1929): 144-148.
- Roberg, Lars.* Se SERNANDER, R. 1928.
- Roslin, Alexander.* Se LUNDBERG, G. W.

- Rothman, Göran.* Se HEDLUND, E. 1937. — LÖNNBERG, E. 1937.
Rothman, Johan Stensson. Se HEDLUND, E. 1936. — LARSSON, L.
Rudbeck, Olof d. ä. Se HERDIN, K. W. — SERNANDER, R. 1930. — SUNDQUIST, N.
 1937.
Rudbeck, Olof d. y. Se LÖNNBERG, E. 1932.
Runeberg, Walter. Se Vårt nyaste LINNÉmonument.
 RYDÉN, STIG. José Celestino Mutis och hans förbindelser med Linné och hans
 krets. Med anledning av en brevpublikation. [José Celestino Mutis and his
 relations with Linnæus and his pupils.] 35 (1952): 31-38.
 SAHLGREN, JÖRAN. Linnés talspråk. [Linnæus's colloquial language.]
 3 (1920): 25-35.
 — Linné som predikant. [Linnæus as a preacher.] 5 (1922): 40-55.
 — Ett Linnébibliotek. [Elof Förbergs.] Några reflexioner och anteckningar. [A
 Linnæan library.] 6 (1923): 152-159.
 SAVAGE, SPENCER. Linnæus and Cornwall. [Note by A. Hj. Ugglä p. 32.]
 39-40 (1956-1957): 17-32.
 Spencer SAVAGE. Sällskapet's nye hedersledamot. [Spencer Savage. New honorary
 member of the Society. With a bibliography.] 31 (1948): 5-10.
 SCHLESCH, HANS & VENMANS, L. A. W. C. Carl von Linné og Nederlandene. Nogle
 Bidrag. [Linnæus and the Netherlands.] 27 (1944): 106-112.
 SCHMID, GÜNTHER. Linné-Gedichte. [Mit einer Bibliographie.] 12 (1929): 107-119.
 — — Nachtrag: Flora's Elysium. 13 (1930): 165-166.
 — Linné im Urteil Johann Beckmanns, mit besonderer Beziehung auf F. C.
 Medicus. Neue Quellen mitgeteilt. [Mit einer Bibliographie.] 20 (1937): 47-70.
 — & FREUND, HANS. Linné und Academia naturæ curiosorum. 13 (1930): 124-152.
 SCHOUG, ERNST. Linné och veterinärväsendet. [Linnæus and veterinary surgery.]
 8 (1925): 49-58.
Seba, Albert. Se ENGEL, H. 1937.
 SEITZ, HERIBERT. Om de linneanska glaset. [On glasses belonging to Linnæus.]
 15 (1932): 76-89.
 SELANDER, STEN. Linné i Lule lappmark. [Linnæus in the Lule district of Lapland.]
 30 (1947): 9-20.
 SELLING, OLOF H. Doktor Jörgen Hahns Musæum Naturæ. Ett stort anlagt verk,
 som aldrig utkom. [Doctor Jörgen Hahn's Museum Naturæ. A projected work
 that was never published.] 21 (1938): 63-80.
 SERNANDER, RUTGER. Upprop [ang. herbarieväxter från Linnéträdgården och Ham-
 marby]. [Appeal to persons in possession of herbarium plants from Linnæus's
 gardens.] 1 (1918): 159.
 — I Linnés fotspår. [In Linnæus's footsteps.] 4 (1921): 33-64.
 — Hårleman och Linnæi herbariones upsalienses. [Hårleman and Linnæus's »Her-
 bationes Upsalienses».] 9 (1926): 78-86.
 — Lars Roberg och Linné. [Lars Roberg and Linnæus.] 11 (1928): 101-116.
 — Markus Hulth. Några minnesord. [Markus Hulth. A memorial.] 12 (1929): 1-6.
 — Linné som Uppsala-student. [Linnæus as an undergraduate in Uppsala.]
 12 (1929): 120-137.
 — Meddelanden från den Linnéanska stiftelsen på Hammarby. 1-16. [Communi-
 cations from the Linnean Foundation at Hammarby.] 12 (1929): 174-181.
 13 (1930): 167-173. 14 (1931): 162-165. 15 (1932): 140-141. 16 (1933):
 137-139. 17 (1934): 129-132. 18 (1935): 149-152. 19 (1936): 137-138.
 20 (1937): 185-186. 21 (1938): 157-165. 22 (1939): 119-123. 23 (1940):

- 98-99. 24 (1941): 97-113. 25 (1942): 70-83. 26 (1943): 119-121. 27 (1944): 113-118.
- SERNANDER, RUTGER. Olof Rudbeck d. ä. [Olof Rudbeck Sr.] 13 (1930): VII-VIII.
- Linnæus och Rudbeckarnes Hortus Botanicus. [Linnæus and the Hortus Botanicus of Rudbeck pater et fil.] 14 (1931): 126-159.
- Th. M. Fries. 1832-1932. [Med en bibliografi. With a bibliography.] 15 (1932): 1-6.
- Hortus Linnæanus och den gynnsamma vegetationsperioden 1932. [Hortus Linnæanus and the favourable weather conditions in 1932.] 16 (1933): 31-40.
- Linnés dalaresor. Ett 200-årsminne. [The bicentenary of Linnæus's journeys through Dalekarlia.] 17 (1934): VII-XII.
- Den Linnéanska botaniken i den engelska landskapsträdgården. [Linnæan botany and the 'English' landscape park.] 20 (1937): 172-184.
- Linné och den sydsvenska granskogsgränsen. [Linnæus and the sprucewood limit of South Sweden.] 22 (1939): 91-100.
- Gustaf Neander och hans hembygd. [Gustaf Neander and his native place.] [Tillägg av A. Hj. Ugglas s. 62.] 25 (1942): 58-62.
- Johan Abraham Gyllenhaal. En förbisedd Linné-lärjunge. [Johan Abraham Gyllenhaal. A forgotten pupil of Linnæus.] 26 (1943): 7-67.
- Se 150-årsminnet av LINNÉs död.
- Sernander, Rutger. Se FRIES, ROB. E. 1945.
- SJÖGREN, ARTHUR. Linné'ska släktsilhuetter. [Silhouettes of the family of Linnæus.] 7 (1924): 101-111.
- SKÅRMAN, J. A. O. Linnés besök på Kinnekulle. [Linnæus's visit to Kinnekulle.] 13 (1930): 19-39.
- SOININEN, GUNNAR. Otto E. A. Hjelts insats i Linnéforskningen. [Otto E. A. Hjelt's contributions to the Linnæan studies.] 22 (1939): 9-25.
- Solander, Daniel. Se UGGLA, A. Hj. 1954-1955.
- Soulsby, Basil H. Se UGGLA, A. Hj. 1931. 1933.
- Sperling, Ottho. Se GERTZ O. 1926.
- SPRINGER, LEONARD F. Hartekamp på Linnés tid och dess senare öden. Efter en uppsats. [Hartekamp in the time of Linnæus and in later years.] 19 (1936): 59-66.
- STENSTRÖM, FRITZ. En glömd Linné-lärjunge i Alströmers stad. [A forgotten pupil of Linnæus (J. T. Fagræus).] 15 (1932): 13-40.
- Engelbert Jörlin. Ännu ett blad i Linneanernas historia. [Med en bibliografi.] [Engelbert Jörlin, a pupil of Linnæus. With a bibliography.] 16 (1933): 1-30.
- Pehr Osbeck och Lars Montin. Två halländska Linnélärjungar. [Pehr Osbeck and Lars Montin, two pupils of Linnæus.] 18 (1935): 59-94.
- Stobæus, Kilian. Se GERTZ, O. 1925. 1926. — UGGLA, A. Hj. 1932.
- STRANDELL, BIRGER. När Linnés äldsta dotter hade smittkoppor. [When Linnæus's eldest daughter had the smallpox.] 22 (1939): 49-58.
- Emil Lindell †. 25 (1942): 63-65.
- Ljungbergers medaljonger av Linné och hans hustru. [Ljungberger's medallions of Linnæus and his wife.] 37-38 (1954-1955): 115-118.
- Patriotiska Sällskapet och Linné. [The Swedish society Patriotiska Sällskapet and Linnæus.] 39-40 (1956-1957): 130-137.
- SUNDQUIST, NILS. Olof Rudbecks botaniska prefekthus. [The house built for the Professor of Botany by Olof Rudbeck Sr.] 20 (1937): 145-171.
- Botaniska huset under Linnés tid. [The 'Botanical House' in the time of Linnæus.] 21 (1938): 1-62.

- SVANBERG, OLOF. Pan svecicus. Ett linneanskt forskningsarbete av aktuell betydelse. [Pan Svecicus. A Linnæan research of current interest.] [Tillägg av A. Hj. Ugglä, Linnés egenhändiga utkast till Pan svecicus, s. 116-118.] 39-40 (1956-1957): 106-118.
- SVEDELIUS, NILS. Linnés glasklockor. [Linnæus's glass-shades.] 4 (1921): 113-115.
- Linnéträdgården 1920. [The Linnæan Garden in 1920.] 4 (1921): 119-136.
- Ett par linnéanska urnor på Botaniska institutionen i Uppsala. [Two Linnæan flower-pots at the Botanical Institute of Uppsala.] 16 (1933): 103-111.
- — [Tillägg. Addition.] 18 (1935): 153.
- Carl Peter Thunberg 1743-1828. Ett tvåhundraårsminne. [C. P. Thunberg. The bicentenary of his birth.] 27 (1944): 29-64.
- Se Smärre meddelanden årg. 29.
- Swederus, Magnus Bernhard.* Se GERTZ, O. 1946.
- Svenska Linné-Sällskapets högtidssammankomst i Uppsala den 27 maj 1923. [Anniversary of The Swedish Linnean Society, May 27th 1923.] 7 (1924): 1-10.
- SYLVÉN, NILS. Floristiska anteckningar från Stenbrohults socken i Småland. [Floristic annotations from the parish of Stenbrohult in Småland.] 39-40 (1956-1957): 85-94.
- SÖDERBAUM, H. G. Linnæus och Vetenskapsakademiens stiftande. [Linnæus and the foundation of the Swedish Academy of Sciences.] 11 (1928): 92-100.
- SÖDERBERG, E. N. Se 150-årsminnet av LINNÉS död.
- SÖRLIN, ANTON. Några anteckningar om Abr. Bäckes trädgård i Ribby. [Some annotations about the garden of Abr. Bäck.] 32 (1949): 71-76.
- THÉEL, HJALMAR. Tycho Tullberg †. 3 (1920): 4-24.
- THERMÆNIUS, EDVARD. Statsinköpet av Linnés Hammarby. [The acquisition by the government of Linnæus's farmhouse Hammarby.] 14 (1931): 31-40.
- Ett japanskt porträtt av Karl Peter THUNBERG. [A Japanese portrait of Karl Peter Thunberg.] 7 (1924): 50-51.
- Thunberg, Carl Peter.* Se IWAQ, S. — SVEDELIUS, N. 1944. — UGGLA, A. Hj. 1952.
- TORÉN, CARL-AXEL. Om Olof Torén. Hans färder till Kina och Indien som skeppspredikant samt om växtsläktet Torenia L. [Olof Torén and his voyages to China and India. On the plant genus Torenia L.] 36 (1953): 17-56.
- Carl von Linné som rusthållare vid Livregementet till häst. [Linnæus responsible for a unit's trooper-and-horse-equipment.] 39-40 (1956-1957): 48-56.
- Torén, Olof.* Se TORÉN, C.-A.
- Triewald, Mårten.* Se FORSSTRAND, C. 1927.
- TULLBERG, TYCHO. Linnés Hammarby. [Hammarby, Linnæus's country-house.] 1 (1918): 1-79.
- Familjetraditioner om Linné. [Some family-traditions about Linnæus.] 2 (1919): 1-20.
- Tullberg, Tycho.* Se THÉEL, HJ.
- TULLBERG-BESKOW, INGEGERD. Två ungdomsporträtt av Linné? [Two portraits of Linnæus as a youth?] 15 (1932): 7-12.
- Tulpangåva från Holland till Linné-trädgården. [A gift of old tulips from Holland to the Linnæus Garden.] 29 (1946): 99-100.
- Tuwén, Eric.* Se JUEL, H. O. 1926.
- Tärnström, Christopher.* Se GRAPE, A. 1918.
- UGGLA, ARVID HJ. Linnéstatyn i Uppsala Botanicum. Ett hundraårsminne. [The statue of Linnæus in the buildings of the Botanical Garden of Uppsala.] 13 (1930): 153-164.
- Ett spanskt Linnéporträtt. [A Spanish portrait of Linnæus.] 14 (1931): 160-161.

- UGGLA, ARVID HJ. Basil H. Soulsbys Linné-katalog. [Basil H. Soulsby's catalogue of Linnæus's works.] 14 (1931): 166-168.
- Kilian Stobæi instruktion för en forskningsfärd i Skåne 1729. [Kilian Stobæus's instruction for a tour of natural research through Scania in 1729.] 15 (1932): 132-139.
- Basil H. Soulsby. 16 (1933): 100-102.
- En isländsk resenär [Hannes Finnsson] på besök hos Linné 1772. [An Icelandic traveller's visit to Linnæus in 1772.] 16 (1933): 121-124.
- Linnémuseets senaste förvärv. Redogörelse för de av Statens Historiska Museum deponerade föremålen. [The latest acquisitions of the Linnæus Museum.] 16 (1933): 127-132.
- Några Linné-fynd i uppländska gårdsarkiv. Till kännedomen om Linnés förbindelse med handelshusen Grill och Arfwedson. [Some new finds in private archives in Uppland illustrating Linnæus's connections with the trading firms of Grill and Arfwedson.] 17 (1934): 27-34.
- British Museums Linnékatalog. [The 'Catalogue of the Works of Linnæus' published by the British Museum.] 17 (1934): 133-134.
- Linnéforskaren Ewald Ährling. Ett hundraårsminne. [Ewald Ährling as a student of Linnæus.] 20 (1937): 1-3.
- Linné och Burmannerna. [Linnæus and the two Burmanns.] 20 (1937): 128-144.
- Tvenne nya dokument till kännedomen om Linnés engelska förbindelser. [Ett Linnébrev till Dillenius och ett rekommendationsbrev av Gronovius.] [Two new documents bearing on Linnæus's connections with England.] 21 (1938): 85-94.
- — Tillägg. [Addition.] 22 (1939): 26.
- Linnean Society's 150-årsjubileum. [The celebration of the hundred and fiftieth anniversary of the Linnean Society of London.] 22 (1939): 101-107.
- G. D. Ehrets växtplansch över sexualsystemet. [G. D. Ehret's plate showing the sexual system.] 22 (1939): 108-113.
- En bok ur Linnés bibliotek med intressant ursprung. [A book from Linnæus's library with an interesting history.] 22 (1939): 113-116.
- Linnés »plånbok». Ett minne från Lapplandsresan. [Linnæus's note-book from his Lapland journey.] 23 (1940): 71-82.
- Petrus Forsskåls stamböcker. Ett meddelande. [The autograph albums of Peter Forsskål.] 23 (1940): 86-96.
- När Linnæus tillträdde sin professur. Ett tvåhundraårsminne. [When Linnæus took up his professorship.] [Jämte: Caroli Linnæi Systema morborum seu Prælectiones publicæ ... 1741-1742.] 24 (1941): 79-88.
- Ett nyfunnet porträtt av kapten C. G. Ekeberg. [A portrait of Captain C. G. Ekeberg.] 29 (1946): 83-84.
- När Linné fick en Venus-staty till Akademiens trädgård. [How Linnæus obtained a Venus statue for the Botanical Garden of the University.] 29 (1946): 91-98.
- Meddelanden från Linnémuseet. 1-4. [Communications from the Linnæus Museum. 1-4.] 29 (1946): 101-108. 30 (1947): 97-101. 31 (1948): 113-119. 35 (1952): 98-105.
- »Habent sua fata libelli.» En episod ur Linnéhandskrifternas historia. [Hur Carl Erik Bergstrand räddade sex av Linnés ungdomsmanuskript.] [The rescue of some early Linnæus manuscripts.] 31 (1948): 99-104.
- — Tillägg. [Addition.] 32 (1949): 114.

- UGGLA, ARVID HJ. Linnéska väderleksanteckningar. Ur ett exemplar av Hortus Upsaliensis 1748. [Some weather observations by Linnæus.] 31 (1948): 105-110.
- En niddikt i Linnés exemplar av Skåneresan. [A rhymed lampoon in Linnæus's own copy of the Scanian Journey.] 32 (1949): 42.
- När Linné införde namnet Fauna. [How Linnæus came to introduce the word Fauna.] 32 (1949): 65-67.
- Fredric Hasselquist. Ett tvåhundraårsminne. [Fredric Hasselquist. The bicentenary of his death.] 35 (1952): 5-17.
- Försvunna Linné-handskrifter. [Lost manuscripts by Linnæus.] 35 (1952): 89-91.
- En holländsk doktorsavhandling om Linné. [A dutch dissertation on Linnæus.] 35 (1952): 92-94.
- Thunbergs minne hyllat i Japan. [The memory of Thunberg celebrated in Japan.] 35 (1952): 95-97.
- Från Linné den yngres Englandsresa. Kommentarer kring ett brev. [The visit of the younger Linnæus to England.] 36 (1953): 71-77.
- Om förhistorien till Species plantarum. [On the preparation of the Species Plantarum.] 36 (1953): 10-16.
- Ur Linnésamlingarna i London. [Försäljningen av Linnés mineralkabinett. — Författarplaner omkring 1740. — Linné om invidia svecana.] [From the Linnæan collections in London.] 36 (1953): 125-134.
- Daniel Solander och Linné. [Daniel Solander and Linnæus.] 37-38 (1954-1955): 23-64.
- Arthur Jacobsson †. 37-38 (1954-1955): 83-84.
- Felix Bryk †. 39-40 (1956-1957): 168-169.
- Se BODENHEIMER, F. S. & UGGLA, A. HJ. — GERTZ, O. 1946. — Herbariones upsalienses. — LINNÉ, C. VON. 1935. 1940. 1941. 1947. 1952. — LINNÉ D. Y., C. VON. — OSEEN, C. W. — SAVAGE, S. — SERNANDER, R. 1942. — SVANBERG, O. Urkunder rörande familjen Linnés ägodelar. Utg. av Sigurd Wallin. 1-3. [Documents on the property of the Linnæus family.] 33-34 (1950-1951): 67-94. 36 (1953): 89-124. 37-38 (1954-1955): 119-165.
- WACHENFELT, MILES VON. Ett återfunnet Lapplandsporträtt av Carl von Linné. [A newly discovered portrait of Linnæus in Lapland dress.] 30 (1947): 21-35.
- Wahlbom, Johan Gustaf. Se REUTERSKIÖLD, A.
- WALDE, O. Nya bidrag till Artedis biografi. [New contributions to the biography of Artedi.] 33-34 (1950-1951): 41-50.
- WALLIN, SIGURD. Linnés bohag och konststilarna. [The various styles of Linnæus's furniture.] 10 (1927): 137-149.
- Meddelanden från Linné-museet. 5. [Communications from the Linnæus Museum. 5.] 37-38 (1954-1955): 166-168.
- Se HAZELIUS-BERG, G. & WALLIN, S. — Urkunder rörande familjen Linnés ägodelar.
- WASTENSON, ANDERS. Linné als Biochronolog. 10 (1927): 150-153.
- WEIN, K. F. Ehrhart und J. A. Murray. Zwei Typen der Botaniker der Aufklärungszeit. 14 (1931): 72-84.
- VENMANS, L. A. W. C. Se SCHLESCH, H.
- WIKLUND, K. B. Linné och lapparna. [Linnæus and the Lapps.] 8 (1925): 59-93.
- Wilcke, Johan Carl och Samuel Gustav. Se OSEEN, C. W.
- VIRDESTAM, GOTTH. Stenbrohults prästgård på Linnés tid. [The parsonage of Stenbrohult at the time of Linnæus.] 10 (1927): 21-29.

- VIRDESTAM, GOTTH. Linné och Stenbrohult. [Linnæus and Stenbrohult.]
 11 (1928): 7-40.
 — Kring några brev från Samuel Linnæus. [Some letters from Samuel Lin-
 næus.] 14 (1931): 115-125.
Virdestam, Gotthard. Se MALMESTRÖM, E. 1937.
 ZENZÉN, NILS. Om den s. k. Swedenborgsstammen och det Swedenborgska mar-
 morbordet. [Accounts of the »Swedenborg-Log» and the »Swedenborg-Marble-
 Table».] 14 (1931): 85-101.
 — Om Bergskollegii mineralkabinett och Linnés föreläsningar däröver 1740.
 [The mineral collection of the Royal College of Mines and Linnæus's lec-
 tures on the same in 1740.] 15 (1932): 95-131.
Ahrling, Ewald. Se UGGLA, A. HJ. 1937.

SMÄRRE MEDDELANDEN

Osignerade bidrag äro av årsskriftens redaktör.

- 12 (1929): 182-183.
 Basil H. Soulsby om Markus Hulth som Linnéforskare.
 Linnéminnet i utlandet.
 13 (1930): 174-176.
 Nils Rosén †.
 Nyare Linnélitteratur.
 14 (1931): 169-171.
 En engelsk Linné-lärjunge [Gilbert White].
 Trehundraårsminnet av Olof Rudbeck d. ä:s födelse.
 Restaureringen av Råshults Södregård.
 I Hembygden.
 Komminister Gotthard Virdestam.
 Den unge Linnæus som metallurg.
 Linné und Berlin.
 Linné, Darwin, Mendel.
 16 (1933): 140.
 Ur Linnés tankevärld och religiösa liv.
 Linneanums byggnadshistoria.
 17 (1934): 135-137.
 Linné och lövängen.
 Uno von Troils Islandsbrev.
 Ett storartat Linnébibliotek.
 18 (1935): 154-157.
 Råshults Södregård.
 En bok om Sveden.
 Linnéska skrifter i omtryck.

Linnés resor i utdrag.
Kilian Stobæi museum.
Bergsrådet Nils Dalbergs resejournal 1770/71.
James Edward Smiths handskrifter.

19 (1936): 139–141.

Lärdomshistoriska samfundet.
Nyfunna Linnébrev.
Matthisson und Linné.
Der Bauernbotaniker Adam Dietrich.
Carl Gustaf Dahlberg och Surinams flora.
Linnéstudier.
Linné om Småland.

21 (1938): 166–168.

Linné och Joachim Bursers »Hortus Siccus».
Critica Botanica på engelska.
Hallman-porträtt av Linné till Medicinska Fakulteten i Uppsala.

22 (1939): 124–128.

Den svenska lantbrukslitteraturen.
Linnés disputationer.
Knut Hagbergs Linnébok.
Vetenskapsakademiens jubileumspublikationer.
Linnéskrifter i bibliofiltryck.
Ett okänt Linnéporträtt.

23 (1940): 100–103.

Linnéska bokanteckningar.
Linné och Vetenskapsakademiens stiftande.
Linnéskrifter i facsimiltryck.
Knut Hagbergs Linnébok i tysk översättning.

24 (1941): 114–117.

En rättelse [till Y. Hedlunds uppsats i årg. 23 (1940)].
Linnés samlingar i London fotograferas.
K. V. A:s skrifter i översättning.
Linné och Carl Fredrik Mennander.
Tvåhundra-årsminnet av Linnés professorsutnämning.
Linnés Nemesis Divina.

26 (1943): 122–125.

Linnésamlingarna i London fotograferade.
Nytt band av Linnés brevväxling.
David de Gorter och Linné.
Friedrich Ehrhart och Linné far och son.
Linné och Carl Fredrik Mennander.
Nemesis Divina-anteckningar i Linné-kulten.

- 27 (1944): 119-124.
Om blomsterlyrans odlingshistoria. Av Torsten Lagerberg.
Germanus antiquus. En hänvisning i Linnés dietlära. Av Otto Gertz.
Pehr Kalm och Finlands flora.
Wilhelm Junk †.
- 28 (1945): 93-95.
Förteckning över Linnés herbarium.
Ett par böcker av Knut Hagberg.
Stilstudier hos Linné.
Cliffordska Linneana till Leiden.
Peter Forsskåls resa till Lyckliga Arabien.
- 29 (1946): 109-113.
Ett vackert vitsord om Jonas Dryander av Sir Joseph Banks. Av Nils Svedelius.
En Linnæakopp i Lund och några ord om J. Chr. Askelöf som botanist.
Av Otto Gertz.
Linnéstatyn i Jardin des Plantes.
Linnéstatyer.
- 32 (1949): 112-117.
Förfalskade Linnéautografer. Av Telemak Fredbärj.
»Habent sua fata libelli».
Linné och Johann Gesner.
Linné och Alexander Garden.
Elis Malmeström om Linnés Nemesislära.
Linnéminnen i Nordiska Museet.
I Skåne med Linné.
- 33-34 (1950-1951): 163-169.
Järnvägsövergången vid Råshult.
Abraham Bäckis biografi.
Svenska insatser till Kaplandets utforskning.
Pehr Kalms biografi.
Linnétraditionen.
»Sexualisten» Linné.
Vätterns utforskare Daniel Tiselius.
- 35 (1952): 107-113.
Ett 1700-talsherbarium. Av Telemak Fredbärj.
En prelinneansk naturaliesamling. Av Telemak Fredbärj.
Linnés minne hyllat i Brasilien.
En ny Linné-bild i Venedig.
Ett arbetsexemplar av Fauna Svecica 1746, som tillhört Linné.
Linnés närsynthet.
Linné och odödlighetsproblemet.
»Linné svartlistad».
Järnvägsövergången vid Råshult.
Swedish men of science 1650-1950.
- 36 (1953): 148-153.
En engelsk Linnébiografi.
Filosofen Forsskål.

En japansk bok om C. P. Thunberg.
200-årsminnet av Species Plantarum.
Linnés huvud som sigillbild.
Linnés mormors farmor bränd som häxa.
Linné och lärkan.

37-38 (1954-1955): 170-178.

Linné-utställning på Institut Tessin i Paris.
Miniatyrporträtt av Linné.
Anders Tidströms Dalaresa.
J. G. Wallerius och Linné.
The Botany of Cook's Voyages.
En vacker Linnébok på tyska.
Systema naturæ 1735.
Linneana i Taxon.
Linné och Pjätteryd. Av Telemak Fredbärj.
Linnéantologier.

39-40 (1956-1957): 177-182.

Två Hammarbybesök.
Inlanders Linné-medaljong.
Ericssbergs-herbariet.
När kejsarinnan Joséphine »upptäckte» linnean.
Två Linné-medaljer.
Ny Linné-litteratur.

UPPSALA 1957
ALMQVIST & WIKSELLS
BOKTRYCKERI AB

557960